

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

57s.

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

·B·A· 14721

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrt1901_1932

RĂTĂCIRE

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De acelaș:

Leagănul viselor (poem dramatic în proză).

Florĭ de cîmp (nuvele).

Pe lîngă vatră (pilde și glume țărănești).

In curînd:

Prin vremurĭ (simbolizare feerică pentru teatru).

Sybaris (roman).

Din umbră (roman).

Biblioteca Judeteana ASTRA
FS000057

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

NU SE IMPRUMUTA ACASA

IOAN ADAM

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

22. SEP. 2012

RĂTĂCIRE

— ROMAN —

BIBLIOTECA „ASTREI"
(Asociațiunea pentru literatura și cultura poporului român)
Centrala Sibiiu.
Nr. 14721

BUCUREȘTI

EDITURA AUTORULUI

Depositul la Redacția Revistei „CURIERUL LITERAR"

— 23, STRADA SPĂTARULUI, 23 —

57

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

2005

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Prietinilor mei

Vergil Cioflec și I. Constantinescu-Stans

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ridicam obosit poteca pădurei, ca să ies la drumul din zare. Eram frînt de truda vînatului. Atît cît puteam cunoaște prin spărturile destrămate ale frunzelor, soarele s'apropia de prînzul cel mare. Pe-alocurea, lumina lui aprinsă cădea în săgetări pezișe de raze și-mi împroșca fața cu stropi de foc, pătîndu-mi hainele și calea cu înfiorări de strălucire. Mai în urmă s'auzeau gîfîiturile pripite ale Dolcăi, tovarășa hoinăriilor mele codrene.

Pornisem de cum se ivise geană de ziuă, însoțiți de Andrieș, un bun pușcaș. Din toată goana ne-am fost ales c'un șoldănaș și cu cîte-va păseri mai mărunte. Andrieș se luase pe urma unei vulpi, așa că ne încurcasem cărările.

Cînd zoream mai vîrtos să calc cordica de potecă ce-mi mai rămăsese, auzind buciumul celui-l'alt trezind dintr'un prăvăliș mutenia codrului adormit. Era semnul nostru de chemare. Fac alăturea de cale și m'afund grăbit în încîlceala copacilor după tovarăș.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cu cît mă apropieam, deslușiam în tăcere un susur șoptitor. Am înțeles pe dată rostul buciumului;—după atîta sdruncin setea ne dobora. Dolca de cum aude îngînarea șîrîitului, dă busna înainte, răsvrătind covorul foșnitor de frunze uscate.

Andrieș era trîntit lîngă un șipot răcoritor. Țeava lăcrămitoare de apă, ieșa dintr'un dîmbușor petros. Sfoara curgătoare își sfărma cristalul în fața unei lespede puse anume, clăbucind apoi devale într'un tremurat alintător.

Ne-am potolit focul ș'apoi ne-am lăsat în cîte un colț, să mai răsuflăm o leacă. Deasupra noastră bolta era limpezită, așa că ne pălea soarele în plin. Scăldați în claritatea arsă a dimineții tîrzii, ne-am amintit de toate și ne-am spus multe.

Primblîndu-mi privirile prin împrejurime, zăresc un fund de farfurie și sfărmături de vase. Rămășițele acestea, găsite pe neașteptate în inima ascunsă a codrului, m'au pus un moment pe gînduri. Andrieș bagă de samă mișcarea mea și înfiorîndu-și fața de o zîmbire înduioșitoare, îmbrățișă cuprinsul c'o privire tristă.

— Eheĭ!.. pe aicĭ a fost odinioară, bucurie, dragoste și viață—da de mult!..

— Cum asta?

— Haĭ să vedem urmele bordeiului.

L'am urmat orbește, împins de o curiositate neliniștită.

Sub un carpăn scorburos, cu crăcile împrăștiate și cu frunzișul bogat, am găsit un morman îngrămădit ce aducea a acoperiș. La mijloc erau cîte-va sfărmături de cărămidă ș'o afundătură ușoară, roșind urma unui ogeac. Părețiĭ josuțĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

fătaŭ în lăturĭ, sub apăsarea vremeĭ ș'a învelișuluĭ de moloz. Ușa era vîrîtă maĭ în pămînt, îndesată de năruirea de dinainte a grinzeĭ, ce încheia culmea bordeiuluĭ. Ochiurile de geam eraŭ sparte. Cîte-va sfărmăturĭ de sticlă prinse în pămînt pe de lăturĭ, oglindeaŭ în lunecarea razelor strecurate prin ramurile bătrînuluĭ carpăn.

Imprejur, bălăriile dădeaŭ par'că să umbrească cu totul urmele uneĭ vieți trecute.

Icĭ și colea rămășițile niștor cercurĭ de verdeață încingeaŭ tufe sălbăticite de vîsdoage și de stînjineĭ. Bucățĭ de tablă ruginită, sburăturĭ de spije, cîrpe spălăcite de ploae — atîtea semne de gospodărie stinsă, încurcaŭ rădăcinele dudăuluĭ năvălitor.

Andrieș găsește un amnar sănătoșel și sprijinind colțul slăbit al grinzeĭ de la bordeiŭ, silește ușa în lăturĭ. Atmosfera închisă sbucnește în afară ca o suflare de sicriŭ desmormîntat. Cînd să pătrundem o buhnă țîșnește printre noĭ și văitîndu-se cobitor, rătăcește prin lumina de afară, într'un sbor buimac, încurcîndu-și aripele în frunzariĭ bătuțĭ aĭ carpănuluĭ.

Lăuntrul era înecat într'o lumină adormită, prin care albeaŭ pereții fumurĭ vrîstațĭ de scursurile învinețite al prelinsurilor de ploae.

— Cîtă lumină nu împrăștiea aicĭ, dragostea celor carĭ aŭ făcut selașul !...

— De mult?

— Pe anĭ nu ți-oiŭ putea spune, da trebue să fie un bun timp de vreme. Eŭ abia prindeam a face ochĭ în lume, cînd s'a sfîrșit cu bietul Bujor.

Podelele, lăsăte mult, eraŭ toate o floare de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

mucegaiŭ. Hornul spart, rănea îngînarea obosită a licărireĭ, c'o sgancă neagră de stirigie. Pe jos hîrburĭ, speteaza unuĭ scaun, covrigul unor pirostriĭ ș'un melesteŭ mîncat de putregaiŭ.

— Pesemne că nu s'a încheiat bine aniĭ celor carĭ aŭ vieţuit aicĭ, de vorbeștĭ cu glasul așa de plîns.

— Nu !..

Imĭ simţeam tîmplele strînse de răcorile morţeĭ, mă credeam rătăcit printr'o catacombă. Fiecare sfărmătură purta urmele unor vieţĭ risipite. Și-n greutatea aeruluĭ închis, s'ar fi putut păstra respirările moarte a celor carĭ visase acolo.

Dolca adulmeca cotloanele.

Prin ungherile umede, tremuraŭ vlăstariĭ albĭ și molcuţĭ aĭ bureţilor de pivniţă. In pămînt tot se maĭ cunoșteaŭ gropile picioarelor de la pat.

— Să-mĭ spuĭ și mie întîmplarea luĭ Bujor.

— Lasă, afară la lumină...

Scapăr un chibrit și mă uit pe cuptor. O lacată mîncată de rugină ș'un ciob de opaiţĭ, eraŭ trîntite pe-o poală de suman. Uitîndu-mă în lungul jghiabuluĭ unde se încheiaŭ podelele cu lungul păreteluĭ, zăresc un vălătucel îndesat și jilăvit de mucegaiŭ. Intind mîna și 'l scot din scobitură. Era un bucium întreg de hîrtiĭ, îmbrăţișat într'un șerveţel putrezit de umezeală.

— Trebue să fie documente scrise de mîna luĭ, că era învăţat ca un vlădică. —El a crescut pe mîna călugărilor și știa o mulţime de limbĭ.

Am eșit din bordeiŭ tulburat de gîndul c'am dat peste un lucru scump. Eram încredinţat că stăpînesc cheile unor nepreţuite tăinuirĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Aerul proaspăt mi-a întinerit gîndurile Scăpasem par'că de sub apăsarea înăduşitoare a capaculuĭ unuĭ cosciug ce da să se năruе asupra mea, sub îmbulzeala bolovanilor, ce-mĭ închideaŭ groapa. Ca hoţul ce 'şĭ astupă urmele, închid bordeiul cu ajutorul luĭ Andrieş, dosesc amnarul în buruene, lăsînd grinda slăbită să cadă peste uşă.

Lîngă şipot, sub lumina aprinsă a soareluĭ, ne-am pus să desfacem buciumul de hîrtiĭ. Jilăveala îl pătrunsese mult. Am despoiat un şir de foĭ mucegăite, de pe care nu puteam deosebi nicĭ un cuvînt. Pe urmă am ajuns la feţe maĭ uscate, pe care se lăţeaŭ rîndurile abia deslușite ale unor slove bine rotunjite. De la primele cuvinte, am înţeles că-ĭ spovedania scrisă pe apucate, a unuĭ suflet ales.

Am strîns filele tefere, cu îngrijire, hotărît să le citesc acasă pe îndeletele.

Andrieş era abătut. Dolca se uita la noĭ întrebător.

Pornim la deal, să trecem de cea parte în sat.

— Zicĭ c'aĭ auzit vorbindu-se de Bujor?

— De multe orĭ.

— Cum s'a pripăşit p'aicĭ?

— Păĭ uit'te cum s'a întîmplat: Dînsul era băiat din florĭ, — a fost găsit într'un zor la poarta mînăstireĭ. Călugăriĭ l'aŭ dat în grija uneĭ doice, pînă s'a făcut maĭ mărut, pe urmă l'aŭ luat eĭ pe mîinĭ. A venit maĭ pe urmă unul tînăr, îĭ zicea Panfilie, de neam mare, acela nu-l slăbea de lîngă dînsul. Toată ziua citeaŭ amîndoĭ prin livezile mănăstireĭ. Băeatul creș-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tea la trup da și la minte, nu era carte pe lume să n'o fi petrecut cu ochiĭ.

Intr'o bună zi, se 'ntîmplă că Panfilie pere din mănăstire și cu el s'a făcut nevăzut și Bujor.— Cine știe din ce păcat s'a născut și el, că mult a pătimit.

Îl îndeamnă mintea și intră fecior la o cucoană din Vasluĭ. Cucoana era văduvă și n'avea de cît o fată ajunsă de măritat.

Băetanul frumos, ajuns de cap, fata sprențară, s'amăgesc eĭ cu dragostea și tocmaĭ cînd era s'o logodească c'un boer, ea fuge cu Bujor și vin amîndoĭ aci la mănăstire,— c'apoĭ el s'a făcut pristav peste pădurariĭ sfîntuluĭ locaș... Cînd l'a întrebat că de unde ș'a luat femee, el a zis că s'a însurat c'o slujnică din curtea unde a fost și el.— Ș'aŭ făcut bordeiŭ aicĭ în poiană departe de lume.

Ajunsesem în zare. Cele auzite și truda drumuluĭ ș'a vînatuluĭ mă zdrobise cu totul. Căldura ne năduși. Am stat un timp nedumeriți, răscolind roata orizontuluĭ cu privirile noastre ostenite.

La vale se întindea adormită pădurea zugrumată de liniște, tolănită în lungul povîrnișuluĭ prăpăstios, trăsnită de lumina înecătoare a soareluĭ. —Jos, în îmbrățișarea văgăuneĭ, se înalță mănăstirea Fastana, trufașă, cu toată paragina ce-o înconjoară.

Mă încerc să urmăresc cu mintea traiul de acolo al misteriosuluĭ meŭ Bujor. Odată, între zidurile acele negre, era viață, se frămînta o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ome de călugări, azi pare un trup mort, părăsit, din vinele căruia s'a scurs sîngele.

Acasă mă despărțesc de Andrieș ș'alerg în odae să'mi desfac hîrtiile găsite. Am trecut setos prin foi, sorbind lacom rîndurile mărturisirei nefericitului Bujor.

Voiŭ transcrie mai la vale tristul isvod, în care se vede rătăcirea unuĭ suflet bun și entuziast, viața unuĭ om crescut în vremea trezirei noastre naționale, atunci cînd se spera mult și se muncea cu ardoare.

Nodul acțiunei e în anul 1864, cu resfrîngeri de lumină în trecut. — Floarea liberalismului cuceritor înmugura. Bătrînii noștri visionari eraŭ doriți să vadă odată înflorită minunea ilusiilor lor parfumate, visul desmerdător adus de sub orizonturi îndepărtate. Voevodul Cuza, întruparea năzuințelor de atunci, silește bobocul plin, dînd drumul petalelor strînse, să înroureze sub sărutarea aprinsă a soarelui tare.

Prin țesutul străveziŭ al unei povești triste, tresare simbolul senin al apropierei mistice dintre popor și boerime. Contopirea caldă amestecă clasele un timp. Buimăceala însă trece, poporul rămîne legat de brazdă și nevoi, desamăgit din amețeala luĭ de mîntuire, iar ceĭ de sus, împrospătați cu forțe, se întorc mai aprinși în lumea lor, învîrtind înainte dansul nepăsător al perzăreĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

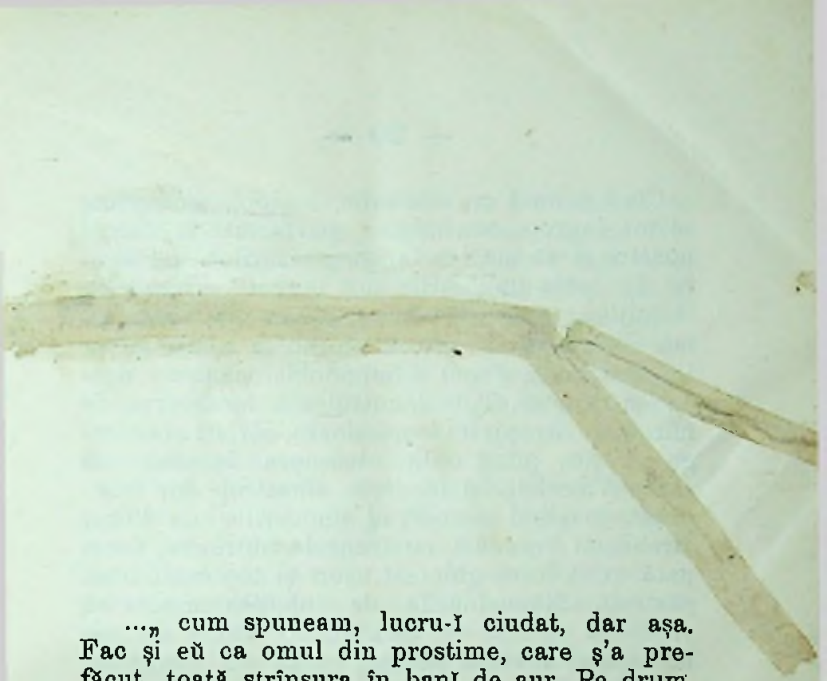
Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I

FĂRĂ INCEPUT

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/vindu1901-1932

...„ cum spuneam, lucru-ĭ ciudat, dar așa. Fac și eŭ ca omul din prostime, care ș'a prefăcut toată strînsura în banĭ de aur. Pe drum, de și încredințat bine de avutul său, totuș ĭ, la răstimpurĭ, duce mîna speriat la curea, să vadă de-ș ĭ are banĭ cu el, închegarea amăgitoare a tuturor bucuriilor.

Eŭ trăesc ascuns de lume, numaĭ cu sufletul meŭ: cu Duduea. Știŭ că-ĭ a mea, nimenea nu ne-a dat de urmă, cu toate acestea tot îmĭ sare inima din loc, înfricoșat de gîndul c'aș ĭ prăpădi-o. O cuprind cîte odată în brațe, îĭ culc capul pe sînul meŭ și mă îmbăt de fericirea c'o simt lîngă mine, îmĭ umplu trupul de înfiorare, netezîndu-ĭ mătasa părulu ĭ eĭ de aur...

Ingrijește de bordeiŭ ca de o păpușă. Părețiĭ sînt albĭ ca foaia de hîrtie. In toată Sîmbăta înoește lipitura.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cînd e dusă cu albiturile la șipot, îmĭ place să mă îngrop în liniștea parfumată a căsuțeĭ noastre și să mă las în voea visurilor năvalnice. In toate unghiurile și-n lungul grinzeĭ de la mijloc, sînt prinse mănuchiurĭ de florĭ primăvăratice. Le-a uscat întîiŭ la soare, ca să ție maĭ mult, ș'apoĭ a împodobit culcușul dragosteĭ noastre. Tot lăuntrul e o încăerare de mirosurĭ. Stropiĭ de lăcrămioare, strînșĭ în strugurĭ boțițĭ, plîng ofilițĭ deasupra icoaneĭ din fund. Viorelele îșĭ încurcă albastrul lor întunecat, în albul cernelit al smocurilor de liliac. Brebeneiĭ burenoșĭ, cu frunzele putrezite, fac o pată urîtă între ghioceiĭ ușorĭ și toporașiĭ bine păstrațĭ. Mănuchiurile de ciuboțica-cucului se vrîstează cu cele de dediței. O adiere de primăvară se revarsă pe ușe, ca să se stingă în vara dogorită din cuprins.

Deasupra sălașuluĭ nostru găzduitor, carpănul îmbătrînit de la deal, îșĭ întinde umbra luĭ sdrențuită în chip de ocrotire.

Cu venirea căldureĭ, ne-am mutat cu focul din casă. Trăim în plin aer, înconjurațĭ de grădinĭ și de singurătate.

Afară, subsuorile și fundul bordeiuluĭ sînt îmbrăcate în mreaja bătută a împletitureĭ de bunadimineață. In zorĭ, cuibul bucuriilor noastre, pare că-ĭ fața viorie a uneĭ florĭ în desfacere, crescută în răcoarea sfîșiată a unuĭ frunzar fîlfîitor...

Necunoscuta asta prinde-a mă pune pe gîndurĭ: De cîte orĭ mă duc prin pădure, dînsa vine de aduce cîte ce-va pentru casă. Ce dragoste a pălit'o, de coboară așa des coasta prăpăstioasă a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr 1901-1932

pădurei pîn' la bordeiŭ? Nu mă pot dumeri de loc, ce are de ne umple cu atîtea darurĭ. N'a trecut trufanda, fără să ne înfrupte : lĭ fată vaca, ea vine cu coraslă. S'aŭ pîrguit cireşile, iată şi dînsa c'o legătură. Cel d'intîiŭ caş după înţărcarea meilor, ni l'a trimis nouă. Incepe a mă bate prepusul că, femeea asta trebue să ştie ce-va de rostul naşterei mele. De cînd mĭ-a intrat asta în cap, prind a mă îngrozi la ideia c'aş da odată ochĭ cu dînsa.

Duduea o iubeşte mult. Mĭ-a spus că străina o soarbe din ochĭ şi'o povăţueşte să ţie la bărbat. Cînd vorbeşte maĭ mult de mine, ci-că i se îneacă ochiĭ în lacrămĭ şi oftează. Nu vrea să primească plată pe nimic. Intr'o zi numaĭ a cerut voe nevesteĭ s'o sărute pe frunte. Ci-că a plecat de la bordeĭ plîngîud. Şi dac'a 'ntrebat'o Duduea, de ce se boceşte, necunoscuta a zis că: aşa jăleşte ea pe ceĭ fără părinţĭ, că şi dînsa s'a născut din florĭ şi'a gustat din amarul străinătăţeĭ.

Nu maĭ înţeleg ce să cred. In orĭ-ce femee care mă priveşte maĭ cu luare aminte, mi-ĭ frică să nu descoper pe mama. N'aş fi putut să mă însor cu nicĭ o fată de pe văile acestea, tulburat de teama să nu păcătuesc cu soră mea...

Din ce întuneric am eşit în lume? Incotro or să mă poarte paşiĭ la sfîrşit? O negură de nepătruns îmĭ astupă începutul pîrtieĭ, iar zarea de dinainte o întrevăd muiată de pîlcurile negre ale uneĭ cete posomorîte. Cîtu-ĭ de sfîşietor să-ţĭ tîrîĭ zilele între două hăurĭ, să fiĭ chinuit de două întrebărĭ! —De unde? şi-ncotro?...

Noĭ dormim acum afară, dă, ca vara. Ne-am făcut un pătulaş în faţa bordeiuluĭ, ca să putem

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

da fuga înlăuntru la o vreme de ploae. Aşternutul e uşor de înjghebat: Trag în fie-care dimineaţă de două treĭ orĭ cu coasa în ceafa arieĭ de iarbă din poiană, las brazdele să le prăjească soarele toată ziua, rămîind ca maĭ în spre seară să le care Duduea cu braţul. Iĭ place eĭ să se ameţească de mirosul cositureĭ proaspete. Nu m'ar lăsa în ruptul capuluĭ s'aduc eŭ palele de fîn aromit. Rîd cu poftă, cînd o văd venind maĭ mult de-a tăvala, împleticindu-se prin curpeniĭ încurcaţĭ aĭ măzăricheĭ ce-ĭ împedică drumul. Ţine braţele încleştate tare în jurul măldăraşuluĭ, iar capul şi-l alunecă cu anevoe pe lîngă sarcină, ca să-şĭ vadă calea. Gustul eĭ mare, să împrospăteze în fie-care seară aşternutul. Resfiră cu degeţelele eĭ albe şi fragede aripele de iarbă pătrunse de arşiţă, amestecînd în goană vălurelile creţe ale părului eĭ bălaiŭ, căzut peste umerĭ, cu firele pălite ale fînuluĭ.

In noaptea aceea, aveam maĭ mult chef de vorbă de cît de dormit. Imĭ trecusem mîna dreaptă pe sub şălile eĭ şi strîngînd-o liniştit la pept iĭ răcoream obrajiĭ şi fruntea cu alintările mele.

Eŭ iĭ zic rîzînd:

— Tot maĭ bine îţĭ era în moliciunea aşternuturilor de puf...

— Bine mi-ĭ aicĭ, lîngă tine... Pat mi-ĭ tot sînul primitor al codruluĭ şi învăliş tăria înrourată de lumină.

Dînsa îşĭ rătăcea privirea în sclipirea scînteetoare a stelelor, ce aprindeaŭ potirul albastru al tărieĭ. Cu mîna stîngă îmĭ cuprinsese capul într'o îmbrăţişare iubitoare, iar pe cea-l-altă o lăsase leneş în lungul şoldului eĭ mărunt şi rotungior.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După un timp de visare, Duduea începe cu pornire :

— Cît de mult mi-s'a luminat cuprinsul mișcărilor mele. Aicĭ par'că mă simt și eŭ un grăunte din împăcarea întreagă a făptureĭ celuĭ de sus. Răsuflu din însușĭ isvorul mare al vieței. Mă însuflețesc din toate harurile înconjurătoare. Acasă aerul era închis. Cerul patuluĭ meŭ de mătase era prea jos, prea mărginit, mă înădușea, mă sdrobea. Membrele îmĭ eraŭ amorțite de netreabă, oasele îmĭ eraŭ ostenite de ședere. Mă stingeam trudită, învinsă făr' să fi luptat.

Era să mor de sfîrșitul strămoșilor îmbătrîniță. Am fost un vlăstar slăbuț, dat după ploae dintr'o cioată desrădăcinată. M'am fost născut dintr'o rămășiță de mîsgă, ajutată de un vînticel călduț—ia o amăgire de viață. Dacă rămîneam tot pe putregaiŭ, era să mă usuc la cea dintîiŭ pîrlire de soare. Tu însă m'aĭ desprins din trunchiul bolnav, m'aĭ plantat într'un pămînt țălinos, m'aĭ hrănit cu putere, așa că nădăjduesc s'o duc, să-mĭ trăesc și eŭ zilele mele, nu să mă topesc de bătrînețea șiruluĭ de străbunĭ, carĭ mi-aŭ viețuit traiul.... Cînd eŭ am renăscut prin tine, cum așĭ maĭ putea dori moliciunea perinilor de fulgĭ? Oare mortul renîviat ar maĭ rîvni așternutul sicriuluĭ, cînd el soarbe lacom din răcoarea înviorătoare a luminеĭ de afară? Pînă la tine eŭ eram o floare fără culoare, fără miros, înădușită sub acoperișul înecător al uneĭ frunze de brusture; tu aĭ dat năduful în lăturĭ, mi-aĭ sprijinit trupșorul crud cu brațul tăŭ dîrz și m'aĭ făcut să cunosc bine-cuvîntarea soarelui, desmerdările adierilor calde. Floarea spălăcită a obrazuluĭ meŭ prinde la față. Simt c'am să îm-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prăștiĭ parfumul hărăzit nouă femeilor, datul naștereĭ. — Să știĭ tu bre Bujorene că, Duduea ta are să-ți facă un fecior mîndru ca Făt-Frumos.

Eŭ maĭ zic:

— Și să-ĭ punem numele Ionică.

Da Duduea îngînă obosită:

— Cum îĭ vrea tu, eŭ n'am să m'amestec. Să fie numaĭ sănătos ca tată-său și dulce la mîngăiat ca mămucă sa.

Mie nu-mĭ eșa din minte un gînd, și atunci fac iară:

— Tu știĭ că floarea crescută la umbră, are nevoe de proptea pînă să 'ntărește în rădăcinile eĭ, pîn' îșĭ capătă culoarea și mirosul, pe urmă se înalță alăturea cu sprijinul, lăsîndu-l în neștire pe delăturĭ...

N'am putut căpăta răspuns că Duduea biruită de somn, adormise dusă. Am învălit-o bine cu sumanul, ca să n'o ajungă răceala pătrunzătoare a nopțeĭ și am dat să 'nchid și eŭ ochiĭ, dar pace.

Pădurea era sguduită de suspinele sgomotoase ale privighetorilor gălăgioase. Luna, ajunsese tocmaĭ în limpezișul care boltea poeana noastră, revărsîndu-șĭ unda de lumină în cuprinsul rotund, cercuit de straja neagră a copacilor. Țîrîitul greerilor sfădăușĭ, asurzea împrejurimea înecată de strălucire și pustiŭ.

Eram prea sbuciumat de multe, ca să pot aținpi...

Mînuța Dudueĭ, slăbită de somn, îmĭ deslănțuise capul; eŭ i-o așez binișor sub suman și îmĭ aduc dreapta pe după mijlocul eĭ, de-mĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

sprijin tîmpla, lăsîndu-mă în placul copleșitoarelor aduceri aminte:

Anii din mănăstire aŭ trecut mai nebăgați în seamă de cît o seară de clacă... A fost un vis frumos, rupt de o trezime neghioabă. Poate aș fi dus amăgirea pînă la capăt, dacă nu eram deșteptat de sfîrșitul așa de îngrozitor al părintelui Panfilie. Nimeni pe lume nu știe ce s'a făcut cu tristul călugăr, de cît numai eŭ și cu nenorocitul ucigaș. I-am șters orî-ce urmă, prăbușindu-l în prăpastia întunecoasă a mormîntului, ca să nu i se mai știe de rost, de teamă să nu-l hulească ceĭ cu mintea greoae. O! mi se strînge inima de înfiorare, cînd îmi amintesc de noaptea morței lui....

Las isvodul dulcelui Panfilie mai la urmă, ca să am vreme întru a pregăti înțelegerea crudă a Duduei. Mai tîrziŭ poate îl va pricepe și atunci poate îl va erta...

După stingerea lui, n'am putut să mai staŭ în mănăstire, că prea eram deprins să mă știŭ lîngă el. Am rămas așa de străin după dînsul!.. Par'că mi-ar fi scos un plămîniŭ din coș, orî așî fi rămas fără o mînă. Eram stîngaciŭ, mă simțeam singur, mai părăsit de cît în momentul cînd am fost lăsat în fașă la poarta mănăstirei.

Ș' atunci am pornit în lume..

Prin cîte n'am trecut, pînă mi-am găsit mîngîere sufletului meŭ văduvit!

Intre cele două nopți, una care mi-a învăluit primul plînset și alta care-mi înegrește zarea către care-mi șovăe pașii, mi s'a aprins o candelă întovărășitoare. Sub lumina ocrotitoare a ochilor Duduei, drumul mi se pare o plimbare prin raiŭ. Numai de n'ar da vr' un vînt duș-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

man, să-mĭ stîngă lacrăma de lumină ce-mĭ călăuzește mersul.

Mă las în voia Domnuluĭ...

Noaptea-ĭ albă ca ziua...

Tot așa era de frumos cînd am fugit din Vasluĭ, numaĭ că șesurile și codrul nu se împlinise încă. Duduea se întrecea la vorbă și în chef cu cele-l'alte neveste de prin care. Lșĭ strîmba fălcile să vorbească lat și să rîdă sgomotos. Tot drumul a fost un hohot și o voe bună. Din oamenĭĭ maĭ afumațĭ, mă pildueaŭ cu nevasta.

Unu mă trage de mînecă:

— Măĭ, d'apoĭ femeea ta îĭ numaĭ oleacă....

Atît a fost destul, ca să se pornească împunsăturile:

— Tare puțintică căldură ți-aĭ luat...

Da altul:

— Ia numaĭ o mîna de fată, are s'o dee sapa la pămînt...

Duduea zice atuncĭ cu ciudă prefăcută:

— Sînt mititică eŭ, nu zic ba, da maĭ m'așĭ prinde că vă daŭ la pămînt, cînd ar fi pe-o trîntă...

Romînĭĭ maĭ șirețĭ:

— Ce să ne daĭ tu la pămînt, că ne lăsăm singurĭ tăvălițĭ, dacă'ĭ vrea...

Pe la cîntătorĭ am ajuns în sat.

Lîngă crișmă era lumină. Am poftit oamenĭĭ să-ĭ cinstesc.

Unu zice:

— Poĭ trebue să facĭ și tu măcar o beție cu noĭ, destul c'aĭ luat urîtă din altă parte.

Am lăsat carele afară ș'am intrat în orîndă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Acolo lume ca la iarmaroc. S'aŭ bucurat cu toțiĭ, când m'aŭ văzut în ochĭ. Am dat de băut tuturora. Cele-l'alte femeĭ îmĭ luase pe Duduea la descusut. O învîrteaŭ să-ĭ vadă cațaveica ș'o-ntrebaŭ de cîte-n lada cu hrisoave. Am cinstit întîiŭ rachiŭ și apoĭ am întors'o pe vin. Era o veselie ș'o țupăială ca la nuntă. Unu s'a dus de a chemat lăutarĭ și unde-am încheiat o horă afară pe lună.

Noaptea era albă ca ziua...

Duduea purta înainte, iar eŭ duceam coada.

— Ia uite măĭ, nevasta Bujoreanuluĭ de abia alintă pămîntul cu picioarele, așa joacă de ușor.

— Se 'nvîrtește numaĭ în vîrful condurașilor, de-aĭ zice cà-ĭ un fulguș rotit de vînt.

Nevasta de lîngă dînsa, nu'șĭ mușcă limba și face cu mirare.

— Mînuța i-ĭ molcuță, de par'că-ar fi făcută din spuma lapteluĭ, — mă prind că trebue să fie neam de boer.

— Apoĭ nu ș'a ales el lucru prost, că doar'are cap de popă, — trage la mărire...

Duduea horea cu atîta voioșie, de-aĭ fi crezut'o săltată de jocul valurilor.

Eŭ mă cam trecusem cu dedeochiul, așa că nu maĭ știŭ ce făceam.

Ne-a găsit ziua în joc.

Românĭ carĭ prindeaŭ a eși pe ogoare, se opreaŭ în dreptul nostru ca să privească. Eŭ îĭ cinsteam pe un cap. Maĭ într'un prânz am spart cheful, că ceĭ-l'alțĭ oamenĭ aveaŭ treabă.

Satul deșertat de lume, rîdea sub înviorarea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

soarelui de primă-vară. Codrii de prin prejur, se pătaŭ de verdele mugurilor încolțiți.

Am lăsat pe Duduea să se odihnească într'o cămăruță a hangiului, iar eŭ m'am dus la stareț să-i cer pristăvia peste pădurari."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morri1901-1932

II

PARFUM DE PRIMĂ-VARĂ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rndrr1901-1932

„Azĭ cînd mă întorc din pădure, găsesc pe Duduea în faţa bordeiuluĭ, asurzită de chiscuitul uneĭ puzderiĭ de puişorĭ. Le presăra pe la cioc făină muiată, întrecîndu-se în cloncănit cu cloşca, chipurile să-ĭ îndemne la ciupit. Găina înbufnată la pene, se sborşa la nevastă, cîrîind s'o lase numaĭ pe dînsa. Duduea făcea haz, cercînd în ascuns să pue mâna pe vr'un puĭ.

Mărunţică şi sprenţară, cu şorţul curat şi picioruşile spălate, avea înfăţişarea de gospodină harnică şi curată.

Mie-mĭ rîdea mustaţa de bucurie. Am coprins-o încet de subsuorĭ şi i-am făcut un vînt în sus, de s'o arunc în pod la Dumnezeŭ. Se zbătea s'o las cu gîgîlicile înpufate, ţiind una că s'ar prăpădi fără grija eĭ.

Alintată şi cu apucăturĭ de ocrotire, îmĭ zice copilăros, ferindu-mă înlăturĭ:

— Par'că ţie ţi i-o adus-o mătuşa?

Mă scobor în grădinuţă.

Dinaintea bordeiuluĭ nostru s'a schimbat în tr'o privelişte fără samăn. Duduea îşĭ trece toată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ziua cu îngrijitul florilor. Eŭ mă bucur de asta, că n'are cînd s'o prindă urîtul. I-am adus semințe de pe la toți romînii cu fete mari. La mănăstire am găsit răsaduri scumpe.

Loc mai cît o față de ogradă, e numai un covor parfumat. Pînă să crească brîul de liliecĭ, am înconjurat grădinița cu două rînduri de floarea-soarelui. Pînza de drum ce pornește la vale din ușa bordeiului, e îngrădită pe de o parte de lemnul-Domnului, iar pe cea-l'altă cu tufușoare de iasomie. Pe sub umbra acestor șiraguri de zaplaz, am semănat curpănași de ghiață. Verdele lor închiegat, se pătează cu stropi de floare roșie, ce pare o rouă de sînge.

De amîndouă părțile am săpat straturi în felurite forme, sprijinit cu brazde de iarbă și merișor.

Tot locul e o îngînare de culori, un belșug îmbătător de miros.

O tufă de bujori îmi dogorește fereastra bordeiului. Duduea mi i-o închinat mie. Sub ceal'altă aripă ș'a pus și pentru dînsa o roată de stînjinei. Dintre ascuțișurile penelor închise, se asvîrl florile sprintene și crude, sfîșieturile foilor viorii suflecate în lături.

Tufănica destrăbălată și pottitoare, își aprinde fața ștearsă și ciufoasă, din para vie a gherghinelor rușinate. Pe sub poala tufelor de vîsdoage și mărgărinte, se ghemuesc cu teamă rozetele ametitoare, gura leului, ofilitele gălbinele și condurașii gingași, supuși. Ochiul-boului face din sprînceană mușcatului înbufnat și frunzos. Amîndouă despărțiturile sunt domnite de cîte un oleandru rotund în foale, bătut în lacrămi trandafirii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdr1901-1932

La intrare stau de pază două gavanoase așezate în vîrful a două curmături. In unul e un crin curat, iar în cel-l'alt o lalea întîrziată, făr' să fi avut putere să-și desfacă mucul pălit, cernit ca obrazul unuĭ copil mort.

Fluturașiĭ nebunatecĭ se dau de-a tumba prin ninsoarea împestrițată a straturilor. Din pădure ne vine musica amestecată a paserilor guralive, fluerate de merlele pizmuitoare.

Cingătoarea galbenă de floarea-soareluĭ, își îndreaptă privirile rugătoare înspre atot-strălucirea craiuluĭ milostiv.

Imĭ vine în minte o poveste din copilărie:

Ștefan-Vodă avea o fată mută, dar frumoasă, de nu i-aĭ fi găsit pereche în cuprinsul pămîntuluĭ. Domnuluĭ nu-ĭ mergea mîncarea la inimă și odihna în oase, de amărît ce era. A întrebat el de lume, s'a sfătuit cu vracĭ și cu toțĭ cărturariĭ timpuluĭ, dar n'a dat de leacul muțenieĭ.

La urmă, așa într'un amurgit de vară, iată vine la Domn o babă— da bătrînă, de'și gîdila pieptul cu nasul de încovoiată — și-l povățuește să cheme pe Soare la masă și să-l cinstească după toate rînduelile cuvenite fețelor strălucite. După ospăț, cînd toțĭ ar fi în toane bune, să trimită fata și să cerșească o sărutare de la craiul zileĭ, — că numaĭ așa odrasla luĭ dragă are să prindă la graiŭ.

Voevodul îmbucurat pune la cale mare pregătire.

Pe capul stăpînitoruluĭ era însă un blestem. Cum se făcu, că Piază-rea aude de gîndurile Domnuluĭ și ca să-ĭ încurce deslegarea, aleargă fuga în răcorile întunecoase dinspre lună-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

răsare și găsește pe stăpîna-nopții bocindu-se de necredința Soarelui. Ea se văeta că n'are parte de bărbat, că nu pricepe de ce fuge de dînsa și o lasă să alerge ca o desmetică în urmă. Zicea tînguios: — „Mai bine mă făcea maică-mea muritoare, — că tot aș fi avut parte de soț, dar nu zînă, cu pletele învălvătăiate de lumină și cu sufletul întunecat și umed ca o peșteră neumblată".

Soarta rea prinde la nădejde și cu întorsături meșteșugite de vorbă, îngînă către lună lăcrămînd: — „Pînă acum tot se chiamă c'ai avut bărbat, dar de aci încolo te lasă de tot, că el se însoară cu fata lui Ștefan, stăpînul pămîntului. Iacă chiar deseară li-i nunta".

Doamna nopței, decît să turbe. Își aprinde argintul din față și fulgerînd de răsvrătire, se jură pe strălucirea ei, c'are să nimicească vlăstarul îndrăsnețului voevod.

In noaptea ospățului, luna s'a dosit după sprînceana codrilor vecini, pîndind să'și zărească dușmanca, pentru ca s'o sdrobească.

Soarele, un Făt-Frumos cu pletele de lumină, chefuia cu Vodă și cu toată Curtea.

Cînd pe la sfîrșit, intră în sală fata Domnului, împodobită ca o primăvară caldă. Dă ea în genunchi la picioarele Soarelui și-i cere o gură de mîntuire. Luna furioasă, se ridică turbată peste straja codrilor negri, aruncîndu-se într'un brîu tremurat de lumină și pătrunde pe fereastra palatului. A căzut peste fața rugătoare a fetei ca o ploae de blestăm și i-a topit chipul în floare galbenă.

Cu toții s'au îngrozit de turburarea nedreaptă a Lunei. Bătrînul voevod, cu fața îndurerată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de obidă, prinde a spune stăpînei rătăcite a întunereculuĭ tot jarul înlăcrămatuluĭ săŭ suflet. Luna neîncrezătoare sta rece și fulgerătoare. Mesenĭĭ boceaŭ și eĭ povestea tristă a odrasleĭ fără noroc.

Soarele întărîtat îșĭ prinde nevasta de belșugul înstufat al razelor și-ĭ face vînt pe fereastră de-o înămolește departe în valurile norilor. După aceasta iea pe palmă copila înfloritä a temutuluĭ stăpîn pămîntean și i-o sădește în grădină, printre cele-l'alte podoabe, ca s'o aibă în de aproape spre mîngîere.

De atuncĭ floarea-soareluĭ cu fața eĭ galbenă și înfiorată de durere, îșĭ întoarce veclnic chipul întristat în spre strălucirea craiuluĭ zileĭ, cerșetorindu-șĭ sărutarea mîntuitoare.

Las straturile troenite de miresme, cu jocul sglobiŭ al fluturilor nostimĭ și trec de la deal de bordeiŭ. Intre grădinĭ, carpănul cu crăcile fugite'n lăturĭ, îșĭ scurge fășiile ramurilor luĭ frunzoase, peste bordeiul îmbrăcat de mreaja buneĭ-dimineți.

Apa de la șipot se trage la vale în noduri șerpuite, cotind printre lesele noastre de legume și verdețurĭ.

Simțesc o adevărată beție, rătăcind prin belșugul roadelor: Fasolele șĭ 'ntind ciucurĭĭ înfloriți în lungul haracilor înmănușațĭ de foĭ pleoștite. Bobul abea-șĭ ține subsuorile înghindurate de teĭ pline. Sfeclele roșesc în sărutarea soareluĭ pe asfințite. Poalele grădineĭ îs brumate cu harbujĭ. Apa lor verde e tarcată de valurile galbene ale zămoșilor ofticoșĭ. Toată marginea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

e o pînză încîlcită de vrejurĭ subțirĭ. Unda tremurătoare a mărarului și a pătrunjelului, își scaldă mirosul aromitor, în parfumul tare, amețitor al busuiocului ș'a mințeĭ. Cimbrul își încurcă trupul supt, în frunzele grase și desmățate a leușteanului trîndav. Șirurile ușoare și bine rînduite de usturoĭ, rîd de cozile pîntĭcioase și șubrede ale cepeĭ.

Și prin atîta prisos și bucurie, tremură într'un gogolit prietenos frîntura isvorului împrăștiind în lăturĭ jilăveală și desmerdare. Aĭ fi zis că-ĭ o vînă ce părăduește în drum sîngele trebuitor unuĭ trup sănătos.

Laturile grădineĭ sunt îmbrățișate pe departe de valurile involte ale curpenilor tufoșĭ de bostan.

Suntem înconjurațĭ tot de bine, slavă domnului, avem să ne înfruptăm cu de toate.

Cine samănă culege...

Bate toaca la mănăstire. Cuprinsul obosit al zileĭ pe sfîrșite tresărea de isbiturile uscate ale ciocanelor. Din rariștea codrului mă uit în vale ca-'n palmă. Turla clopotnițeĭ, înverzită de mușchiŭ, se înviorează de razele soarelui, dîndu-ți o amăgire de strălucire. De departe crezĭ că-ĭ lumina unuĭ ochiŭ de monstru, însprînceată de coama codrilor posomorîțĭ.

Satul moleșit prinde-a se trezi de întoarcerea celor de la cîmp.

Zidurile mănăstireĭ, mîncate pe alocurea, ascund chiliile joase. In mijloc se ridică biserica bătrînă și tăcută, înegrită de anĭ și ploĭ. Prin ogradă se încrucișează umbrele șovăelnice ale părinților.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dr=1901-1932

Mi-i sufletul îngreueat da năvala aducerilor aminte. Prin minte mi se distramă pînza trecutului, fir cu fir, întîmplare cu întîmplare. Simt par'că s'acum strîngerea caldă de mînă a învățătorului meŭ Panfilie, călăuza gîndurilor mele neîncercate. Mă-'nfior de părerea apropierei lui. Cît de pe nebăgate în samă ne treceam noi zilele încete din mănăstire. Plecați pe cîte un ciaslov, ori pe vr'un pergament bătrînesc, ne împărecheam gîndurile ca să deslegăm cuvintele mai încîlcite, ori să dăm de rostul vr'unui cuvînt mai greŭ de tălmăcit. Urmăream setoși trăsăturile bățoase ale sfinților făcuți pe unile file, înfiorîndu-ne de privirile lor ruinate de posturi și suferințe. Cînd ne simțiam obosiți de cele sfinte, luam letopisețile bătrînilor noștri isvoditori, ca să ne îmbărbătăm din isvorul întineritor al faptelor strămoșești. Cum s'aprindea părintele Panfilie, cu cîtă voinicie nu mă prindea el în brațe și-'mi zicea plîngînd :—Să se fi sleit vlaga romînească ? Să nu ne mai putem înviea bravura de demult? Eŭ tremuram de pornirea lui înfocată și-'mi amestecam lacrămile în plînsul săŭ de leŭ îngenunchiat.

Călugării greci îl uraŭ. Dînsul îi privea cu scîrbă, îngrețoșîndu-se de apucăturile lor spurcate.

Cînd aŭ trecut nopțile acelea de mărturisire frățească, de alcătuiri pentru întărirea națională?...

Odată, podidit de amintirea familiei lui vestite, nimicită de veneticii greci, mi-a zis cu amărăciune : — Livada încărcată a țărei noastre a căzut în prada omizilor veninoase. După ce aŭ ros florile, podoaba boerimei noastre, s'aŭ lăsat în spinarea frunzelor, acum rup din ceafa sănă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toasă a poporului, udînd în vinele lui otrava lor băloasă, nimicitoare.

Rămîneam zdrobit sub detunătoarele lui vorbe. Fulgerile ochilor lui învrăjbaţi, scăpăraŭ blăstăme.

Cum stăteam aşa învăluit de potopul acestor gînduri abătătoare, simţesc mîinile molcuţi ale Duduei cum îmi acopăr ochii:

— Cucu... cine-i hoţul ?...

— Pălărie-ntr'un picior, gîci ciuperca ce-i.... De-aici rîset şi voe bună.

— Mi-am culcat stîna... Face ea alintat.

Eŭ o iaŭ de mijloc şi ieşim dintre straturi depărtîndu-ne în poiană.

Soarele dăduse după geana zării. Ochiul matahalei din vale, îşi închisese lumina verzue, ascunzîndu-se sub tufa sprîncenilor lui de codru.

Cuprinsul amuţise cu totul, pătrunzîndu-se cu încetul de ceaţa înbroboditoare a înserării. Noi desfăceam înlături pletele de iarbă, înotînd anevoios prin troianul de verdeaţă.

Ne-aruncarăm ochii înapoi la bordeiŭ. Bunădimineaţa rîdea în răcoarea apusului, cernelind vederea între cele două grădini.

Carpănul grebănos îşi ploua într'una frunzarii lui hrentuiţi, scurşi în flenduri filfiitoare.

Dinaintea noastră, o tufă de răsură, ninsă cu fluturi albi, pare c'ar fi un capăt curat de pînză, întins la uscat pe-un vîrf de hălăciugă.

Fînaţul e vrîstat c'o sumedenie de flori sălbatece. Toată împrejurimea e tămîeată de mirosul înecător al sinzienilor.

Lumina adoarme tot mai mult, licărind obosit

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dr=1901-1932

în apăsarea copleşitoare a întunericului. Prin păinjinişul înoptărei, scîntee lacrămile de foc ale măzăricheĭ scămoşite. Cicoarea îşĭ topeşte seninul, în înghiţirea albastruluĭ murdărit al sereĭ. Boarea răcoritoare, scutură rujele gingaşe ale maculuĭ de cîmp, cu atingerea aripelor eĭ nevăzute.

Siminocul îşĭ sbate mirosul ameţitor, dulce ca un fagure plin, în parfumul sănătos, înviorător al sulfineĭ. Romaniţa face pîlcurĭ de omăt, în afundăturile plapomeĭ de verdeaţă. Rochiţa rînduneleĭ îşĭ învolbură vrejişorĭĭ împletiţĭ, fulguiţĭ cu florĭ albe, încîlcindu-ne iarba din cale. Lumînărica-domnuluĭ, încasincată cu galben, se înalţă din fînaţ, legănîndu-şĭ mijlocul tras, în scrînciobul neastîmpărateĭ adierĭ.

Rămînem strînş unul lîngă altul, cuprinşĭ într'o îmbrăţişare drăgăstoasă, uitîndu-ne în noaptea plină de miresme, ascunşĭ de valurile întunereculuĭ cuceritor...

Intr'un tîrziŭ, treziţĭ din beţia îmbrăţişăreĭ, Duduea se desface din înlănţuirĭ şi înălţîndu-se în spre faţa mea, mă sărută prelung, murmurînd într'o răpire de bucurie:

— Cît sîntem de fericiţĭ !...“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr-1901-1932

III

UMBRE TRISTE

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr_1901-1932

„Sprijinit în pușcă, stau sub poala unuĭ fag.. Soarele, în sila luĭ de a ridica lunecușul cerului, aruncă valurĭ de strălucire, dogorind lumea cu vîlvătaele luĭ aprinse. Văzduhul e un înec de lumină. Peste apa stîmpărată a copacilor, apasă mutenia sdrobitoare a pustiului încropit.

Străbătînd sfășiiturile frunzarilor filfiitorĭ îmĭ scap privirile în văgăună la mănăstire. Din dricul acesta încodrit valea ți se scobește în față ca fundul unuĭ căuș dat prin verdeață. Ochiul învăpăiat al turleĭ pîndește din hîrtop. Mănăstirea înegrită de vreme și ploĭ, cu zidurile eĭ măcinate, pare o namilă brîncită în dosul îmbrățișărĭ dealurilor păduroase. Privirea eĭ verde și înviorată în jocul razelor aprinse, fumează venin sub stufuł genilor de codru.

Mă gîndesc la pustiirile făcute pe vremurĭ de către călugărĭ grecĭ. Mi se strînge inima de durere, cînd mă duc cu mintea la satele răzășeștĭ calicite și aruncate în rîndurile clăcașilor: Judecățĭ nedrepte, răpirile volnicești a moșiilor de prin prejur, uciderea mișeleasca a țăranilor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care se puneaŭ de pricină şi cumpărarea celor slabĭ de fire. Minciuna şi urzirile drăceştĭ, înfăţişarea prefăcută, cucernicia mîrşavă cu care se înbrobodesc în lume!...

Bogăţia şi faima lor e ţesută dintr'o pusderie de nenorocirĭ, bunul lor e muiat în valurĭ de sudoare şi sînge, bucuria din care se îmbată e muzica îndepărtată a vaetelor ş'a plînsuluĭ gospodăriilor sfărîmate.

Numaĭ nişte suflete fără de lege şi omenie, pot gusta pace într'un cuprins de jălanie şi văduvire....

Uĭte cum aŭ luat pămîntul răzăşilor din Carmina: Era zi de sărbătoare şi ţăranĭĭ cisluiaŭ în vatra satuluĭ. Aşa maĭ sub sară, văd eĭ apropiindu-se din spre zarea mănăstireĭ o butcă trasă de patru caĭ puşĭ buziş — da venea de cît să rupă pămîntul.

De ţingăneala zurgalăilor se trezise toţĭ cîinĭĭ de pe la case. Trăsura se opreşte pe drept cislă. Egumenul mănăstireĭ—că el era în butcă—face semn norodului să se apropie. Lumea ş'a luat căciulele din cap, i-a sărutat mîna şi pe urmă s'a dat maĭ la o parte ca să-ĭ audă glăsuirea. El de colo zice cu sfinţenie:—„Oamenĭ bunĭ, mănăstirea are la mînă documente doveditoare că marginea moşieĭ voastre din spre Scorţasca e a eĭ, închinată de dumnealuĭ fostul vornic Stamate“.

Satul o ia întîiŭ aşa ca în şagă. Da călugărul o ţinea una. Atuncĭ Vasile Andone, bătrîn maĭ priceput, ieşi aşa maĭ la iveală şi face către părintele:—„Documente avem şi noĭ, că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ind/1901-1932

doar nu sîntem de pripas aicĭ şi-ncă documente de stăpînire, nu de miluire"...

Egumenul se ruşinează, face semn vizitiuluĭ să întoarcă şi bodogăneşte din mers:—„Vom sta de vorbă la divan, că aicĭ e prea în larg şi ne ia vîntul zisele". Andone-ĭ răspunde din urmă:—„Nu ne spăriem, prea sfinte, că şi noĭ cunoaştem drumul Iaşilor..."

Lucrurile aŭ fost rămas baltă pînă iarna— prinsese lumea a crede de la o vreme c'a vrut călugărul numaĭ să-ĭ încerce, să vadă în ce ape se scaldă.

Ţi-aĭ găsit hoţul, nu dormea, îşĭ ţesea numaĭ uneltirele la umbră, în răgaz... Prin postul Crăciunuluĭ numaĭ s'a pomenit satul cu poftire la divan. Norodul dă putere luĭ Vasile Andone, ca să poarte el judecata, că nu eraŭ să umble cu toţiĭ pe drumurĭ.

In treĭ anĭ aŭ fost treĭ soroace de-a rîndul şi la cîte trele nu s'a dat hotărîre lămurită, tot se amînaŭ lucrurile de azĭ pe mîine.

Omul romînilor se ţinea tare, tare ca şi dreptatea. Umblat'aŭ eĭ să-l îmbete şi să-ĭ iea hîrtiile, aŭ căutat să-l momească cu parale şi cu făgăduelĭ, da el nu se da, nu s'a vîndut; că era creştin de-a luĭ Dumnezeŭ, om de omenie.

Nicĭ o dată nu pleca la termen pe acelaş drum, că greciĭ îĭ puneaŭ în cale plătiţĭ ca să-l răpue. Nu ştia nicĭ nevasta, nicĭ satul cînd era să plece la înfăţişare, că el n'avea credinţă în nimenĭ, banu-ĭ ochiul draculuĭ şi pentru banĭ te gîtue şi copilul tăŭ. Nu mînca de la nimenĭ şi nu bea de cît de prin izvoare. Pînă se întorcea acasă, el nu închidea ochiĭ. Indreptările şi le ţinea în sîn, la piele. In zilele de proces,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cînd se ducea egumenul cu călugării lui la divan, îl găsea acolo la uşă, hodinindu-se pe pietrele scărilor, strajă neadormită.—„Nu te dai Vasile, nu—hai?—zicea părintele—„Nu mă dau, pentru că nu se dă dreptatea, prea-sfinte“,—răspundea moşneagul cu îndrăsneală.

Da tot l'aŭ îngenunchiat, că era legiuire străină în ţară şi se lupta un bădăran, c'o mănăstire sprijinită de oase sfinte!...

La înfăţişarea din urmă el a lăsat, după poruncă, hrisoavele în mîna boerilor din divan, să le cerceteze. Dînşii iaŭ documentele răzăşilor şi le amestecă prin hîrtiile lor. La urmă zice unu rîzînd:—„Tu, măi romîne, trebue să fii stricat, în loc de îndreptări, ne-aduci aici nişte ţidule de tain“. Şi-n locul hrisoavelor i-a întins nişte petecuţe rupte şi afumate. Cînd să spue că el le-a dat alt-fel de hîrtii, boerii aŭ pus de l'a scos afară cu arnăuţii.— Atunci ş'a sărit el din minţi.

Trebue să fi rătăcit mult aşa năuc, pînă a ajuns într'un tîrziu de noapte 'n sat.

Cînd dormeaŭ oamenii mai neîntorşi, s'aud clopotele de la biserică trăgînd ca de îngropare, da ci-că plîngeaŭ aşa de cu jale şi tînguios, de rupea inima în romîn. S'a sculat satul în păr. Era ca de o mirare, că noaptea nu se trage clopotul nici boerilor, şi nu se dumerea nimenea de ce sunaŭ aşa de cu tristeţă, de par'căar fi fost îndemnate de-o mînă năsdrăvană. Ş'aŭ luat care cum a apucat, cîte un suman între umere ş'aŭ pornit în spre biserică. Luna era plină şi cerul o apă de senin. S'aŭ strîns mulţime de norod în jurul clopotniţei. Cînd colo ce să le vadă ochii: Moş Vasile zdrenţuit şi-n-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

glodat, cu capul gol, spărieat la chip, cu ochiĭ îngroziți, trăgea clopotele de să le dărîme. Cum îl bătea luna din față ci-că chipul luĭ rătăcit se albise de-aĭ fi crezut c'a eșit din mormînt. Romînii pricep că nu-ĭ lucru curat și-l întreabă cu binele: — „De ce tragĭ clopotele a îngropare?"

El nu slăbea din îndemnat și răspunde ostenit, cu tăinuire: „*A murit dreptatea*"...

Jăluirea arămurilor nu contenea, se revărsa în cuprinsul nopțeĭ tot maĭ cu durere, în valurĭ tot maĭ întristătoare.— Și seninul nu se întuneca, cînd sufletul norodului era așa de posomorît. Luna luneca ușoară și nepăsătoare, de par'că în lume era numaĭ bine și dreaptă împăcare...

Scîrbit, îmĭ petrec privirile mele pline de ură prin sfîșîiturile frunzarilor sdrențuițĭ, ca să daŭ de mănăstire. Matahala înegrită, se tolănește lenoasă în fundătura codrilor, ghiftuită de bunurĭ, aținpindu-și ochiul verziŭ în jocul aprins al razelor de vară.

Anin pușca în umăr și mă las în spre bordeiŭ...

Duduea cinătuea afară niște păserĭ înpușcate de erĭ. Eŭ aștern o poală de glugă și mă întind într'un cot dinaintea eĭ. Mi-ĭ dragă decît o prăpădesc din ochĭ. Staŭ cîte-o dată vreme îndelungată de-o sorb așa din privire, giugiulind'o cu iubitoarele mele căutăturĭ. Mă daŭ în vînt după răsadul acesta de femee. Mă uit cum îĭ umblă degețelile eĭ repezĭ prin penile vînatuluĭ și tresar cînd o văd feștelindu-se de sînge. Așa cuminte și stăruitoare, cu apucăturile eĭ de gospodină vrednică și așezată, pare că de cînd

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

e dînsa, n'a trăit de cît în treabă. Mie îmĭ creşte inima, c'o văd întrămîndu-se pe zi ce trece. A prins mult la carne, de cînd-îĭ cu mine. Dintr'o spumă de făptură, am să mă trezesc la urmă cu cogemite nevastă. O şi ţin bine, n'are ce zice ; din vînat proaspăt şi fripturĭ de vacă, n'o slăbesc. S'a deprins cu mămăliguţa ca plodul cu lapte: O tăvăleşte prin brînză şi unt, cum ar tăvăli copoiul epurile prin omăt. Cînd mă uit cum prinde la viaţă, îmĭ amintesc bucuros zisele înţeleptuluĭ Panfilie:— „Sîngele celor de sus trebue hrănit cu puterea nouă, întăritoare a poporuluĭ neatins. Copacul înomidat trebue să-şĭ ridice rămăşiţile sănătoase de sevă în spre florile ofilite din vîrf, ca să le trezească din amorţire, să le învieze, pentru ca pomul nostru naţional s'aducă roade.

Să se deschidă ferestile în tot largul, pentru ca să se priminească cuprinsul îmbîcsit al turnuluĭ ferecat de veacurĭ, în care aŭ pătruns numaĭ lilieciĭ.

Renaşterea va fi desăvîrşită...

Rîndurile de sus întărite, vor ţinea piept năvălitorilor veninoşĭ.— De pielea leuluĭ sănătos, plin de vlagă, nu se prinde boala."

Duduea se învirteşte pe lîngă foc, îngrijind de-ale mîncăreĭ.

Căldură şi muţenie în tot văzduhul.

Mă uit cu milă la ghiveciul de pe colţul bordeiuluĭ, în care îşĭ frînge salile o ramură de garoafă, sub atîrnarea răpuitoare a canafilor de florĭ. Oare mijlocul cules al Duduleĭ, să poată sprijini povara grea a fructuluĭ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mon1901-1932

La masă Duduea mĕ-ntreabă dojenitor:

— Eŭ bre omule nu ți-am spus pînă acum, că dă, m'am tot siit, dar azĭ îmĭ calc pe inimă, că nu mă maĭ rabdă sufletul: de ce n'am merge și noĭ la biserica mănăstireĭ, ca tot creștinul?

Rămîn întîĭ nedumerit, pe urmă zic aspru:

— Pentru că nu-ĭ o biserică creștinească...

Dînsa pălește, simțindu-se oare-cum jicnită de vorbele mele înțepate.

Eram prea îngrozit de crimele celor din vale și nu puteam vorbi cu blîndețea obișnuită. Ca să dreg lucrurile, o iaŭ maĭ dămol:

— Vezĭ, mata Dudue, nu le poțĭ ști toate...

— Cum vine asta?

— Eĭ, sunt atîtea de spus...

— Orĭ cum, da așa cu încetul, tot pot afla și eŭ cîte-ceva.

— Aĭ mintea crudă și prea vezĭ lumea cum ar trebui să fie, și eŭ n'așĭ vrea s'arunc murdărie pe seninul închipuireĭ matale nevinovate...

— Eŭ nu te-nțeleg. Spuĭ că n'avem locaș creștinesc,— atuncĭ ce-s călugăriĭ?

— Călugăriĭ?...

Mĭ-am simțit buzele încrețite de un zîmbet amar și n'am putut de cît să clatin din cap.

— Tu aĭ trăit între dînșiĭ, aĭ crescut pe mîinile lor, trebue să fie bunĭ, căcĭ bun eștĭ și tu...

— Maĭ bine rămîneam în prostime, căcĭ mi-așĭ fi cruțat cea maĭ sdrobitoare desamăgire.

Duduea se uită la mine încrezător și îndemnîndu-mă din ochĭ, îngînă încet:

— Spune...

Eŭ fac întăĭ cu șovăire:

— De mult aveam și noĭ oamenĭĭ luĭ Dumnezeŭ, creștinĭ pravoslavnicĭ, romînĭ împrăștii-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

torĭ de bine și credință. Crucea era în cinste și cel de sus de multă ocrotire. Atunci mănăstirea din vale era locaș de împăcare sufletească, acolo-și răcoreaŭ simțurile ceĭ carĭ poticneaŭ pe calea dreaptă a legeĭ. Călugăriĭ eraŭ servitoriĭ credincioșĭ aĭ bisericeĭ, îngrijitoriĭ plinĭ de inimă aĭ turmeĭ neștiutoare.— Turla luminată a clopotnițeĭ, era steaua care licărea noaptea celor rătăciți. Atunci era împăcare între oamenĭ și buna rînduială în lume...

Un păcat mare am avut însă de ispășit, că Dumnezeŭ ne-a trimis o grea pacoste pe cap: Turcul stăpîn peste noĭ, schimbă voivoziĭ pămînteni și aduce în fruntea noastră mătreața otrăvită a Fanaruluĭ, pojghițele stricate, desprinse de pe buboiul acela putred, care înjgheba aristocrația Bizanțuluĭ decăzut. De pașiĭ noilor domnitoriĭ s'aŭ ținut toate haimanalele Stambululuĭ, toțĭ derbedeiĭ ceĭ fără căpătîĭ, borfașĭ în căutarea uneĭ găinĭ de jumulit. S'aŭ revărsat peste țările noastre ca un șuvoĭ de venin, înecînd în înghițirea luĭ flămîndă tot ce-a întîlnit în cale. Aŭ pus mîna pe toate așezămintele, dînd la pămînt cu dispreț tot ce ne era scump. Lepădăturile ajunse aicĭ, s'aŭ înfipt obrăznicește în scaune de stăpînĭ, aburînd în jurule duhoarea lor spurcată. Era încoronarea neghioabă a veneticuluĭ josnic, ajuns în culmea binelui. Era grosolanul înglodat, tăvălit prin noroae, care se rostogolește hohotind prin ninsoarea parfumată a unuĭ strat de florĭ alese.—O cîrpă înzoită, aninată de un drapel purtat prin războaie glorioase.

Palicariĭ aceea nesățioșĭ aŭ pătruns și în bisericĭ, aŭ cotropit mănăstirile, batjocorind cele sfinte. In vale numaĭ îmbrăcămintea e călugă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

reasc㠍 inimele și apucăturile aŭ rămas tot de viperă. In dosul crucei ascund junghiul otrăvit și în blajinătatea mincinoasă a vorbelor sfătuitoare, clocește urzirea unei nelegiuiri.

Duduea s'apropie înfricoșată de mine, strîngîndu-mi mîinele în tremurarea molcuță a degețelelor ei trandafirii. Suspinînd compătimitor, îngînă privindu-mă cu ochii ei aprinși, seniní ca albastrul a două flori de cicoare :

— Spune...

— Intr'un cîmp unde prind a crește urzicí orí alte buruene urîcioase, ierburile curate pier, se sting, lăsînd locul dudăului copleșitor : Cu intrarea străinilor, aicí în mănăstire, călugării romîní aŭ prins a se spîrcui. Numai stareţul Chelsie se ţinea gînj. După cum spun bătrînii, era om înalt de statură și tare în putere. Fața îi era înzăpădită de barba lui albă. Pletele ninse îi cercueaŭ fruntea într'un ram de lumină. Ochii lui negri însă răspîndeaŭ cutremur. De cînd ajunsese cioban peste lupi, nu-și slăbea cîrja din mînă. Era veșnic la pîndă, tunînd poruncí și supunînd pe călugării la ascultare cu de-a frica. Bătea la tălpi pe cei îndrăciți, ținîndu-și din scurt turma blestemată.

Printre veneticii în mantie, era unul mîrșav de tot la suflet, îi zicea Anfilohie. Lung și uscățiv, cu fața neagră, ciuruită de vărsat și cu ochii ciacîrí. Falca îi era ștearsă de păr, opărit —după cum se spunea— cu prilejul unei încăerări într'un tractir din Țarigrad. Musteața lui păscută și țepoasă crescută în toate părțile, îi dădea o înfățișare de răutate și de cruzime.

Anfilohie aţîţa zizanie printre tovarășii lui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

călugăriță, aprinzînd ura în potriva bătrînului stareț romîn.

Într'o noapte năvălesc în chilia părintelui Chelsie și-l măcelăresc cu nemilă, prădîndu-l de scule și de tot ce avea pe lîngă dînsul. Aŭ furat apoĭ și biserica, desgolind'o de odoare și de argintăriile icoanelor. A doua zi, după ce s'aŭ legat burduf, spun romînilor care veneaŭ la slujbă c'aŭ fost călcațĭ de tilharĭ.— După asta Anfilohie a fost întărit ca egumen, începîndu-se cu el șirul înspăimîntător al fărde-legilor...

Brațele calde ale Duduei îmĭ înlănțue grumazul și-mĭ simt gura înfiorată de-o sărutare prelungă, dulce, care ar fi împăcat cu lumea pe cel maĭ cumplit dintre răsvrătițĭ.

— Cît am fost de-aproape cu soarta !...

— Acelaș blestem ne a urmărit.

— Nobleța ogoruluĭ, ispășind păcatul alăturea cu aristocrația de neam !...

— După cum în timpul voevozilor din trecut, îșĭ purtaŭ războaiele îndîrjite, spre apărarea pluguluĭ ș'a cruceĭ.

— Cît am fost de oropsițĭ !...

Duduea plînge cu sfîșiere, uscîndu-mĭ lacrimile cu sărutările eĭ ferbințĭ.

— Și oare totul e perdut?

— Nu.

Duduea se însenineză.

— Nouriĭ greoĭ, înădușitorĭ, care aŭ apăsat așa de sdrobitor asupra noastră prind a fi risipițĭ de un vînt primăvăratec, întremător. Largul vieței noastre se luminează, înviorat de soarele regenerăreĭ. Răsuflă o boare aromită, plină de tinerețe și de îndemnurĭ către maĭ bine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr/1901-1932

Scoarța otrăvită care ne-a înfășurat într'o revărsare lacomă de venin, care ne-a frînt mădularele noastre crude, sugrumîndu-ne în strîngerea eĭ sgrunțuroasă, prinde a crăpa, a se coji de putredă ce-ĭ. Trupul nostru întîrziat în creștere, își revine în fire, începe a se înfiripa, a se întinde; mîinile se desmorțesc, ĭes din găoacea dejghiocată; picioarele se mișcă, umblă; ochiĭ se deschid marĭ, setoșĭ de cuprinsurĭ albastre.—Făt-frumos respiră din aerul întineritor... Rămîne numaĭ ca voinicul să se scuture odată tare, să cadă de pe el uscăturile otrăvite și să-și înceapă viața adevărată, oprită un timp în loc de către o mînă dușmană.

Copilul acesta minunat e Romîniea tînără.

Să-l curățim de toate murdăriile bizantinismuluĭ care l'aŭ înădușit atîta vreme, și la lumina flăcăreĭ ce se ridică trufaș în sus, să pășim cu încredere în spre viitor. Să nu uițĭ că-n tronul țăreĭ domnește Alexandru Cuza și cu el vine mîntuirea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mom1901-1932

IV

APROAPE

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.vimarn.901-1932

„Sfîntul Ilie...

Cuprinsul rîde în îmbrățișările străveziĭ ale razelor ploate de soare. Lumina se topește în seninul nepătat al văzduhuluĭ.

Vara coaptă de căldură, își risipește belșugul sînilor eĭ încărcațĭ de bunurĭ, peste toate ținuturile. Roadele și le-a împrăștiat cu dărnicie pretutindeniĭ. Livezile se dărîmă de greutatea fructelor. Piepturile dealurilor de prin împrejurimĭ, acoperite cu viĭ, abia pot sprijini apăsarea înădușitoare a strugurilor bătuțĭ. Șirele de pae și girezile netreerate auresc în strălucirea zileĭ, ca niște grămezĭ de galbenĭ nepurtațĭ.

Lanurile crude de popușoĭ s'așternd de-a lungul culmelor depărtate, în valurĭ șișîitoare de verdeață.

Golul e înpînzit de-o vrăjire tainică. Prin văzduh trece ce-va neînțeles, ca un fior de slăbire,— suspinul de ușurare a lumiĭ mulțumite de harurile hărăzite de cel nevăzut.

Liniște și măreție...

Pămîntul tăcut, fericit de darurile Dumnezeireĭ, stă liniștit sub bolta rotitoare a cerului,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ca sub un acoperiș sfînt, îngenunchiat în nepătrunsul hăului, șoptind încet o rugă de premărire celui a toate ocrotitor. Peste fața lui cucernică, lumina caldului ochiu al tăriei, cade într'o ploae de raze, învăluindu-l ca o bine-cuvîntare părintească.

Muțenie și căldură.

De o-dată pămîntul tresare și-și îndreaptă lutul amorțit : — La mănăstire trag clopotele de leturghie...

Nu mă îndur să mă dau dus din grădinuță.

De-aicĭ ți se par priveliștile așa de mîndre și viața e frumoasă. Parfumul îți adoarme simțirile, înlesnind visările rătăcitoare. Troenele împestrițate ale straturilor de miresme, își îngînă culorile stropite de lumină, ca o jucare încărcată de fulgĭ boiți. Floarea soarelui îmĭ încinge raiul într'un brîu de peteală. Fluturiĭ sglobiĭ se dau de-a tumba prin ninsoarea mirositoare, agățîndu-se de aer cu tremurarea ușoară a aripelor pipăitoare.

— Prinde-mă.....

Mă întorc însăninat. Duduea își făcuse vînt prăpăstios din ușa bordeiului și se lăsa în fugă, gonită spre mine. Venea la vale ca un vîrtej, întinzînd brațele înainte. Cînd apoape, o prind de mijloc și-o înalț pînă de-asupra capului.

Sus bătea din palme, năzuind sglobiŭ, în spre albastrul cerului.

— Dă-mĭ drumul acum

— D'apoĭ dacă-ĭ zbura.

— Ș'apoĭ...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Baiu.
— Dă-mĭ drumul...
O feresc o leacă de trup și o las binișor de cade în vîrful picioarelor, înmlădiindu-se ca o trestie îndoită.
De aci ține-te bucurie:
— Mîncarea e gata acuș.
— Da-de!
— Eĭ, crede-mă...
— Dacă n'oĭ vrea?
— Te trag de musteață.
— Tare?
— Pînă-ĭ ajunge cu fața în dreptul ochilor meĭ.
— Ș'apoĭ?
— Ghicĭ.
— De unde să-ți știŭ eŭ gîndurile!
— Spune ceva așa...
Aci mă fac șiret:
— Pe urmă... pe urmă, aĭ să mă tragĭ de nas.
— Nu...
— Pe urmă.. aĭ să-mĭ încurcĭ pletile.
— Nicĭ...
— Pe urmă...spune tu, că eŭ nu știŭ.
— Mă... prostule.
Mă trezesc apucat de musteți și cît din șagă, cît cu dinadinsul, m'aduce Duduea pînă la dînsa și sărutîndu-mă lung, mă lasă și-o pornește la fugă, umplînd grădina cu rîsul eĭ de copil alintat. Din deal îmĭ bate în pumnĭ, ca să mă înciudeze:
— Aĭ văzut ce era să-ți fac?
Îmbătat de parfum, în mijlocul amesteculuĭ acestuia de culorĭ, visurile mele rătăcesc prin pajiștile închipuirilor trandafirieĭ.
E cald și tăcere.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

— Fă-n coa Săftico.

Glasul acesta străin mă trezește din adormirea simțurilor. O iaŭ repede la deal și ies în spre luminiș.

— Ce s'aude Dudue?

— S'apropie un romîn c'o fetiță, da nu știŭ ce-o fi căutînd.

Omul desgolit la cap, venea c'un știubeĭ în spinare, iar copila ținea în mînă o căciulă strînsă bine la gură.

— Bine v'am găsit.

— Bun ajuns.

— Apoĭ... v'am adus un roiŭ.

Și lăsînd sarcina la pămînt, își șterge cu mîneca cămeșiĭ fruntea asudată, potrivindu-și chica boțită.

— Aicĭ aveți floare de ajuns și apă de isvor, poiana vi-ĭ largă și însorită, — loc nu se poate maĭ bun pentru prisacă...

— Da unde ți-ĭ roiul?

Zice Duduea înbujorată de bucurie.

— In căciulă la fată. Dă maĭ aproape Săftică, că-ĭ lume ca și noĭ, nu sta așa speriată la o parte.

Fetica s'apropie cu frică, de par'că ar tîrî-o cu arcanul. Se uita cu ochĭ marĭ, cînd la mine, cînd la nevastă.

— Ci nu te maĭ codi atîta, doar n'o să te mănînce.

Romînul dă în spre dînsa și-și ia căciula cu grijă, ținînd'o tot pungită.

— Stam pe prispă ș'așteptam femeea de la sfînta biserică. Cînd colo, numaĭ iacă o pînză de albine bîzzz... pe dinaintea mea. Sar repede și după ele. Roiul se lăsă ciucur într'un perj din grădina noastră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/index1901-1932

Iaŭ iute căciula şi-l prind ca din oală. Se zice că roiul găsit în ziua lui Sfîntul Ilie e cu noroc. Eŭ am destul stupărit, şi m'am gîndit să-l aduc aicĭ, că tot n'aţĭ scăpat încă la sămînţă de prisacă...

— Mulţămesc de prăsilă.

Duduea sare de colo:

— Dacă avem numaĭ unul!..

— Hehehe... roiul întîiŭ e cu preţ, după el curg stupiĭ, — că musca se înmulţeşte cît aĭ gîndi. Iea dumneata Bujorene, ştiubeiul şi ţi-l pune unde chiteştĭ că-ĭ bine, eŭ am să-ţĭ aşez roiul.

Nu mă puteam împăca cu gîndul, de unde îmĭ ştie romînul ăsta numele. Mi-l zisese cu atîta uşurinţă şi aşa de-a dreptul, ca şi cum ar fi fost deprins cu el.

— Da n'or să muşte albinele?

— Cum să te muşte, dacă le eştĭ stăpînă.... se deprind şi ele cu omul de casă, ce crezĭ...

După treabă zic omuluĭ:

— Haĭ să te cinstesc moşule, că nu ştiŭ cum să-ţĭ mulţămesc alt-fel.

— De ce vă maĭ supăraţĭ, lasă, stupul să fie pus într'un ceas bun.

— Dudue, iea caută plosca ceea. Unde maĭ puĭ că azĭ e şi sărbătoare...

— Doară...

Cînd să-ĭ torn în pahar, tremura mîna romînuluĭ de-a vărsat maĭ jumătate din băutură.

Pe mine mă rodea un vierme la suflet.

— Cum te cheamă moşule, dacă nu ţi-ĭ cu bănat?

— Manolache.

— De unde mă ştiĭ pe mine?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

— Poĭ... eŭ-ĭs bărbatul Marandeĭ de peste deal.

Mă razim ameţit de streşina bordeiuluĭ. Duduea bătea din palme şi nu putea sta loculuĭ de bucurie.

— Fata e a d-voastră?

— A noastră.

Duduea o desmeardă cu dragoste, sărutînd'o într'una.

— E frumos nume Săftica.

— Nume ca toate...

Spionam cu lăcomie mişcările străinuluĭ, căutînd în creţiĭ şi luminele feţeĭ luĭ, desnodămîntul taineĭ care îmĭ chinueşte mintea. Imĭ venea să daŭ în genunchĭ la picioarele luĭ, să-ĭ sărut mîĭnele, să plîng ca un copil vinovat şi să-l rog a mă deslega din cătuşele curmătoare ale necunoscutuluĭ. Imĭ era sete de strîngerea braţelor sale, de sărutarea gureĭ luĭ scumpe, care trebue să fie braţele şi gura tatăluĭ meŭ. Nu maĭ încape nicĭ o îndoială, oameniĭ aceştia sunt legaţĭ cu ceva de începutul meŭ, alt-fel nu poţ da cu rostul, cum de mă înconjoară cu atîta luare aminte şi dragoste.

Mă-ntorc blajin spre Duduea:

— Eŭ zic să poftim pe moş Manolache să mănînce la noĭ.

— D'apoĭ c'avem şi noĭ acasă, slavă domnuluĭ.

— Lasă, rămîĭ aicĭ, să vezĭ cum e mîncarea de pe mîĭnele mele.

— Eĭ, vă maĭ sdruncinaţĭ degeaba...

— Rămîĭ...

Zic eŭ rugător.

— Că nu te las nicĭ c'un chip.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revista.ansamblulcarol.ro/anul-1901-1932

Carpănul își plîngea sfîșiiturile frunzarilor luĭ cursi deasupra noastră. Rotiți în jurul meseĭ, mîncam pe întrecute. Soarele strecurat prin sdrențuirile ramurilor, ne îngîna locul cu tremurărĭ de lumină. Codrul se înfiora de cîntărĭ și sbor.

Cald și frumos...

— Ce zicĭ moșule de sărmăluțile mele?

— Maĭ am eŭ vreme să spun ce-va, cînd daŭ năvală la gura mea, de n'am cînd să le aleg.

— Sunt făcute cu frunze de potbal.

— Din pulpă proaspătă de mioară.

Duduea ne toarnă vin prin pahare.

Străinuluĭ îĭ mijesc ochiĭ în lacrămĭ.— De ce oare?...

După masă ieșim de sub poalele copaculuĭ și ne lăsăm în grădinuță. Albinele roiaŭ în jurul știubeiuluĭ și prin florĭ.

— De-acu ele prind a-șĭ cerceta stăpînirea din jur.

Ne lăsăm pe hat la vale, trecem printre cele două gavanoase de la poartă și dăm în poiană.

Laleaua se uscase cu totul, fără să-și fi putut desface mucul floareĭ. Crinul își lumina frăgezimea floareĭ luĭ gingașe, în unda curateĭ amezĭ.

Mi se strînge inima de durere cînd văd pe Duduea întîrziind tot-deauna lîngă oala cu floarea moartă. De ce se uită cu duioșie la crin pe urmă? Dar ce mă maĭ gîndesc și eŭ la copilărĭ, Duduea-ĭ plină de viață și voioșie...

Ne așăzăm jos pe lîng'o căpiță de cositură uscată. Fînul aromea poiana cu mirosul luĭ tare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Cum stăm așa trîntiți, auzim apropiindu-se prin iarbă un cloncănit și chiscuituri flămînde.

— Puișorii mamei, că lor li-i a mînca. Hai Săftică să le dăm crupe.

Gîngăniile sburătuite se iau în goană după nevastă, ca să scape la mîncare.

— C'apoi avem să ne ducem și noi de-acu, ne bate baba acasă...

— Să nu ne uitați, veniți sărbătorile.

— Lasă... nu-ți fi bucuroși de dragoste mai pe urmă.

Ne apropiem și noi de bordeiu. Puii înghițau ca din binele altora. Cloșca cîrîea sborșindu-se în jurul lor.

Cînd să pornească musafirii, Duduea se întoarce drăgăstos către mine și zice blînd:

— Ce bine samănă Săftica cu tine, bre Bujorene!..

Muzeul Digital al Romanului Românesc

V

PE DRUMUL CĂINȚEI

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania-arhivaro1901-1932

„E-n revărsat..."

Coama foșnitoare a codrului, purtată de năzuirile negre ale vîntului umed, freamăta șoptitor. Timpul era închis. Mai ales în spre ziuă vremea se întorsese a ploae. Văzduhul era o fumegare fumurie de nouri cețoși. Prin învăluirile de umbră, stropite cu boabe răzlețe de jîlăveală, ațipea ochiul înlăcrămat al luceafărului de dimineață. Pădurea se topea în negura revărsatului posomorît.

In sat nici o mișcare. La mănăstire numai mijaŭ cîte-va luminî.

Ziua vorbisem c'un om să-mî dea căruța cu plată, ca să pornesc în zorî la tîrg cu nevasta. Ne spălasem în pripă ș'așteptam gata de drum să vie romînul. Ii lăsasem știrea s'oprească la poala codrului și să ne cheme din vale, ca să coborîm povîrnișul priporos cu piciorul.

Cucoșiî din sat prinsese a cînta. Deșteptarea greoae a zorilor în pîclă era hurducată de sbaterea aripilor sgomotoase și de sfîșierea prelungă a cucurigului.

Foșnetul frunzarilor fremătătorî, murmurat de alintarea prietenoasă a vîntului înblînzit, mai îndulcea o leacă sfada asurzătoare a deșteptătorilor.

Stînd așa tăcuțî, ascunșî în întunericul spălăcit al mijitului de ziuă, fulguițî de picurile răslețe, auzim cum valea se-nproașcă de trăncănitul osos al unei căruțe gonite năprasnic în spre noi. Răsuflam mai în tihnă. De la un timp mă cuprinsese grija să nu se fi răsgîndit romînul, văzînd timpul a ploae.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Chiuitul din văgăună sfîşie genitul întîrziat. Răspund şi eŭ c'o opintire vrăşmaşă, de am făcut pe Duduea să-şĭ astupe urechile.

Am coborît grăbiţĭ clinul, făcîndu-ne loc cu mîinile prin noaptea crengilor ce ne opreaŭ răsbaterea.

Căruţa era plină de fîn pîn' peste carîmbĭ.

Mi-am îngropat nevasta în aşternut şi am dat biciŭ caluluĭ în neastîmpăr.

Calea ţinea tot pe sub streşina pădureĭ...

Colbul albiŭ, amăgeşte o leacă pe sub umbrile clătinate ale revărsatuluĭ, aşternînd bătătura uscată a drumuluĭ înoptat. Suflarea proaspătă a dimineţeĭ, bătută-n fluturĭ de stropĭ, ne răcorea obrajiĭ într'o scăldare de întinerire. Luceafărul îşĭ închisese pleoapele luĭ înlăcrămate. Departe, în urmă, rămăsese licăririle aţipite de la mănăstire şi sfada gălăgioasă a cocoşilor din sat.

Cu cît pătrundeam în muţenia adormită a zorilor, cu atît se înviora maĭ mult pălirea îndepărtată a luminеĭ.

De pe ariea înegrită a codrilor, se desprindeaŭ încet umbrile tîrîte a rotocoalelor fumurĭĭ, lăsînd golul dintre ceriŭ şi pămînt să se pătrundă de ridicarea geneĭ tremurătoare a ochiuluĭ strălucit.

Valea tăcută se-nproaşcă de hurducările căruţeĭ, tîrîtă în goana bidiviuluĭ.

Zarea în spre răsărit se crăpa de ziuă...

Para ascunsă a soareluĭ, îşĭ scaldă sfîrcul făşiilor de foc în desvăluirea pornită a norilor mînaţĭ de vînt. E lupta flăcărilor înecate de învăluirile fumuluĭ înăduşitor.

Bura uşoară îşĭ cerne roua sa vînturată, pestriţînd brîul colbăiat al drumuluĭ desînoptat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1981 1932

Duduea, ascunsă mai în fînul de dinapoea căruței, privea cu sete împrejurimile trufașe, înflorind de sănătatea frumuseților prin care treceam.

Ciocîrliile s'aruncaŭ săgetos în spre înălțimile pătrunse de zorĭ, împrăștiind în răcoarea dimineței tremurarea glasului lor cristalin.

— Cîtă sărbătoare e în natură!....

— Răsuflăm din însuși izvorul mare al vieței...

— Afară e prisos de sănătate: făpturile minunate cresc afară, sub ocrotirea îmbrățișetoarei tărîi. In plin aer, e belșug de vioiciune și bucurie...

— Cîtă însuflețire e în natură!...

Glasul Dudueĭ era sugrumat. Privirile eĭ aprinse de înmărmurire, pipăeaŭ împrejurimile răcorite de o aburire îmblînzită.

Vremea se răsbunase.

Nourĭ îmbujorațĭ de resfrîngerile revărsatului, se învălătuceaŭ navalnicĭ, limpezind sprînceana zăreĭ de la răsărit.

Cernirea picurilor fulguitorĭ încetase.

— Aerul proaspăt, îmĭ odihnește trupul ostenit înainte de vreme.

— Soarbe din isvorul mare al vieței...

— Afară, în desmerdarea răcorită a îngînărilor adietoare, floarea decolorată a obrajilor meĭ păliți, prinde la față.

— Insuflețește-te de sărbătoarea naturei mîndre...

Căruța trezea tăcerea cuprinsului înzorit, cu detunarea prelungă, nesfîrșită a tăncănitului osos.

Drumul ni era în larg, că lumea nu se'ncumentase să plece la iarmaroc pe o vreme închisă.

Pîclele cernite ale dimineței s'alegeaŭ tot mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

mult, din apa luminatului, stîngîndu-se în noroiul nourilor goniți.

— S'aducem prisos de slavă voioșiei sburdalnice de afară...

— Să ne încălzim sufletele bătute de bruma desamăgirilor, în viosiea întăritoare de afară...

— Afară zarea e încăpătoare.

Soarele răsărit își resfira razele lui tremurate surîzînd lumei din desvăluirea strălucitoare a buclelor lui de aur.

Pădurea se sfîrșise de mult s'acum valea era strînsă între șirele vărgate de ogoare a dealurilor mărginașe. Culmile se pătaŭ pe ici și colea de huma cătunelor părăduite prin curmăturĭ.

Șesul de fînaț așternea de-alungul drumuluĭ o trîmbă verde, învoltă, smăltată de florĭ. Pe alocurea iarba încolțită de coasă, se petecea cu roate de rosătură, de par'că ar fi fost mîncată de molĭ. Prepelițele pisaŭ la semințe de cînepă, în ciuda potîrnichilor neîncrezătoare.

Cu răsbunarea timpuluĭ, sătenĭ prindeaŭ a se lăsa în pîlcurĭ la vale în spre șleah, trăgîndu-se agale prin risipiturile mîncăturilor de ploĭ. Calea ni era tot maĭ încurcată. Valea se turbura tot maĭ mult de scîrțiitul carelor și hodorogirea seacă a harabalelor încete. Trăncăneala osoasă a căruțeĭ noastre, străbătea prin huruirea greoae a îngrămădirilor de căraușĭ, ca o sfîșiere prelungă.

Din fugă schimbam binețe cu lumea, încunjurînd pîlcurile maĭ înghesuite ale drumeților. Pe drept cîrdurile spărioase de oĭ, lăsam la pas.

Prin tufele scailor daț în copt, se sbengue scateiĭ și stigleții ademenitorĭ la vers. Măcăleandriĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index.php/1901-1932

își umflă gușile lor sîngerate în ciripirĭ alintate.

Cînd intrăm în lunca Băltenilor mai muem goana, că drumul era jilav și hleios întîrziind mult sporul. Streșina copacilor ne umbrea mersul, oprind bine-cuvîntarea caldă a soareluĭ darnic. Răsbăteam prin hruba frunzarilor, ca printr'un curs dămol de răcoare.

De sub coasta Brodoculuĭ se vede în depărtare umărul rănit al Vasluiuluĭ, oblojit în sfîrticăturile Bîrladuluĭ revărsat, ca într'o treață argintie. Morile din dric, moleșite de bătaea toropitoare a soareluĭ, își întind trîndav spetezele lenoase, cum și-ar întinde brațele niște uriași sculați de pe somn.

Lăsăm în urmă Rădiul sărac și murdărit de cocioabele ruinate ale țiganilor și tăem șesul, croindu-ne pîrtie prin îmbulzeala călătorilor.

Tîrgul mișună de lume.

Cu cît înaintam, se vedeaŭ mai bine frămîntările pestrițe de pe uliță. Carele de fin măhăloase despicaŭ unda joasă a norodului s'a vitelor. Zarva crește treptat, ca o apropiere zdrăngănitoare de cobză. Mormanul mișcat al priveliștei, samănă a moșuroĭ întărtat de furnicĭ. Din amestecul sgomotos al bîzîituluĭ asurzător, prind a s'alege îndemnările mai deslușite. Vuetul copleșitor se desface în totul gălăgiilor: Ascuțișul glasurilor mai pătrunzătoare, cu chiuitul romînilor cheflĭ și zurbagiĭ, străbăteaŭ mormăeala tocmelilor nesfîrșite, îngînînd tînguirile jalnice ale calicilor cerșetorĭ. Strigarea pocită a evreilor negustoroși îți umplea urechile.

Vitele însetate mugeaŭ plîngător. Behăitul o-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ilor despărțite de mieĭ, domnea sbuciumarea ca o înălțare tristă a uneĭ rugĭ de îndurare.

— Maĭ la o parte cel cu oile. — Ține tot marginea drumuluĭ, tu cu nutrețul. — Abate pe din dos lemnele, că-ncurcĭ mersul, heĭ, fudulule de-o ureche.—Loc că trece trăsura ispravniculuĭ...

Răspîntiașiĭ nădușaŭ strigînd și brîncind lumea. Țăraniĭ năuciți, în pripa de-a drege-o, încurcaŭ lucrurile maĭ răŭ. Ciiniĭ călcați orĭ strînșĭ la strîmtoare, schelălăeaŭ în rîsul buiacilor.

Peste toată halandala asta de îngrămădirĭ și sgomot, trecea un fior tresăritor: zuruitul banilor petrecuți prin mîinĭ.

Scăpăm cu chiŭ cu vaĭ din încleștările încîlcite de la rohatcă ș'apucăm tot ulița Crucel în spre limpeziș. Mușchiul gros de pe șindila lanțuluĭ de case, făcea un înveliș glodos, înverzit în arșița soareluĭ ajuns la prînz. Pe alocurea otava întinsă a acoperișilor se tăea de cîte o clădire maĭ măruță învelită cu oale. Pe crișma topită a unuĭ evreŭ, păștea liniștit un țap. Orîndele gemeaŭ de norod. Pe-afară romînii se cinsteaŭ cu ulcica firitisindu-se.

Drept Hagiu maĭ slăbesc din mînat. Curțile mîndre, cu scările cioplite în piatră veche demunte și cu stîlpiĭ lor albĭ înhorbotațĭ pe sus ieșaŭ dintre cele-l'alte dărmăturĭ, cum ar răsbate un ciucur de lăcrămioare prin niște uscăturĭ putrezite.

Duduea, ascunsă în broboade și fîn, suspina de aducerile aminte, ferindu-se de privirile trecătorilor.

Biserica Maica-Precista văruea trupul eĭ măreț în mijlocul frînturilor de crucĭ ș'al pomilor încărcațĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr-1901-1932

Ne-am lăsat pe uliţa Iaşilor, în spre hanul luĭ Filip, ca să fim maĭ departe de mijlocul tîrgulŭĭ, unde puteam fi cunoscuţĭ.

Departe, în vale, sub subsioara tîrgulŭĭ sticlea faţa încreţită a iazulŭĭ potopos. Culmea Vasluiulŭĭ fugea nesfîrşită pînă se perdea din ochĭ, mişcîndu-şĭ valurile aurĭ de grîŭ copt, în adierea dămoală a boareĭ de zare. In spre răsărit vederea ţi-ĭ oprită de peptul Viişoarelor.

Ograda hanulŭĭ gemea de care şi telege. Feticele şi băeţaşiĭ rămaşĭ cu paza vitelor, îndesaŭ cositură proaspătă, orĭ pueţĭ de popuşoĭ, sub lăcămoasele boturĭ ale boilor.

Desham pripit maĭ într'un colţ.

Duduea s'a lăsat numaĭ în casincă şi în rochia cea cu puchiţeĭ. Cămaşa eĭ înflorită, strînsă în betele cusute cu fir, îĭ rătunjea sînul într'un val tremurat, gîtuit o leacă între ţîţe.

Se ţinea strîns de mine, coprinzîndu-mă înlănţuitor ca edera pe stejar, temîndu-se par'că să nu se rătăciască. Era trasă la faţă, abătută, purtînd cu nedumerire stropiĭ eĭ de senin peste îmbulzeala lumeĭ nepăsătoare.

— Mi-ĭ frică de oraş, ca de-o ispită de nebiruit.

— Fiĭ tare, — calcă totul sub picioare.

— Mă uit în jur străină şi mi se pare că mă deştept dintr'o adormire întîrziată. Am trăit pînă acum ca o buĭmacă, nu mi-am dat sama ce se petrece cu mine, în toată vremea asta nicĭ nu ştiŭ ce am gîndit, mi-am dus zilele într'o necunoştinţă desăvîrşită. — Ştiŭ numaĭ atît că visul a fost frumos.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Infrînge momelile necurate și calcă pe grumazul ispiteĭ.

— Vezĭ... nu știŭ cum să-ți spun dar amețitoarele ademeniriĭ ale necunoscutuluĭ aŭ fost maĭ puternice de cît toate prejudecățile și m'aŭ atras amăgitor ca un fund de prăpastie ; — atîta numaĭ, că în loc să mă sfarm de ascuțișul stîncilor minciunoase, am căzut în brațele moĭ ale mîntuireĭ...

— Sufletele se oțelesc în încercăriĭ. Aicĭ în mijlocul amintirilor de strălucire, întărește-țĭ voința ta șovăelnică, pentru ca să te cîștig de a doua oară.

— Nu duce grijă, m'aĭ învățat să fiŭ tare....

Ca să-și poată vedea nevasta casa părintească măcar din treacăt, ne lăsăm grăbițĭ tot dosiș pe ulița mare.

Palatul luĭ Angheluță par'că da să se năruе asupra noastră, așa venea de înalt și trufaș.

In cerdac la Duduea, sta un evreŭ bărbos, înconjurat de-o cioardă de ploduriĭ. M'a cuprins amărăciunea ; femeea-mĭ slăbise cu totul : i se tăease glasul și picioarele de să cadă în drum. O duceam maĭ mult de subsuoriĭ. Trecem de foișorul pompierilor, luăm pripițĭ pe sub zidurile amenințătoare al curților luĭ Șubin, lăsîndu-ne apoĭ pe după Sfîntul Ion în spre drumul poșteĭ. Scăpațĭ de primejdia uneĭ recunoașteriĭ, ne vîrîm obosițĭ într'o crîșmă. Cer de băut și pe urmă intru în vorbă cu hangița :

— Pe-aicĭ e maĭ slabă vînzarea.

— Pentru că nu-ĭ așa de mare tractul. Bă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

taea mușteriilor vine din partea Crucei, pe acolo-i lumea mai deasă.

— Mă rog da cine stă acum în casele Spătarului?

— Cine să stea!

Duduei îi dase lacrămile. Tremura și se îndesa în mine, ca puiul lîngă mamă.

— Eheĭ, să se trezească acu bătrînul și să-și vadă halul curților, ar muri de-a doua oară, numai de scîrbă!... S'a ținut neamul lor tare, a răsbătut prin vremuri cu numele teafăr, dar iacă li s'a ajuns și lor...

C'apoĭ, nicĭ n'a fost lucru curat la mijloc cu neamul acesta. Șapte feciorĭ aŭ fost și pe cîte șapte i-a cărat morți de prin lume, unde eraŭ cu învățăturile. Nu se mai sătura și spătarul de atîta carte, par'că avea el să împărățească lumea. La urmă bătrînul a înebunit de scîrbă. Umbla îmbrăcat cu chepeneag și cu gugiumanul boeresc în cap. In bîiguiala luĭ s'alegeaŭ vorbe fără rost; zicea că pe flăcăul cel mai mare să-l facă hatman, altuea îĭ hotăra vornicia ș'așa îĭ punea la rînduală pe toți. Luĭ Dan cel mai mic și mai ajuns de cap, îĭ dădea scaunul domnesc. Se oțăra cu iataganul la grecĭ, făcîndu-se că-i gonește din țară, ca să curețe pămîntul nostru de străinĭ. Lumea îșĭ făcea cruce, iar copiiĭ rîdeaŭ și se țineaŭ de dînsul în gloate.

— Da bătrîna ce s'a făcut?

— Mh, ce să se facă, dînsa a murit după ce a rușinat-o păcătoasa cea de fiică sa...

Duduea nu se poate ține și se întoarce cu vorbă blîndă.

— De ce grăeștĭ așa mătușă?

— D'apoĭ ce să zic alta: în loc să ea un boer

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ca dânsa, s'a dus după un mojic din toată lumea; un țărănoĭ perpelit și de pripas...

— Poate ș'or fi fost dragĭ...

— Dragĭ!... Cine-a maĭ văzut o dudue să se mărite cu unul dintr'aĭ noștriĭ!.. De ce n'ar fi luat adecă pe cuconul Zaharicos?

— Crezĭ că-ĭ maĭ de seamă un înbogățit necinstit, căzut aci ca un bob de neghină adus de vînt, de cît un fecior de pămîntean?

— Eĭ, vorbă de clacă... Cel cu parale e și din neam și cinstit... Cine se maĭ uită azĭ la viață!... Am ajuns slugă la grecĭ și ne plecăm înaintea tuturor străinilor...

Eh, zi-ĭ lume și scuip'o în ochĭ...

Oca de vin a rămas maĭ plină. Sdrobițĭ de toate, ne întoarcem în tîrg prin mahalaua spitalului. Duduea, tăcea molcom urmându-mă poticnind și uscîndu-șĭ ochiĭ cu naframa. Imĭ simțiam sufletul pustiit, de arderea vorbelor crîșmărițeĭ.

Am tîrguit multe ș'am privit tăcuțĭ pe la toate. Duduea a cumpărat o pestelică mătușeĭ de peste deal ș-o mulțime de hurmuz și mărgele pentru dînsa.

Maĭ tîrziŭ ne-am dus la o căsăpie ș'am stat la masă. Cînd a prins a luneca soarele după amiază, ne întoarcem la han.

Ograda se maĭ rărise de drumeți, așa că neam putut învîrti maĭ în voe. Femeile romînilor cu barizurĭ nouĭ și încărcate de cumpărăturĭ, îșĭ așteptaŭ bărbațiĭ pe lîngă care, gata de ducă.

Cînd să pornesc calul, nevasta dă în bocet. Eŭ o iaŭ cu binișorul:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dl=1901-1932

— Da ce ți-a venit Dudue?

— Doamne Bujor, tare mă doare inima...

— Cum?

— Eŭ am fost o minte crudă și nu m'am gîndit la nebunia ce făceam. Aĭ auzit judecata lumeĭ?...

— Nu te uita în gura prostimeĭ.

— Mama!...

Lacrămile i-aŭ înecat glasul sugrumîndu-ĭ vorbele în gîtlej.

Daŭ biciŭ bidiviuluĭ ș'o opintesc de-a dreptul pe la Sahula în spre Olărie, ca să ies din tîrg maĭ repede.

Mi se părea c'o mînă dușmană caută să-mĭ fure norocul. Un moment am crezut că prăpădesc pe Duduea. Mă coprinsese frica de oraș.

Nicĭ nu știŭ cînd am ajuns sub coasta Brodoculuĭ. Cînd îmĭ răpăd ochiĭ înapoĭ, peste sfîrticăturile argintiĭ ale Bîrladuluĭ revărsat, spre umărul rănit al Vasluiuluĭ,— morile din dric, întărîtate de soarele bătător, îșĭ întindeaŭ spetezele amenințător înspre mine, cum și-ar întinde brațele niște uriașĭ sbuciumațĭ de turbarea mînieĭ.

Ca să înbun pe Duduea, zic îmbărbătător:

— Sprijină cu îndărătnicie piciorul în pragul șters al ispiteĭ, nu intra amăgită în cuprinsul înșelător al perzăreĭ,—fiĭ tare...

— Nu duce grijă Bujorene...

— Oastea frîntă de dușmanĭ, împrăștiată mișelește în pîcla nopțeĭ pline de morțĭ și gemete nu trebue să se dea așa ușor răpusă. Voiniciĭ se caută prin întuneric, se cheamă pe nume, îșĭ strîng rîndurile rupte și retrașĭ într'o întă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

rire ascunsă, caută a-şĭ drege puterile vlăguite. In zorĭ s'aruncă-în luptă cu maĭ multă furie, păşind înainte spre biruinţă...

Duduea căpătase la suflet. Mă priveşte curagios cu para albăstrelilor eĭ apriuse şi îngină îndemnător :

— Să ne reculegem puterile, pentru ca zorile redeşteptăreĭ să ne găsească cu rîndurile încheeate...

Străbătînd ţîşnitor prin îngrămădirile drumeţilor ce se întorceaŭ de la tîrg, căruţa noastră uşoară rupea huruirea sgomotoasă a cărăuşilor cheflĭĭ, c'o sfîşiere uscată de trăncăt detunător.

Incolo departe maĭ la limpeziş, văzduhul ars al zileĭ pe sfîrşite, se rotea într'o desfăşurare încăpătoare. Ciocîrliile săgetaŭ înălţimile, tremurîndu-şĭ în dogoarea asfinţitului, cristalul viersuluĭ lor setos.

Şesul tot era un învăliş petecit de iarbă.

Duduea privia cu sete împrejurimile trufaşe, înflorind de sănătatea frumuseţelor prin care treceam.

— S'aducem prinos de slavă vioşieĭ de afară...

— Să ne răcorim sufletele obosite, în voioşiea întăritoare de-afară...

— Cîtă sărbătoare e în natură!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaransilvaniei.ro/1901-1932

VI

PETRE BOGDAN

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mori:1901-1932

De cîte-va zile cade o ploae măruntă și deasă. Imprejurimele păinjinite de ceață, se pleoștesc de greutatea umezelei. Peste pămînt apasă înăduşitor picurarea pripită cernută din înălțimi. Un fior de lene, de oboseală, se răspîndește adormitor odată cu părăduirea boarei nesfîrșite. Zarea-i întunecată de fumegarea nourilor vînzolițĭ de vînt.

Cu schimbarea vremei ne-am strîns cu traiul în bordeiŭ.

Lumina slăbită de-afară, abia ne zărește prin ochiurile aburite ale ferestrelor. Stăm înmormîntațĭ în adormirea asta de licărire, căutîndu-ne de trebĭ.—Duduea înșiră niște hurmuz, scăldîndu-și degețelile ei delicate în vraful amăgitor al boabelor false de mărgăritar. Pentru dînsa e o adevărată orgie, să se joace cu mărgelile.

I-am cumpărat șiragurĭ de toate culorile.

In zilele acestea de nelucru, nu face alta de cît se împodobește cu ele, amestecînd apele mincinoase în tremurărĭ sclipitoare.

Frunza bătută de ploaea măruntă și deasă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fîșia nesfîrșit, monoton. Cînd trece cîte vr'un îndemn mai îndîrjit, codrul se trezește desmetic, trosnind ca un trup bătrîn întins după somn. Carpănul grebănos, se scutură și el d'asupra bordeiului nostru, încrucișîndu-și crăcile fugite înlături.

Florile pălite ațipiseră somnoroase, moțăind sub plescăiturile jilăveleĭ. Stupul străjuește între straturĭ, oploșindu-și poporul sgribulit Peteală brîuluĭ de floarea-soareluĭ, se întinde spălăcită, într'o coprindere de osteneală.

Eŭ mă las furat de adulmecările trecutuluĭ. Hoinăresc cu mintea în copilăriea mea ștearsă: Mi s'aŭ deschis ochiĭ minței între călugărĭ. Eram copilul de casă al starețuluĭ. Nu făceam alta de cît îĭ turnam în pahar la masă și-l apăram vara de muște, cînd dormea după prînz. Primiĭ anĭ mi s'arată întunecațĭ, ascunșĭ în nedeslușire. Pe urmă a venit o întîmplare care m'a mișcat mult, zguduindu-mă din somnul nedumeririeĭ.

Să fi tot avut ca la opt anĭ.—Sara aceea era liniștită și senină, o sară curată de primă-vară pe sfîrșite. Egumenul sta la masă cu simandicoșiĭ mănăstireĭ. Eŭ ședeam mai la o parte, ținînd în mîinĭ o amforă de bronz plină cu vin bătrîn.

Nu se auzeaŭ de cît mestecăturile înădușite ale mesenilor și țingănitul furculițelor atinse de farfurĭ.

Amfora era o Undină îmbrăcată în părul eĭ văluros, ascunsă de la mijloc într'o rotire spumegată de talaz, care-ĭ sluja de sprijin. De cealaltă parte i se întorcea pana cozeĭ într'o arcu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ire meșteșugită ca'n chip de toartă. Sprijinindu-și în palme sinul plin, Undina întindea gura ca după o sărutare. Printre buzele ei întredeschise, curgea sfoara marmazie de vin hrănit.

— „Poftă bună"...

Și papagalul domesticit, mișcîndu-și aripele agățător, cerca zadarnic să muște din privazul aurit al oglinzei din perete.

Atară era liniște și orizontul limpede.

Încăperea stărăției e de un lux rar.

De fășiile ferite ale perdelelor ce curgeau învolte de sus, erau cusute întîmplări din biblie.

La fereastra întăi luminau goi cei dintăi oameni: Eva sprintină și momitoare, răcorită în curgerea bogată a pletelor ei galbene, își trece brațele durdulii pe după grumazul încomat al unui leu ce rînjea blînd ca un îndrăgostit. De sus o pîndește un șarpe încîlcit în frunzarii unui măr. Printre tufari, mai în depărtare, se zăreau felurite paseri și feare, trăind cu toatele în deplină împăcare. Pe celă-lalt fald, Adam mușca lacom dintr'un măr, schițîndu-și corpul într'o apă de raze.

La a doua fereastră era ispășirea păcatului: Pe o fășie primii oameni se rușinează de goliciunea lor, ascuzîndu-și stingherii formele cu frunze de lipan. Pe alta scînteează o sabie de foc, gonind pe Adam și Eva din Paradis;— de sus Dumnezeu îi înspăimîntă cu tunete și îngrămădiri negre de nouri.

In muțenia caldă de afară, s'aud trei lovituri zuzuitoare în poarta de sub clopotniță. Prin geamurile mari, se vede totul în noaptea albă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mă înalț în vîrful picioarelor și privesc curios peste capetele mesenilor. Un călugăr a dat fuga să întrebe cine-i. — Oameni buni, a răspuns cine-va de dincolo.

Zăvoarele grele s'aŭ tras sgomotos și aripele negre ale intrăreĭ, s'aŭ deschis în lături.

Între doĭ călăreți de-aĭ stăpînireĭ, înainta trufaș un cocon, săltat în jucarea neastîmpărată a unuĭ șoim alb.

Părinții lasă mîncarea și s'apropie de ferestre. Străinii opresc la scară și descalecă.

Mantaua albastră de sevaiŭ scump, blănită cu spinări de samur, filfiia în spetele falniculuĭ fecior, ținîndu-i-se de umere într'un grumăjor de aur ce-'ĭ trecea pe sub bărbie. Căciula creață de astrahan, făcută tăliĭ, se lumina în razele luneĭ, de îngînările strugurașuluĭ de mărgăritare, înghețate la o parte, în care eraŭ prinse pene de curcan.

Egumenul simte că-ĭ om de neam și se repede de-ĭ deschide singur ușa.

Domnișorul pășește pragul mîndru, foșnindu-și în mers cutele mătăsoase ale hlamideĭ. Pintenii zuruiaŭ răsunător.

— Mă chiamă Petre Bogdan și-s fiul vorniculuĭ din Piatra.

Călugării tresar ploconindu-i-se cu cinste.

— Sunt întors de pe la învățăturĭ, numaĭ de cîte-va lunĭ. Zilele trecute ne am apucut cîți-va cărturarĭ maĭ tinerĭ ș'am înjghebat o reprezentație de teatru în casa luĭ Mavrocordat din Iași. Jucam o piesă făcută de mine. Toată lucrarea se învîrtea împrejurul luĭ Miron Costin, isvoditorul,—pe care-l aveți acum înainte sfinților voastre...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mori.901-1932

Aicĭ părinţiĭ zîmbesc ipocrit, înţelegînd întorsătura treburilor.

— Spectacolul se sfîrşea. Chefuiam tocmaĭ la vodă Cantemir. In toiul veseliei mă ridic şi închin Domnuluĭ cu vorbele acestea:—„Să trăeştĭ Măria-ta!— Cu paharul o-ndeseşte, dar cu birul, maĭ slăbeşte-o.“ In timpul ziselor aud pe Mihail Sturdza strănutînd în sală şi morăcăind ciudos:— A... ghidi... ghidi... vĕ voiŭ pocăi eŭ pantalonarilor...“—N'am avut vreme să mîntuim piesa că ne-aŭ luat slujitoriĭ domneştĭ pe sus, ducîndu-ne în surghiun aşa cum eram îmbrăcaţĭ, cu ne pusă masă.—Bietul Millo o fi ajuns nu maĭ ştiŭ la ce mănăstire ca bucătar al Cantemiruluĭ...

Cuvioşiĭ rîd cu poftă, încredinţînd pe musafir că pocăirea îĭ va fi uşoară.

L'aŭ desbrăcat de mantie făcîndu-ĭ loc la masă.

Mijlocul subţire îĭ era cuprins în taclit solzos de argint, punctele cu ochiurĭ de matostat. Paloşul cu mănunchiul bătut în mărgean şi cu teaca de fildeş, crestată cu florĭ de zamfir şi luminĭ de smarald, i se clătina la coapsă în cîrligul paftalelor sclipind într'o tremurare domoală.

Pletele luĭ negre, inelate, scoteaŭ maĭ la iveală seninătatea chipuluĭ săŭ de arhanghel. Musteaţa mică şi creaţă, i se oprea pripit în colţurile gurei, adumbrind un zîmbet de-o gingăşie feciorelnică.

Se descinge de paloş, agăţîndu-l în ramura unuĭ palmier frumos din colţul odăeĭ, întorcînd vorbă celor de casă:

— Paftalele acestea le-a încins întîĭ Bogdan

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

III Domnul Moldoveĭ şi străbun mie. Luĭ i-aŭ fost trimise de către sultan prin logofătul Tăutu. —S'aŭ păstrat cu sfinţenie în neamul nostru.

Părinţiĭ schimbă căutăturĭ de admiraţie. Mintenaşul de filendreş vioriŭ, cu ceprazurĭ de fir şi bumbiĭ de briliante, îĭ neteza tăetura trupuluĭ de par'că-ar fi fost turnat din una. Cioareciĭ de aba brumărie cu dungă stacojie de şiret, se perdeaŭ în tureatca înaltă a botforilor de iuft.

Scobitura ochilor luĭ marĭ şi sprîncenaţĭ, îĭ mînca mult din faţă.

S'a pus încă un tacîm pentru drumeţ şi eŭ i-am turnat vin.

El îngînă încurcat:

— Vă mulţumesc de bunătate sfinţi-părinţi... Cu toată ruşinea dar am să mănînc din belşug, că n'am luat nicĭ nafură în gură, tocmaĭ din Vasluĭ.

— Ospătează ca la masa dumitale.

— „Poftă bună"...

Papagalul se lăsase pe ornicul greoiŭ de pe prichiciul marmoriŭ în care se sprijinea oglinda. Ciasul tăcăea fără odihnă. In locul acelor arătătoare, se încrucişaŭ braţele gingaşe ale uneĭ fetiţe, ce-şĭ sbătea boiul în mijlocul roateĭ însemnate cu numere. Cadranul era prins în pieptul larg al unuĭ Cronos, adormit lîngă un trunchiŭ sgrunţuros. Papagalul se agăţase cu ghiarele de gîtul statueteĭ şi învîrtindu-i-se în jur, ciupia cu alintare din trupul zeuluĭ bronzat. Din cînd în cînd se întorcea în spre oglindă, şi-şĭ ameninţa resfrîngerea, ţipînd înciudat.

Cupele de cristal, făcute în chipul zorelelor,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mori1901-1942

să-nșiraŭ în lungul meseĭ ca niște grămăgioare de rubin.

Paharele se deșertaŭ, mîncarea perea și voea bună creștea treptat.

— Am să caut a răsplăti dărniciea cu care m'a înconjurat odată babacul dumitale în trecerea mea prin Piatra.

— L'aț cunoscut?

— De mult.

— Dînsul respecta mult fețele bisericești,— de alt-fel și noĭ copiiĭ căutăm a-ĭ călca în urme...

— Cîțĭ sunteț încă acasă?

— Maĭ am două surorĭ.

— De măritat?

— Așteaptă numaĭ mirii...

Cupele se golesc ca prin farmec. Bucuria se răspîndea copleșitor. Meseniĭ se întărtaŭ la vorbă și la chef.

Părețiĭ eraŭ plinĭ de tablouri aduse de prin străinătățĭ. Pînzele se luminaŭ de felurite chipurĭ și colțurĭ din lume. O priveliște din dreapta oglinzeĭ îmĭ atrăgea privirea maĭ mult: Un luciŭ învălurit de mare, aprins de asfințit. Soarele căzuse în valurĭ, fumegînd resfrîngerĭ de foc în sticla încordărilor mișcătoare.

Egumenul ridică potirul și clătinîndu-se, înginâ oftînd după tinerețea dusă:

—Să bem, că e vinul marmaziŭ, cules toamna maĭ tîrziŭ...

— „Poftă bună...“

Papagalul s'agățase de paloșul prins în palmier, scuturînd frunzele tăioase ce se ștergeaŭ în de ele foșnind. Iș oglindea ochiĭ luĭ poncișĭ în limpezișurile pietrelor scumpe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In fund erau trei statui. Mijlocul îl ținea Alexandru Machedon călare pe Ducipal. De-o parte și de alta erau busturile lui Petru și Soliman.

Curățise masa de blide, ca să le fie paharele mai în larg. Perdelele erau apropiate, să nu vadă frații de afară. Economul aștepta porunca la ușă, învîrtind în mîini cheile de pe la pivnițe.

Un diacon tînăr frînge un cîntec :

— Băui preț de nouă cai,
De vin nu mă săturaiu...

Egumenul îi tae viersul :

— Cucule de pe pădure
Sborî la mîndruța și-i spune :
Să nu se mai poarte bine
Că mi-a rupt inima-n mine...

— S'aducă tămîios.

Rubinul perise de prin pahare și cristalul zorelelor se schimbase acum în bulgărași de chilimbar. Ca să nu mai treacă vremea cu turnatul, starețul umpluse un pocal de porțelan cu tămîios și-l pusese la mijloc de masă. Cu betițele sumese părinții năzueau în jurul vinului îngînînd cîntece lumești.

— De ce nu ne-a trimis aicî și pe Millo ?

— Ihaî, ce mai pocăire am fi tras !...

— S'aud atîtea de minunea aceasta de om, că mult aș da să-l văd și eu jucînd.

—Cine știe unde-și ispășește dînsul... greșalele cu ce sfinți-părinți pune soarta țărei la cale...

— Adecă nu zeu cum răsvrătește el țara, dacă face lumea să rîdă cu vorbele lui șugubețe !...

— Un măscăricî !...

Bogdan se mînie aicî.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

— Nu, e un duhovnic...

Părinții o iaŭ de glumă și s'aștern pe rîs.

— Atîta numaĭ, că unul să'ncearcă să curețe sufletele și el purifică moravurile...

Un călugăr maĭ bătrîn, rămas maĭ de-oparte, nu ia în samă vorbele mesenilor, și mormăe înădușit:

— Mărioară, Mărioară,
Nu lăsa lumea să moară...

Coconul ca să dreagă lucrurile, se înalță clătinător:

— Trage mîndro cu geana,
Să se legene iarba;
Trage mîndro cu ochiul,
Să se legene codrul.
— Știĭ că'ĭ zice bine boerul?

Egumenul se apucă și bîigue cu răutate:

— Lasă, că se dă pe brazdă. Maĭ tîrziŭ are să se prindă la chef în gîrliciul de la crîșmă, cunosc eŭ pe feciorii noștri.

Bogdan rîde cu amărăciune și rezemîndu-se într'un șold, tremură luminile cu vibrarea glasuluĭ:

— Nu purta grijă stariță...
Că-s din neamul Bogdănesc,
Știŭ să joc, să chefuesc,
Cu muerile veselesc;
Da la vreme de crîșcare,
Ospățul mi-ĭ de călare,
Pe murg sprinten ne-'nșăuat,
Dă-n păgînĭ ca un turbat,
Fără țîră de păcat...

— Să n'o iaĭ în nume de răŭ, c'am spus-o ca vorbă de glumă.

— In sănătatea oaspeteluĭ...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Tae îndată protosinghelul, mai de la o parte. Cupele se ciocnesc.

Egumenul își ridicase poalele rautiei în brîiŭ și frămînta pămîntul, cîntîndu-și singur o chindie.

Bogdan se prinde la joc și duce înainte, zuruindu-și pinteniĭ de dușumeaua bătută cu piciorul. Cît ai clipi, poalele călugărilor erau sumese și brîul încheiat.

După vre-o cîte-va roate, nu știŭ cum s'atinge domnișorul de boiul țaruluĭ Petru și răstoarnă statuea de pe trunchiŭ. Părinții rămîn împetriți, dar Bogdan se pleacă rîzînd și ridică bustul. Țarul rămăsese fără nas. Călugării își fac semnul crucei.

— Ce atîta îngrozire pentru o surlă? Paguba am s'o dreg eŭ. In locul țaruluĭ v'aduc pe Ștefan cel mare—mi l'a făcut în bronz un sculptor din Roma...

Călugării pricep că stricăciunea a fost cu voe și-și schimbă căutăturĭ de cumințenie.

— Să ne ducem la culcare...

Cînd să se închidă simandicoșiĭ prin chiliile lor, am văzut umbre de femeĭ ascunse în sumane, furișîndu-se pe urma cuvioșilor.

—„Poftă bună“...

Striga papagalul rămas în noaptea odăeĭ părăsite.

Ne-am legat cu sufletul din primele zile. Domnișorul Bogdan s'a schimbat mai tîrziŭ în călugărul Panfilie. A îmbrăcat rasa după ruinarea

Muzeul Digital al Romanului Românesc

tatălui său. Încurcat în niște daraveri de bani, vornicul s'a vîndut ca să-și astupe datoriile către visterie. Din toată bogăția nu i-a rămas de cît o sfoară de moșie. Bătrînii n'au trăit mult după prăbușire. Surorile lui au intrat la mănăstire. Dînsul dacă s'a văzut rămas pe drumuri, s'a închinat bisericei și s'a făcut monah.

De aici, copilăria mea ștearsă prinde a se lumina de amintiri scumpe. Părintele Panfilie îmi călăuzește pașii mei șovăelnici, hrănindu-mi mintea din harurile neprihănite ale învățăturei.

Bine-cuvîntat să-i fie numele.

Ploaea măruntă și deasă bate tot mai pripit în frunza codrului pleoștit. Imprejurimile înnecate de ploae și înserare, se întunecă tot mai mult. Intunericul ne înmormîntează, punînd mîinile lui de umbră peste ochii mei obosiți. Carpănul înfiorat de o suflare puternică, își trosnește crăcile bătrîne, fugite în lături, scuturîndu-și ploaea de pe frunze.

Duduea potrivește șiragurile de hurmuz, în jurul gîtului său alb și fraged.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/main1901-1912

VII

FIUL PIERDUT

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index/1901-1932

„Natura, tînja ofilindu-și podoaba cu lorilor. Frunzele ruginite fîlfîiau trist în legănarea umedă a fiorilor de toamnă. Laiurile culese, sgîriate de smulgerile grosolane ale năsățioșilor oameni, își desgoleau nerușinat sînii desnădăjduiți și murdari. Pămîntul secătuit, lîncezea în amorțire, obosit par'că de sforțarea uriașă ce pusese ca să'și azvîrle din pîntece rodul copt de vară. Somnul slăbea treptat membrele vlăguite ale vieței veștede.

In spre sfîrșit soarele clipea ca un ochiŭ bolnav...

Cînd m'apropiĭ de bordeiŭ găsesc pe Duduea lîngă carpăn. Daŭ s'o mîngiĭ dar dînsa îmĭ ferește mîna și-și întoarce fața mînioasă. Pe mine mă jignește supărarea eĭ, însă totuși cerc s'o înbun.

Incep cu vorbe blînde:

— Ți-o greșit cu ceva bădița tăŭ?

Ea tace.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu te mai înfiorează pădurea?

Nici o mișcare.

Cu schimbarea timpului s'a prefăcut și Duduea mea. Sglobietătea și toanele bune, s'au stins odată cu parfumul florilor. Ajunsese posacă și respingătoare supărîndu-se din te miri ce. Plîngea așa pe negîndite și nu mă suferea nici pe aproape. Cînd mă gîndesc la povărnișul pe care lunecăm nesocotiți, pe mine mă cuprinde groaza.

In cotro mergem?

Zilele mi se par ani și traiul o silnicie. Capul îmi vuește vîjietor și grijile îmi strîng inima.

Fericirea noastră dusă, oare a fost un vis amăgitor? Am vieţuit bucuriile trecute, ori m'am înșelat singur că le trăesc? Ce crudă și trecătoare i-a fost iubirea, dacă s'a ofilit de cea mai ușoară atingere a brumei! Dragostea noastră să fie oare odată cu iarba?

— Dudue, nu mă mai cunoști?

Ea se întoarce mai mult de la mine.

— Dudue, vrei să mă omori?

Dînsa tace cu îndărătnicie.

O măsor din ochi.—De cînd e grea, fața i se pătează, și mijlocul și-a pierdut sprintenia. Apucăturile i-s leneșe, iar mișcările stîngace. Treburile casei rămîn pe loc și seninul unirei noastre se înourează mereu.

Timpul e tot mai slotos, urîtul își întinde stăpînirea lui de pustiu.—De-o săptămînă abea azi s'a crăpat spija talazurilor de nouri, sub sărutarea caldă a soarelui.

— De ce ți-i dor Dudue?

— Italia...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mem.901-1532

Murmurînd apoĭ maĭ încet:

. . Dar e așa de departe!...

Cuvintele eĭ aŭ fost ca o isbitură de topor în moalele capuluĭ. Simțiam bine cum îmĭ scapă din brațe, cum îmĭ lunecă din mîinĭ. — Și mi-ĭ așa de mult legată viața de dînsa, c'ar trebui să intru în pămînt, înghițit de lutul mormîntuluĭ, ca să pot trăi fără dînsa. Sufletul meŭ s'a topit în trupul eĭ, amestecîndu-i-se în sînge, împletindu-se în țesăturile eĭ delicate, cum s'ar țese rădăcinele fragete a uneĭ plante gingașe în staturile priitoare ale pămîntuluĭ. Despărțindu-ne așĭ simți ruptura dureroasă a legătureĭ noastre, și m'așĭ stinge ca planta smulsă dușmănește din locul eĭ.

Mi se întunecă mintea și vederea... Cîte odată mă cuprinde desgustul, scîrba omuluĭ ce-a făcut bine și se vede batjocorit de ceĭ cărora le-a fost spre înălțare. Să afli că te-aŭ măgulit, ca să te poată fura și la urmă să te vezĭ pus pe goană cînd nu maĭ aŭ nevoe de tine!..

Imĭ vine a crede c'am fost jucărie incoștientă în mîna rece a destinuluĭ orb: Natura în deslănțuirea eĭ complicată, se repară singură. Omul și toate din lume, nu sînt de cît șuruburĭ al mareĭ mașinĭ. Pentru ținerea armonieĭ se fac împrumuturĭ de forțe: — Fără să mă fi gîndit vr'o dată, mă trezesc în brațe cu Duduea, făptură plăpîndă, menită să se stingă ca un fruct necopt. Se prinde lacom de mine și eŭ mă leg nebunește de dînsa. Ne iubim, trăim un vis frumos... După ce-mĭ suge sufletul și puterea, se lasă greoae ca o lipitoare hrănită. Natura triumfă și-și deslănțue mașina reparată, în armonia alcătuirilor de forțe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ce-ĭ pasă destinuluĭ orb şi brutal de inima mea arsă!..

— Iţĭ lipseşte ceva aicĭ, de sborĭ cu mintea prin aşa depărtărĭ?

— Multe...

— Cam ce?

— Lume... muşică... strălucire...

— Şi alta?

— Mi-ĭ dor de foşnetul mătăseĭ...

— Toate sînt deşertăciunĭ...

— După mintea ta...

Ţi-s aşa de conrupte simţurile că nu te maĭ mulţumesc bucuriile caste?

— Mh... Ce poţĭ să ştiĭ tu... Copil cules de pe drumurĭ!...

Mă rănise preа duşmăneşte şi nu ştiam ce să-ĭ răspund. Prind puşca în umăr şi o iaŭ rasna pe potecă ca un tehuĭ.

Imĭ era sete de lumină, de orizontul larg al limpezişuluĭ. Codrul cu umbra înăduşitoare a copacilor, îmĭ îneca răsuflarea. Trunchiurile nodoroase năvăleaŭ parcă'n spre mine, îşĭ strîngeaŭ rîndurile scorţoase în jurul meŭ, ca să mă prindă ca într'o obadă să-mĭ sdrobească oasele c'o îmbrăţişare ucigaşe.—Culmele dealurilor împădurite, mi se păreaŭ afundate în seninul cerulуĭ lăsat. Bolta plutea tot maĭ aproape, se năruia asupra văgăuneĭ astupînd însusul ca un capac enorm... Frica singurătăţeĭ îmĭ gonea bătăile inimeĭ, aerul sorbit lăcomos îmĭ gîtuia beregata, mi se părea că am să mor înăduşit sub sfărămăturile tărieĭ, strîns între trunchiurile prăvălite.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdr-1901-1932

Suiam în fugă costișa ca să dau la zare, în lumina largului limpezit... Grăbiam mersul de frică năruirei, sileam pasul ca să ajung în deal pînă nu se astupă de-a binelea gura golului. Un moment mi s'a părut că aud pîrîitura prăbușiturei de sus. Ca să mă pot scăpa de sub nămolirea dușmană ce mă amenința așĭ fi împrumutat aripele săltătoare a unei lăcuste.

O ! îmĭ era sete de lumină, de încăperea limpede a orizontului lărgit.

Răzemat în pușcă îmĭ aștern privirile peste văĭ respirînd cu ușurare din unda înșoritǎ a zăreĭ. Mă bucuram ca omul scăpat din mare primejdie. Ingropîndu-mĭ vederea în depărtărĭ albastre, rămîn momîe, stîncă neclintită în ploaea argintată a razelor calde. De o parte curgea codrul moleșit, purtat de chică în rostogolirea leneșă a unuĭ vîntișor de seară ; de alta povîrnișul se păta numaĭ de niște rădiurĭ maĭ tinere și de cîte-va îngrămădirĭ răslețe de case. Topora păta maĭ în jos subsuoara dealuluĭ, stropind cu var fața pămîntuluĭ pălit de toamnă.— Pipăĭ ariea satuluĭ cu dornica mea căutătură, îl îmbiĭ din ochĭ ca pe-un judecător nemilos doar mi-ar deslega sufletul din lanțurile îndoeleĭ. Topora îmĭ ascunde pe ceĭ care mi-aŭ dat zile. Aveam nevoe de părinții meĭ, mă mistuiam de dorul unuĭ cuvînt dulce. Firul care mă lega de lume, prinsese a slăbi.

Puțina silă și eŭ m'așĭ fi prăpăstuit în înghițirea aspră a perzăreĭ. Călăuza pașilor meĭ șovăelnicĭ, se depărta pe zi ce trecea de mine. Lacrăma de lumină ce-mĭ stranca o lică-

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rire de strălucire în viața pustie își înstrăina raza, părăsindu-mă în noaptea tristă a obidei. Mă simțeam tot mai singur. De un colțișor m'aș fi mai putut prinde, ca să nu mă sfarm în rostogolirea mea năprasnică.

Imi primblam plînsele mele privirî printre casele părăduite în vale, căutînd a ghici locuința *lor*. Luminele-mi obosite, cercetaŭ grabnic scăparea sufletuluî meŭ, răscoleaŭ prin încrucișerile drumurilor ce tăiaŭ subsioara văruită a dealuluî că doar ar da peste mîntuire. Imi trebuiaŭ părinții mei, muream de dorul uneî mîngăerî.

— Bună seară bade Bujor.
— Mă întorc spăriat.
—A, tu eștî Săftico,—de unde vii ?
— Am fost la ogor să tai strujenî.
— Mama ți-i acasă ?
—S'a întors cu tătuca mai de vreme.

Netezesc blînd cosița galbenă a feteî și nu-mi pot stăpîni un oftat de ușurare. O apuc de bărbie uitîndu-mă galeș în ochiî eî căprii. Ii răcoresc obrajiî pîrliți de soare, gogolind'o cu degetele mele înfiorate de tremur.

— Ce zic dînșiî de mine ?
— Nimica...
— Nu se iaŭ nicî o dată de vorbă ?
— Cum nu !..
— Și ce spun ?
— Că eșî bun și singur...
— Alta ?
— Pe urmă plîng amîndoî și vorbesc în șopot...

Nu mi-am putut opri năvala lacrimilor. Ca să-mi potolesc sbuciumul, apuc fetița de mijloc,

Muzeul Digital al Romanului Românesc

ș'o ridic pînă în dreptul gurei de-o sărut cu înfocare.

— Du-te în pădure și rămîi noaptea asta cu Duduea că eŭ am să mă las pînă la voi în Topora.

— Da oare ce are să zică mama?

— Nu purta grijă, c'am să te cer eŭ de la dînsa.

O îndrept pe cărare ș'o pretrec din ochi, pînă ce n'o mai zăresc de prin frunzari.

Imi vin în minte vorbele zise odată de Duduea :

„*Ce bine samănă Săftica cu tine bre Bujorene!*“...

Eram încredințat că mi-i soră.

Soarele își stingea după sprînceana zărei îndepărtate lumina lui slăbită, clipea înroșit ca un ochi bolnav. Fiorii reci de toamnă fluturaŭ prin aerul trist frunzele ruginite.

Coboram costișa trăgănată dus ca de-o furtună. Călcam în bobote fără să privesc pe unde mi-i drumul... Mergeam la întîmplare ținînd tot curmezișul clinei. N'aveam nimic hotărît în capul meŭ și totuși alergam ca după o chemare sfîntă. Inima mi se sbătea în pept ca o beată păsărică picată în laț.—Tot sufletul îmi era o sbuciumare de valuri chinuite.

Cu sara începe și căderea ceților. Iarăși cernirea monotonă a burei dese și mărunte. Vin nopțile de foșnet, înecate în plescăiturile picăturilor pătrunzătoare.

Plînsul nesfîrșit al nourilor nepăsători își începe iarăși tînguirea plictisitoare. Copacii pleoștiți

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de apă, împrejurimile păinjănite de pîclă, cărările înglodate,—împărăția urîtului și-a pustiului.

Unde-s zilele scăldate de soare, codrul trezit de sbenguirele păsărilor gălăgioase, bucuriile senine ale nopților de vară..

Luminele se aprindeaŭ pe la case, cînd am intrat pe poarta satului. Roua cernită a burei sticlea prin dreptul ferestrelor dogorite de opaițuri. In atmosfera umedă care înghițea satul se înăduşea lătratul cînilor strînşi pe prispe.

Intîlnesc un băeţaş ascuns în căciula tată-su.

— Măi ţică, măi.

— Aud.

— Departe stă Manolache Bordea?

— Colea peste rîpă, de la deal de orîndă.

— Iţi daŭ un gologan să mă ducî acolo.

— Merg şi degeaba.

Ţiriitul ploaiî bătea văsduhul întunecat. Picioarele îmî fugeaŭ în toate părţile. La răstîmpurî bălăngăea talanca oilor de prin şurî.

Nicî nu ştiŭ cînd am sărit pîrlazul, că m'am trezit îngenunchiat sub ferestile căsuţeî *lor*. De afară vedeam umbrele moşnegilor în jurul uneî mesişoare din mijlocul caseî. Bat în geam şi mă daŭ drept uşă.

— Da cine-î?

— Eŭ.

— Care mă rog?

— Bujor.

— Aha... dumneata eştî? trecî repede înlăuntru că te udă ploaea.

Bătrînii mîncaŭ. Venirea mea îî bucurase aşa de mult, că nu ştiaŭ cum să înceapă vorba.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

Las puşca într'un colţ şi mă aşez pe marginea patuluĭ.

— Ia dă-te pe lîngă mesişoară, că n'are să-ţĭ fie rău, bine că te vedem şi noĭ odată aicĭ.

— Ce atîta supărare, nu-mĭ cere gustul...

— Eĭ supărare şi gust!.... De unde este şi Dumnezeŭ se înfruptă, iar de gust, vine mestecînd, nu te îngriji. Baba mişcată se întinde către mine şi zice cu grijă :

— Săftica e în pădure.

— Am lăsat'o să ţie de urît Duduleĭ.

— Şi ce avînt te-a mînat pe-aicĭ ?

— Aşa ca să vă ştiŭ şi eŭ unde staţĭ.

Mîncam eŭ, dar nu simţeam gustul bucatelor. Imĭ petreceam ochiĭ prin casă, îĭ opream apoĭ asupra moşnegilor şi nu-mĭ puteam birui oftările mele sfîşietoare.

Bătrînul nu se poate stăpîni şi mă întreabă dulce :

— Trebue să aĭ ceva pe suflet, de eştĭ aşa de abătut, descarcă-ţĭ inima şi spune-mĭ durerea.

Pe mine mă podidesc lacrămile şi las lingura din mînă.

— Eŭ sunt copil culeş de pe drumurĭ...

Dînşiĭ purced în plîns amar.

— Şi-s aşa de singur în lume!...

Nu ştiŭ ce aŭ îngăimat, că le era vocea sugrumată de bocet.

— Nu mă lăsaţĭ străin...

Moşneagul mă prinde călduros de mînă, plecîndu-şĭ fruntea pe umărul meŭ. Bătrîna îmĭ netezeşte pletele şi mă sărută cu iubire pe frunte.

Eŭ abea pot bîigui :

— Nu-ĭ aşa că-mĭ sunteţĭ părinţĭ ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ei se privesc un moment prin lacrămi și apoi cad în brațele mele, zicîndu-mi că li-s fecior. Mă chemaŭ pe nume și mă sărutaŭ drăgăstos, sgomotînd casa cu bocetul.

Mă regăsisem. Negurile nestrăbătute ale începutului meŭ, se aprindeaŭ de-o lumină mare. Imi umpleaŭ ochii de strălucirea asta nouă, îmbătîndu-mi sufletul de fericire. Fundul stîncos al prăpastiei, n'are să mă mai cuprindă în înghițirea aspră a pierzării. Mă apucasem de colțul salvator, oprindu-mă din rostogolirea năprasnică.

Am și eŭ părinții mei!..

Afară ploaea măruntă și pătrunzătoare cădea pripit, bătînd plescăitor în acoperișul de rogoz...

Ne-am dus pe urmă la crîșmă. Abea ne-am strecurat prin norod pînă la tejghea. Bătrînii eraŭ înfloriți la față și cu toane ca la o cumătrie. Tata m'apucă de mînă și arătîndu-mă lumei, zice în gura mare că m'a făcut de flăcăŭ cu mama.

— Aista-i băetul de care huea lumea că l'ai lepădat de fată mare?

Intreabă un bătrîn cam afumat.

Mama iar nu ș'a putut stăpîni plînsul.

Am dat de băut romînilor cu vadra. Chiuiturile spărgeaŭ podeaua. Ciocnit'am și ne-am veselit ca în vremurile bune.

Unul vine și-mi trece mîna pe după ceafă.

— Eŭ am flăcăit cu tată-tu.

— Să fii sănătos...

— Iaca n'a vrut pitarul să-i dee pe Maranda dar la urmă tot a luat'o Bordea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

— Şi de ce se împotrivea?
— Pentru că Manolache n'avea boerie.
— Eĭ şi!...
— Cum eĭ şi? — Vezĭ că nu se potriveaŭ... Da Bordea-îĭ om vrednic. Treĭ anĭ de zile a muncit şi-a strîns o sută de galbenĭ, de ş'a cumpărat postelnicia.— Numaĭ aşa s'a putut cununa cu mamucă-ta. Dacă maĭ întîrziaĭ şi tu la închisoare, te năştea în zile bune şi creşteaĭ la părinţĭ...
— Aşa a fost să fie !..
Dacă am văzut eŭ că s'aŭ cam trecut bătrîniĭ cu firea, îĭ duc acasă la odihnă. Eŭ pornesc voios în spre pădure...

Las în urmă satul înmormîntat în negura nopţeĭ cernite de picurĭ şi iaŭ drumul în bobote spre zare. — Lătratul răguşit al cîinilor se înăduşia în atmosfera umedă şi apăsătoare. Talancele oilor se înfioraŭ la răstîmpurĭ de o clătinare uşoară.
Mă regăsisem...
Nicĭ greul mersuluĭ, nicĭ timpul urît nu-mĭ slăbiaŭ pasul spornic. Goniam costişa cu inima uşurată de-o povară. Mi se părea că duc acasă un lucru scump aşteptat, perdut din vremurĭ uitate şi găsit din întîmplare. Ertasem vorbele Duduleĭ, uitasem durerile raneĭ ce-mĭ deschisese în suflet. Siliam alergarea ca să-ĭ pot spune şi eĭ vestea nouă. Incercam să-mĭ închipuĭ bucuria dînseĭ, fericirea noastră. Nu maĭ eram străinĭ. Iĭ dădeam o mamă şi eŭ îmĭ aflasem pe tatăl meŭ drag.
Prin pădure poteca era lunecoasă răŭ. Mă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prindeam de ramurĭ ca să-mĭ sprijin mersul. Frunzariĭ scuturaţĭ îşĭ ploua apa de-asupra mea. In umăr îmĭ tremura durda.

Muţenie ca-n tainiţe. Numaĭ coama codruluĭ făşia sgomotos, în opintirele vîntuluĭ udat de bura măruntă.

Cînd şi cînd trăsnea cîte vr'o creangă uscată, sub braţul vînjos al vr'unuĭ vîrtej.

De departe văd lumină în bordeiŭ.

Mezul nopţeĭ trecuse şi nu mă dumeream de ce veghează încă Duduea mea.

Cînd ajung la bordeiŭ, mă plec drept o ferestrue.— Un junghĭ îmĭ străbătu inima:

Amîndouă eraŭ îmbrăcate ca de sărbătoare. Işĭ cîrlionţase părul ca jupînițele, încărcîndu-şĭ gîturile cu şiraguri de mărgele.

Se primblaŭ la braţ ca în saloanele celor marĭ, plecîndu-se galant una în faţa celeĭ-l'alte. Işĭ şopteaŭ nu ştiŭ ce şi se ciuguleaŭ pe obraz. Cosiţele lor inelate le curgeaŭ pe umere în sfredelituri de aur.

Săftica făcea totul după poruncile Duduelĭ, asculta ca un puĭ de maimuţă deprins la treburĭ în casă.

Să cred oare ce-mĭ zice mie gîndul?

Dar pot s'o opresc încă din căderea eĭ înspăimîntătoare...

Noaptea aceea am dormit într'o căpiţă de sub poala carpănuluĭ...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdr1901-1932

VIII

IMPACAREA

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatrei.ro/en/arome/1901-1932

M'am trezit în dangătul clopotelor de la mănăstire. Sprijinindu-mă într'o mînă ridic palele de fîn ce mă cuprinsese de amîndouă părțile și privesc buimac în jur. De o cam dată nu puteam da cu gîndul, ce căutam în vîrful căpițeĭ. Imĭ frec ochiĭ nedumerit, cercînd să prind rostul celor petrecute în ajun. Cîte-va raze ferbințĭ picuraŭ de printre ramurĭ pe fruntea mea brobonită de năduşeală, înfiorîndu-mă ca o stropire de uncrop. Cu încetul simt cum se limpezesc amintirile și toate întîmplările mă împresoară ca o părere de răŭ. Sar grăbit din fîn și mă scutur netezindu-mĭ sumanul boțit de ploae.

Vremea se resbunase.

Soarele ridicat în prînz cuprindea pămîntul cu dragoste în tremurarea strălucireĭ luĭ înviorătoare. Bura măruntă și pătrunzătoare de erĭ, îmĭ țiriea încă în urechĭ, ca o bocire mocnită ce nu se maĭ sfîrșește. Oare ploaia din ajun, lăcrămarea aceea pripită și înecătoare, nu cumva era plînsul cerului înduioșat de nenorocul dragosteĭ mele?...

O! eŭ mi-am iubit așa de mult cerul, țin la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

seninul scînteiat al bolței ce m'acopere cu atîta pornire, că poate și el s'o fi îndrăgostit la urmă de mine, suferind de durerile ce mă îngenunche...

Timpul e frumos, afară-i cald și bucurie, pămîntul tresare de înviorarea soarelui, aruncînd atot puternicului strigăte de slavă prin glăsuirea clopotelor vioae.

Duduea !.. perduta mea Dudue !..

Mi se destramă inima ca o pînză fără urzală, cînd dau cu mintea c'aș putea-o prăpădi. Imi fuge pămîntul de sub picioare, avînd amăgirea că mă scufund în noaptea hăului nețărmurit, la gîndul că mi-ar luneca din brațe.

S'a aprins luceafărul începutului meu neguros, pentru ca să se întunece zorile fericirei mele. Să fi fost un împrumut de lumină ? Scump îmi plătesc atunci mulțămirea de a-mi fi cunoscut părinții mei !..

Duduea mea perdută !.. Drăguța mea Dudue !..

Apuc spre ușa bordeiului. Pămîntul umed începuse a prinde pojghiță de sbicire.

Păsările răsvrăteau pădurea cu înginările lor felurite. Mă opresc o clipă sdrobit dinaintea ferestrei din față ; mi se înmuiase picioarele de truda neîncrederei. Cît de puțină trăinicie în alcătuirile lumești ! Nimic nu e statornic pe pămînt; așezămintele bătrîne se răstoarnă de pretutindeni.

La ce nu mă pot aștepta, cînd legăturile cele mai sfinte prind a-și da drumul : O dragoste crezută de nestrămutat, pentru care s'au făcut cele mai îndrăznețe înfruntări prejudecăților omenești,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mon1.901-1932

se stinge la cea întâĭ desmierdare a desamăgirilor!..

Rămîn uimit, cînd bag de samă că uşa bordeiuluĭ era crăpată puţin în lăturĭ. O dau de perete şi pătrund înăuntru cuprins de spaimă. Inmărmuresc loculuĭ ca sugrumat:

Trîntită nerusinat în curmezişul patuluĭ, Duduea dormia pe spate ca după beţie.

Fusta boţită şi sucită pe sub dînsa, în frămîntarea somnuluĭ tulburat, îĭ desgolea pulpele asudate, frînte în lăturĭ ca la o destrăbălată. Capul îĭ era întors pe un obraz. Faţa-ĭ pălită înegrită de petele facereĭ apropiate, părea un boţ de ceară murdărit, ascuns în podoaba cârlionţilor de aur.

Buzele îĭ fofoteau în strecurarea răsuflăreĭ. Printr'un colţ al gureĭ, se prelingea o înspumare subţire de bale.

Săftica dormea ghemuită pe cuptor.

Cînd mă uit la Duduea şi-ĭ văd mijlocul rotunjit ca un mugure plin, mă cuprinde o milă doborîtoare. După ce-ĭ acopăr goliciunea, o clatin încet de umere.

— Dudue...

Ea bolboroseşte vorbe neînţelese.

— Trezeşte-te Dudue...

— Ha?..

Deschisese ochiĭ marĭ privindu-mă cu năucială.

—Scoală că-ĭ ziua mare...

— Da unde sunt eŭ acum?

—Unde să fiĭ? la noĭ acasă...

Să ridică în podul palmeĭ drepte şi caută prin casă desmetică.. Sare apoĭ din pat şi-şĭ pipăe părul şi înbrăcămintea.

Cînd a început a-şĭ veni în fire, şi-şĭ înţelege

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

halul, să uită odată la mine lung, pătimaș, îngînînd obidită :

— Ce-am făcut eŭ Bujorene?

O desmerd pe sub bărbie și zic blînd :

— Nimica...

Ajunsă de căință, cade pe o laviță cu fața îngropată în mîinĭ și plînge bocitor.

— Cît eștĭ tu de bun !

I-am șters lacrămile și am dus'o de subsuorĭ pînă afară. Pasul îĭ era poticnit și trupul sguduit de suspine. Se ținea de după grumazul meŭ, repetînd cu părere de răŭ :

— Ce ispită satanică, Doamne !..

Eŭ îĭ usuc fața și o mîngîĭ cu vorbe bune.

Ne lăsăm la vale printre perdelele de iasomie și lemnul Domnuluĭ. Straturile pustiite de florĭ, răneaŭ pămîntul în cercurĭ mărginite cu brazde roase.

Numaĭ stufele maĭ stufoase înverzaŭ locul negru și sgăriat. Floarea soareluĭ culeasă de rod se învîrtea într'o îmbrățișare de aracĭ înfrunzițĭ.

Stăm un moment pe loc, și ne uităm la prăpădenia ce ne înconjoară. Atîta prisos de parfum, belșugul culorilor, farmecul grădineĭ, totul s'a dus odată cu vara...

N'o fi luat oare îu sborul ușor și miresmele dragosteĭ noastre primăvăratice?

— Nu știŭ ce demon trăia patimele mele de erĭ. El îmĭ da ghes în spre dorințĭ nărăvașe născînd în mine pofte necurate.

— Cumpenile întăresc sufletul omuluĭ...

— Prin urîte încercărĭ am trecut, așĭ fi călcat în picioare orĭ ce mi s'ar fi pus de pricină. Sințeam o voluptate ca să lovesc în gingășia inimeĭ tale bune.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Eŭ am uitat totul.

— O de a-șĭ fi în stare să-mĭ șterg din minte cele întîmplate, de mi-aș putea ușura cugetul de mustrarea greșealelor!..

De-odată Duduea se rupe din brațele mele și fuge la vale în spre cele două ghiveciurĭ cu florĭ. Gavanosul cu laleaua uscată căzuse din vîrful curmăturei și zăcea sfărmat mai la o parte.

Dînsa se pleacă și culege de jos bulgărele de pămînt în care tot se mai ținea crenguța înegrită și putrezită a răsadului gingaș.

Se uita la mine cu jale, înrourîndu-șĭ ochiĭ de lacrimĭ...

— Da ce descîntațĭ pe acolo?

Ne întoarcem surprinșĭ.

Tata cu maică-mea venise gătițĭ în haine de sărbătoare, purtînd în mîinĭ lumînărĭ marĭ de ceară. In mijlocul neorînduelei ce ne împresura, eraŭ ca o adiere proaspătă, trecută prin cuprinsul neprimenit al unuĭ loc mlăștinos.

— Am venit să vă luăm la biserică, că azĭ e slujbă mare la mănăstire.

Eŭ daŭ repede înainte și le sărut mîna mișcat. Duduea rămăsese ca de piatră neînțălegînd avîntul acesta de dragoste.

— Eĭ sunt părinții meĭ, tatăl și mama mea căutată, apropie-te cu încredere de dînșiĭ, de-acum nu maĭ suntem singurĭ în lume...

— Cum asta?

— Mi-aŭ spus'o singurĭ aseară.—Șapoĭ o simțeam și eŭ de maĭ înainte...

— Ce minune!..

Mama tremura de emoțiune, întinzînd mîna

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

spre noră-sa ca după un sprijin. Duduea se apropie rece și-ĭ dă fruntea cu stingherială.

Pe mine mă rănește purtarea eĭ nefiască, dar închid buba și tac.

— S'a stins podoaba zilelor frumoase.

Și eŭ privese abătut pustiul din prejur.

— Podoaba vine odată cu ducerea erneĭ, nu purta grijă—ia să maĭ odihnește și pămîntul...

El nu mi-a priceput gîndul și-ĭ maĭ bine.

De ce le-așĭ turbura pacea bătrîneților? Am să duc singur rana, pînă m'a răzbi durerea cu totul. Cu toate acestea răspunsul bătrînuluĭ ascunde un sfat: Fericirea trebue să aibă și ea popasurile eĭ, momente de întărire, de odihnă...

Bucuriile într'una ajung monotone și în deslănțuirile lor nesfîrșite perd din farmec.

Să-mĭ recîștig oare dragostea?

Duduea se îndepărtase cu mama către bordeiŭ. Eŭ rămîn maĭ în urmă cu moșneagul.

— Bre, tare nu-mĭ place nevasta ta...

— De ce?

— Prea-ĭ mofturoasă și înțepată.

— Ce să facĭ dacă-ĭ un copil încă!..

— Să dea Dumnezeŭ să se îndrepte, da n'are călcătură de femee statornică. Maĭ strînge și tu hățul că prea ține marginele.

Eŭ mă uit la bătrîn și zîmbesc amărît.

— De ce n'aĭ luat fată din casă de gospodar, deprinsă la joc, dar și la muncă. Cu slugĭ de pe la curțĭ, nu țiĭ plug în bătătură.

Așĭ fi izbucnit în plîns nebun, îmĭ venea să-ĭ spuĭ totul de-a fira păr, i-așĭ fi arătat rătăcirea mea de neertat, dar îmĭ era frică că nu voĭ fi înțeles și dojana luĭ ar fi fost o pîngărire a legăturilor noastre sfinte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdr1901-1932

După ce ne-am curățit și ne-am îmbrăcat cu ce-aveam de zile mari, am pornit la mănăstire.

Soarele se întăria cu cît ridica bolta. Imprejurimile se înviorau, de înfiorările calde ale razelor.

— Cum să joacă Dumnezeŭ cu timpul!

— Ca soarta cu traiul omuluĭ.

Răspunsul tatelĭ mi-a umplut inima de nădejde, făcîndu-mă să murmur fără voe:

— Ce frumoase-s zilele senine din viață!..

Mama se ținea grăpiș de noră, ciugulind'o ca pe un puișor mai bicisnic.

— Era tot o zi frumoasă de toamnă, cînd m'am întors cu pitacul postelniciel de la scaun.

Pitarul m'așteptа în cerdacul caseĭ, înconjurat de taraful lăutarilor. Maranda sta nerăbdătoare în portiță. Picase soarele la toacă, cînd mi-am oprit pintenogul din goană și-am descălecat la socri. Sara ne-a fost logodna. Treĭ zile a ținut cheful.—Eheĭ, ce timpurĭ pe atuncĭ!..

— Și la noĭ acasă să petrecea odată cu săptămînile... Face Duduea trist.

Bătrîniĭ se uită la nevastă cu neîncredere.

— Nu zic ba, se prea poate!—La noĭ însă pe-atuncĭ, se măcina alt-fel de făină. Pentru că să știĭ d-ta noră hăĭ, noĭ suntem de neam și curpănul vieței noastre se trage de cînd mintea nu mai poate ține socoteală. Bordeeniĭ aŭ umplut văile acestea s'aŭ trecut încă și mai departe prin alte locurĭ. Topora era în vechime sub stăpînirea neamuluĭ nostru, dăruită încă de la Ștefan-Vodă. Toată valea Rahoveĭ se închina numeluĭ de Bordea. Incoace, un domn grec dă stăpînirea satuluĭ în mîna unuĭ plăcintar pripășit în țară. Străbunul acela dacă se vede prădat de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

drepturĭ, încalecă și pleacă la domnie cu plîngere. Acolo n'a fost ascultat, ci brîncit și ocărît ca unul din prostime. Bordea nu-și poate scoate ghimpele din inimă și se hotărește la răsbunare.

Nu s'a mai întors acasă, ci a rămas în pădurea mare din coasta Iașuluĭ. Ș'a făcut selaș prin scorburĭ și peștere și din desișul codruluĭ s'arunca în spre grecĭĭ boeriț, ca un biciŭ răsbunător. Domnul Vasluiuluĭ ajunsese de groază și pădurea din spre răsărit loc de înfricoșare. De două orĭ i-a scăpat Domnul teafăr din mîinĭ, dar zilele orĭ cum îĭ eraŭ numărate. Bordea hoția singur, împrăștiind moarte prin palicarĭ. Trăia în umbra codruluĭ ca un duh răsvrătitor. El era ajutorul văduveĭ ș'a impilatuluĭ, bucuria orfanilor și a fetelor fără zestre; dar pentru grecĭ și pentru boerĭĭ înrăutățițĭ, trecea ca o amenințare de neînlăturat. Trimisu-s'aŭ poterĭ peste poterĭ, întinsu-s'aŭ curse diavolești, dînsul însă scapă ca plătica prin ochiurile năvoduluĭ.

Capul săŭ era pus la preț, dar nimenĭ nu s'ademenia pe o cale așa de primejdioasă. In vremea asta ciocoiĭ cădeaŭ răpuși, răscumpărînd nedreptatea ce i se făcuse. Numele luĭ era o spaimă. La urmă tot s'a găsit un blestemat ca să-l doboare, și stejarul, cu toată trufia luĭ, tot se curmă de isbiturile secureĭ. Un armean spurcat la suflet și înșelător la graiŭ, s'a îmbrăcat în haine trențuite de răzăș obișduit și plîngînd atingător rătăcia prin codru, strigînd cu sfășiare: „Sărăcuț de sufletul meŭ, că rele zile petrecem noĭ cu stăpînĭĭ cĭinoșĭ“. Bordea-l aude, vine spre el și-l ĭa cu vorbe de mîngîere. Prefăcutul de armean îndrugă o scornitură înșelătoare, precum c'ar fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

fost amăgit la judecată de un grec hrăpareț. Zicea că i-a rămas copiiĭ muritorĭ de foame și că dînsul n'are altă putere de cît să le plîngă de milă. Bordea să înduioșează și-ĭ făgăduește mînă de ajutor. Da ci-că însera și timpul nu se arăta a bine. Atuncĭ el poftește pe nedreptățit să-ĭ dea găzduire pe noapte în pădure. Armeanul spurcat la suflet și înșălător la graiŭ, se bucură de ispravă, sărutîndu-ĭ mîinele cu prefăcătorie. Poposesc sub un ștejar scorburos. Bordea vîră mîna printr'un cotlon și scoate din scobitura copaculuĭ un hărtan de slănină. Fiind-că el era ajuns de ne odihnă, îmbie pe străin s'o frigă, păn-ce va aținpi dînsul o leacă. Cela scapără și pregătește focul, dar din ochĭ ținea pe hoț, urmărindu-ĭ cu luare aminte orĭ-ce întorsătură. Cînd l'a auzit sforăind, s'a pipăit la brîŭ de s'a scos cuțitul. Pe semne că nu'l ajutaŭ puterile să strîngă bine plăsălile morțeĭ, că n'a îndrăznit să dea în voinic, și a scăpat arma din mînă. Invîrtea țăpușa cu bucățile de slănină de-asupra jărateculuĭ, frămîntîndu-șĭ mintea cum ar putea abate stejarul vînjos.

Apucă cuțitul din noŭ și cînd se pregătia să isbească, Bordea tresare și deschide pleoapele. Armeanul îngălbinește înfricoșat. Văzîndu-se la strîmtoare și amețit de neisbîndă, în încurcala accea, prinde cu stînga țepușa plină de slănină friptă și pălește așa îndărăpt peste luminile hoțuluĭ. Untura ferbinte a sfărîit în privirile vulturuluĭ temut, arzîndu-ĭ ochiĭ luĭ marĭ, săgetătorĭ. Mișelul fuge muerește, luînd'o așa în bobote la vale ; Bordea s'a apucat cu mîinele de păr și a scos un țipăt, de-a clocotit codru într'un gemăt desnădăjduit. Incruntat dă nebunește pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

urma fugarului. Cum era însă orbit, în pornirea lui opintită, se oprește cu fruntea într'un trunchiu din cale și cade alăturea năucit. A zăcut acolo leșinat pînă a doua zi. Odată cu zorile s'a deșteptat și el, dar acu nu se mai putea bucura de bine-cuvîntarea soarelui darnic. Rătăcia prin pădure, bîjbîindu-și drumul cu mîinele. Orbitele, în loc de scînteeare, i se umpluse cu două umflături albe. Scîncia ca un cîine bătut, se tîrîia cu greu printre copaci, chema îndurarea vr-unui creștin, dar bocetul lui se înneca în mutenia codrului. Duhul răsvrătitor, groaza Iașului, ajunsese un nevolnic neputincios. De la o vreme a prins a-l chinui foamea; de sete sugea roua de pe ierburi. Cite zile a orbăcăit așa, poticnind de cioate și îndurînd chinurile cele mai crunte, n'ar fi putut s'o spue nici dînsul, căci i se stinsese îndrumarea timpului. O dată simte și el peatră sub picioare. Se pleacă, pipăe locul și înțelege c'a dat de șleahul mare. S'o fi bucurat ca de o aflare dorită mult. Așezîndu-se ca cerșetor, așteaptă inimile bune cu mîna întinsă. Într'un tîrziu aude vuet de rădvan și țingănit de clopote. Cînd a simțit că trăsura s'a apropiat de dînsul, îngînă plîngător: —„Dați pomană orbului păcătos". In loc de milă, aude un hohot de mulțumire. — „Da rele zile ai ajuns, bre Bordeo !..." Și Domnitorul—căci el era cu rădvanul — lasă în mîna cerșetorului cîte-va bucăți de aur.—„Nu-mi trebue Doamne pomana ta !.." Bordea se ridică și svîrle banii în spre Vodă.—„ He, te țiu tot dîrz?—atunci să te moi de tot..." O detunătură de pistol sbucnește în mutenia codrului și orbul se rostogolește grămadă la picioarele Domnitorului. De

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

atunci și păn'acum, dealului împădurit din coasta lașului îi zice „*la Bordea*“ după numele voiniculuĭ care îngrozise ciocoimea neomenoasă“.

Duduea s'apropie de mine, strîngîndu-mĭ mîna prietenos. Înaintăm tăcuțĭ, cu inimile stinse de tristeța celor auzite.

Ne apropiasem mult de mănăstire. Clopotele sunaŭ de leturghie.

Eŭ căpătam tot maĭ multă încredere în mine. Duduea îmĭ neteza șuvițele din mers alintîndumă ca pe un copil.

— Eĭ vezĭ, noro, din ce oamenĭ ți să trage bărbatul? Ce staĭ să vorbeștĭ!... Îĭ fi și tu din gospodarĭ, nu zic ba, da n'are de-a face...

Ascunzînd un surîs șiret, Duduea mă sărută

— Păĭ, cine să pune la măsură cu Dumne-avoastră!...“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr.1901-1932

IX

REVENIRI INDEPARTATE

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/anon1901-1932

Cînd m'am văzut sub zidurile mănăstirei, am avut simțirea de înfiorare a omului ce s'apropie de un loc pîngărit. — Cîte lucruri dragi, scumpe, nu-și pierd farmecul, atragerea, după ce le-ai văzut jucării în mîinile unor oameni ce ți-s urîți. Un cuvînt frumos, nu ți se mai pare desfătător, cînd l'a feștelit gura unui nemernic.

Credința mi-a înălțat sufletul de cum am prins a face cruce; m'am robit Atotputerniciei, din momentul în care i-am înțeles măreția. Inima nu mi-a șovăit nici o clipă pe drumul încercător al ispitelor. Cu toate acestea îmi întorc fața cu desgust de acest locaș sfînt, căci îl știu necinstit de închinarea niștor lepădături fără de lege.—Văzîndu-i așa cucernici și cu apucături cuvioase, te-ai putea amăgi întru a crede că-s oameni cu frica lui Dumnezeu. Și dacă cum-va ei sunt în adevăr aleșii celui de sus, eu mă lepăd cu totul de cruce și țiu îndăraptnic să fiu păgîn.

Cînd trăiam printre călugări și le vedeam faptele, mă cuprindeau une ori furiile răsbunărei. Imi venea să-i iau voinicește de guler și să-i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dau de pereți, ca pe niște ticăloși ce-ți batjocuresc căminul părintesc.

Trecem pe sub clopotniță și intrăm în ograda mănăstirei. Copilăria îmi năpustește golul sufletului ca o apă revărsată.

— Iartă-mă odorul mamei, că tare am greșit asupra ta.

Era vocea plînsă a mamei. Ne-am întors surprinși privirile înapoi. — Cu fruntea lipită de pămînt, îngenuchiată dinaintea porței, bătrîna se bocea cu sfîșiere. Nu prinsesem de veste cînd a rămas de noi. Mă răped grăbit înapoi, ca s'o susțin în abaterea amintirilor obiditoare.

— Aici te-a părăsit mama, cînd eu ași fi vrut să nu te mai deslipesc de la sin...

Săruta locul, rourîndu-l cu lacrămile ei fierbinți. Din genunchi se uita la mine prin painjinișul ce-i înneca ochii și tremurînd în spasmul plînsului, întindea mîinele ca după o îndurare.

— Să mă erți dragul mamei, că nu-mi era în putere să fac altă ce-va cu tine...

Am luat'o de subsuori și ne-am dat mai la o parte din cale, să facem loc romînilor ce veneau la biserică. Duduea își usca ochii și obrajii cu naframa de borangic, plîngînd și dînsa ca un copil înduioșat.

—Lasă Marando nu te mai sbate, că dacă o avut zile, iaca o ajuns bine, slavă domnului.

— Mamă nu te mai boci...

— Zi-mi mamă...

Luminîndu-și apele ochilor plînși, sprijină mîinele pe umerii mei, îngînînd zugrumat:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1901-1932

— Eŭ sunt mama ta...

Impreunîndu-şĭ degetele sub bărbia mea, mă soarbe înviorată din ochĭ murmurînd tremurător:

— Nicĭ n'apucasem să te văd bine la faţă.— Sara mi-a venit de facere şi fără să spuĭ nimănuĭ am trecut dealul ş'am venit la o ţigancă cunoscută. Pe după miezul nopţeĭ te-am născut şi în zorĭ te-am lepădat în faşă la poarta mănăstireĭ. M'am întors acasă şi m'am apucat de treabă, fără să daŭ nimic de bănuit. Luĭ Manolache i-am spus tîrziŭ de tot.

Ţiganca iscodea, prin dînsa ştiam de rostul tăŭ. Iĭ dam făină şi slănină afumată.—Era în puterea primăvereĭ, cînd aĭ văzut întăĭ lumina...

Plînsul o podideşte maĭ copleşitor.

— Eartă-mă odorul mameĭ, că tare am greşit asupra ta...

Pe lîngă noĭ treceaŭ închinătoriĭ cu mers dămol. Prin ferestrele bisericeĭ, străbăteaŭ rugile somnoroase ale părinţilor. Fumul de tămîe, aşa nnmaĭ ca o mirodenie, irosită, ajunsăse şi-n ogradă.

Imĭ simţiam inima tot maĭ moleşită, picioarele mi se tăeaŭ sub povara emoţiuneĭ. Trecutul îmĭ năvăleşte toropitor în suflet. Eram pradă unor ciudate ciocnirĭ de sentimente. Aicĭ mă răsvrătiam la gîndul ticăloşilor de călugărĭ, aicĭ mă îmblînziam ca un miel la amintirea momentelor de înălţătoare reverie.

Maĭ nicĭ o schimbare prin prejur. In stînga locuinţa egumenuluĭ ş'apoĭ şirul chiliilor boltite. Cunoşteam toate coturile.

Mă fur cu mintea şi mă văd prichindel alergînd în salturĭ după treabă şi nebunĭ.

In fund chelăriea şi grajdurile, mîncate pe de-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

desupt de o pivniță numaĭ în peatră,—rece ca iarna și înfrățită de-o sumedenie de hrube nesfîrșite.

Biserica trufașă se ridică falnic în mijloc, dominînd văile cu turlele eĭ sprintene. Cum mănăstirea e împrejmuită cu zidurĭ marĭ de piatră, din lăuntrul curțeĭ nu se vede de cît în susul albastu al cerului.—De departe ți se pare c'ar fi un cuibar monstruos, în mijlocul căruea o pajură maiastră clocește credință, adevăr și bună rînduială pentru oamenĭ. Atîta numaĭ că o mînă învrăjbită i-a schimbat ouăle ș'a ieșit în loc eresie, patimĭ respingătoare și ură între credincioșĭ...

Ridicăm scările înalte și dăm în pridvor. Înlăuntrul bisericeĭ geme de lume. După ce trec pragul, mă întorc să maĭ văd portretul cetitoruluĭ Mihail Racoviță. Fața luminată, cu trăsăturĭ distinse și strălucind de credință, păstra aceeașĭ înfățișare mîndră; de ceealaltă parte a ușeĭ se contura chipul doamneĭ blajine.

Ne facem loc prin gloată și ne apropiem de altar. Privirile mulțimeĭ ne călăuzea mersul.

Cîntările sfinte se răsfrîngeaŭ în bolțile înalte, tremurînd aerul încărcat de tămîe. Fețele tuturor eraŭ înviorate de evlavie.

Ne stimpărăm în scobitura straneĭ marĭ.

Mă uit în trecut ca într'o carte cetită. Niciodată nu m'a sdruncinat maĭ mult lipsa părinteluĭ Pamfilie. Eram deprins a ști biserica însuflețită de versul luĭ vibrant. Imĭ era dor de gestul săŭ poruncitor, de mișcările luĭ stăpînite. Cînd întindea crucea în chip de bine-cuvîntare, aveaĭ amăgirea că imbie lumea cu paloșul în spre răs-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistelor.silvania.ro/mdrr1901-1932

boire. In ochiĭ luĭ marĭ, negri, care-ĭ mîncaŭ maĭ toată fața, era îndemn de luptă, scăpărarea apostolică a eroilor desrobitorĭ de popoare. Cuvîntările și le vorbea cu înflăcărare, glasul seŭ avea sfîșierĭ metalice, aducînd cu strigătul aspru al goarneĭ de alarmă. Predica luĭ înălța sufletele, ridicîndu-le ușor către priveliștĭ tinere, născînd în mulțime dorința propășireĭ. Sguduea prostimea obosită de amorțirea umilinților ș'a neștiinței, ca s'o pregătească întru întîmpinarea schimbărilor ce prindeaŭ a încolți vechile așezăminte. O, cîtă încredere era în spusa luĭ, propovăduea redeșteptarea cu avîntul unuĭ copil crescut în minunea poveștilor.

Egumenul îl certa de multe orĭ, pentru abaterile luĭ din cărțile sfinte. Într'un timp nu-l maĭ lăsa să vorbească de la el. Cît de amărît se arata în vremea aceea. A trebuit să stăruiască prieteniĭ luĭ la mitropolie ca să-ĭ dea voe să ție înainte cuvîntărĭ lumeștĭ. In codrul întunecat al aducerilor aminte, statura luĭ se ridică ca un semn de răsvrătire.

Mă afund tot maĭ cu sete în negura trecutuluĭ. Invăluirile fumurilĭ ale vremeĭ mă îngroapă tot maĭ mult. Cu ochiĭ minței retrăesc zile de măreție:

Era pe-nsărate. Părinții se astîmpăraŭ prin chiliĭ. Împrejurimele amorțeaŭ în liniștea cuminte a amurgului. La poarta mănăstireĭ se oprește un rădvan. Porțile se deschid și intră vr'o patru boerĭ tinerĭ, înaintea cărora egumenul s'a ploconit pănă la pămînt. Eraŭ floarea nobilimeĭ noastre, oamenĭ învățațĭ și cu dragoste pentru norod.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Părintele Panfilie își făcea rugăciunea de sară în biserică. Aŭ întrebat de el ș'apoĭ s'aŭ retras cu toțiĭ în arhondărie. Egumenul i-a cinstit cu masă și cu băutură aleasă. După masă Panfilie i-a luat în chilie la dînsul. M'am strecurat și eŭ într'un colț. S'aŭ mirat cu toțiĭ de gîndul luĭ deșuchiat de-a se călugări. El da trist din cap ș'a zis cu pornire caldă:—„Fie-care trebue să lucreze după pricepere și înclinare la repararea unuĭ colț din dărmătura noastră națională". Ș'a schițat apoĭ în trăsăturĭ largĭ și grăbite planul luĭ de luptă:—„Poporul se îndrumează pe calea luĭ cea bună prin credință. Anvonul este școala cea maĭ ascultată. Preotul poate face din mulțimea credincioasă ce vrea, după cum gospodina pricepută dă orĭ ce formă aluatuluĭ din mîinile eĭ." Ceĭ-l'alțĭ se înflăcărează. Se vorbea de popor, de viitorul țăreĭ, de alegerea unuĭ domn pămîntean, de lucrurĭ ne maĭ visate de mintea romînuluĭ batjocurit și trăit în umilință. Cuvintele lor căpătaŭ și maĭ mult farmec, cînd mă gîndiam că-s grăite de gurĭ scumpe, gîndite de capete de sus. Imĭ venea să fug așa în noapte prin sat să strig ca un desmetic să se scoale poporul prostit din moleșirea somnuluĭ, că Dumnezeŭ s'a îndurat să-l răscumpere din iobăgie și neștiință, prin devotamentul celor maĭ de samă odrasle ale boierimeĭ noastre.

— Leapădă rasa și haĭ cu noĭ. Va fi luptă crîncenă, ne trebue energie și număr.

— Mergețĭ voĭ pe calea asta, schimbațĭ orînduiala veche, dațĭ la pămînt putregaiul și afumațĭ cuprinsul. bine ca să piară și adierea mucegăită a așezămintelor de tortură și de tristă amintire,—treceți biruitorĭ în spre mîntuire, eŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdri 1901 1932

vin cu mulțimea din urmă, eŭ vă pregătesc turma...

Gîndurile și vorbele lor se îmbrățișaŭ cu căldură în jurul aceloraș ideĭ: Înălțarea țăranuluĭ, întronarea luĭ în vechiul loc de cinste. Stîrpirea ciocoismuluĭ josnic, mic la suflet și mare în pretențiunĭ, pentru triumful demnității neamuluĭ romînesc. Să se ridice trufaș stejarul batjocurit de omide atîta vreme, să răsufle liber acela care a dus prin întunericul vremilor pe umerĭ luĭ de uriaș nenorocit comoara care face mîndria noastră națională: limba, legea și obiceiurile. Să se înfrupte și el din mana pămîntuluĭ nostru blagoslovit, pămînt păstrat de el cu atîta îndărăptnicie și dragoste, apărat de cotropirea străinilor cu oțelul brațelor luĭ înlănțuite.

—„...Care e maĭ mîndră de cît tine între toate țările semănate de Domnul pe pămînt? Care alta se împodobește în zile de vară cu florĭ maĭ frumoase, cu grîne maĭ bogate?.. Vulturul din văzduh caută la tine ca la pămîntul săŭ de naștere... pentru ce zîmbetul tăŭ e așa de amar, mîndra mea țară?—Răsbunătorul prevestit nu s'a născut oare?..."

—„...Cinge-țĭ coapsa, țară romînă..„

Frumoasele strofe din *Cîntarea Romînieĭ* treceaŭ din gură în gură, fie-care spunea cîte-o bucată împrospătîndu-și avîntul ca la un isvor dătător de putere. Aŭ cîntat doine și balade hoțeștĭ. S'aŭ spus poveștĭ și glume. Am trăit o noapte de gîndire și simțire curat romînească. Se extasiaŭ la scăpărările minunate din versurile populare, slăviaŭ pildele înțelepte și ascuțimea glumelor țărănești.

— Un popor care se ridică pînă la un astfeliŭ de înălțime de frumusețĭ, e un popor de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rasă, nobil. A-l lăsa mai mult în robia niștor piticî, e să întorcî rînduiala dreaptă. Cei înrăutățiți și slabî s'aŭ folosit de somnul și blîndeța leului, ca să-l încătușeze. Minciuna și tirania stăpînește azî virtutea și energiea noastră națională...

— Unirea și împroprietărirea țăranuluî...

Unul înalt și uscățiv, cu ochiî dulcî la privit, cîntă răzămat de horn:—

„Frunză verde de năgară,
La Focșanî între hotare,
Cîntă-un cuc de se omoară,
Intr'un nuc cu frunza rară:
Ș'așa cîntă de duios,
De-atîrn'crengile în jos"...

— Să mergî cu noî Bogdane, să puî și tu umărul la ridicarea celor de jos. Are să fie încăerare crîncenă; nu simțî tu nevoe să-ți desmorțeștî brațele?

— Șarpele e moleșit de belșug, stă întins la soarele nepăsăreî, să-î dăm la cap, ca să scăpăm cuprinsurile de înveninările luî otrăvitoare.

— Să dăm iureș în ciocoimea cocoțată pe nenorocirea strămbunilor noștri.

— Să deslănțuim leul robit...

Era o pornire hotărîtă, o înflăcărare copleșitoare. Strînșî de brațe, cu ochiî aprinșî de răsvrătire, păreaŭ hotărîțî la orî ce încercare.

Părintele Pamfilie își răcorește degetele nervoase, petrecîndu-le prin șuvițile bogate ale pletelor luî negre. Deschizîndu-și privirile marî, le afundă așa în depărtarea minței și oftînd obosit, face un semn trist, din mînă:

— Duceți-vă singurî, luptațî cu încredere,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dumnezeŭ și dreptatea e cu voĭ. Eŭ am gîndurile mele. Cînd veți stăpîni țara, să întrebați și de mine ce-aveți de făcut. Eŭ sunt călugăr, legat de cruce..

In zorĭ s'aŭ despărțit cu inimile strînse de întristare și de emoțiune. Am rămas cu părintele Pamfilie în pragul porței, privind muți pe urma rădvanuluĭ îmbrobodit de colb. Intr'un timp părintele a ridicat mîna în spre ceĭ duși, făcînd într'acolo semnul crucel. I-am zărit ochiĭ în lacrimĭ.

— Știĭ cine-a fost?

— Cine?

— Negri, Russo, Alexandri și Cogălniceanu.

Am rămas în uimire. El s'a retras în chilia luĭ ș'a scris toată ziua.

Zuruitul cădelnițeĭ mă face să tresar din alintarea viselor mele îndepărtate. Duduea îmĭ dă dojenitor din cap.

Prin fereastra înaltă cade un val de raze luminînd feeric palele de tămîe ce plutesc leneșe în aer. Lumea se pleca spășit înaintea cădelnițeĭ, făcînd crucĭ grăbite și murmurînd cuvinte din rugăciunĭ.

Năucit de aerul greŭ, îmbiĭ pe Duduea să maĭ eșim pe-afară,—Toamna tîrzie era caldă și încărcată de miresme.

Ziua era plină de soare și de bucurie. Fetele și băețanĭ chicoteaŭ pe lîngă zidurele bisericeĭ. Copiiĭ se dădeaŭ taval prin iarbă. O nevastă îșĭ juca copilul în brațe, ca să-l ogoae din plîns.

O luăm la deal de biserică și trecem printr'o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

crăpătură de zid în livada mănăstirei. Boarea încărcată cu miros de fructe coapte ne înviorează. Prunile tomnatice în bătaea tare a razelor, căpătaŭ strălucirĭ de gogoloşĭ de aur. O creangă îndoiată de măr domnesc se lăsa obosită în jos, arătînduş-ĭ belşugul rodelor marĭ şi rotunde. Aĭ fi zis că-ĭ sînul fecund al uneĭ femeĭ caste şi poftitoare. În văzduh era o risipă de strălucire. Lumina caldă se încîlcea prin tufişurile pomilor scîlciaţĭ de brumă, aprinzînd toate împrejurimile cu îngînările eĭ de claritate.

Ridicăm dealul prin alea parfumată a copacilor, alinîndu-ne privirile în ciucurĭĭ greoĭ a fructelor ce atîrnaŭ de toate părţile. Gîngăniile din cuprins saltaŭ vioae prin aer, premărind dărnicia toamneĭ bogate. Bîzîitul de afară se amesteca în cîntările sfinte de din vale de la biserică înălţîndu-se într'o rugăciune tainică către Atotputerniciea celuĭ de sus.

Printre crăcile rărite ce se îmbinaŭ deasupra capuluĭ nostru, curgeaŭ desmerdărĭ de raze, ce ne mîngăiaŭ drumul cu tremurărĭ dantelate de lumină. Prin ochiurile maĭ marĭ ce se deschideaŭ în frunzarĭĭ ciuruiţĭ, vedeam cerul înecat de valurile soareluĭ. La răstîmpurĭ treceaŭ săgeterĭ negre de paserĭ pripite în sborul lor liber.

După livadă începe viea. Frunzele ruginite se răreaŭ desvăluind înghesuiala dîrză a strugurilor bătuţĭ. Aerul tare de toamnă tîrzie, se îndulcea aicĭ cu parfum de poamă coaptă.

Ajunşĭ sus pe culme, poposim oleacă, întorcîndu-ne privirile în vale. Pădurea de ceea parte se încolăcea pe după mănăstire ca un braţ pro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

teguitor. Copacii păreaŭ liniştiţi, solemni şi ei în faţa rugăciunei universale ce se ridica pentru cinstirea măreţiei din cuprins. Valea trăsnită de raze, tăcea cuminţită.

Duduea îşi razimă capul de umărul meŭ, ridicîndu-şi ochii albaştri în spre tărie. Un moment, prin paenjinişul privirilor mele, am întrăzărit o încrucişare imensă de braţe de umbră, ce se înălţaŭ spre cer într'un avînt general de mulţămire.

După zilele de tristă monotonie, cu ploae mărunţă şi fiori de iarnă, înviorarea aceasta văratică mi-a desmorţit mult sufletul meŭ bătut de bruma încercărilor.

— Azi e ultima sbatere a unui anotimp ce dă să moară,—cîntecul lebedei.

— O să reînvie iarăşi strălucirea.

— Trebue să fie tristă iarna în muţenia codrilor noştri.

— Nimic nu-i trist, nici vesel, totul se potriveşte după sufletul omului. Frumosul şi fericirea sunt ascunse în noi, ce vedem afară sînt amăgiri ale ochilor. Omul, dacă e sănătos, îşi face rai din ori ce viaţă. Iarna e tot aşa de variată, ne arată privelişti tot atît de răpitoare ca şi ori ce alt timp. Să ştim numai să preţuim zilele şi bucuriea ne va ţinea veşnic tovărăşie.

— Laudă şi închinare celui ce ne-a dat lumina zilei.

Netezesc cosiţele Duduei, fericit s'o cîştig pe zi ce trece. Un moment am crezut că-mi scapă, am avut adevărate amăgiri de perzare.

Să fi ţinut mai mult tortura, mi-aşi fi sărit din fire. Mă îngrozesc ş'acum de iuţala cu care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvana.ro/mdrr1901-1932

luneca în spre ispita desgustului. Mă uit în spre timpul acela ca-ntr'un fund ameţitor de prăpaştie.

— Strugurii întîrziaţi şi fructele de toamnă îşi îmbină aromitor parfumurile.

— Pămîntul bun şi darnic, alege tot ce e mai scump în ţesăturile lui şi dă cu mînă largă noroadelor spre mulţumirea şi bucuria lor.

— Premărire celor ce se jertfesc pentru bine.

Facem de-a lungul culmei prin vie, scăldîndu-ne într'una privirile în largul văei. Trecem prin tot soiul de viţă. Călugării lasă tot-deauna poama mult pe tufe, ca să facă vin bun. Bobiţele parcă-s pline cu miere, galbene şi mari ca nişte mărgele de ciară.

— Ştiu să trăiască călugării tăi Bujorene.

— Păcat că ştiu numai atîta. Hristos a murit ca să cucerească desrobirea obştei şi soldaţii săi ş'au luat toată fericirea numai pentru dînşii. Lui i-au udat buzele cu oţet, pentru ca propovăduitorii gîndurilor sale să bea vinuri alese.

In vale trag clopotele de eşire din biserică. Cotim pe-o potecă la vale. Din vie dăm în livada pomilor de vară. Trunchiurile golite de frunze, se înşiraŭ pipernicite şi nodoroase. Pe jos eraŭ rămăşiţi de fructe uscate. Printre crengi trecea un îndemn uşor, atingîndu-le trist şi împrăştiind jelanie şi fiori de îngropare.

In coasta ziduluĭ dinspre răsărit e ramnicul mănăstireĭ. Apa clară oglindeşte sălciile ce-şi frîng crengile plîngător de pe mal. Mijlocul pare un cristal mare sfărmat de potopul segetărilor din soare. Printre colţurile de stîncă, aşe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

zate anume pe mărginĭ, se strecurau spărioşĭ peştiĭ hrăniţĭ şi leneşĭ. Unda era străvezie şi urmăream toată încrucişarea vietăţilor. Era acolo atîta goană pentru traiŭ ş'atîta farmec, că neam uitat de toate, rămîind tăcuţĭ în faţa apeĭ clare. In fund, la coada rămniculuĭ, prin păpurişte, se întindea o velinţă verde de mătreaţă în care săltaŭ cîte-va broaşte.

— Să vezĭ tu ce frumos am să prefac eŭ poiana noastră. Voiŭ săpa un rămnic, am să-mĭ plantez toate minunele, ca să pregătesc un adevărat raĭ pentru Duduea mea, pentru îngerul meŭ...

— Ce viaţă bine cuvîntată!...

Duduea m'a sărutat prelung pe frunte, eŭ ĭ-am sărutat mînuşiţele calde şi moĭ ş'apoĭ am plecat de subsuorĭ.

Lumea se prefira dămol pe sub clopotniţă, păşind încet în îngînarea armonioasă a clopotelor. Părinţiĭ ne aşteptaŭ îngrijaţĭ maĭ la o parte.

— Credeam că v'am perdut...

—Nu scăpaţĭ aşa de uşor de noĭ. Am colindat cu Duduea prin grădina mănăstireĭ, am vrut să maĭ rătăcesc pe-acolo pe unde mi-ĭ irosită copilăria mea întunecată.

Clopotele împrăştiaŭ în cuprins valurĭ de slavă. Soarele rîdea în spre pămînt, ploînd lumină caldă. Golul era curat, înecat în strălucire şi seninătate."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

X

PARINTELE PAMFILIE

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr:1901_1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Duduea-ĭ dusă l'al de mamă-mea. A fost luată de dimineață de către Săftica, ca să-și treacă ziua la părinți. Mă simt așa de singur, atît de stingher cînd nu-ĭ dînsa lîngă mine!

Vremea-ĭ posomorîtă, timp închis, umed și greŭ, o vreme de toamnă pe sfîrșite. Bate vînt și-ĭ numaĭ o ceață toată zarea. Copaciĭ sunt goĭ și cîmpurile toate culese. E ce-va trist, neînțeles în tot cuprinsul. Carpănul meŭ ș'a sărăcit cu totul podoaba crengilor luĭ curse în flenduri umbritoare. Acum își încurcă numaĭ scheletul crăcilor sale secĭ, sbătîndu-se ciolănos în năvala vîntuluĭ rece.

Timpul acesta abătut, îmĭ aduce aminte de sfîrșitul învățătoruluĭ meŭ Pamfilie. Nu pot să maĭ țin imboldulŭĭ de a-ĭ povesti întîmplarea. Pesemne că un blestăm, saŭ vrerea soarteĭ dușmănoase, a căutat să ni-l iee din lume, ca să nu se isbăviască așa de curînd mîntuirea neamuluĭ nostru.— Eĭ, cîte schimbărĭ nu mor, odată cu stingerea unuĭ om de voință. Viața e așa de șubredă, ține așa de slab de noĭ că te lasă în drum cînd nu te aștepțĭ. Am avut

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indir1901-1932

tot-deauna o dureroasă simțire la stingerea unuĭ prunc. Cine știe ce pierdem în el !.. Și oameniĭ marĭ, aceĭ carĭ aŭ hotărît de rostu lumeĭ sînt așa de puținĭ, că-ĭ numerĭ pe degete. Ce n'ar fi înghițit pămîntul cu eĭ, dacă un joc întîmplător al soarteĭ, i-ar fi secerat înainte de-a-șĭ aduce la îndeplinire voința lor. Ce-am rămînea noĭ fără un Ștefan, ce-ar fi Franța fără Napoleon! — Eĭ am încredințarea că bunul și marele meŭ Pamfilie ar fi fost un eroŭ al timpuluĭ nostru. Cum s'ar fi manifestat nu știŭ, dar cred c'ar fi ajuns mare, slăvit.

A trebuit să'ĭ ĭeasă în drum o femee!

Era vreme de toamnă, trist și rece ca acum. Ce-ĭ vine că mă ĭea așa pe'nsărate și eșim prin sat, — făceam noĭ adesea primblărĭ de acestea.

Vîntul se juca cu rantiile noastre, împrăștiind prin aer bobĭ de ploae. Desmerdarea rece îmĭ făcea bine, după o zi de obositoare luptă cu hrisoavele și cu citirea rugăciunelor.

De la o cotitură de drum, auzim un drăngănit vioiŭ de cobză și-un glas aspru de femee ce întona un cîntec de lume. Părinteluĭ ĭ-a plăcut bărbăția și stăpînirea cu care cînta necunoscuta, mă trage după el de mînecă și coborîm în spre dărmătura de unde venea viersul.

Țiganul cu barba căruntă și creață, sta îndoit pe cobză ș'o bătea barbar în strune. Fata luĭ, mlădioasă și murdară, îșĭ proptise mîna în șoldul drept și deschizînd ochiĭ marĭ și înflăcărațĭ, striga maĭ mult de cît cînta:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„De m'aĭ pune p'un cărbune,
Ibovnicul nu ți-așĭ spune"...

Jos maĭ în fund, sta trîntit un băețan slab și melancolic, cu fața smeadă și cu ochiĭ obosiți și triștĭ. Era o nepotrivire ciudată. De-o parte belșug de sănătate, aprindere și dor de vieață, pornire sălbatecă, iar de alta un rest stors de zile prinse într'un corp șubred, gata să se topiască de pe picioare.

Țiganiĭ n'aŭ prins de veste că-ĭ privim. Adînciți în mrejele răpitoare ale cînteculuĭ, stăteaŭ cu ochiĭ perduți în amăgirea închipuirilor pline de armonie și încîntărĭ îndepărtate.

— Uită-te la ochiĭ eĭ, ce ochĭ marĭ, ce aprindere feciorelnică, ochĭ luminoșĭ, marĭ, ca ochiĭ de boŭ...

— *Junona cu ochiĭ de boŭ.*

Am înținat încet. M'am dus cu mintea la Homer. A trebuit să fie orb, ca în întunericul orbitelor luĭ să găsească ochiĭ ceĭ maĭ frumoșĭ...

Intrăm înlăuntru.

— Sărutăm dreapta părințăle.

— Zi-ĭ înainte Ghiorghiță, că ziĭ sănătos, bine...

Tînărul ofilit să ridică într'un genunchĭ și mormăind mîniat s'apropie de poala feteĭ așa șovîlcăind,— că era c'un picior uscat,— privind înciudat la noĭ.

— Zi Ilinc'o, că părintele are să ne cinstiască. Fata s'a înroșit ușor, luminîndu-și oleacă obrajiĭ eĭ arșĭ.

Țiganul își îngropă degetele în strunele cobzeĭ și prinde-a o gădilă de subsuorĭ. Fata-și ridică pala de păr negru ce-ĭ dă în ochĭ și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

privind pe furiș la părintele Pamfilie, zice întărtat:

Leleo nu te legăna,
Că scurteica nu-ĭ a ta;
Nicĭ scurteica, nicĭ rochița,
Numaĭ ochiĭ și guriță...

Tînărul mîrîea ciudos, purtîndu-și luminele ochilor luĭ stinșĭ, cînd la fată, cînd la părintele.

— Tacĭ mă, nu te îndrăci, că-ți dau în cap.

Milogul se cumințește, înfrînându-se într'un colț.

— De cînd mi-am logodit fata cu dînsul, ar ține-o ascunsă, să n'o maĭ vadă nicĭ soarele.

— Ce vraĭ, dragoste...

Părintele jicnit de temerile milogului, plătește țiganului și pleacă pripit, ca de la o ispită, îngînînd tot drumul:

— Ce ochĭ marĭ, ochĭ luminoșĭ, feciorelnicĭ ca ochiĭ de boŭ...

La culcare s'a despărțit de mine îngîndurat, nu mi-a zis nicĭ o vorbă, nicĭ n'a maĭ întîrziat ca de obiceiŭ ca să-mĭ dea sfaturĭ, să ne maĭ împrospătăm gîndurile. Eŭ am citit pînă tîrziŭ din Iliada.

A doua zi părintele Pamfilie era de rînd la slujbă. Călugăriĭ ceĭ-lalțĭ se împărțise după treabă. Dimineața era tot umedă, vînt tomnatic și cerul posomorît. Maĭ tîrziŭ daŭ prin biserică. Inlăuntru muțenie. Am rămas mirat că n'aud glasul părinteluĭ. Intru îngrijat în altar. Părintele Pamfilie sta pitit după masa sfîntă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?an=1901-1932

ținînd strîns la piept crucea cea mare. A tresărit cînd a auzit pași. La vederea mea lasă crucea și deschizînd ochii întrebători, mă trage spărios la o parte:

— Ai văzut'o?

— Pe cine?

— Pe dînsa.

— Care?

— Ilinca, țiganca cu ochii luminoși cu scînteeri de selbatecă, Ilinca cu ochii feciorelnici, mari ca ochii de boŭ.

— Unde-i?

Mă ia înspre ușa mare și dînd perdeaoa la o parte, arată în spre strana mică.

— O vezi?—stă îngenunchiată acolo în ungher, cu ochii plecați la pămînt și cu părul căzut în lumină.

In umbra stranei văd un trup sărăcăcios, îngrămădit ca pentru închinare.

— Ce caută aici, n'am văzut'o nici o dată la biserică, o trimite necuratul ca să mă ispitească cu ochii ei,— o ce ochi înflăcărați...

— Cine știe ce are de ispășit, nu te mai uita la toate nimicurile.

— Ea a simțit că m'a învins. N'am dormit toată noaptea, o aveam în orbitele mele, nu puteam să mă scap de înfățișarea poftitoare a trupului ei mlădios. Imi spărgea privirile cu sinii ei tari și murdăriți, se îndesa în închipuirea mea, mă înădușia cu aplecările ei înferbîntate. — Ai văzut cum se proptea cu mîna în șold și cînta cu întonări barbare, aprinzîndu-și ochii mari, feciorelnici. Ui'te așa se înțăpenea cu nerușinare dinaintea închipuirilor mele bolnave, conturîndu-și formele fragete cu cîrpele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

hainelor ei sfășiate. De la un timp cădea murdăriea îmbrăcămintelor de pe dînsa, ș'atunci să apropia îndrăzneț de mine, strimbîndu-și mădularele ciudat, desgolindu-și taina tuturor încheeturilor.—O ochi ei înfocați, i-aĭ văzut ochiĭ mari, luminoși ca ochiĭ de boŭ. Și pala neagră a părului ce-i cădea în privire...

Se uitase vorbind. O spiona prin deschizătura perdelei, urmărind'o cu pornire. Nu-l mai cunoșteam. Sînt încredințat că n'a fost lucru curat.

— Părinte sîntem în altar...

— Ha?—Citeam în strană, muncit de amintirea ei chinuitoare. Cînd am văzut'o în prag, desculță și cu părul căzut pe ochi, mi s'a părut că e o continuare a viselor mele necurate. Am fugit în altar înfricoșat, de-am îmbrățișat crucea. Dar nu e amăgire, e dînsa, nu-i așa, privește-o, ține privirile în pămînt.— Dar ce caută aici? ce vrea să facă din mine?

— Taci părinte, că poate să vie cine-va.

Își duce mîna obosit la frunte și-și netezește părul.

— Ce nebunie!...

— Se poate să te îngenunche o muere?— ești bărbat ș'apoi și călugăr.

— Da, dar ochii ei...

— Ce sînt niște ochi, pe lîngă voința unui om tare, stăpîn pe carnea lui.

— Ai dreptate.

Lasă perdeaua și ese din altar pe ușa mică. Dau după el. Merge drept la țigancă și se oprește rîzînd.

— Ce ai de ispășit Ilinco?

— Știu eŭ!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce cauți aici?
— Am venit și eŭ așa.
— Aĭ dormit bine astă-noapte?
— Nu.
Părintele Pamfilie se întoarce speriat în spre mine.
— Aĭ auzit?
A eșit din biserică ca o furtună, alergînd nebun în spre chilie. Eŭ rămîn prostit. Țiganca oftează și dă pe ușă să se ducă. Nu pricepeam nimic. Es și eŭ pe urmă. Din pragul porței, Ilinca privește în spre chilii, ridicîndu-și neluător în seamă părul negru ce-i da în ochĭ. Minunea mea a fost c'am văzut pe părintele Pamfilie în pragul chilieĭ privind pe urma ispititoareĭ fete.
— Ce zicĭ Bujorene?
— Știŭ eŭ !...
— Noĭ sîntem un popor melancolic, înclinat în spre viața molatică, o rasă obosită, cu mișcărĭ leneșe și porniriĭ încete.
Eŭ maĭ ales, cu tot avîntul ce-mĭ impun, am nevoe de un suflet înfierbîntat, de-o natură barbară care să mă stăpînească. Alăturĭ de femeea aceasta simt c'așĭ face lucruri îndrăznețe, ea îmĭ împrumută curajul sălbatec, împlinindu-mĭ natura mea.—Țĭ-aducĭ aminte ce întonărĭ hotărîte avea în voce?
— Ciudată apropiere !..
— Intĭĭ credeam într'o uneltire a destinuluĭ învrăjbit, acum sînt liniștit, înțeleg taina apropiereĭ mele. Dînsa e a doua parte a sufletuluĭ meŭ. Singur m'așĭ deda la reflexiunĭ amare, la blesteme fără folos, la înjghebărĭ de planurĭ sterpe, fără să am puterea de-a intra fățiș în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

luptă. Nu vezi de altfel că mai toată viața noastră e povestea asta monotonă. Bociri pline de durere și continuă răbdare, un moment măcar de revoltă hotărîtă. De aceea străinii îndrăsneți și fără scrupule ne-au dominat cu obrăznicia lor și noi cu toată superioritatea am suferit, mulțumindu-ne să plîngem sau să facem glume pe socoteala lor. In momentul acesta m'am hotărît la un pas nou. Voiu lepăda rantiea călugărieĭ, mă însor cu dînsa și dau luptă crîncenă alcătuireĭ noastre de acum, aĭ să vezĭ ce lucrurĭ marĭ vom face. Am să trag în partea mea poporul de jos, îl voĭ lumina asupra minunilor ce poate face cu voința și cu îndrăzneala și aĭ să vezĭ c'are să fie bine.

— Să te-audă Dumnezeu...

— Am să mă duc cu prietiniĭ meĭ de la Iași, le voĭ da ajutor la marea bătae, îndemnîndu-ĭ la o încăerare crîncenă. Ciocoismul de azĭ caută să strivească orĭ ce mișcare romînească. — Tu să viĭ cu noĭ...

— Dacă veți avea nevoe și de ajutorul unuĭ slăbănog ca mine!...

— Tu eștĭ fire țărănească, curat la inimă și neofilit încă sufletește.

— Voĭ merge, unde-ți hotărî și fac orĭ ce-ți porunci.

— E bine să vraĭ așa hotărît, să ții fruntea sus, cum țineau străbuniĭ noștriĭ steagurile la bătălie. Odată eram și noĭ bărbați. Străinii s'au năpustit asupra noastră, ne-au luat moșia hoțește, ne-au umilit cu trufiea lor neghioabă, pe popor l'au degenerat cu hrană proastă și cu îngenunchieri neomenoase. Și'așa am ajuns cu timpul de tresărim și de umbra noastră. Unde

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morri1901-1932

s'a arătat cîte-o personalitate mai deosebită, s'aŭ aruncat cu cruzime asupra eĭ, de-aŭ nimicit-o, ca să piară din popor semința independenței individuale. Trebue să urmezĭ convoiul de robĭ, să-ți înmlădiĭ șalele în fața biciuluĭ veneticuluĭ, dacă vraĭ să nu te sdrobeștĭ în mașina noastră infernală.

— Ne trebue luptă.

— Luptă îndărătnică, ca să ne desmorțim mădularile înțepenite pe coarnele plugului stăpînilor noștrĭ.

— Vreaŭ o viață de jertfă.

— La îngîmfarea străinilor să răspundem cu dîrjenie. Nu vezĭ cum din pleava venită, s'a ridicat o lume înfumurată, care ne vorbește de noblețe și de familie, nouă, fiilor acestuĭ pămînt, nouă, carĭ ne legăm ființa de un șir de generațiunĭ carĭ aŭ plămădit țarinele cu sîngele lor, pentru ca să ni le apere de cotropire.

— Vorbeștĭ ca din cartea minunilor.

— Printre noĭ se va găsi un răzbunător, să-l înconjurăm, ca să ducă lupta la capăt bun. N'aŭ zis oare cărturariĭ noștrĭ: „Domnul părinților voștrĭ se va îndura de lacrămile slugilor sale și va ridica dintre voĭ pe cine-va, carele va așeza iarăși pe urmașiĭ voștri în volnicia și puterea de maĭ înainte"...

Nopțile dormiam neliniștit, mă munceaŭ dorurĭ de răsvrătire, săriam prin somn, amăgindumă c'aud goarna de alarmă. Părintele Pamfilie îmĭ arăta lucrurĭ grozave, avea o putere de-a descoase nevoile și de-a desvăli rănile noastre sociale cu adevărat uimitoare. Acolo unde cine-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

va trecea nebăgător de samă, el găsea lipsuri și dureri sfâșiitoare.

Iarna a trecut în reverii și-n alcătuiri de planuri pentru viitor. Părintele se ducea rar pe la țigani, căci era ținut cam de scurt. Venea deacolo totdeauna vesel și înviorat de speranțe. Ingîna încet cînticele zise de Ilinca, vorbind cu ardoare de dînsa, de apucăturile ei slobode și vioae. Se pusese la cale cu tată-su, ea primise cu o adevărată nebunie de entusiasm, rămîind ca în primăvară să părăsească văile și să se întoarcă la moșia lui de lîngă Piatra. Rugăciunile și biserica erau lăsate baltă. El nu vedea înainte de cît lumina viitorului său de luptă și devotament.

Odată ne-am strecurat pe furiș sara și am ieșit în sat. Troenele erau tot mari, cu toate că iarna da pe sfîrșite. Se întîmplase o noapte neagră de tot. Treceam pe lîngă sătenii ce se duceau la crîșmă ca niște năluci gonite. De departe auzim de la țigani zăngănit de cobză, un zăngănit înăbușit între pereții casei și-n apăsarea întunecată a nopței. Ajunși sub streșina bordeiului, ne ițim încet pe fereastră. Focul din mijlocul odăei, își îneca scînteerea în negura ungherilor. La lumina jărateculuĭ se vedea chipul negru al moșneagului cu barba căruntă și creață, aplecat îndărăptnic pe cobză și zdrăngănind de sbîrnîiau strunele. Mai la o parte, pe așternutul de pae, Ilinca sta întinsă cu fața în sus, sprijinindu-și ceafa în îmbrățișarea mîinilor încleștate. Focul slab arunca la răstîmpuri înviorări strălucitoare de vălvătae, luminîndu-i fața stăpînită

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1901-1932

de gînduri. Bătaea zăngănitoare a cobzei, părea că n'ajunge pînă la urechile ei fermecate de muzica tainică a visurilor îndepărtate.

— Nu ți se pare un grup de oameni primitivi, îndosiți sub streșina frîntă a unui stejar trăsnit, dați uitării de grijî și de dureri? Ilinca face acum un vis barbar, un vis de dragoste aprinsă, o dragoste sălbatecă prin ascunzăturile peștilor și prin desișul trunchiurilor bătrîni. — Am să am amăgirea că sunt un faun care a prins în scorbura unui copac o nimfă adormită..

— Arătarea e cu adevărat rustică.

Țiganul pălește odată întărtat în strune.

— Ne fa, la ce dracu gîndești, scoală și pregătește-mi patul.

Ilinca rămîne surdă, înțepenită așa pe spate, cu ceafa sprijinită în încleștarea mîinilor ei îmbrățișate.

— Ce zici, să cred eŭ că dînsa gîndește acu la mine?

— Mai știi!

— Ori cum ea mă vrea, mi-a spus'o curat, ș'apoi ce-ar avea să-mi tae calea veșnic?

Focul se topia tot mai mult, licăririle îi erau slabe, întunericul din casă înghiția tot mai mult lumina, ascunzînd în umbră chipurile celor din jur. Țiganul lăsase cobza la o parte și căzuse și el în adormirea dulce a vr'unui vis ascuns.

— Hai la mănăstire.

— Nu le spui nimic?

— Mă mulțumesc c'am văzut'o.

Cînd să plecăm, zărim în dosul gardului un trup ghemuit ca pentru pîndă.

— Cine-i acolo?

Strigă părintele surprins. Am auzit numai un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mormăit înciudat și umbra se afundă schiopătînd în întunerec.

— Nevolnicul cela îmĭ numără pașiĭ. Se ține de mine ca un blestem afurisit. De cînd nu-l maĭ primește Ilinca, nu se maĭ aude bătînd cu ciocanul în bordeiul luĭ. Se tîrăște zi și noapte în jurul eĭ, prostit de dragoste, mîrîind numaĭ ca un urs bolnav.

— Ar fi curată bătae de joc a soarteĭ, să se lege ruina asta de viață, cu o fată așa frumoasă și aprinsă.

Părinteluĭ i-a părut bine de vorbele mele și face cu vocea plină de fericire și avînt.

— Ea trebue să nască voiniciĭ, flăcăĭ răsvrătițĭ ca și sîngele eĭ înfocat, nu betegĭ de îngroșat rîndurile cerșitorilor.

Alergam pripițĭ pe hudițile întortochiate, mînațĭ de lătratul câinilor. Întunericul era greŭ, apăsător. Numaĭ zăpada maĭ lumina oleacă lungul drumuluĭ, călăuzindu-ne mersul. Icĭ colea negura nopțeĭ se înmugura cu cîte-o licărire slabă de pe la case. Lumea se liniștise, rar de întîlniam cîte vr'o umbră de om, mătăhăind șovăelnic prin întuneric.

Cu primă-vara Ilinca a început a bate des pragul biserieeĭ. Venea de se așeza spășită într'un colț și'asculta rugile cuminte, cu ochiĭ plecațĭ la pămînt. Adesea orĭ o zăriam dînd tîrcoale zidurilor mănăstireĭ și spionînd prin crăpăturile porțeĭ. Părintele Pamfilie era fericit, trăia ca-n vis, nu-mĭ vorbea de cît de dragostea luĭ și de ochiĭ marĭ a Ilincăĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morn1901-1932

Acasă la dînsa nu se mai putea duce din pricina șchiopului, nu era chip să nu se împedice de dînsul. Il înconjura, ca să nu facă vuet în sat și să-și feștelească numele. Nu schimbaŭ vorbe de cît din treacăt și se mulțumiaŭ să se vadă. Ilinca din fată vioae și cu aprindere în priviri, ajunsăse abătută și îngîndurată, o rodea în suflet îndoiala amară a nestatorniciei omenești.

— Părinte mi-ai încurcat mintea și mi-ai otrăvit sufletul, ametesc cînd mă uit în josul clineĭ pe care am apucat.

Așa i-a zis ea odată la o slujbă.

— Să fi văzut ce luminĭ orbitoare se jucaŭ în ochiĭ eĭ feciorelnicĭ, înecațĭ în lacrămĭ...

Părintele îmĭ vorbea ca de-o minune de întîmplarea aceasta atingătoare.

— Ar fi liniștit mînia iadului, cu privirea eĭ îmblînzită de durere...

Prin mănăstire începuse a se vorbi de dragostea asta. Călugării se uitaŭ lung la Ilinca, cînd o vedeaŭ nelipsită de la slujbe. Părintele Pamfilie înfrunta glumele și pilduirile cu seninătate.

Durerea mare a început de cînd a ajuns vestea la urechile egumenului. Intîĭ a fost zile de mustrărĭ umilitoare și înfrînărĭ crude. Pe urmă a dat poruncă să nu maĭ lese pe Ilinca în biserică. Viața părintelui s'a întunecat ca o noapte posomorîtă. Trecea prin mănăstire ca o umbră de mort. Vorbea rar și suspina adesa. Părintele nu maĭ avea voe să ieasă în sat, i se tăeasă rîndu la slujbă, ca nevrednic de a se apropiea de cele sfinte.

— Vezĭ cine-s ceĭ nemernicĭ? — Dragostea cinstită pentru dînșiĭ e păcat de neertat și via-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

ța lor murdărită de cele mai revoltătoare împărecheri, e cristal de ținut darurile sfinte...

Se înstrăina din ce în ce de lume, afundîndu-se în singurătatea reveriilor. Mînca numai ca să se ție pe picioare. Eŭ sufeream grozav de lipsa tovărășiei lui înălțătoare. Se îndoea de toate, era neîncrezător și cu mine.

— Părinte, să mă duc s'o văd ce face, să-i spun o vorbă bună de la sfinția-ta, să-ți aduc și matale știre de la dînsa...

— Nu...

— De ce mă lași în desordinea singurătății mele, de ce te depărtezi de mine.

El a zîmbit trist și mi-a pus mîna blajin în creștet.

— Tu ești copil curat la suflet.

Trecîndu-i apoi pripit o înourare pe față, zice cu răceală.

— A fost așa o nebunie trecătoare, un vis urît, ispititor. Acum sînt senin, trăesc în credință nepătată și-n gînduri creștinești...

S'a închis în chiliea lui fără să mă privească măcar. Mă munceam să-mi amintesc purtările mele față de el, ca să văd ce l'a făcut să aibă prepusuri nedemne față de mine,

Primă-vara se îmbrăca tot mai mult în splendoare și farmec. Pămîntul desmorțit asvîrlea prisos de frumusețĭ și'o risipă nesocotită de parfum și minuni.

Intr'un zorĭ de ziuă, vine portarul de mă scoală înainte de vreme. Am avut o presimțire neînțeleasă, ceva pustiitor în suflet, mai ales

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

c'am dus o noapte neliniștită, un somn muncit, tulburat.

— Vă chiamă un țigan necunoscut...

Bătrînul călugăr avea ochiĭ cîrpiți de somn.

— Nu l'aĭ maĭ văzut ?

Intreb eŭ sărit. Eram în prada celor maĭ ciudate prepusurĭ. Un singur gînd aveam hotărît, că nu-ĭ lucru curat la mijloc.

— N'am maĭ băgat de samă cine-ĭ.

Alerg la poartă.

Mi-a părut răŭ că n'am dat și pe la geamul părintelui Pamfilie. Imĭ deschide călugărul, intrînd toropit de somn în cameră.

Afară nu văd nimica. Rotesc eŭ ochiĭ, sorbind din aerul proaspăt de primă-vară plină, dar nu zăresc nimic. Fac un pas înainte, cînd de după un picior de piatră ce sprijinea zidurile ieșă schiopul întîlnit la Ilinca. Mi-a trecut prin inimă ca o săgetare de foc. Nevolnicul tremura ca varga, căutînd înfricoșat în jurul luĭ.

— Haĭ c'am făcut moarte de om.

Abea mi-am stăpînit pornirea ca să nu-l prind de gît. Țipătul mi l'am gîtuit în beregată. Țiganul era galben ca turta de ceară și lăcrăma pocăit de mi-a slăbit mînia.

— Ce-aĭ făcut păcătosule ?...

— Dumnezeŭ pe semne c'a vrut așa..!

Și pornește șoltîcăind pe drumul din spre pădure. Mergeam ca un zăpăcit în jurul zidului neputînd să-mĭ lipesc mintea pe nicĭ un gînd. In capul meŭ era o încăerare de presupusurĭ, fără ca o idee hotărîtă să-șĭ aleagă un contur hotărît.

Pluteam așa ca pe-o apă învălmășită, purtat de toate valurile temute, dat de toate fundurile îm-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bulzeleĭ de talazurĭ, fără să m'afund cu totul într'o înghițitură potolitoare. Șchiopul fugea năuc înainte, călăuzindu-mă în spre deznodămîntul fatal. Și era atîta tinereță în cuprins, dimineața era așa de dulce, atît de prietenoasă! Pretutindeni verdeață crudă și cîntărĭ de pasărĭ. Lumina slabă, cenușie se înviora tot maĭ mult de apropierea soareluĭ aprins. Cu cît înaintam spre pădure, cu atît sughițul zguduitor al potopuluĭ de pasărĭ, tresărea liniștea solemnă a codruluĭ. Poalele verzĭ se pătaŭ de nenumăratele florĭ, ce îmbălsămaŭ aerul primăvăratec. Cum de natura putea să-șĭ îmbrace înfățișarea cu atîta seninătate, cînd ascundea în sînul săŭ întîmplarea cea maĭ fioroasă, sfîrșitul celor maĭ alese podoabe ale sale!...

Codrul ne ascunsese de mult între stejarĭĭ luĭ neadormițĭ; ridicam costișa gîfîind, ținînd tot malul uneĭ surpăturĭ adînci. Țiganul cu tot beteșugul, mergea ca dus de iele, făcîndu-mĭ din cînd în cînd semn din mînă să viŭ după dînsul.

Nu simțeam pămîntul sub picioare, împrejurimile năluceaŭ pe dinaintea ochilor ca îmbrăcate în păinjiniș. Întrezăream numaĭ golul ce se făcea în juru-mĭ, mă fura răpuitor prăpastia ce se lărgea în sufletul meŭ secat de presimțirĭ negre. Într'o adîncătură țiganul cade grămadă. De pe dîmb îmĭ îngrozesc ochiĭ de arătarea cea maĭ dureroasă. În poalele negre ale părintelui Pamfilie era împrăștiată titva Ilincăĭ. Zăceaŭ amîndoĭ risipițĭ pe iarba tînără, amorțițĭ pe vecie. Un moment mĭ-aŭ înghețat lacrimile în orbite. Am rămas stană de piatră. Picioarele mi s'aŭ curmat pe urmă de la giesne

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indir1901-1932

ș'am lunecat pe brîncĭ lîngă dulcele meŭ învățător. Țiganul îmbrățișază picioarele Ilincăĭ. Am plîns mult, un plîns copleșitor ce te vlăguește pînă la moarte. Prin capul meŭ vînzolit de vînturile nebunieĭ, nu se oploșia nicĭ o hotărîre pentru moment.

— Știĭ tu ce aĭ făcut ticălosule?

— Așa a fost scris...

— Ia-aĭ ucis pe dînșiĭ și te-aĭ prăpădit și tu.

— Eŭ!... orĭ-cum, eŭ tot prăpădit eram. S'o sfîrșim cu eĭ, că se ridică ziua mare.

— Cum?

— Să închidem părințele cartea aicĭ. E bine să nu se știe de păcat, că le feștelim amintirea —să-ĭ îngropăm bine în malul rîpeĭ și să spălăm orĭ-ce presupus de pe urma lor.

Țiganul avea dreptate, m'am înfrînat ca să-l amestec și pe el cu pămîntul și m'am supus luĭ la treabă.

Cît aĭ clipi s'a asvîrlit în rîpă ș'a prins a răscoli într'un cot pămîntul cu ciocanu luĭ însîngerat. Stîrvul acela care-țĭ făcea milă de prăpădit ce era, purta pămîntul cu înlesnirea unuĭ voinic. M'am coborît și eŭ la treabă. Sgirieam groapa c'un colț de piatră.

— Ce nenorocire pe lume!

— Ia un păcat ca toate părinte, să joacă cu noĭ Dumnezeŭ după cum vrea. El ar fi putut să-mĭ scoată din inimă ghimpele ș'așĭ fi rămas curat.

Plămădiam pămîntul cu lacrămile noastre. Cine ar maĭ fi crezut s'ajung să sap mormîntul aceluia pentru care m'așĭ fi îngropat de viŭ.

— Că dacă nu-mĭ eșia părintele-n drum, eŭ trăiam cu Ilinca.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Blăstăm pe capul tău nemernicule !

— Ei voiau să fugă, să fie mulțumiți amîndoi, am simțit de cu sară. Cînd au pornit-o noaptea, eu m'am luat cu ciocanul după dînșii. Intîi nu mă gîndiam la păcat, voiam s'o mai petrec așa din ochi, că mi-a fost dragă urita mai mult de cît zilele. Dar ei se sărutau pe drum și pe mine m'a întărătat asta de mi-a întunecat mințile. Lunecam după ei ca un șarpe flămînd. Aici în curmătură s'au pus la odihnă. Cînd dînșii se învăluiau cu îmbrățoșatul, eu mi-am dat drumul în capul lor ca un uliu pe cloșca cu pui, s'am ovit nebunește cu ciocanul...

— Om spurcat...

— Nu-i așa părințele,— cum e partea creștinului...

Nevolnicul s'agață de rădăcini și sue malul rîpei. A trîntit de sus trupurile, curățînd din iarbă sfărmăturile de titvă.

Mă împietrisem în fața atîtor lucruri fioroase. Am dat țărână peste trupuri, țiganul a mai cărat niște dărmătură uscată și'a asămuit locul de nici gîndeai că înghițise o lume de frumuseță și de minte.

Cînd am înțeles că mi-i pierdut dascălul, că am rămas singur în lume, mi-a căzut pe ochi un văl de amețeală și-am îngenunchiat năucit lîngă mormînt. Intr'un timp m'am trezit din leșin și tresărind la amintirea celor petrecute, mă furișez din rîpă și'o iau la vale speriat. De pe mal am văzut cum șchiopul căra apă cu căciula și spăla locul de sînge.

M'am văzut așa de slab, așa de fricos, pe lîngă durerea stăpînită a țiganului.

Am pornit'o la vale ca gonit de biciul mor-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/nori1901-1932

ţeĭ. Tremuram ca de friguri şi mergeam în bobote fără să mă gîndesc ce voiŭ face.

De la poalele codrului am zărit mănăstirea. Mi s'a strecurat în suflet un desgust ucigător la vederea zidurilor aspre şi mi-am întors faţa ca de la o ruşine.

Rămîn nedumerit, înfipt loculuĭ. Incotro? Aş fi intrat maĭ curînd în ocnă, de cît să mĕ maĭ întorc la mănăstire. Acolo mi-aşĭ fi amintit veşnic de tovarăşul bun al sufletuluĭ meŭ. M'aşĭ fi văzut singur într'o lume de violenie şi perzare. M'a copleşit o durere neînţeleasă, aşa un dor de ducă, să mă prăpădesc în lume ca dragostea mea.

Ş'atuncĭ m'am dus la Vasluĭ de-am intrat fecior în casă..."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rndr1901-1932

XI

PRIN NINSOARE

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?id=1901-1932

„Cînd deschid ochiĭ, geamul alb de ninsoare; o ninsoare măruntă, nisipoasă ca cernută prin sită deasă Bordeiul călduț se umpluse de lumină cuminte, molatecă.—Zorile se îngînaŭ cu zăpada, înblînzindu-și tăriea revărsatuluĭ strălucitor, în alintarea pripită a ninsoreĭ.

Ne sculam cu iarnă. Am avut un tremur de o sguduitoare înfiorare la vederea omătuluĭ. Mă ridic încet într'un cot și plecîndu-mă în spre fereastră, caut să privesc prin desișul încurcat ce se cernea din înălțime. Vederea se îneca în potopul alb ce copleșise împrejurimile, fără să deosebească nimic din încîlceala păijinișuluĭ de fulgĭ nisipoșĭ.

Duduea dormea adînc, c'un obraz adîncit în pernă, toropită și dînsa par'că de amorțirea în care se cufundase natura. Fața eĭ de femee înnaintea facereĭ își da drumul obosit de pe sub ochĭ, pătîndu-se pe alocurea. Mătasa galbenă a păruluĭ se resfira pe pernă ca un val suflat de aur topit. Respira lin clătinîndu-și sînul ca un strugure copt tremurat sub frunze.

In odae liniște dulce, aținată numaĭ de ninsoa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rea aspră ce se cernea în geamurĭ. Lumina se deschidea tot maĭ mult, albind molatec încăperea pașnică. M'am dat binișor din pat de-am făcut focul. Era o beție de simțirĭ nouĭ. Schimbarea timpuluĭ îmĭ umpluse trupul de tinereță și de pornire către viață. Monotonia împovărătoare a zilelor tîrziĭ de toamnă, se vrîsta cu priveliștĭ străine, inviorătoare.

Focul îșĭ trosnea mădularea în stingerea învăpăeată a flacărilor. De-afară nu se auzea de cît măcinarea nisipoasă a fulgilor pripițĭ. Vremea era astîmpărată și codrul blînd. Ochiurile de sticlă se încadraŭ din ce în ce în chenar de zăpadă, rămîind numaĭ mijlocul rotunjit în care se juca ninsoarea ca niște țînțarĭ ce se bat de la lumină.

Imĭ sprijin fruntea de prichiciul hornuluĭ și rămîn mult pradă simțirilor mele de reînviere sufletească. Privesc nehotărît la înmlădierile lenețe ale aripelor de pară, legănîndu-mĭ gîndurile în răcoarea parfumată a unor visurĭ străveziĭ. Țiuitul coșuluĭ mă afunda maĭ mult în sorbirea vrăjită a mrejelor amăgitoare. Cutreeram lumĭ feerice. Alăturea de Duduea mea recîștigată, pășiam triumfător spre plaiurile fericireĭ dorite, călăuziții de gîndurile îmbărbătătoare a odrasleĭ noastre așteptate. Copilul va umplea golul ce se lărgea între noĭ cu minunea nevinovățiilor luĭ trandafirĭ, el va fi puntea fermecată pe care se vor întîlni împăciuitor inimele noastre înstrăinate.

Ridic încet capul ca să-mĭ șterg brusc din ochĭ nălucirea rătăcirilor mele ideale. Căldura trezită se întindea în încăperea umplută de lumină, înfiorînd liniștea cuminte cu tresăririĭ ve-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/incr1901-1932

sele. Florile și frunzele uscate prinse prin grinzĭ, irosaŭ în aer mirodeniĭ trecute. In lungul uneĭ polițe se întindea un șir întins de gutuĭ și mere tomnatice. Mirosul tare al fructelor, înduioșea mireasma ștearsă a florilor topite. In cumințenia tăcută a bordeiuluĭ plutea numaĭ balsam și ademeniri molatice

Duduea se-ntoarce prin somn cu fața în sus ferind leneș plapoma de pe ea. Mă scol și mă îmbrac domol, ca să nu-ĭ stric odihna. Alăturîndu-mă de pat, rămîn aplecat în spre comoara mea, neprețuită, cuprinzîndu-mă în desmerdarea liniștită a bucurieĭ ce mă stăpînea. Resfirîndu-ĭ maĭ mult mătasea de aur ce-ĭ lumina fața, încremenesc orbit ca de strălucirea uneĭ visiuni. Căldura îĭ aprinsese puțin obrajiĭ pătațĭ de par'că o alintase visele cele maĭ mincinoase. Pîntecile eĭ boltit de rod, se rotunjea sub cămașa subțire ca un mugure plin, gata să-șĭ desvelească bogăția frunzelor și'a parfumuluĭ de primăvară. Șoldurile i se lărgise ca să facă loc mîntuitoruluĭ ce trebuia să ne adune de pe drumurile opuse pe carĭ lunecam și să ne îndrepte în spre aceeașĭ zare scăldată de lumina împăcăreĭ. Să-mĭ erte oare mie soarta nebunia de a mă fi lăsat în voea uneĭ rătăcirĭ deșarte, de-a mă fi amăgit cu gîndul să cred într'o apropiere de neamurĭ?...

Toată nădejdea mi-ĭ în vlăstarul nostru, el poate să ne lege cu înmlădierea robitoare a brațelor luĭ crude. Nu știŭ unde am fi ajuns dacă întîrzia. Duduea se obosise cu viața monotonă a cîmpuluĭ,în sufletul eĭ deșteptat din amăgirĭ, se trezise potopul momitor al vechilor înclinărĭ. Simțeam cum se îndepărtează cu dezgust de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mine, cum o pierdeam din mîinĭ ca pe o rouă sărutată de soare. Şi eŭ rămîneam singur în dezordinea tulbure a prăbuşireĭ mele. Dar aŭ venit maĭ pe urmă întîmplărĭ nouĭ, zile senine, împrospătărĭ neaşteptate, ce aŭ făcut să se uite vrajba, să se maĭ prelungească agonia înţelegereĭ noastre. Găsirea părinţilor maĭ ales a potolit mult vîlvătaea ureĭ ce se ridicase între noĭ. Acum trăim liniştiţĭ, aşteptînd cu adîncă mişcare în suflet venirea oaspetuluĭ dorit...

Ninsoarea se măcina neclintit, căzînd nisipos şi îndesat. Imĭ ieaŭ sumanul, trag căciula pe urechĭ şi aninîndu-mĭ puşca în umăr, plec s'aduc vînat proaspăt Duduleĭ. Uşa a scărţîit, scrîşnind de strîngerea omătuluĭ aspru pătruns prin toate crăpăturile : am închis'o binişor să nu stric pacea molatecă din bordeiŭ şi'am răsbit îndrăzneţ prin cernirea înăduşitoare a fulgilor mărunţĭ.

Codrul cuminţit se pleoştea supus sub încărcarea înfloritĭ a zăpezeĭ de pe crăcĭ. Ninsoarea se înbulza peziş, rîşnindu-se încurcat ca nişte pulbere de sare vînturată. Natura liniştită amorţise blînd sub alintările îngheţate ale erneĭ. Nu se auzea nicĭ o respirare măcar, iar privirile se opreaŭ în năduful alb al fulguireĭ potopoase.

Cînd am dat printre copacĭ, crengile atinse îşĭ scuturaŭ floarea rece, răcorindu-mĭ obrajiĭ şi grumazul cald. Troianul s'aşternuse de-o palmă. Imĭ tăiam drum prin omătul uşor, ca printr'un învăliş de pleavă. Era un timp blajin. Pe icĭ— colea străbătea cîte-o pasere ciufulită, tremu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

rînd ramurile încărcate cu atingerea aripelor.

Aud o pîriitură de gătej și plescăit de crăcĭ luate vîrtej înainte. Cînd mă întorc în spre văgăuna din dreapta întrezăresc prin păinjinișul ninsoareĭ, cum un țigan venit să fure uscăturĭ, fugea sfredelind vajnic perdeaua înecată a fulgilor încîlciți. Lăsase sarcina într'un hop, crezînd c'am ieșit după nenorociții de-al de el. Chiuiĭ cu putere și anĭ prelug, înbiindu-l să-și ieе vreascurile. Cu cît îl strigam însă, cu atît dînsul se opintea maĭ năvalnic la vale.

— Intoarce-te măăăĭ... că nu-ți fac nimica...

— Să nu ne facĭ nimica mîncate-aș, că ne frige destul frigul...

Sar cu inima spărieată. Cînd mă uit maĭ la deal, o țigancă bătrînă îmĭ făcea temenele, mătăhăind încotoșmată cu toate trențele, și răzămîndu-se de legătura mare și înfoiată de dărmătură.

— Te știŭ eŭ că eștĭ om bun și milos, lasă, nu te maĭ arăta răŭ și îndrăcit, că n'aĭ cuĭ sămăna...

— Du-te bătrînă haĭ în plata luĭ D-zeŭ, numaĭ deschide ochiĭ să nu te vadă de la mănăstire, c'apoĭ e răŭ de-amîndoĭ.

— Așa mamo, așa, să fiĭ milostiv, darnic ca cel de sus cu pămîntul, că el a făcut și pădurile și dacă călugăriĭ n'ar fi răĭ să pue stăpînire pe ele, n'ar peri creștinul de ger, cum pier paserile apucate fără cuibar...

— Bine, bine—lasă descînticul și pornește-o la drum, c'aĭ să'ngheți pe aiciĭ.

— Sărutăm dreapta, mă duc...

Degetele eĭ secĭ și cîrligate, se înfig în mal-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dărul uscat, ca-n grumazul unei prăzi. Baba porneşte şovăind, trăgîndu-se greŭ printre copacii deşi ce-i încurcaŭ gătejele cu ramurile.

— Să-ţi dea sănatate Maica-Domnului, că eştĭ omenos...

Staŭ loculuĭ şi mă uit pe urma bătrîneĭ.— Cită îndăratnice pentru traiŭ! Işĭ împleticea picioarele greoiŭ, mînîndu-şĭ dămol mersul obosit. Pentru ce maĭ întîrzie şi ea în viaţă, de încurcă lumea? Ce pornire ascunsă, ce putere oarbă înlănţue la jugul nevoeĭ atîtea făpturĭ de prisos?

Rămăsesem înfipt, copleşit de pusderia albă a pulbereĭ nisipoase ce se juca în cuprins. Petreceam din ochĭ pe bătrînă. Drept sarcina fugaruluĭ, se opreşte şi-şĭ leapădă legătura. Privind iscoditor în jur, alătură maldăriĭ de face un morman mare de vreascurĭ. Plecîndu-se asupra lor, înfulică grămada şi se curmă sub greutatea uscăturilor. Acum călca par'că maĭ stăpînit, lunecînd prin ninsoare ca o lupoaică flămîndă ce-şĭ ducea prada grea la vizuine.

Pînă azĭ nicĭ n'am simţit că sînt în slujbă, că am îndatoririĭ de îndeplinit. Cum să-mĭ împac poziţia cu înclinările mele sufleteştĭ? Pe de-o parte mulţimea săracă, silită de nevoe să fure, pe de alta poruncĭ strașnice să nu se miște un cătur din trupul pădureĭ!...

Să fure!... nicĭ nu m'am gîndit bine, cînd mĭ-a scăpat din vîrful peneĭ vorba aceasta amarnică. Adică tîlhărie să fie faptul că, un nevoeș strîmptorat de frig, întinde mîna peste gard şi iea ceea-ce şi codruluĭ prisosește, ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să-ți desgheațe măldularele înțepenite de iarnă!...
—Și cînd te gîndești că moșiile aŭ fost închinate mănăstirilor, pentru a premări bunătatea celuĭ de sus! Unul își ispășește păcatele, dăruind bunurĭ pentru a se face cu dînsele nelegiuirĭ de să se îngrozească și demoniĭ...

Tot mergînd eŭ așa în prada revolteĭ, zăresc o răsuflătoare într'o movilă de beldiĭ. Pun mîna pe un ciot și zvîrl în grămadă. Ca din pămînt s'aŭ asvîrlit vre-o cincĭ șoldanĭ spăriațĭ. Din două focurĭ am culcat în zăpadă douĭ epurĭ. Unul a căzut trăsnit, cel-l'alt se tîra c'un șold rupt, înroșind urma ce o lăsa în zăpadă. Mă reped și-l abat cu stratul puștеĭ ș'apoĭ mi-l așez la umăr.

Rătăcesc un timp așa în bobote prin ninsoarea deasă. Simțeam nevoe să-mĭ obosesc trupul, să mă istovesc în sforțărĭ marĭ, ca să astîmpăr aprinderea răscoaleĭ sufletești în contra orînduelеĭ nedrepte din lume.

Intr'un desiș de stejarĭ mă opresc și-mĭ încarc pușca.

Codrul rămîne tot solemn, cuminte, plecîndu-și blînd crăcile sub înflorirea de zăpadă. Afară de măcinarea aspră a ninsoareĭ nisipoase, nu se auzea nimica. Copacĭ stăteaŭ evlavioșĭ, de par'că ascultaŭ evanghelia în biserică.

Băteam colnicile răzbătător; chiuĭ ca să înfricoșez tîlharĭ de uscăturĭ, înviorîndu-mĭ corpul de răcoreala potolitoare a omătuluĭ.

Din spre zare văd coborîndu-se o sanie. Pe lîngă boĭ umblaŭ poticnind de cioate și lunecuși două umbre de om îmbodolite de nu se puteaŭ cunoaște. Ridic coasta în spre dînșiĭ, gîndind c'aŭ intrat în pădure cu gînd răŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ei, cine sînteți?

— Creștini cu gînd curat...

Am cunoscut glasul tatei. Dau repegior în spre părinți.

— Da ce vînt v'aduce?

— Venim cu zestrea...

— Ce zestre?

— Noi ne-am tot luat cu treburile, ca toamna, și am amînat gătirea lucrurilor de azi pe mîine.

— Cum vine asta?

— Poi știu că nu era să te lăsăm la casă nouă, așa fără o îndemînare gospodărească din partea noastră.

Mama intră în vorbă:

— Trebuia, firește, ca nevastă-ta, dă, bună femee, da ai luat-o goluță și însurățăilor le face nevoe de multe.

— Mai o pernă, niște țoale, o plapomă, prosoape, tot tacîmul gospodăresc...

Am rămas încurcat la toate acestea. Sufletul meu, așa de stingher o copilărie întreagă, căpăta tărie, se însănina de bucuria unei tovărășii nestrămutate.

— Părinții mei iubiți!...

Cu ochii în lacrămi, le sărut mîna, cotropit de emoțiune.

— Lasă, lasă.

Am plîns cu toții și-am pornit mișcați la vale. Razimul lor mă împuternicea. Aveam atîta nevoe de o apropiere a cui-va!... Și Dumnezeu bun mi-a luminat chinuitoarea taină a nașterei, mi-a desvălit inimile celor mai cu durere dintre muritori. Ori cît de nevinovate erau luările lor aminte, mă umpleau de fericire, mă făceau să nu mă văd singur, părăsit...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

— Da pentru cine aĭ ucis epurii?

— Pe unul are să-l facă Duduea zamă pentru noĭ și pe celălalt am să-l duc stareţuluĭ, c'așa e în obiceiul pădurarilor.

Dînșiĭ se uită la mine miraţi. In vremea asta un epure zăpăcit alerga în spre noĭ. Eŭ întind pușca și fac încet.

— Pe acesta vi-l daŭ d-voastră.

— Ba să nu facĭ păcatul...

Și tata îmĭ ia pușca de la ochĭ.

— Noĭ postim după legea veche.

Mama pune un deget pe buze și se apropie cu vorbă mirată:

— Da egumenul mănîncă la sec?

— Ihaĭ, dumneta să trăeștĭ...

— Auzĭ tu făr-de-lege !...

Tata o ia înainte și zice cu încredinţare:

— Ce are de-a face, călugăr-călugăr, da vezĭ că-ĭ călugăr-boer, și boeriĭ nouĭ nu se maĭ uită la legea veche...

— Poĭ atunci de ce maĭ vine Crăciunul?

— Pentru că-ĭ la rînd.

Am ridicat din umere, fără să știŭ ce să le răspund.

Sania săltată de cioate și de uscăturĭ, umbla culcîndu-se cînd pe o talpă, cînd pe cea-l'altă. Boiĭ lunecaŭ și se împedecaŭ adesa. Noĭ ne uitam în absorbirea gîndurilor noastre, fără să luăm în samă cum mergeam.

Mama era tot nedumerită, la un loc se întoarce către mine:

— Da-n cîșlegĭ ce pustia mănîncă, dacă se ghiftueşte acuma cu frupt?...

— Ce să mănînce,—carne...

— Atunci, ce mi ţi-ĭ omul, ce mi ţi-ĭ cîinele !...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In poiană zărim pe Duduea, imbrăcată cu ce avea mai gros. Sta sub potopul ninsoarei vînturate, cu brațele ridicate în sus, prinzînd fulgii mărunți în mînuțile ei trandafirii. Omătul se așternea mereu, îngroșind troianul. Cînd ne-a văzut, alerga nebunatec în spre noi, spintecînd voinicos pleava spuzoasă, albă ca petalele de crin scuturat. Mie mi-a rîs inima de bucurie văzînd-se înviosată.

—Numai de n'ar tăea-o vr'un junghiu...

La vorbele mamei, întîmpin cu încredere:

— N'are nevoe, las'o, vremea aspră o întărește, pămîntul numai dacă-l arde gerul și-l petrece căldura, ajunge mănos,—încercările înviîrtoșesc pe om.

Rîdeam cînd o vedeam că se luptă cu valurile de zăpadă. Se încurca în poala sumanului s'atunci venea în brînci, frămîntînd troianul.

— Nici pe-o vreme ca asta, nu ne-ați uitat?

Tata o iea blînd de mînă:

— Cînd te-ar putea uita cine-va pe mata, Dudue?—Ea se dă mai la o parte și schimbînd vorba, zice cu pornire:

— Nu-i așa că-i frumos? — Natura s'a primenit hainile, e ceva proaspăt în cuprins,— așa-i că simțiți potolirea tînără a omului ce intră sub o plapomă înfățată din nou?

— Să sărbătorim schimbarea vremei!..

Imi fac cruce cu evlavie.

— Eu m'am închinat azi mult, am bătut mătănii sub icoane s'am slăvit mărirea creatorului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/nr1901-1932

Oprim dinaintea bordeiului. Duduea se sue pe oplean și s'apleacă peste scoarța sănieĭ, ferind omătul așternut pe lucruri.

— Da ce-aț adus aicĭ ?

— Podoabe pentru casa voastră...

Sare jos și bate din palme ca un copil alintat.

— Ce bunĭ sînteț voĭ, tată și mamă !.,

Am dejugat boiĭ, le-am dat un braț de strujenĭ, pe cînd ceĭ-l-alțĭ căraŭ în casă zestrea. Mama rămîne la urmă c'o pernă și jucînd legănat o bate sus între mîinĭ, ca la purces mireasa.

Afară, cu tot ninsul, era o vreme moale, nu se lăsase încă ger tare. Anin un epure în grinda ce ieșea din coama bordeiului și pe celălalt îl învălesc într'o traistă pentru mănăstire.

Intru în casă și-ĭ găsesc întinzînd scoarțele minunate și ștergarele cusute cu arniciŭ. Ochiĭ Duduei se aprinsăse de bucurie. Mama se uita la toțĭ cu mîndrie.

— Iaca ce face o nevastă vrednică !...

Duduea dă peste un prosop mare înflorit și vrîstat cu borangic. Il întindea cît era de mare și-l sămăna cu privirea.

Mama oftează și s'apropie de ĭea prosopul de-un capăt.

— Il vedeț ?—de-aț ști ce sdruncin mi-a dat!...

— Aha... e ceĭ ce ți l-a furat.

— Din ochĭ a perit. — Duminică îl scot de-l arăt la niște femeĭ venite cu văzutul și Lunĭ, cînd să-l așez în ladă, pace, șervețelul meŭ nu era. Răscolește, sbate-te, caută găsește, dacă aĭ ce. Mă duc la vecine : Că lele Ioană pe colo, pe dincolo, unde să te-apropiĭ, se jura și pe țița

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

copiluluĭ. Iscodesc pe Zamfira, tot degeaba. Un post a paștelui, în toate Simbetele, am dus colivă la biserică ș'am dat leturghie pentru găsirea luĭ și n'a fost chip să-ĭ daŭ de urmă. Pe după Sfîntu-Vasile mă duc în Rapșa la o cărturăresă ș'o pun să-mĭ tragă de șervet. Cum le-a întins, mi-a gîcit că lelea Ioana mi l'a luat, numaĭ că doar nu mi-a spus numile. da-n colo tot : o femee oacheșe, naltă și cu stătul în coasta caseĭ mele. I-am plătit să-ĭ facă pe ursită, ca să-mĭ aducă paguba. N'o trecut luna și găsesc prosopul după zăstre.— Da știŭ că i-am dat'o bună, am batjocurit'o de-o rămas maĭ de rîs de cît fasola în ziua de paștĭ, — am spus'o și la copiĭ...

Omul meŭ ca să mă înbune, zicea că l'am zăhăit eŭ așa prin cele-l'alte lucruri, auzĭ zăhăit, cînd cărturăreasa doar numaĭ nu mi-a spus numile !...

— Eĭ las'o și tu acum, zi maĭ bine ferească Dumnezeŭ de năpaste.

— C'așa eștĭ tu, lasă-mă să te las... de m'aș fi dus după vorbă-ți, n'ajungeam să daŭ băetuluĭ nimica, dar vezĭ c'a fost Maranda la mijloc saraca...

Ca să-ĭ împac le rup vorba.

— Sfîrșiți cu ce-a fost, bine că s'a găsit...

— Il tot găsiam, dacă rămăniam cu mîinile în sîn...

— D-ta tată să-mĭ jupuești epurele și mata Dudue să facĭ badiuluĭ de mîncare, că badiul are treabă...

— Să nu-ntîrziĭ măĭ Bujor, că ni-ĭ să nu se maĭ strice vremea.

— Așteptațĭ că viŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Am luat puşca şi traista cu epurile şi m'am lăsat grăbit în spre mănăstire, făcîndu-mĭ loc prin părăduiala jucăuşă a ninsoareĭ mărunte.

La poarta mănăstireĭ un cîrd de copiĭ îmbrăcaţĭ sărăcăcios, boceaŭ la un loc cu bătrînĭ şi cu babe. Unĭĭ venise cu viţeĭ şi capre de funie. Vitele spărieate de iarnă şi îndemnate de plînsetul stăpînilor, ridicaŭ capul în spre ziduriĭ şi mugeaŭ jalnic. Nedumerirea de la început mi s'a luminat la amintirea ernilor trecute. Toată gloata aceasta nevoiaşă venea să cerşească liberarea părinţilor şi rudelor prinse la furat uscăturĭ. Nenorociţiĭ care căzeaŭ în mîinile călugărilor, eraŭ vîrîţĭ în başca umedă, bătuţĭ şi lăsaţĭ la frig, pînă eraŭ răscumpăraţĭ cu vite, pîine saŭ parale.

La vederea mea bocetul se întăreşte, braţele se întind rugător în spre mine. Unĭĭ mă priveaŭ cu ură, duşmăneşte. Ceĭ cu vitele îmĭ întind funiile.

— Scapă-mĭ pe bărbată-miu, că-mĭ daŭ şi casa, numaĭ să nu-l maĭ schigiuească...

— Dă drumu luĭ tata...

— Scoate de la chin pe frate-miu...

Oameniĭ aceştia vedeaŭ în mine pe vrăşmaşul care-ĭ goneşte de la căldură, credeaŭ că eŭ am închis pe aĭ lor. Ridic din umere la rugile lor.

— Lasă, de ne-o maĭ călca piciorul în pădure, să daĭ cu puşca...

— Să ne puĭ peile la salamură.

— Lasă pe mama să vie acasă...

Abea puteam răsbate de înghesuiala ceteĭ înfrigurate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mem1901-1932

— Nu sunt eŭ de vină, creştinilor, eŭ n'am adus pe nimenea...

Bat în portiţă să-mĭ dee drumul.

— Astîmpăraţi-vă păcătoşilor, degeraţĭ acolo ca muştele, să vă săturaţĭ de prădat sfînta mănăstire...

— Deschide, că's eŭ, Bujor...

Călugărul îmĭ face loc, dînd minunat din cap, ca şi cum m'ar fi aşteptînd perzarea. Ducîndu-şĭ mîna stîngă la falcă, s'apropie tainic de mine:

— D'apoĭ bine, te-aĭ apucat de împărţit pădurea la calicĭ?

Cînd să-l maĭ descos, ca să mă dumerească, numaĭ iacă egumenul venind dinspre grajd. Cum mă vede, s'apropie răstit.

— Da ce chir *Democraticos*, vraĭ să-ţĭ închiriezĭ loc în raĭ, cu punga sfîntuluĭ locaş?

— Nu înţeleg nimica, luminate părinte...

— Te facĭ mort în păpuşoĭ!..

— Nu simt nicĭ o vină asupra capuluĭ meŭ

— Vino sus, să ţĭ-o arăt, lasă că ne răfuim noĭ...

— Sărut dreapta, aştept totul cu inima curată.

Din pridvor se întoarce către mine maĭ domolit:

— Da ce-aĭ adus în traistă?

Eŭ m'apropiĭ de scărĭ şi deschid traista.

— Bun, bravo, dă-l bucătaruluĭ.

In faţa chiliilor era un stog mare de sarcinĭ cu găteje şi dărămătură uscată, toate luate de la ceĭ prinşĭ cu furatul. Printre vraful de vreascurĭ, roşiaŭ brăcle cu care eraŭ legate. Trec pe după morman şi intru la bucătărie. Călugărĭĭ ve-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndrr1901-1932

niți de pe-afară, se îndesau pe lângă foc, bătînd pămîntul cu picioarele. Mă căinau cu toții, arătîndu-și triști teama, să nu mă dea afară. Eŭ ridicam din umere, fară să-mi daŭ bine seama ce să gândesc. Vedeam că-s jocul niștor urzirĭ ș'așteptam cu inima deschisă, sfârșitul misterioaselor amenințărĭ.

Sprijin pușca de cerdac, las traista ágățată 'n vargă și intru în cancelarie. Părintele egumen sta plecat pe niște hîrtiĭ, neluîndu-mĭ în seamă intrarea. Pe nasu luĭ borcănos, se sprijineaŭ două rînduri de ochelarĭ. Părul cărunțit se stringea la ceafă într'o împletitură subțire. Avea fruntea largă, bombată și fața luĭ lățită bătea în arămiŭ-ruginit. Barba lae și părul alb, maĭ îndulceaŭ o leacă întunecarea chipuluĭ săŭ de oriental. Sta ghemuit în jilț și cerceta absorbit niște socotelĭ. Burta luĭ rotundă se ridicase de încovoiare, de-ĭ sprijinea barba bogată. Gîfîia înădușit, că era om greoiŭ și scurtuț.

Eŭ îmĭ purtam ochiĭ pe pereți, pe masă, mă uitam la strădania părinteluĭ, îmĭ aruncam privirea și la geamul sprincenat de zăpadă, urmărind jocul fulgilor mărunțĭ, ce se învîrteaŭ în lumina curată a sticleĭ. Pe pereți covoare scumpe și tablourĭ. In fund pe-o față rotundă de catifea, se încrucișaŭ felurite puștĭ și săbiĭ. Pe masă teancurĭ de gazete, cărțĭ ș'un revolver încărcat. Focul pirotea pe sfîrșit în sobă. In odae cald tare și tic-tac încet de ceas. Liniștea și moleșirea pluteaŭ ca o mireasmă adormitoare.

Egumenul tușește și ridică ușurat capul, lăsînd condeiul în călimară. Frecându-și mâinile șiret, zice rîzînd:

— Aĭ luat înainte pe Cuza; dînsul nu poate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

face nimic pentru țăranĭ, că-l țin de poală cei cu mintea întreagă, pe când dumnea-ta le-aĭ și întins masa... ha ha ha...

Rînja batjocuritor, încuind și frecîndu-și mâinile cu triumf.

— Ce nu poate Cogălniceanu cu domnul, facĭ mata pe spinarea sfinteĭ mănăstirĭ... bravo, halal... și noĭ plătim simbrie, dăm de toate, pentru ca la urmă să sărăcești crucea și pe D-zeŭ... mh...

Aicĭ Egumenul se încruntă.

— Eŭ nu mă știŭ vinovat cu nimica, ce-ĭ cu țăraniĭ slăvite părinte, ce-am făcut, ce pot face eŭ pentru dînșiĭ!

— Da vezĭ că dînșiĭ sunt maĭ șireți de cît voĭ răsvrătițiĭ; când aŭ nevoe vă ridică la cer, iar cînd sunt strîmtorați, vă vînd pe un pahar de rachiŭ,..

— Se poate, da ce are a face asta cu mine?

— Tu aĭ fi ajuns departe, dacă nu te strica ereticul de Pamfilie, cu poporanismul luĭ caraghios. Eraĭ băetul nostru și cu grăunțe în cap așa că nu-țĭ era nicĭ un drum închis. Cu el vezĭ c'aĭ ajuns maĭ mare peste pădurarĭ, în loc să stăpînești norodul supus.—Țăranul e fără de suflet cît eștĭ mare și-ĭ daĭ, îțĭ sărută mîna, de unde nu, ferească sfîntul s'ajungĭ la un pahar de apă. Hristos n'a fost petruit de ceĭ ce l'aŭ slăvit? Omul de jos știe numaĭ de frică, are nevoe de un stăpîn, de un biciŭ care să-l conducă. Indată ce i-aĭ slăbit zăbala se joacă cu tine ca harmasarul înărăvit, trebue să simtă veșnic pinteniĭ în coaste, pentru ca să fie el fericit și tu maĭ marele luĭ să-l aĭ de folos. — Cuza vrea să trice norodul, noroc că nu-ĭ de capu luĭ. Mare lucru să scape nedetronat iarna asta, am să-l

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mem1901-1932

văd eŭ atuncĭ cum are să rămîie cu prostimea lui, tare mi-i frică să nu fie hulit și gonit de ceĭ pentru care s'a stricat cu toată nobleța noastră. Ci-că să iea bunurile mănăstirești și moșiile de la boerĭ ca să le dee nespălaților de mojicĭ!.. ha ha ha..—el a gîndit și mătăluță aĭ făcut... haĭ?..

— Ce anume?

— Aĭ zis oamenilor să vie să iee lemne numaĭ să se ferească de mănăstire...

— Eŭ?

— Cine eștĭ?

— Da nu să poate, e născocirea celor ce mă urăsc.

— Să vorbiască gura nevinovată a țăranuluĭ dumitale nepătat la moravurĭ!..

— Nu mă daŭ în lăturĭ de la nicĭ o dovadă..

Egumenul trage nepăsător de bumbul unuĭ clopoțel și se răstoarnă rîzător în jilț, tremurîndu-și degetele pe răzămătorile brațelor.

Intră spăriat uu călugăr smerit.

— Adă de la popreală pe badea Nantu. Răzemîndu-și ceafa umflată în marginea de sus a spetezeĭ, se uită în podele, surîzînd mereŭ și jucîndu-și degetele scurte în puful catifelat de pe răzămătorĭ.

Călugărul a ieșit închinîndu-se pînă la pămînt.

Eŭ mă port cu privirea de icĭ colea. N'am simțit nicĭ o dată lanțurile slăbiciuneĭ mele, maĭ greŭ de cît acuma. Cum i-aș fi asvîrlit îndărăt toată murdăria injuriilor ce aducea poporuluĭ ingenuchiat. Dar m'am simțit mic, legat de nevoe să rabd totul. M'am întunecat la gîndul că domnul nostru Cuza e priponit în mișcările luĭ— dar lasă, rupe el cătușele ș'apoĭ maĭ pune mîna

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvana.ro/mdrr1901-1932

și pe sabie la nevoe, că s'arată hotărît... Prin lume se vorbește că pînă-n primăvară trebue să-și treacă legea pentru împroprietărirea clacașilor și luarea averilor mănăstirești...

De s'ar trezi părintele Pamfilie, să-și vadă visele îndeplinindu-se!...— In urechi îmi vine așa ca de departe vorbele isvoditorului: „Domnul părinților voștri însă se va îndura de lacrămile slugilor sale și va ridica dintre voi pe cine-va, carele va așeza iarăși pe urmașii voștri în volnicia și puterea de mai înainte...“

Răsbunătorul prevestit e în tronul țărei!..

— Pe ce plaiuri smăltate cu flori îți colindă gîndurile, de-ți înviorezi fața c'o bucurie așa de cerească...

Tresar. Nu luasem sama că egumenul mă privea de mult.

— Cutreeram în copilăria mea...

— Ei, duceai bune zile aici în mănăstire...

Ușa se deschide încet și'un țăran sdrențuit e împins înainte. Chel de păr, numai pe la tîmple și la ceafă îi spânzurau ciucuri murdari de păr încîlcit. Sta cu mîinile la piept, încovoiat mult și de bătrînețe și de smerenie.

— Sărutăm dreapta, sfințite părinte.

Egumenul se întoarce biruitor către mine.

— Ei acum ți-aduci aminte?

— Nu l'am văzut pe moșneag de când trăiam aici.

— Moșule, adă-i aminte domnului pristav, cum ți-a dat voe să ieai lemne cîte-ți place...

— Nu mi-a dat nici o voe dumnealui, eu nici n'am vorbit cu el, alții mi-au spus c'ar fi chemat satul la lemne.

Părintele rămîne învins.

— Asta-i alta...—Cum ți-a fost vorba mai adineaoare?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1901-1932

— Luĭ Neacșu ci-că i-ar fi spus.

— Du-te și chiamă pe Neacșu.

Egumenul l'a petrecut cu niște ochĭ învăpăiațĭ de lumină. Eŭ daŭ din umere nevinovat.

— Iți vezĭ poporul?—înfrățește-te cu el, dă-le bunurile pe mînă — niște spurcăciunĭ nelegiuite, te mint și te fură de la ochĭ.

Staŭ abătut la o parte.

— Am înălbit învăluindu-mă cu droaea asta blestemată de necredincioșĭ. Dacă fură eĭ un locaș sfînt, d'apoĭ de la un mirean! Nu-ĭ maĭ satură cel de sus, veșnic rămîn gloată flămîndă. Și doară le-am deschis parchet de unde să cumpere, așĭ, eĭ pînă n'or fura, pînă n'or sluji uneltirile deavolului, nu se odihnesc în pace...

Ascult așa ca un năting, fără să daŭ nicĭ un răspuns. Mă temeam ca la cea întâĭ deschidere de gură, să nu vărs blăstăme.—Se poate să gîndească un om așa sucit? Orĭ ca să mintă mulțimea, încep prin a se amăgi pe eĭ înșășĭ.

Ușa se deschide și celălalt nu maĭ așteaptă întrebat:

— Baba Brănduș-țiganca a scos vorba printre noĭ de dumnealuĭ, ca să scăpăm ușor, da eŭ nicĭ nu l'am văzut până acum în ochĭ...

— Aveți să mă purtați de acum de la Iafa la Caiafa — ieșițĭ nătărăĭ fără frica luĭ Dumnezeŭ, afară...

In vremea asta vestea cu înfățișarea se ferbea între ceĭ închișĭ. Cu toțiĭ se descărcaŭ în capul țigăncel. De odată aud bombănit pe scărĭ. Baba împinsă de ceilalțĭ intră ca un vîrtej tăbărînd pe mine cu gura:

— Da ce mă, aĭ uitat, nu m'aĭ tras de mînă să culeg vreascurĭ? Eŭ mă duceam în treaba mea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și tu de tot: iea, că nu ieĭ din binele meŭ. Ptiu.. Ptiu.., afurisitule, ne-aĭ vîrît la nevoe aicĭ. — el părințele ne-a îndemnat, noĭ nicĭ cu gândul n'am gîndit...

Iĭ umbla gura ca melița, trăncănea înainte de rămăsesem cu toțiĭ uluițĭ. Eŭ mi am adus aminte c'am dat peste ea dimineață în pădure și m'apropiĭ de egumen privind-o cu milă:

— O găsesc azĭ în zorĭ c'o sarcină de uscăturĭ. Văzînd-o slabă, bătrînă și săracă, m'am milostivit de dînsa ș'am lăsat-o să-și ducă acasă gătejele.

— Auzĭ? Nu m'aĭ chemat tu de pe drum să culeg vreascurĭ? Auleo, halal de bafta ta, numaĭ de ți-ar fi în obraz, na, ptiŭ, să-ți fie...

— Afară baragladină obrasnică.

Egumenul întărîtat se ridicase amenințător din jilț, încleștînd pumniĭ mînios.

— Nu ți-ĭ rușine să te porțĭ așa în fața mea?

Țiganca a dat năvală pe ușă, rostogolindu-se ghem pe scărĭ.

— M'a înduioșat cu vorba și cu înfățișarea, nu rămăsese lingușire mare să nu mi-o spue.

— Așa-ĭ că viĭ la cuvîntnl meŭ? Bănuiam eŭ asta, știŭ că n'aĭ perdut o doagă și de aceea am ținut să-ți daŭ o lecție de morală populară..

Ce să ĭ răspund?—Tăceam molcum, căcĭ n'așĭ fi putut să-ĭ bat în strună.

— Lasă biciul din mînă și să te văd ce-aĭ face cu haita neîmblânzită a fearelor acestora flămînde. Aŭ eĭ cel puțin frică de Dumnezeŭ?... Aĭ văzut cum știe poporul să fie recunoscător, aĭ, ce zicĭ?

Atîțat ieș și eŭ din piroteală:

— Eŭ nu înțeleg ce e recunoștința, fac bine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistelor.sibiu.ro/mdrr1901-1932

pentru că e demn, și bunătatea e cea mai nobilă podoabă a sufletului omenesc. Recunoștința duce la lingușire și eŭ nu pot suferi vițiile acestea atît de josnice. Atunci cînd omul are să facă bine ca o trebuință a lui lăuntrică, n'are să mai fie nevoe de recunoștință. Să fii bun, pentru că n'ai putea să fii altcum! — aceasta e religiunea cea mai înaltă. Să nu strici cel puțin, dacă nu poți cîrpi ceva din marele spărturi sociale.—Și mai ales de la prostime să nu cerem nimic, că destul ne-a dat, fără să se vadă răsplătită. Să facem totul pentru dînsa, să-i dăm fără răgaz, și'atunci cînd se va desmetici din buimăciala neghioabă în care zace, atunci ne va înțelege și se va căi amar de ceea ce ne-a greșit. Un luptător popular să-și erte pe cei pentru care se sbate, chiar dacă ar fi să moară de mîna lor. Aceĭ care gîdilă patimele celor de jos, pentru a fi slăviți, nu sunt eroi. Mare este acela care ajunge să-și prefacă voința de-a face bine, într'un instinct de neînfrînat...

— Bravo... să te audă Cogălniceanu te-ar alege deputat...

— Eŭ nu le-am învățat acestea de la Cogălniceanu, eŭ le-am găsit aici în cărțile sfinte...

— Să mulțămești nouă că te-am luminat... vezi ce poate biserica?

— O!... biserica!...

— Să-i păzești de aici înaintea averea ei, ca să n'o jupoae gloata zoioasă a celor fără de lege...

— Am păzit'o în tot-d'a-una cu sfințenie.

Egumenul a schimbat vorba, înroșindu-se de strîmtoarea în care-l adusesem. Ascunzîndu-și rana se însănințează silit, luîndu-și vioiŭ ochelarii de pe nas.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

— Ei, da am auzit că aĭ să prinzĭ la moștenitor...

— Așa-ĭ, drepte stăpîne.

— Știĭ ce? — plătesc botezul, vreŭ să-ți creștinez eŭ odrasla...

— Sărut mîinele sființiei voastre...

— Azĭ am să vă trimit mărunțușurĭ pentru casă.

— Sunteți bun și darnic ca o toamnă bogată...

S'afundă-n jilț si rămîne un moment gînditor. Fața i se topea în lumina uneĭ reverii de copil ce visează frumos. Se întoarce apoĭ în spre mine, sprijinindu-și coatele în răzămătoarea scaunuluĭ și mă privește lung, abătut. La urmă face înduioșat:

— Eŭ am ținut mult la Pamfilie, era om drept, cu mintea largă și bun tovarăș...

— Un om scump!...

Părintele s'aplecă maĭ mult în spre mine, își face ochiĭ micĭ și mă întreabă cu taină:

— Ce s'o fi făcut, bre, creștinu cela, e drept c'a fugit cu Ilinca țiganca?

— Știŭ eŭ?

— Lasă la o parte codirile și spune'mĭ, că doar n'am să trimit după dînsul...

— A perit așa, de parc'că a intrat în pămînt...

— Umbli și tu cu mîța în sac,—n'aĭ pornit amîndoĭ din mănăstire în aceeași noapte?...

Eŭ dacă mă văd îngrădit, alerg la o minciună:

— E drept c'am fugit odată, dar eŭ m'am rupt de ieĭ pe-aproape de Piatra. Dînșiĭ s'aŭ dus înainte și eŭ am rămas dascal într'un sat, unde m'am și luat cu nevasta asta. Mă trăgea însă dorul și amintirile dulcĭ tot la locul unde am

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1901-1932

crescut și într'o bună zi mi-am luat femeea ș'am venit aicĭ.

Egumenul cade în jelț și îngînă mirat:

Cum s'a pierdut bunătate de romîn—mă mir că s'a astîmpărat așa ca prin minune, de nu dă semn de viață. Era doară din mare neam și prieten cu toțĭ ceștia de la cîrmă, cum de nu-ĭ dau loc în cameră ? Urmăresc alegerile și toate mișcările prin funcțiunĭ, numaĭ și numaĭ să-ĭ găsesc odată numele, dar degeaba...

Pe mine maĭ-maĭ să mă înăbușe plînsul. In minte îmĭ răsare figura luĭ falnică, rămîne un moment luminoasă ș'apoĭ de odată se prăbușește din trufia luĭ și-l întrezăresc întîus în iarbă, zdrobit lângă Ilinca lui cu ochiĭ marĭ.

— Dar nu se poate, trebue să se iviască, am multă nădejde în el.

Fără să mă gândesc, dau trist din cap:

— Poate!...

— Ce-a făcut el cu însemnările ce scria zilnic? Lucra mult, mi s'a spus că avea buzunările rantieĭ înțesate de manuscrise...

— Sfinția-ta citeștĭ multe; nu daĭ de opera luĭ?

— Răsar scriitorĭ ca iarba după ploae, sunt o droae, da de el n'am auzit nimica...

Nu m'am maĭ putut stăpîni, lacrămile mă năvălesc copleșitor. Cîte minunĭ n'a înghițit pământul cu el!... Par'că mĭ-a pus diavolul mîna pe ochĭ de nu ĭ-am luat isvodul de la piept, cînd l'am îngropat. Maĭ pe urmă n'am maĭ avut curaj să-l dezgrop și s'a ametecat în țărînă gîndurile celuĭ maĭ mare și maĭ nenorocit dintre oamenĭ...

Ochiĭ egumenuluĭ se înroureaza și eĭ de plîns. Ducîndu-șĭ batista mișcat ca să-șĭ usuce lacră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mile, îmĭ face semn să mă duc. — Am ĭeșit cu inima strânsă...

Afară ningea într'una, omătul creștea de măcinarea nisipoasă a fulgilor mărunțĭ. Răcoreala mĭ-a maĭ stâmpărat clocotirea sîngeluĭ aprins de obiditoare aduceriĭ aminte.

Imĭ iaŭ puşca şi traista, îndreptîndu-mă de ducă. Nu fac doĭ paşĭ, şi portița să deschide înainte, dînd drumul unuĭ călugăr ce aducea pe un alt calic prins în pădure. Ținîndu-l de cingătoare, îl boldea c'un reteveĭ, înjurîndu-l mîrşav. Omul nu se vedea dintr'o căciulă albă cît foate zilele. Indoit sub greutatea maldăruluĭ, gîfiia înăduşit, poticnind de ghionturile călugăruluĭ cîinos.

— Pădurariĭ dumitale fac foc prin bordee, se prăjesc la jăratec şi noĭ trebue să vă păzim de borfaşiĭ aceştia fără frică de oameniĭ şi de cel de sus...

Reteveiul se afundă în subsuoara romînuluĭ plecat de povară. Eŭ n'am maĭ răspuns nimica, m'am uitat numaĭ desgustat la călugărul mîrşav, privind pe urma lor.

Romînul bătut s'opreşte o leacă în fața bisericeĭ, îşĭ sloboade mîna dreaptă şi-şĭ face cruce, încovoindu-se maĭ mult sub sarcină.

Cine-s oare ceĭ fără de lege?...

Am trecut iute prin ceata răslețită a celor de-afară, dînd grăbit pe-o ulicioară încurcată a satuluĭ. Ajuns la o cotitură, îmĭ aduc aminte de Ilinca şi m'apucă dorul să-ĭ maĭ văd casa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromana.ro/nr1901-1932

Cărnesc la vale și merg învăluit de marama albă a zăpezeĭ. Imĭ vin în minte serile în care rătăciam cu luminatul meŭ dascăl, pe la ferestrele cobzaruluĭ cu barba creață și sură. Odată am avut amăgirea c'aud sdrăngănit de strune și glasul hotărît, cu întorsăturĭ bărbățeștĭ, al feteĭ.

Pretutindenĭ pustiire și jale... Dărămătura țiganuluĭ era o movilă înemețită de moloz. Opresc o babă ce trecea pe-acolo:

— Eĭ, mătușă, da ce s'a făcut cobzarul?

— Aĭ?

Bătrîna tare de urechĭ s'apropie de mine, strîmbîndu-șĭ capul ca să mă vadă.

— Cobzarul, zic, ce s'a făcut?

— Ahaa... poĭ s'a dus după fiică-sa, știĭ, ceea care a fugit cu călugărul...

Nicăerĭ nu se bănuia nimic. O ĭaŭ așa prin ruina loculuĭ părăsit, ca să mă ridic la nevolnicul care dase pământuluĭ cele maĭ frumoase podoabe ale lumeĭ. De departe aud bătînd cu ciocanul. Am sărit de groaza întîlnireĭ, îmĭ strîngeam pumniĭ ca să nu întind țără voe ghiarele și să gîtuĭ pe mișelul acela blestemat.— Mă opresc la gard și strig tare să m'audă.

— Eĭ, tu, meștere....

Se deschide ușa bordeiulnĭ ș'un băețan funinginos dă fuga în spre mine.

— Ședea aicĭ un flăcăŭ slăbănog, șchiop de un picior.

— Era bădița.

— Unde-ĭ el acum?

— Poĭ de unde eștĭ dumneata?

— Ce are de-a face asta, sunt un străin de departe...

— Aha... n'aĭ de unde știi — șĭ-a tăiat beregata c'o gură de coasă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mi s'a înegrit în fața ochilor, n'am mai întrebat nimic, ș'am pornit năuc la întîmplare. Dam în propitorile gardurilor, mă împedecam de bolovanii înghețați, îmbolnăvit de amintiri și de grozevenia celor văzute ș'auzite. Ninsoarea mi se juca pe față, se încurca prin genele mele moi de plîns, alintîndu-mi obrajii calzi. Călcam în bobote, neluînd nimica în seamă. Ciobotele rupeau troianul înfoeat, împrăștiind pleava aspră de fulgi nisipoși.

Acasă schimbare mare. Pereții erau o apă pestriță de covoare întinse. Pe la colțuri prinsese noduri involte făcute din șervete cusute. Duduea se întindea pe după horn să mai așeze nu știu ce. Mama se purta după dînsa ca să-i dea ținte și să-i ție lemnul de bătut. Lumina cuminte de dimineață se întunecase de închisul posomorît al scoarțelor. Caldura și parfumul irositîn interioriul prietenos al bordeiului, pluteau moleșitor, agățîndu-se de pereții moi, îmbrăcați cu lînă și podoabe.

Ferestrele orbeau tot mai mult de însprîncenările geamurilor înzăpădite. Aceeași liniște solemnă îmbrățișa natura. Ninsoarea îngreuia crengile codrului blînd, cufundînd împrejurimile într'o toropeală adîncă.

Nici n'am băgat de seamă că tata mesteca mămăliguța. Lepădasem pușca într'un colț ș'acum stam nemișcat în mijlocul casei, fermecat de bucuria Dudueĭ. Nu m'amestecam în treabă, că mă simțeam ucis de oboseală. In mijlocul nevinovăției ce mă împresura, mi s'au șters un moment din minte întîmplările prin care trecusem. Duduea era așa de absorbită cu gătitul,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

că nu lua nimic în seamă, se întindea prin unghere, înălțînduse pe scaune, orĭ trecînd pe marginea patuluĭ. Teancul de perne, cu plapomele și cu restul leghicerilor bătеaŭ podeaua.

— Noĭ v'am dat după putere, acu rămîne să fițĭ voĭ maĭ darnicĭ cu aĭ voștri,..

Mama s'arată modestă în vorbă, da după încreținrea șireată a buzilor, ar fi vrut să spue:— Măcar de-aț da jumătate la copiiĭ voștri...

Ciudat, ce preț mare capată lucrurile casnice în ochiĭ uneĭ femeĭ! Pentru un capăt de pînză răscolește satul. Bucuroase perd o mînă de argint, de cît să scape din casă un șervețel. Să le vezĭ numaĭ cum tipăresc și așează cîte o nimica toată, o cîntăresc din ochĭ, îĭ mută locul, o înconjoară, de-aĭ crede că-ĭ cap de țară.

— Poftițĭ la masă.

Tata așezase de mîncare, ca o fată de curte. Borșul de epure îșĭ amesteca aburul cu mămăliguța, umplînd casa cu îndemn la gustare.

Abea le-am putut scoate din treabă, ca să le aduc la masă.

Noĭ ne-am dat pe lîngă frupt, iar părințiĭ s'aŭ luptat cu murăturile și cu niște cartofe tăvălite în mujdeĭ.

— Bine aĭ face, noră hăĭ, să posteștĭ măcar înaintea facereĭ.

— Da de ce mamă?

— Intrebĭ și tu de ce?—pentru c'așa-ĭ bine..

— Cum așa?

— Dă, suntem creștinĭ și la un greŭ nu te lasă maica prea-curata, dacă-ĭ țiĭ legea..

— Așa-ĭ, cu drept—ea-ĭ făcătoarea de minunĭ...

In fața atîtor încredințărĭ, am luat-o înainte și le-am dat făgăduiala să-ĭ ascultăm.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ia nu m'am îndurat azi de epure, da altfeliŭ, dă, ne ținem și noi de lume.

Duduea mînca tăcută, rămîind gînditoare, gravă; după atîtea schimbări în casă. Se părea că cine știe ce întreprinderi mari duce la capăt. Privea solemn în jur mestecînd încet.

— Ce-ai mai făcut pe la mănăstire?

— Ia cu furatul uscăturilor, tărăboi întreg...

— Să deschizi ochi în patru, că doar'avere ai în pază. Și uscăturile mai treacă-meargă, dar eŭ știŭ cum se cară copacii cîtu-s de mari...

— Cum asta?—sunt pădurari...

— Eheĭ... pădurarul ajută la 'ncărcat, îs ajunși oameniĭ...

— Ce poți face atunci?

— Ține din scurt mai ales pe Hîrjan cel de pe zarea Badiului, că face potop, sătenii înalță acareturi cu lemn vîndut de dînsul.

— Auzi?

— Ține minte vorba mea—aține-te la noapte în gura Ursoaei ș'ai să vezi cu ochii.

După masă am umplut sania tatei cu lemne din tainul meŭ și i-am petrecut cu Duduea pănă mai la deal.

Fulgii se cerneaŭ deși. Boii își rupeaŭ pirtiea cu anevoe. Cioatele și căturii le încurcaŭ mersul greŭ.

Cînd să ne despărțim, tata îmi aduce aminte din noŭ:

— Ochii în patru, că-i slujbă gingașă—Păzește drumul Ursoaei și nu uita pe Hîrjan...

Ninsoarea întinde zăbranic alb între noi și părinții înconjurîndu-ne cu vînturare încurcată de colb de zăpadă.

In cuprins liniște și adormire...“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

XII

ZAREA BADELUI

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morri1901-1932

— Ce bine mă simt !..

— Cît sunt și eŭ de mulțămit !

Noaptea era în răscoală, viforul se sbătea cu turbare. Codrul răsbit de atâta povoară și biciuire aspră, mugea, trosnindu-și amenințător crengile amorțite.

— Mi se pare c'ascult o poveste în care să bat smeiĭ cu feți-frumoșĭ, — auzĭ ce urlet de minie...

— Și groaza-și are farmecul eĭ.

— Prisosul de forțe ce se ciocnesc viguros atară, îmĭ dă și mie tărie, mă simt maĭ oțelită, maĭ în stare a înfrunta greul.

— Lupta împetrește mădularele, învîrtoșind sufletul.

Duduea sta întinsă în lungul patuluĭ, răzămîndu-și ceafa în brațele mele. Privea nehotărît în sus, ținînd mîinile proteguitor pe potirul boltit al pîntecelui seŭ bine-cuvîntat. Eŭ mă răzămam cu spatele de părete, atîrnîndu-mĭ picioarele de marginea patuluĭ. Printre degete prefiram beteala galbenă a părului eĭ de aur, îne-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cîndu-ĭ chipul palid de strălucirea mătăsoasă a razelor învălurate.

— Par'că-aşĭ pluti pe sinul spăriat al mărei mişcate de furie.

— E atîta legănare în cuprins!

— Ce bine e aicĭ, în liniştea caldă a bordeiuluĭ, s'asculţĭ sbuciumările învrăşmăşite de afară.

— Să aĭ amăgirea că lupţĭ alăturea de mulţimea setoasă de libertate...

Lampa slabă îngîna întunericul c'o licărire obosită. Covoarele, în tremurarea misterioasă a luminei, îşĭ năluceaŭ figurile fantastic. Mirosul de florĭ uscate şi de fructe trecute cu coptul, încărcaŭ aerul cald de alintărĭ şi moleşire. Hornul vuea de chiuirea vîntuluĭ strîmtorat.

— Auzĭ cum se boceşte pădurea?

— Işĭ sfăşie pletele eĭ de crăcĭ, ca văduvele ce plîng pe mormîntul proaspăt al soţilor.

Mîngîindu-ĭ eŭ aşa obrajiĭ, aud bătăĭ la uşă. Rămînem un moment muţĭ, ascultînd cu luare aminte. Duduea se sprijinise cu cotul drept în pulpa mea şi-şĭ potrivea urechea s'asculte. Mă plec şi eŭ atent în spre uşă. Bate din noŭ.

— Cine-ĭ acolo?

Strigaĭ liniştit.

— Bucuroşĭ de oaspeţĭ?

— Da cine eştĭ?

— Gurăŭ, pădurarul.

— Şi ce cauţĭ?

— M-a trimis părintele stareţul cu plocon.

Eŭ mi-aduc aminte de făgăduiala de cu zi a egumenuluĭ şi ferind cotul Dudueĭ sar în mijlocul bordeiuluĭ.

— Aşteaptă că deschid.

— Tiii... c'amarnică vreme.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

S'auzea cum bate pămîntul cu picioarele, scuturîndu-se de zăpadă. Trag zăvorul și cînd crap ușa năvălește în casă un val de crivăț și-mi așterne dinainte o aripă de omăt. Afară era un clocot de fulgi, ridicase mîniea toate troenele în văsduh și le vîntura ca pe pleavă.

— Intră iute că vîrî iarna înlăuntru.

— Stăi c'am venit cu săniuța.

— Pe-o vreme ca asta ?

— Dacă m'a încărcat de lucruri.

— Haĭ de te încălzește.

Pădurarul intră frecîndu-și mîinele. Mustățile și barba îi erau sloĭ de ghiață. Prin mițele căciuleĭ și prin păr se bătuse ninsoarea una. Îi desfac baderul de la gît, ca să dau drumul sumanuluĭ. Duduea m'ajută de-l desbrac. Vîntul ne sgîțîia ușa, bătînd zuruitor în geam.

— De aseară de cînd lupt cu vîrtejurile de vifor, am crezut că n'am să maĭ ajung teafăr.

— Pune-te pe lîngă sobă, că eŭ mă duc să-țĭ dosesc calul.

M'am îmbrăcat ș'am ieșit. Pulberea de zăpadă se învîrtea în valurĭ prin cuprins. Nu zăreaĭ la doĭ pașĭ. Noaptea grea se întuneca maĭ mult de spulberarea înădușitoare— ș'un ger de-țĭ îngheța suflarea, frigea fața cu biciurile aspre de fulgĭ nisipoșĭ.

Așez calul în dosul bordeiuluĭ, îĭ dau un braț de fîn și prind a căra din sanie. Carpănul de la deal își frîngea brațele luĭ goale, învălmășindu-se cu vîntul întărîtat. Il stingea viforul în năvala luĭ pornită, de-ĭ trosneaŭ răsunător încheeturile luĭ bătrîne. Eŭ abea duceam legăturile ca să nu mi le smuncească crivățul lacom. Mă învîrtea vîntul loculuĭ, scuturîndu-mĭ poalele sumanuluĭ lăsat în slobod.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In bordeĭ Duduea cerceta darurile, chicotind de bucurie.

— Da în balercă ce-ĭ ?

— De bună seamă că vin...

— Să mergĭ s'o aducem amîndoĭ.

Mĭ-am umplut casa cu ploconul părinteluĭ egumen. Ce n'aĭ fi gîndit mĭ-a trimes. Sticle cu rachiurĭ străine, felurite uscăturĭ scumpe, poamă păstrată şi câte în lume. Duduea le aşeza voioasă în dulap, pe poliţă, rînduite frumos, ca într'o cămară boerească. Eŭ şi cu pădurarul ne învîrteam pe lîngă balercă, muncindu-ne s'afundăm un cep vechiŭ, ca să facem priboĭ.

— Trebuie să fie om bun egumenul.

— Tea, de pus la rană!...

Eŭ mă uit la dînşiĭ, fără să-mĭ pot stăpîni un surîs de milă. Duduea mă fereşte cu mîna, mănioasă de purtarea mea şi zice înţepat:

— Numaĭ tu vezĭ lucrurile anapoda.

Tac şi mă daŭ la o parte.—Cît de slabe laţurĭ îţĭ trebue, ca să încurcĭ în ele o minte de femee. Dacă n'ar fi la mijloc teama că învăţătorul meŭ Pamfilie trebue să răsară într'o zi mare, de temut, de bună seamă că azĭ m'ar fi pălmuit îndrăcitul călugăr.

Pusesem o oală de vin să fiarbă la foc, că Duduea mea nu-l bea de cît îndulcit. Pe pădurar îl cinstesc cu de cel rece. Duduea ne-a tăiat un colţ dintr'un burduf cu brînză de munte. Am băut şi ne-am desfătat înşirînd la nimicurĭ şi ascultînd pacostea de-afară.

Gurăŭ era om între două vriste, nalt la statură şi uscăţiv. Părul de pe prispa frunţeĭ i se rărise, arătînd un început de pleşuvie. Mustaţa neagră şi băţoasă o purta tuşinată, desgolindu-ĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1901-1932

buzele vinete și cărnoase. Cînd rîdea i se vedeaŭ dinții laț și albi. Fălcile secĭ îĭ ieșaŭ înainte, scobind obrajiĭ arșĭ, de om trecut prin toate nevoile.

Era romînul cuminte și scump la vorbă.

— Degeaba te cheamă Gurăŭ, că tare eștĭ strîns la gură.

Omul zîmbește melancolic, luminîndu-se dulce la față, de îndrăsneala Duduei.

— Numile mi l'o lăsat tata, luĭ îĭ plăcea mult să întindă sfatul.

— Așa cum îĭ știi, da spune-ne ce-va de spaimă, vr'o poveste cu smeĭ saŭ cu tîlharĭ.

— Le-am uitat de cînd cu grijile gospodărieĭ.

— Trebue să fi fost pe aicĭ vr'un hoț, nu se poate.

— Hoțĭ sunt ș'acum.

— Da una mare, știĭ de ceea de demult...

— Am avut și noĭ maĭ din bătrînĭ pe *Badea*, dar n'a avut veleat lung.

- Ce-ĭ cu Badea?

Mă întorc eŭ mușcat de curiositate.

— De la el a rămas numele zăreĭ Badiuluĭ, asta care închee la deal codrul.

— Ce-a fost cu el, spune?

Duduea 'șĭ afundă mîinile în poală și se pleacă pe scăunelul eĭ mic, de lîngă vatră. Eŭ torn de cel fert prin pahare! îl făcușem dulcuț și preserat cu piper negru. Ca să n'adoarmă focul, maĭ arunc pe el câte-va așchiĭ uscate. Omul dă vinul peste cap și rămîne tăcut ca să-șĭ adune gândurile:

— Poĭ... de timp să nu mĕ întrebațĭ, că timpul nu mi l'a spus nicĭ tata, da Badea ista ci-că era vezeteŭ la starețul de pe atuncĭ a mănăs-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morri1901-1932

tirei. Flăcău vrășmaș de nu-i găsai pereche și frumos la statul lui. Starețul îl ținea de bun, c'avea nădejde în el și la bine și la greu. Nu-ți era teamă să mergi noaptea c'un om ca dînsul. De loc era de aici, din satul mănăstirei, fecior de oameni nevoești. S'a vîrît hargat ca să scape pe tată-so de-o datorie nesfîrșită. Se purta curat ca o fată mare.

Starețul era un grec afurisit, de ceĭ neîmblînziți, de să te pui în creștet pentru el și tot bosumflat rămîne. Se învîrtea Badea ca un titirez ca să cuprindă toate treburile, trecea și prin pară ca să fie bine și bine nu era. Grecul se ținea îmbufnat și nu vorbia cu el, de cît știi de a bățu... Azi una, mîine alta, băetanul o puse la inimă.

Odată ies pe moșie.

Trăsura luneca ușor pe sub poala pădurei, tăind urmă adîncă în iarba tînără. Crengile luate în drum plescăiau în urmă. Vezeteul s'apleca mult ca să treacă pe sub streșina copacilor. Cămeșa lui albă era vîrstată cu dungi de verdeață din pricina ștersăturilor neregulate a smincelilor înfrunzite.—Poposește Badiule c'aud vînzoleală în *opriturĭ*, hoții de țărani trebue să fi scăpat vitele în mlădărie. Sprijinit de subsuori, starețul intră 'n țihlă. Ochii lui fără culoare hotărîtă fumegau de mînie. Pufăea de gras, răzemîndu-se în cîrjă. Se oprea numai cîte oleacă s'asculte sgomotul.

In marginea opriturei, dinspre ogoarele omenești, găsește un băețel dormind sub un frunzar de tei. Juncanii lui trecuseră șanțul dincoace în cier. Starețul prindea a croi cu cîrja în copil. Cela speriat începe a se văita și da să fugă.—Pui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1901-1932

de mojic afurisit, dormi ca'n binele tătâni-tu! Și călugărul îl prinde de suman, săgetându-l cu privirele lui amestecate.— Aveți să calicițI sfântul locaș cu hoțiile voastre... Băiatul răcnea ca în gură de șarpe. — TacI năpârcă... Ia-l de cap Badiule. Vizitiul se codește. — E un plod sfințite, îl băgați în spărieți. Starițul de cât să plesnească așa i se umflase ochiI de mânie.— Și tu nătărăule?... Se întoarce către vizitiŭ și-l pălește cu cârja în cap.— Am eŭ nevoe de povața ta, tâlharule ? întinde-l la pământ... Badea își trece mânica dreaptă peste ochI și'ngână lăcrămând.— Mi-I frate părințele. Turnase unt de lemn peste cărbunI.— Așa ?... Sunteți din aceași scorpie, blestemați fără de lege!... Spumegând turbat, lepădă cărja și se năpustește furios asupra copiluluI, strivindu-l sub malul trupuluI săŭ măhălos. Badea nu maI răbdă, încălzit de frigurile scârbeI, pășește în spre călugăr, s'apleacă și-l cuprinde de la mijloc în brațele luI vânjoase. Il ridicase de-asupra capuluI, îngropându-și creștetul în scobitura șalelor. Starețul buhăia desnădăjduit, dând din mâinI și din picioare, de aI fi crezut că-I un gândac mare, negru ce se frământă între buzile unuI clește. După un timp îl face scăpat la vale, bușindu-l de pământ ca pe un bostan de dat la porcI.— *Un an al stăpânuluI ș'o zi a robuluI*... Să-mI porți păcatul, c'apuc calea codruluI, am să mă prăpădesc în desiș, ca să nu văd murdăriile pe care le faceți voI la loc limpede... L'a legat cobză și l'a trântit în fundul trăsureI. Pentru dânsul s'a desprins calul de către om.— In locul haculuI, îmI țiŭ pagul, că-I cu inimă și bun de tovărășie... Indreaptă după aceea trăsura la drum și dă în murg câte-va bice.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Badea netezește coama învolburată a șoimului, îi sărută ochii prelung s'apoi lunecându-și mâna în lungul șalelor, își face vânt de încalecă. O pornește la deal pe-o potecă îngustă.— Oamenii zic că s'a oprit sus pe Măgură și desmerdând de-acolo cu privirele satul părăduit în jurul mănăstirei, prinde-a cânta cu răsunet :

„Foae verde păltinel,
La gură de colnicel,
S'a ivit un voinicel,
Cu cușma creață de miel...“

Și'așa a fost începutul Badelui, care a umplut mai apoi călugărimea de groază și hordeele săracilor de bucurie...

Torn prin pahare și mai arunc lemne în sobă.

— Unge gâtul bade Gurău, să lunece vorba tot așa ușor.

— Să trăiți...

Focul duduia, trăgându-se pe horn. Para suptă de ger și vînt pîrpălia fîlfîitor. Duduea rămăsăse pe scăunel mută, aplecată în spre noi, cu mîinile afundate în poală. De-afară venea vaetul vîntului și sbuciumul întârtat al codrului. In bordei cald și'o lumină adormită.

— Spune mai departe...

Și Duduea se curmă și mai tare în spre povestaș, ascunzîndu-și mîinile mult în poală. Tot chipul îi era topit în luare aminte.

— Bea-ți și tu paharul, Dudue.

— Nu mai pot.

— Ia mai îndeamnă mneta unul, că două pahare nu strică...

Ciocnim noi și mai amăgim cîte-o gură de vin.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
rev.staronline.ro/mdrr1901-1932

Vîrtejul pune umărul și se isbește în ușe de s'o strămute din țițînĭ.

— Eŭ n'am se pot pleca pân' nu s'a maĭ astâmpăra viforul.

— Poțĭ să rămâĭ cu noĭ...

Face Duduea ca trezită din cufundarea eĭ.

— Par'că eŭ n'am casă ?

— Ce a maĭ fost apoĭ cu Badea?

Românul s'astâmpără tăcut, adunându-șĭ firele gândului.

— Pe Măgura avea bordeĭ văduva Surdului, cel care deschisăse ochĭ sub streșina codrului ș'a murit tot pădurar, trăind o viață în sălbătăciunea de aicĭ. Bătrîna avea numaĭ o fată, pe Gorba. Trăiaŭ amândouă din ce da Dumnezeŭ. Mănăstirea le lăsase bordeiul ș'o poiană de semănat, pentru slujba lungă și cinstită a Surdului.—Acolo a tras Badea pe sară.

Gorba avea fire de bărbat, Gorba rupea lupul în brațe. Purta părul slobod, retezat de pe la ceafă, un pĕr roșcat și creț. Umbla orĭ când cu capul gol. De la moartea tătîni-su, îĭ luase pușca în stăpânire și nu era jivină cât de șiretă să se poată feri de glonțul eĭ. Ochĭ eĭ tulburĭ te băgaŭ în pământ. Avea fața aprinsă și pătată. Nu se coborâse nicĭ o dată în sat și ea nu știa ce e hârjoana cu flăcăiĭ. Se feria de lume ca o cerboaică. Numaĭ fota și sânul o da de gol căcĭ parte femeească. Se vâra prin peștere și scotea ursul de urechĭ, afară îl gâtuea și-l ducea în spate la bordeĭ. Măsa vindea totul ș'aducea în pădure ce le trebuea...

Badea a spus femeilor întâmplarea și le-a ce-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rut găsduire. Gorba a tresărit de fiorii vârstei, s'a făcut pe măsa să nu înlăture voinicul de la uşă. Intăi a fost lucrurile ascunse, Badea hoţia pe departe. Da pe el nu dorul tâlhăriei îl adusese în codru, era buba cu stareţul. Face el ce face şi hotărăşte pe Gorba, cu care trăia acuca bărbatul cu femeea. — Şi 'ntr'o noapte grea calcă pe stareţ. L'o scuturat de tot ce avea de preţ pe lângă dânsul, i-a luat baniî mănăstirei că numai cu o zi înainte dase grâul niştor negustorî. După ce a curăţit şi părecii de arme, îl leagă nod, îl vâră supat ca pe un ghem şi ei sar zidurile înalte de piatră şi la pădure. Cum trecuse dânşii, că nu i-a simţit călugării de prin chilii...

A doua zi amărnicie mare...

Vine potera de la Vasluî şi năzuesc la codru. Vrăfuesc ei toate văgăunile, cată prin scorburî, trezind muţenia cu detunăturî strașnice.— Cui să-i dea în gând să se sue pe Măgura?

Aŭ perdut arnăuţii zilele degeaba.

La săptămâna jucaŭ zece nunţi în Băleşti, zece fete sărmane înzestrate de Badea. El era acolo cu Gorba, desfunda buţi de vin românilor. Aŭ chefuit de-a mers pomina şi n'a venit babă, orî nevoiaş, ca să se întoarcă flămând saŭ nemiluit.

Călugării îl credeaŭ dus, da când aud de îndrăsneala luî, fuga după poteră. Multă zeamă nu făcea însă nicî Badea într'un loc, îl întâlneaŭ unde nu gândeaî, dar nu l'aî fi găsit fereascăDumnezeŭ, unde l'aî fi căutat. Legământul cu Gorba sălbatecă, după cum îî zicea lumea, era acum ştiut de toţi. Ceî de la mănăstire amenințaŭ cu pumniî în spre Măgura.—

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

Iaca pe cine țineam noĭ la sân... Și scrișneaŭ injurăturĭ murdare.

Intr'o noapte cu lună, arnăuțiĭ înarmațĭ pînă în dințĭ, urcă costița pădureĭ în spre bordeiul Surduluĭ, mergând tăcuțĭ și furișându-se. Venise în taină de la Vasluĭ și voiaŭ să-ĭ prindă în bordeiŭ de pe somn. Un pădurar simte potera și cum să dea Badiuluĭ de veste, s'apucă și ochește de sub dâmb ogeacul bordeiuluĭ și-l nărue c'un foc. Ceia s'ar din casă și mâna pe arme. Arnăuțiĭ o sfeclise, rămăsese uluițĭ la subsoara Măgureĭ. Se începe focul. Gorba și cu Badiul băteaŭ de pe sprinceana movileĭ, potopind pe ceĭ din vale. Patru-zecĭ și cincĭ aŭ căzut din poteră, arșĭ pe negândite de focul hoților. De atuncĭ nu s'a maĭ încumetat nimenĭ, să ridice umărul rupt al Măgureĭ.

Biruința asta l'a ridicat pe Badiul în ochiĭ țăranilor până la cer. Cine avea vre-o durere se plângea la el ca la divan. Boeriĭ de pe locurile acestea se purtaŭ ca niște melușeĭ cu norodul.

A tâlhărit Badea netulburat până în toamna următoare. Făgăduise călugărilor că dacă îl maĭ supără, le dă foc ca la guzganĭ.

Starițul dacă vede că nu-ĭ chip să-l doboare cu puterea, aleargă să l încurce în rochia uneĭ mueriĭ, că și dracul, unde nu isbutește singur, trimete o femee...

Catinca, fata popeĭ Harnagea rămăsese orfană de mică. Era naltă și mlădioasă ca un curpăn. Cozile eĭ castaniĭ îĭ băteaŭ călcâile. Dulce la privit ca un copil cu minte, da șireată și ușoară ca o jupăneasă. Rămăsese în toată averea tă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tâni su. Valea de cea parte a zăreĭ Badiulu ĭera tot numaĭ o vie și via o stăpânea acu Catinca. Cum s'a ridicat maĭ mare, ș'a mutat casa la cramă. Ea să dăduse stareţuluĭ de crudă, că era lumareță ca măsa. Petrecea adesea acolo cu părintele, dacă nu mergea dânsa la mănăstire. Ducea o viață de cucoană. Ţinea doĭ hargaĭ ș'avea și femee-n casă. Se purta cu ce era maĭ bun, strae scumpe aduse tocmaĭ din Ţarigrad. Svîrlea paralele ca pe surcele și trăea ca o domniță. Cînd se cobora de la cramă în sat, i se ploconeaŭ femeile înainte ca la o duducă de viță.—De cînd cu Badea însă, stareţuĭ rărise drumul și cu drumul să rărise și darurile.

Catinca de cât să ĭee cîmpiĭ.

Intr'o vreme o sfătuește stareţul să ție drumu luĭ Badea și să-l dee pe mâna potereĭ.

Pun eĭ lucrurile la cale cum a fost maĭ bine...

De-aicĭ ţine-te... Se îmbrăca cu ce avea maĭ scump și se'nvîrtea zi și noapte pe sub Măgura, tot în preajma Badeluĭ. Se-ntîlnesc într'o amează pe-o potecă, Catinca se sbenguia printre copacĭ neluătoare în samă, scuturîndu-șĭ rochiile în salturile eĭ alintate. Badea oprește calul și se razimă într'o scară de la șea—Ce cauţĭ Catincă prin pădure, că s'aŭ trecut fragiĭ... Ea-șĭ întoarce ochiĭ aţiţător.—Da par'că numaĭ fragiĭ sunt bunĭ pe Măgura...Badea se stăpânește, cu toate că l'a pătruns la inimă îndemnul muereĭ.—Da, în pădurea Măgureĭ se maĭ rătăcește și stareţul. A zis asta maĭ mult să nu zică c'a fugit așa ca un prost.

Azĭ una, mîine alta, Catinca n'o slăbea...

Intr'o noapte senină i se pune de-a curmezișul drumuluĭ, hotărîtă să nu-l scape din mreje. Cum îl vede de departe, îșĭ umflă gușa eĭ albă și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromanasiviana.ro/mdrr1901-1932

prinde-a cînta, c'avea glas de privighitoare parșiva:

„Pe sub cer și pe sub lună,
Trece-un leŭ c'un șarpe-n gură;
Nu știŭ leu-îĭ saŭ e smeŭ,
Orĭ e Bădișorul meŭ,
Cu harapnicul în brățŭ..."

Badea descalecă grăbit, o prinde-n brațe cu înferbîntare ș'o sărută pe grumaz cu patemă.— De n'așĭ avea pe Gorba, mi-așĭ prăpădi cărările după tine. — Mare pricopsială ți-aĭ găsit și tu... Badea încalecă și dă pintenĭ calului. Catinca svîrle după el c'un gîtej.—Du-te nătărăule ..

Se prinsese amîndoĭ în laț.

Catinca o începuse cu gluma și da s'o sfîrșască cu d'inadinsul. Așa-ĭ femeea, cu cît te lașĭ maĭ greŭ cu atît îșĭ dă ea maĭ mult drumul. Acu nu se maĭ gîndea să-l vîndă, ci se muncea cum să și-l ție. Badea nu se îndura de nevastă, că inima îĭ da brînci în spre ispită, i-ar fi plăcut și luĭ trup maĭ așezat.

Odată se găsesc deasupra viilor. Catinca-șĭ luase condurașiĭ ceĭ nouĭ, cusuțĭ în fir și-n lacrămĭ însîngerate de mărgean. Ghirmeaoa-ĭ flutura slobod pe cap și la sîn era desfăcută. Toamna era caldă. Se încurcase pe-acolo prin niște căturĭ de porumbel. — Ce-aĭ prăpădit Catincă, de-ncurcĭ vremea prin spinĭ. Muerea prefăcută oftează.—Mi-am pierdut mințile... Badea atins, rîde prefăcut. — Și din pricina cuĭ? Ea pleacă ochiĭ, strîmbîndu-șĭ condurașul din piciorul drept. De-o dată ridică capul și-l privește pe Badea-n plinul ochilor. — De ce nu vraĭ să haiducim amîndoĭ? Pe cela îl pălește rîsul.— Da nu ți-ĭ frică, că-ĭ rătăci papuciĭ prin beldiĭ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Catinca se-ntinde și-ĭ dă o palmă, pornind în plîns nepotolit Badea înduioșat sare de pe șea lasă calul să frunzărească și se pune se ogoae mîniea femeeĭ. S'aŭ muncit, pănă s'aŭ amăgit cu împăcatul.—De-aicĭ a început scoborîrea Badiuluĭ în spre perzare...

Romînul îșĭ netezește firile rărite de pe prispa frunțeĭ, cercînd par'că să-șĭ rînduiască maĭ așezat cuvîntul.

Eŭ îl îndes cu vinul.

— Dă-ĭ cu laptele bătrînuluĭ, că face rost la vorbă.

Duduea încruntată ridică obosit capul și se sprijină cu palmele în genuche.

— Ce femee mîrșavă!..

Focul se potolise. In casă cald de te topea. De-afară venea într'una mugetul îndîrjit al vîrtejelor viforoase. Ușa se bătea în țîțînĭ, iar geamurile vîntuite zăngăneaŭ de să sară din cercevele. Lumina aținea în sticla lămpeĭ, înădușită de îngînarea întunereculuĭ.

— Iea și mata Dudue să-țĭ treacă ciuda pe Catinca.

Bem cu toțiĭ și gustăm din brînză.

— Eŭ aș fi tăeat-o pe păcătoasa ceea.

— Mata eștĭ amarnică...

Rîdem de indignarea copilăroasă a Dudueĭ.

— N'aș vrea să maĭ ascult, fiind că mi-ĭ să nu plîng, știŭ c'are să-ĭ facă răŭ luĭ săracul Badea..

— Dac'o-nceput-o, să mîntue...

— Eĭ, atuncĭ să spue, spune moș Gurăŭ, că n'am să plîng...

Se lasă iar cu mîinile în poală, plecîndu-se în spre povestaș atent.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Intr'o sară cade Badea la crama Catincăĭ. S'aŭ pus puĭ la fript și s'aŭ scos de cel tulbure. Bucurie mare pe capul mueriĭ, că ș'a prins ibovnicul în capcană. Acu dînsa ținea morțiș să lese pe Gorba și să se ĭee amîndoĭ. El încurca lucrurile de azĭ pe mîine, fără o vorbă de înțălegere. Nu se îndura nicĭ de una nicĭ de alta. Catinca văzîndu-l în toane bune, prinde la nădejde. N'a rămas desmerdare, nicĭ vorbă dulce, să nu le fi părăduit cu Badea. Slugile alergaŭ după treabă ca pe sfoară. S'a întins masă domnească. Catinca descheeată la pept, cu gâțile lăsate și cu scurteica între umere, sta pe genunchiul Badiuluĭ și-l hrănea din mînă ca pe copiĭ. Curgea friptura și plăcintele ca la masa călugărilor. N'apuca să se deșarte o ploscă și alta îĭ lua locul. Catinca jucîndu-se cu pletele Badiuluĭ, a început să-ĭ cînte după masă. Ciocneaŭ paharele și le vrîstaŭ cu sărutările. Cheful a ținut pînă-n ziuă. Odată cu zorile s'aŭ culcat ș'aŭ dormit amîndoĭ duși, de s'aŭ sculat pe-nsăratele. Cînd deschid ochiĭ, daŭ peste masă pusă, știaŭ slugile placul stăpînei lor darnice. Beția începe din proaspăt. Versul Catincăĭ umplea crama de dragoste, îmblînzind pornirea furtunoasă a Badiuluĭ. — Treĭ zile cu nopțile din preună a ținut amețala bucurieĭ lor... In vremea asta Catinca a plîns ș'a cîntat, a rîs nebunatec și l'a desmerdat cu alintare, ca doar l'ar smulge din brațele Gorbăĭ. In sara a treea Catinca n'a maĭ băut, l'a îndesat numaĭ pe dînsul cu paharul. La mijlocul meseĭ l'a privit țintă în ochĭ, ia luat dreapta în mîna eĭ și îndulcindu-șĭ gra-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr_1901-1932

iul i-a zis :— Badiule, ia-mă de soție, că n'aĭ pus cununiea în cap cu Gorba...Da Badiul a rîs și apucînd-o de bărbie, face batjocuritor:— Tu eștĭ bună de ibovnică și Gorba de nevastă, eŭ vă țin pe-amîndouă... Catinca îșĭ frînge blăstămul în gură și mîniea în suflet, toarnă vin și se face că uită vorba. In ziuă Badea era cleĭ de beat, iar Catinca luminată ca și revărsatul. Văzuse dînsa că nu scoate brasda la capăt cu gîndul eĭ și-și aduce aminte de făgăduința dată starețuluĭ.

La mănăstire ședeaŭ de obște poterașiĭ, așteptînd să le dea Catinca pe Badiul în mînă.

Ea-l culcă îmbrăcat în patul primenit, adormindu-l cu vorbe mincinoase. Cînd l'a auzit sforăind din greŭ, îĭ ia pistoalele, le scoate pravul și le încarcă cu cenușă. Trimite după aceea pe un hargat cu bilețel către stareț...

In vremea asta Gorba se sbătea ca apa de maluriĭ. Felurite gînduriĭ îĭ treceaŭ prin minte. Își strîngea pruncul la sîn, ca să-și potolească neastîmpărul, vrăfuind codrul ca să-și găsească pe Badea. De cînd născuse, i se îndulcise mult firea; mama luase locul sălbăteceĭ. Nicĭ prin gînd nu-ĭ trecea necredința soțuluĭ. Pe dînsa o chinueaŭ presupuneri triste. La o gură de potecă întîlnește un pădurar cunoscut. Iĭ spune întîmplarea toată. Era în a treea dimineață de cînd l'a prăpădit. Pădurarul se uita la dînsa lung și-l ajunge mila. O văzuse altă-dată cu pușca subsuoară ș'acu îșĭ curma brațele de sarcina copiluluĭ. El simțise ceva de dragostea cu fata popeĭ și-ĭ zice după ce-șĭ cumpănește întîĭ ju-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

decata: — Cearcă pe la crama Ilincăĭ, trebue să-l fi încurcat stricata ceea cu băutul. O pătrunsese vorbele până în adîncul inimeĭ, ar fi mugit ca o ursoaică împușcată lîngă vizuniea cu puĭ, dacă nu s'ar fi rușinat de omul cela străin. A plecat ochiĭ în pămînt și strîngîndu-șĭ odorul în brațe, s'a lăsat la vale în spre viĭ, plîngînd un cîntec jalnic, rătăcit prin mintea eĭ, nu știŭ de unde:

„Foae verde rug de mure,
Pe cel colnic de pădure,
Trece-o nevăstuică-n lume:
Părăsită de bărbat,
Cu pruncul nebotezat"...

Vîntul dimineței îĭ scutura părul roș, încrețit și retezat de pe la ceafă. Se ducea săraca amărîtă, îmblînzită de obidă. Slăbise mult, întinzîndu-se petele galbene de pe obrazul eĭ stins.

Cînd să intre în cramă, Catinca o zărește pe fereastră și i se pune în ușă.— Dă-te în lăturĭ puĭ de lele, să-mĭ iaŭ bărbatul. — Tu, măritată? Ce popă ți-a cetit cununia?... — Bătrînul codru...— N'are dar codrul tăŭ... — Uite cununia mea. Și Gora ridică copilul în sus. Catinca se uită chiorîș și zice cu dispreț:— Puĭ fac și cățelele... Gorba o apucă de pepțiĭ scurteicĭ cu mîna dreaptă ș'o trage cu putere de-o trîntește-n brîncĭ. Trece pragul, intră repede în odaea mare și dă în Badea cu ghiontul de-l trezește. Cela caută întîĭ buimac ș'apoĭ aducîndu-șĭ aminte, sare rușinat în mijlocul caseĭ. Catinca țipa afară ca înjunghiată, uitîndu-se în spre zare să vadă de nu vine potera. Slugile umpluse tufele de frica Gorbăĭ. — Iși iaŭ pistoalele și pornesc din cramă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mori1901-1932

Badea mergea înainte clătinîndu-se mahmur, și nevastă-sa îl ducea din urmă, căutînd să astîmpere copilul din plîns. Catinca își frîngea mîinile, spionînd calea mănăstirei. — Ați venit să mă prădați, tâlharilor... Gorba se întoarce scîrbită.— Să-ți luăm năravul doară!...— Las'că vă dau eu pe mîna poterei, ticăloșilor ce sunteți. Și Catinca să răpede cu inimă să dea în Gorba c'un harag, da ceea întinde îndoitura brațului așa ca un scut și uscătura să frînge în fărîme de oțelul mîinei ei.— Astîmpără-te viperă, că-ți strivesc capul... Catinca sbera pe urma lor, petrecîndu-i cu bulgări. Cînd sar din vie pe zarea din spre pădure, s'aude duduit tropotitor de cai goniți. Poterașii îi înconjurase pe de departe.

Pe dînșii deliilor, să-mi dați pe Gorba legată... Catinca sălta printre tufele golite ca o capră sălbatecă, asmuțind arnăuții temători. Badea dă să descarce pistoalele, dar cocoașele au clămpănit uscat.— Auleu leliță Catincă, îmi vîndușii pe Badea... In Gorba se trezește sălbateca peșterilor și scoțîndu-și cuțitul din sîn, îl vîră pripit în inima bărbată-su.— Mori Bade cum se moare, că de te prind dușmanii, rău te chinuesc... Ea-și strînge pruncul cumințit subsuoară și piere ca o nălucă fermecată printre copaci, luînd ochii poterașilor prostiți. Cînd au început ei a ploua cu gloanțe, dînsa nu se mai vedea.— Dacă Badea n'ar fi fost beat, fugeau amîndoi. Gorba ț'a prăpădit urma în lume...

— Da oare copilul ce s'a făcut?

Gurău se uită la mine și ridică din umere zîmbind.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvan.ro/mdrr1901_2932

— L'o fi crescut mare.
— Da ea mai trăește?
— Se prea poate!
— Și cu ce s'o fi hrănind?
— Cu gura.
Rîdeam de curiositatea copilărească a Duduei.
— Ei, de ce nu-mi spuneți?
— Pentru că n'o știe nimeni.
Vremea să mai stîmpărase, împrejurimile luminaŭ puțin, cu toate că tot eraŭ ușorĭ fiorĭ de vifor.
— Dacă se curăță văzduhul de vînturarea omătuluĭ, apoĭ se vede ca ziua la îngînarea albă a zăpezeĭ.
— S'a potolit mîniea, codrul geme încet, răpus de mugetul săŭ vijelios, acum oftează în agonie.
— Eŭ mă duc, să nu-ntind maĭ mult grija celor de-acasă.
— Da aĭ să maĭ viĭ pe la noĭ?
— Numaĭ dacă voiŭ maĭ găsi prin sîn vr'o poveste.
— Ia să maĭ luăm și țîra de vin rămasă.
Ne-am îmbrăcat să petrecem romînul afară. Gerul se întărea, cu cît se curățea și cuprinsul. Pe dinaintea bordeiuluĭ era măturat troianul de par'că-l luase cu tîrnul. Fulguia ușor, numaĭ un îndemn de fluturare. Romînul își scoate saniea de la dos.
— Iaca Măgura Dudue...
Pădurarul arată orizontul fumuriŭ, întunecat de umărul rupt al dîmbuluĭ urieaș.
— Acolo e ascunsă comoara Badiuluĭ.
— Și de ce n'o ĭea nimeni?
— Eheĭ!..ar lua-o, da n'o slăbește Scaraoschi din ghiare, veghiază zi și noapte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cum asta?

— Iaca s'a dus din oameni, da nu-i primește hruba în care-s ascunși banii, îl suflă ca pe-un pufușor pe romîn. Care-s mai tari de înger, ajung pînă la poarta beciului, da nu-i chip s'o descue. Unul numai a găsit iarba-feruluĭ, care desface toate lăcățile, da tot n'o dovedit pe diavol. A intrat acolo, a dat peste căldările de bogățiĭ, da nu era chip să le ridice de la pămînt. S'a dus de a adus patru boi și odgoane cît mîna, a legat căldările vîrtos, ș'aŭ tras boiĭ de s'aŭ curmat funiile, da pe banĭ nicĭ nu i-aŭ urnit. Se pusăse toți încornoraților pe capace ca să se lase greŭ.

— Dacă l'aŭ văzut draciĭ că se ține grapă, aŭ prins a tuna ș'a trăsni prin beciŭ, a meuna ș'a se stupi de-a crezut c'a picat în iad. Romînul își face cruce. Un drac îl croește cu coada peste mînă și i-o amorțește pe vecĭ, i-a luat și limba și l'a svîrlit pe mal mai mult mort, trîntind porțile pe urma lui.

De-atuncĭ nu s'a mai apropieat nimenĭ de comoară, fumegă și ea în toate diminețile de toamnă ca un tăciune udat...

— Da ce fac draciĭ cu paralele?

— Prea multe vrai să știĭ mata Dudue, hai mai bine în casă să nu răcești.

O iaŭ ocrotitor pe după șale și mă-ndrept în spre bordeĭ.

— Lasă că moșu degeră și el.

— Noapte bună, măĭ băeți.

— Să mergĭ cu bine.

Cînd să crîșcăe saniea în omăt, aue în depărtare un urlet prelung de lup.

— Auzĭ bade Gurăŭ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaneasca.ro/mdrr1901-1932

Pădurarul își pipăe pușca, făcîndu-mi semn din cap cu încredere.

— Prietenie veche, ne cunoaștem noi...

Dă biciu calului și se afundă în noapte. Noi am intrat obosiți în bordeiu.

— Băetul meu are să fie îndrăsneț ca Badea și frumos ca tine.

— Ai să visezi la noapte tot hoți și necurați.

Duduea era de mult sub plapomă. Sting lampa și mă culc și eu. Intunericul se întinde ca o înghițire lacomă. Ferestile curățite de vînt, amăgeau o lumină otticoasă, scobind puțin noaptea din casă. Mirosul de fructe păstrate și de flori trecute, îngreuiau moleșitor aerul cald din casă.

— Ce fire străină și Gorba ceea!

Duduea n'avea poftă de somn, își spărieasă odihna cu poveștile înfricoșitoare a lui Gurău.

— Trebue să fi fost o rămășiță stingheră a barbarilor părăduiți prin porniturile acestea.

Duduea mă petrecuse cu mâna pe după gât, lipindu-și obrazul de fața mea. Eu o coprinsăsem cu stînga de pe sub șale, urmărindu-mi norocul cu ochii deschiși, țintiți în greul întunereculuĭ ce plutea deasupra noastră. Nu puteam alege nimic din vălmășagul visiunilor ce-mi năluceau prin jocul privirilor.

— Dar dacă nu murea Badea ce era să mai facă?

Fălcile îi frămîntau greu cuvintele, mueate și ele de somnul ce venea cu-ncetul.

— De bună samă că era să mai hoțască și să facă copii...

— Da băeții lui erau să fie tot...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Adormise cu vorba neisprăvită.

Ce slab e omul în faţa împrejurărilor! — o jucărie fără nicĭ o cunoştinţă. O mînă nevăzută îl învîrteşte din gol şi el dă tîrcoale ca un desmetec, înşelîndu-se c'ascultă de voinţa luĭ. Stînd aşa cu faţa în sus, înconjurat de întuneric şi de linişte caldă, lunec pe firul gîndului acestuea. Pornesc de la Badea. Flăcăŭ voinic, aşezat, cade pe-o mînă cînoasă şi revoltat de asta, iea calea codruluĭ. Un gospodar maĭ puţin ş'un răsvrătit maĭ mult. — Eŭ, intru în casa Duduelĭ, cînd s'ar fi putut să nimeresc în altă parte, orĭ să rămîn la mănăstire, ş'atuncĭ ce căĭ străine aşĭ fi călcat!... Intîmplarea te-aruncă unde nu gîndeştĭ; o schimbare cît de uşoară în mers, hotărăşte de soarta ta întreagă. Mă duc cu gîndul la aripele de bîrne, puse să apere malurile slabe de năvala vijelioasă a valurilor uneĭ ape. O îndrumare slabă aşa ca un semn din mînă, abate potopul furios al talazurilor pornite într'o parte, schimbîndu-le cu totul cursul...

Dacă valul, că-ĭ val, rupe stînca, ş'ascultă neştiutor de-un semn, tîrînd după dînsul toată spumegarea turbată a unuĭ rîŭ, d'apoĭ noĭ netrebnicĭĭ, fiinţe de-o zi !...

Duduea se'ntoarce prin somn cu faţa în spre mine, bîiguind cuvinte neînţelese. Cealaltă mînă ş'o trece peste peptul meŭ îmbrăţişindu-mă cald, cum îmbrăţişă copiiĭ spărieaţĭ grumazul mameĭ lor. Pîntecele eĭ în rod, boltit ca un mugure gata să se desfacă, se razimă greŭ în pulpa piciorului meŭ. Mă'nfior de apropierea aceasta, ca de-o atingere sfîntă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Duduea se sgîrceşte mai mult lîngă mine, bolborosind într'una. Eŭ n'o las visurilor urîte ş'o clatin încet. Dînsa tresare continuîndu-şi visul în buimăceală.

— Aĭ văzut'o?

— Pe cine?

— Gorba cere mîncare de pomană...

Eŭ îĭ răcoresc obrajiĭ cu mîna.

— Ce tot spuĭ tu acolo?

— Ha?

Trecîndu-ĭ tehueala, cade ruşinată la sînul meŭ ş'adoarme îndată"...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIII

DOMNUL POPORULUI

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
cey.statrans.vania.ro/mdrr1901-1932

„Popa din Topora făcuse clacă de desfăcut popușoi. Căsoaea era plină de lume, strînsură din tot poporul părinteluĭ. Inșiraț pe lîngă părețĭ, care pe-o curmătură, unĭ pe cîte-un bostan, fie-care cu grămada galbenă de știuleț dinainte, silind să-ĭ curațe de pănușĭ. In mijloc era movila mare, așa cum îĭ adusese de la cîmp din toamnă. Fetelor le umblaŭ mîinele ca suveica, rămîind veșnic rușinate, cu ochiĭ în jos, pe cînd flăcăiĭ le pișcaŭ pe sub pene, orĭ le asvîrleaŭ în poală și pe după gît, grăunțe dejghiocate.

— Mă, astîmpărați-vă și nu-mĭ părăduiț pîinea, că v'arăt ușa.

Popa, cu poalele de la rantie suflecate, sta în prag, netezindu-șĭ cu mîinile luĭ boccilĭ burta rotunjită, umplînd numaĭ bine golul ușeĭ. Era cărunt de tot și fața îĭ era plină de sînge și de sănătate.

Un moment tineretul se liniștește, nu se auzea de cît sfășierile uscate a pănușilor mătăsoase și pocniturile ciocanelor desprinse. Bătrînilĭ maĭ greoĭ, pufăeaŭ din lulele, desfăcînd tacticoșĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

pe la locurile lor, numaĭ din cînd în cînd plescăeaŭ scuipatul într'o parte, pîcăind cu unghia în cărbune.

Eŭ și cu Duduea zoriam între mama și tata, ne adusese cu sania de cu ziuă, ca să ne maĭ purtăm prin lume.

In părețiĭ eraŭ prinse două gaițe micuțiĭ, care împrăștieaŭ o lumină împăienjenită. Movila din mijloc se mînca din temelie, forfecată de mîinile harnice care rupeaŭ din ea. Penele creșteaŭ purcoae, despărțind pe clăcaniĭ.

— Haĭ să vedem a cuĭ o fi grămada maĭ mare... Popa dă zăcneață din prag, aruncînd aţîţare în oameniĭ. Tineriĭ se ieaŭ la întrecere, fetele după eĭ și în curînd se face o încăierare de credeaĭ că le poartă mîinile un duh nevăzut.

— Da moș Turiță nu spune nimic?

— Așa ne-a fost vorba, unchește?

— Umbli huș-marginea?— ia dă-te la sfat, că ni se urăște...

Fie-care arunca cîte-un îndemn. Bătrînul împins maĭ mult pe sus, se sue în vîrful movileĭ și se cuibărește într'o rînă, potrivindu-șĭ cărbunele în lulea.

— Eĭ mînca-v'ar tata pe toțĭ, că tare nu mă slăbițĭ.

— Haĭ, zi-ĭ...

— Cum să-ĭ zic, ușor vi-ĭ a spune plăcinte, da pănă vă aburesc sub nas, întrebațĭ babele ce pățesc...

— Haide-haĭ, nu maĭ lungi vorba.

— Așteptațĭ să vie stupitul la furcă, să am și eŭ de ce mă lega, așa dacă ieĭ romînul din scurt, să fie cît de sfătos, o încurcă...

— Iaca-ncep eŭ: a fost odată...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

— Șterge-ți mucii, și-nchide gura măi plodoane, nu lua bătrînii înainte, că te ieaŭ mai pe urmă nevoile...

Lumea se pornește pe rîs, iar moșneagul de pe movilă își îngroapă capul în gulerul sumanului, mulțămit ca-nchis clonțul obrăsnicăturei.

Duduea se luase și ea la întrecere, dar acum o dase mai la pas, obosită.

— Nu-ți pare rău c'am venit ?

— Din potrivă, mă găsesc așa de bine aici, mi se pare că trăesc viața poveștilor, s'aud glume și să văd manifestîndu-se poporul în toată sfînta lui naivitate...

Afară se vedea noaptea senină, albită și mai mult de întinsul troeneler. Preotul perea cîte-un timp s'apoi s'arăta iar în ușă, cu nasul din ce în ce mai vînăt, desmerdîndu-și turla burtei lui căzute, ținută par'că numai în colanul lat, ce-l încingea ca un cerc pe-o bute.

— Dați vîrtos, că v'aduce lucruri bune presbitera.

— Dacă tace moș Turiță !

— Fă-le-un chef, moșnege.

— Nu vine apa la moară, părinte, am deșertat desaga toată cu clăcile din iarna asta.

Un om slăbănog și deșirat la statură, cu ochii stinși și sarbăd la față, tae cuvîntul moșneagului și se-ntoarce către popă.

— Da ce am auzit, ci-că Cuza ar fi fost la mănăstire...

— Cînd ?

— Cum asta ?

— Se poate !

Sărise toți cu vorba, întinzîndu-se în spre slăbănog, aprinși de neastîmpăr să-i afle știrea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

— El are de gînd să ieе averile călugărilor și să le dee săracilor ca alde noĭ. Că zice dacă-ĭ vorba de pomană, să se-nfrupte maĭ mult dintr'însa, le-o ajuns grecilor până acum. Și el acu umblă din mănăstire în mănăstire, să afle de purtările călugărilor și cînd ceĭa nu s'or da, el să le pue în obraz ticăloșiile lor.

— Am auzit și noĭ de una ca asta.

— Văzut-aĭ tu romînul?

— Eheĭ, cap, nu degeaba-ĭ Cuza!

— Și pe urmă?

Intreabă unul maĭ din spre ușă.

— Ci-că-a venit calare pe valea Stemniculuĭ, îmbrăcat pe deasupra calicos și mîsgălit pe obraz. Poposește sara într'o margine de fînaț mănăstiresc. Leagă calul de-un cătur și smulge un braț de iarbă de i-l pune dinainte. Taman atuncĭ și trăsura cu egumenul. Nicĭ una, nicĭ două, sare ceala jos și pe nevorbă harștĭ cu biciul în domn. Da-ĭ binele tătinî-tu aicĭ, măĭ golane? Călugărul dă să-l croiască din noŭ. Cuza, cade în genuchĭ și-ĭ sărută poala, prefăcîndu-se că plînge.—Iartă-mă prea sfinţ̦ite, zice dînsul prefăcut, sunt un drumeț nevoeaș, mi-ĭ calul frînt da trudă și de foame, ș'am luat și eŭ un mănunchĭ de iarbă, că-ĭ șesul lung și-o dat Dumnezeŭ destulă... Egumenul ci-că se maĭ moae, da tot îĭ grăește cu asprime.—Șesu-ĭ lung, da nu-ĭ a drumeţ̦ilor, păcătosule, i-a sfîntuluĭ locaș. Domnul atuncĭ îĭ zice blajin.—Poĭ de asta m'am lăcomit și eŭ, e moșie închinată pentru pomenire ș'am năzuit, că dă, călugăriĭ sunt oameniĭ luĭ Dumnezeŭ, nu se gîndesc atîta la gură și la pungă.—Infrînează-ţ̦ĭ limba ereticule... Și egumenul îl maĭ măsoară odată cu biciul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ncr1901-1932

— Tii, că nu eram eŭ acolo!
— Auzĭ tu cîinele!
— Trebuea fert cu fasole!
— Spurcăciunea!
— Da vezĭ domnul suferea, că și Hristos a suferit mai greŭ încă și se încovoea numaĭ cu tînguire dinaintea feței bisericești. — Ertare că n'am știut ce grăi!—Leagă-l cobză și-l pune în capră, să-l ducem la pocăire. A strigat părintele egumen la vizitiŭ. Cuza s'a lăsat legat și'a mers la mănăstire. Acolo îl sloboade din frînghiĭ și-l sue sus. Era tocmaĭ vremea meseĭ. Tacîmurile scumpe i-a luat ochiĭ și bogăția din jur l'a zăpăcit.— Intindeți-l la pămînt și numărați-ĭ sub ochiĭ meĭ cincĭ-zecĭ de gîrbace. Un călugăr se răpede să-l înșface. Cuza își îndreaptă atuncĭ trufaș trupul și lipindu-ĭ o palmă celuea îl culcă sub masă
— Brava luĭ...
— Să trăiască...
— Halal de romîn...
— Cînd și'a desfăcut sumanul de-a rămas în haina luĭ aurită de domn, prea-sfinții aŭ căzut cu fețele la picioarele luĭ. El își trăsăse sabia să tae-ntrînșiĭ ca-n brusturĭ, dar s'a oprit cînd i-a văzut închinați și i-a mustrat aspru. — Nelegiuiților, ați prefăcut mănăstirea în ascunzătoare de tîlharĭ, schingiuiți lumea la adăpostul cruceĭ. Trăiți aicĭ ca niște trîntorĭ, vă îngrășați din ruina nenorociților ce-ĭ aveți sub stăpînire.. Vezĭ că el întrebase de lume tot drumul, iscodise prin prostime de urmările călugărilor.
— Auzĭ tu cap!
— Și ce inimă!
— Părintele poporuluĭ...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— I-a lăsat pe sfinții în plata Domnului și s'a așezat la masă că era flămînd. Pe egumen, ca să-l pedepsească de bicele date, l'a pus să facă mătănii tot timpul cît a mînca el.— Vezi părinte, eŭ îți daŭ canon creștinesc, nu hoțesc, cum ai vrut să mă pocăești sfinția-ta. Și ci-că domnul s'a lungit masa mult, a băut s'a mîncat ca și la scaunu lui, lăsa pe egumen uitat să roadă dușumeaua cu genunchii.

— Da trebuea să-l și mozoliască o lecuță.

— Ei, că n'am fost eŭ pe cîmp și să fi cunoscut că-i Cuza, cum ți-aș mai fi dat prin țărnă pe blagoslovitul nostru stareț.

— Lăsați, știe domnul ce face...

— Eŭ i-aș fi sdrelit puțin urechile între degete, știi numai de-o poftă, c'așa chinuește el pe muncitori.

— Și ce-a făcut după aceea Cuza?

— Lasă mănăstirea noastră, încalecă și trece dealul la Rafaila. Ajunge el noaptea tîrziŭ, credea că toți din schit trebue să doarmă, cînd colo ei făceaŭ bairam. Sare domnul gardul și s'apropie în vîrful picioarelor de ferestrele luminate, dosite cu perdele Aude în lăuntru cîntec și ciocnirî de pahare. Înălțîndu-se mai mult, zărește printr'o crăpătură țigance goale, pe genunchii călugărilor beți.

— Mțamțaaa.., văzut'ai minune :

— Știe el cum să prindă vulpea !

— Nu degeaba a ajuns el unde este !

— Pe aista ni l'a trimis Dumnezeŭ !

— Nu te teme, are el urechi și pentru noi, destul s'a făcut că nu ne-aude...

— Tăceți măi să spue romînul pînă la capăt.

— Cuza atunci sare gardul înapoi și bate la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1901-1932

poartă. Iutiĭ nu l'a auzit, bate iară maĭ tare, iesă un călugăr berbeteag. — Cine-ĭ acolo? strigă el.— Om bun.— Caută ţĭ drumul, că nu primim. — Un biet creştin rătăcit.— Fă în sat la vale. — Da mi-ĭ că mor prăda şi am o sumedenie de bănet cu mine. Cela prinde la prietenie, s'apropie de poartă luminat.— Şi ce cauţĭ pe-aicĭ? Sunt negustor de porcĭ, ş'am venit să cumpăr de la schit de-aicĭ, că pe ceĭ de la mănăstire i-am luat... Ştiŭ că la Rafaila sunt cîte-va cîrdurĭ de mascurĭ, hrăniţĭ cu jirul şi cu ghinda din codru. Călugărul îĭ spune s'aştepte, să-ntrebe de ceĭ maĭ marĭ. De cîştig nu fug sfinţiĭ părinţĭ, se întoarce cela şi-l vîră pe domn în ogradă, ducîndu-l într'o chilie maĭ retrasă să se odihnească.— Da ce sgomot e sus? — întreabă dânsul.— Facem maslele unuĭ călugăr răposat.— La vremea asta?— Apoĭ aşa-ĭ rînduiala în tagma noastră... Domnul icneşte şi intră în chilie. Cum porneşte călăuza, el pe pîndă băete. Se uita cum curg de la beciŭ buţile cu vin şi găinele fripte de la bucătărie, încrucindu-se de halul sfîntuluĭ locaş.

— Tare de fire, de se ţinea să nu cadă peste dînşiĭ, cum cade mîţa peste mişina de şoarecĭ.

— Staţĭ să vedeţĭ... Călugăriĭ după ce prind bine la curaj să gîndesc să poftească şi pe negustor la petrecanie, că dă, aşa singurĭ era prea în sec. Maĭ ales c'auzise că-ĭ om subţire şi cum eraŭ eĭ cu capetele grele s'aŭ gîndit că-ĭ maĭ bine cu tovărăşie. Cuza cînd s'a văzut chemat. lepădă sumanul şi-o ia nebăgat în samă pe urma părinteluĭ beat. Cînd îĭ deschide uşa, el zingăneşte sabia, îşĭ scutură şporiĭ şi intră mîndru ca un stejar, umplînd casa de strălucire.—

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Noapte bună și petrecere îndelungată, spășiților monahi...

— Pe dînșii, măi...

— Acu li s'o-nfundat.

— Aŭ dat toate pe una...

— Muerile țișnesc afară pe sub masă, uitîndu-și fustele prin colțuri. Călugării se lasă grămadă la pămînt, încleiați de spaimă și de băutură. El tună fulgerător :— Așa vi-i închinatul? pentru destrăbălarea voastră, v'aŭ lăsat bătrînii pămînturile ? pentru asta vă muncesc țăranii?— stricaților, haimanale cu crucea-n sîn... Domnul își îndoea sabia de spatele lor încovoiate, s'auzea numai icnituri și gemete de plîns. A încălecat și de-acolo, da unde-a fi apucat'o, nu se știe...

— Trebueaŭ tăeați ca pe petrunjelul de pus în borș...

— Ei, să fi dat și eŭ cu pumnii printr'înșii...

— Ii făceam tocătură de umplut ardei, să fi fost în locul lui Cuza...

— Amarnic român bre și domnul!...

— Măi, eŭ am văzut pe Cuza...

— Dea!..

Uită toți de popușoi și se înalță din cuibarul penelor la ista cu vorba.

— Cînd zici c'a fost la mănăstire ?

Și se-ntoarce grav în spre slăbănog.

— Eri sara.

— El era atunci...

— Cine mă, eștî năuc ?

— Cuza, cine altul. Veneam azi în ziuă de la Negrești și cînd pe drumul Rafaileî trece în umbletul caluluî un romîn voinic, crunt la privire, înfățișitor și cu brîul plin de pistoale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaneasca.ro/mdrr1301_1937

— N'auzi c'avea numai sabie?

— Vorbă să fie, greu i-i lui să se schimbe, el se-nbracă în zece feluri dacă vrea.

Rămîn cu toții holbați. Popa se mira și el din prag, alintîndu-și burta cu mîinile lui butucoase.

— Și zici că era mândru?

— Frumos ca Ionică din poveste.

— Sdravăn, hai?

— Cît mi ți-i stejarul.

— Intrebați și voi ca niște proști!..

Zice moș Turiță din movila cu popușoiu.

— Cum poate să fie un domn, altfeliu, știu că nu erau cu ochii legați cei care l'o pus în scaun!...

— Și'ncă domnul Cuza!...

— Da oare ne dă pămînt cum se zice?

— Crezi că el doarme, cu-ncetul se face oțetul, aveți să vedeți, lasă...

— D'apoi boerii, ce zic?

— Ce să zică, au încotro crîcni?—au să plece capul, dacă-or vrea să-l mai aibă pe umere.

— Mai lăsați pe Cuza și nu-mi uitați popușoii că nu ieșiți de-aici pănă nu-ți da gata movila.

— Nu ieșim de aici o săptămînă, părinte, desfacem toți popușoii de pe văile acestea, numai să ne spue de Cuza...

Mîinile clacanilor se-nferbîntă din nou la treabă ca să-mpace pe popă. Duduea privea extatic în gol, înbujorată de dusul gîndurilor.

— La ce gândești Dudue?

— Să fii mare, mare de să-ți crească legenda numelui încă din vieață, s'auzi cum se șoptesc minuni în jurul tău, să treci între eroii poveștilor înainte de a trece pragul vieții!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu-ĭ aşa că e măreţ?

— O, dumnezeesc!...

Sfîşîerile pănuşelor uscate, fîşîeaŭ mătăsos. Popuşoiĭ goliţĭ, cădeaŭ prin grămezĭ, zornăind sgrunţuros şi lărgindu-le în foale. Un moment tac toţĭ, îngropîndu-se mult în purcoaele de pene ce se înfoiaŭ printre clăcanĭ. Sub îngînarea painjinită a gaiţelor micĭ, se vedea mişcarea braţelor harnice şi trupurilor încordate pentru desfacerea pănuşelor.

Popa perea la răstîmpurĭ, ca să-şĭ ude gâtul în gârliciul pivniţeĭ.

Movila dîn mijloc, mîncată de pe dedesupt se lăsa cu încetul, foită înlăturĭ, ciubărind tot maĭ bine pe moşneagul din vârf.

— Da dumneta moş Turiţă, nu se poate să nu fi văzut pe vodă.

— Cum te văd pe tine, măĭ ţică.

— Zĕŭ, l'aĭ văzut?

Şi clacanĭ se înalţă iar aţiţaţĭ de după purcoaele de pene înfoeate.

— Cum şi unde?

— Ia spune-ne...

Moş Turiţă îşĭ scoate luleaua din gură, cu toate că de mult era stînsă, şi se ridică în cuibarul luĭ ca o barză de pe ouă.

— An vară veneam de la Vasluĭ, fusesem cu nişte vite boereştĭ. Era pe la o ameazăzi, cald ca'n cuptor ş'o zăpuşală de să te daĭ cu capul în gârlă. Treceam prin lunca Armăşoaeĭ, ud de sudoare şi obosit ca un cîine a nimăruĭ. Mergând eŭ aşa pe la umbra răchiţilor, ca să taĭ şesul de partea noastră, pe drept unuĭ huceag, aud un strănutat de cal venit din stufiş. M'a-propiĭ, când prin desişul ţihleĭ şi ce văd, mă uimesc:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 901-1937

Cuza dormea la răcoare, ascuns de iarba mare.

— Ce noroc pe ochiĭ dumneatale.

— Eŭ m'aș fi dus să-ĭ sărut mîna...

— Ce să te-apropiĭ!.. tea!.. fă cruce maĭ bine.. Incremeneaĭ ca descântat, numaĭ să te fi uitat la el. Din trupul luĭ făceaĭ patru oameniĭ de ceștiealalțĭ ș'avea niște pumnĭ cât pălăriea. Era numaĭ în cămeșă și cu ciomagul lângă dânsul. M'am făcut numaĭ cât un purece de mititel ș'am lunecat ca o șopârlă, făcându-mĭ cruce și scuipându-mĭ în sân de frică.

— Și de ce umbla așa golan?

— Să nu-l cunoască lumea.

— Auzĭ tu frate!...

— Da țĭ-aĭ găsit să nu-l cunoștĭ, orb să fi fost și tot îl gâceaĭ numaĭ după bravura luĭ...

— Și de ce purta bâta cu el?

— Să se apere de boerĭ.

— Da ce căuta pe-aicĭ?

— Să-ntrebe pe norod ce-ĭ trebue și de ce pătimește, ca să miluiască pe ceĭ nevoeșĭ...

— Și de ce nu te-aĭ apropieat, poate te căpătaĭ cu ce-va, că eștĭ sărman.

— Brrruuu... îțĭ trecea pofta de pomană cînd l'aĭ fi văzut măcar de departe.

— Ș'aĭ spus oamenilor?

— Când m'am maĭ întors cu satul, nu l'am maĭ găsit, plecase.— Da avea un cal, șoim, nu alta, sbura cu romînul în spinare.

Popa se-ntorsese de pe-afară și găsind lumea pe gânduri, întreabă râzând.

— Tot de Cuza vorbițĭ, măĭ?

— Auzĭ părinte, moș Turiță l'a văzut.

— Mare lucru, popa Meleghie a și vorbit cu dânsul, credețĭ că-ĭ lup, ia român ca tot omul, atâta că-ĭ maĭ de inimă de cât toțĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Și ce-a vorbit cu domnul, părinte ?
— Cum era la graiŭ ?
— Nu s'a înfricoșat, când l'a văzut ?
— Astâmpărați-vă la locul vostru și siliți că vă spun.

Cuminții, clacanii sufleca pănușele de la popușoi, frângându-le ciocanul s'ascultând cum s'ascultă evanghelia la paști :

— Biserica popei da în ruină, satul calic, de unde să poată el căpăta ajutor s'o ridice,— pleacă impreună cu dascălu prin ținut după milă. Umblând ei prin sate, feșteliți și rupți ca omul pe drum, întâlnesc o trăsurică și-n trăsură un călugăr frumos și curat. Oprește cela caii și întreabă pe popă, cum era încărcat de sacĭ cu făină, de bucăți de slănină, că ce orbăcăește pe drumurĭ cu dascălul. — Strângem pentru meri-metisirea uneĭ sfinte bisericĭ, părinte călugăr.— Și cu pomană ca la calicĭ, crezĭ c'aĭ să facĭ dumnea-ta locaș sfânt norodului ? — Poĭ, dă, strângem și noĭ ce ne dă creștinul, că alta ce putem face ?— Suițĭ icĭ în trăsură cu mine... Ia luat cu dânsul s'aŭ pornit la un armean bogat de sub ținutul Iașuluĭ. Poposesc eĭ acolo pe sară. Ii întreabă ce caută, călugărul cel frumos spune întâmplarea cu biserica. Boerul ridică din umere și le spune curat că dânsul cheltuește destul cu biserica armenească de la Iași, n'are de unde să dee și pentru cea românească. Că-ĭ, cât, că-ĭ mât, cela se ținea tare.— Poĭ bine cucoane, știŭ că nu armenĭi dumnea-tale îți muncesc câmpurile și-ți fac traiul ușor, averea o facĭ cu brațele țărănimeĭ, trăeștĭ din seul romînilor, dă ceva și pentru credința lor...
— Bine-a vorbit !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1901-1932

— E tare la cuvânt voinicul!

— Armeanul se-ncruntă, pălește în masă mînios și-i dă afară.— Ce aveți să mă-nvățați voi cum să trăesc, boaitelor? Bietul Meleghie cu dascălul rămăsese prostiți lângă ușă. Călugărul cel tânăr, s'apropie rîzând de boer și scoțând o mână de aur o pune pe masă și-i zice răutăcios după ce-și descopere peptul înecat de fireturi și de decorațiuni:— Iaca pune domnul Cuza jumătate, împlinește dumnea-ta ce mai trebue... Armeanul rămâne cu ochii albi de-odată. Trezindu-se apoi din uimire, ferește grămada de aur a lui vodă și-i zice sărutându-i mâna.— Fac eu biserica pe socoteala mea, bine-cuvântat să vă fie numele stăpânitorule. Cei doi de la ușă, cad la pământ orbiți și ating fruntele cu rantiea călugărului necunoscut.

S'așa s'a făcut Meleghie cu cea mai frumoasă biserică din ținut!...

— Să trăească vodă Cuza!..

— Să-l dăruească Dumnezeŭ cu zile senine...

Moș Turiță dă din cap disprețuitor privind clacanii cu milă s'apoi zice ca omul care știe multe.

— Săracilor de voi, trăește el și fără firitisirile voastre, că doar nu-i pământean ca noi, legat de zile numai pe-un veac...

— Cum vine asta moșule?

— Mai știi ceva?

— Spune tot, că-ți facem un cămeșoi.

S'amestecase și fetele în vorbă, uitase cu toții de hârjoană, fie-care era numai urechi, ascultaŭ duși în lumea legendelor.

— Tu măi țică de colo, adu moșului un cărbune, și tu cel cu ochii sgîiți la mine, umple

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

luleaua de tutun, dacă ți-i să-ți spun cum e descântat Cuza de nu-l atinge nicĭ glonțul și nicĭ boala, cum e făcut să trăească cât lumea...

După cărbune aŭ sbughit'o nu știŭ câți, iar de tutun ĭ-aŭ umplut românilŏr gâvanul mâinelŏr. Unchiașul își tremura mustața de-un zâmbet șiret, scuturându-și luleaua de scrum.

— Așa măĭ voĭ a moșuluĭ,— maĭ ungeți roata dacă vreți să umble, voĭ cu ce puteți, părintele c'o oală de vin, aĭ?

Și el se întoarce în spre ușă, strâmbându-și tot maĭ mult buzile pe înfiorarea zimbetuluĭ parșiv...

— Șiret maĭ eștĭ, măĭ Turiță...

Popa se duce după vin, că prinsese și el gust de ascultat, uitase că maĭ era mult din movila de desfăcut.

In vremea asta intră mama-preoteasa cu trocul plin de julfă pentru clacanĭ.

— Iți fi flămânzit de-aseară, maĭ muiați-vă gușile, să prindeți la gust de treabă.

— Ba nicĭ nu ne-am adus aminte c'avem și pântice, așa ne-a fost urechile de hrănite.

— Poĭ tot moș Turiță face pocinogul, cu toclalele luĭ.

— El abea acum intră în horă.

— Să fi știut că v'ajunge vorba, nu umblam să perd vremea cu gustarea.

— Dacă om fi numa gură-cască de-ascultat, așa ar merge, da vezĭ că maĭ sunt și de ceĭ cărora li-ĭ acru sufletul de istoriĭ...

Și moș Turiță întinde mîna din cuibar și ia cu degetele julfă din troc. Ceĭ-l'alțĭ apucă și dînșiĭ cum pot, grăbindu-se să mîntue cu dulcele ca să înceapă cu ascultatul. Popa aduce ulcica cu vinul și'o întinde moșneaguluĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

— Ad'o la moșu, că tare-i cu vină-n coace, aista-i laptele bătrînului...

Pune vinul la gură și'ncepe a suge de pîrîea gura ulceleĭ.

— Nu bea așa lacom, maĭ lasă, că maĭ sînt încă fețe pe-aicĭ...

— De un'se pomenește? cînd maĭ dați peste așa pleașcă?..

Rîdem cu toțiĭ de moșneagul mucalit, Duduea abea-și stăpînește fălcile de hohot.

— Eĭ, acum la treabă — cu mîinile forfecați și cu urechile ascultați...

Și preotul umple golul ușeĭ cu burta luĭ rotundă, ținută în colanul lat, cum se țin doagele în cercurĭ ca să facă bute. Preoteasa mărunțică și slabă, înbătrînită mult, se lipise și dînsa de perete s'asculte. Cum era ghemuită lîngă popă, adusă puțin de șale, ți se părea că-i un punct lîngă un semn de mirare îngroșat.

Clacaniĭ dați ropot prin pănușĭ, pe cînd moș Turiță îșĭ turtea cărbunele în luleaua plină ca nicĭ odată.

— Acu maĭ merge, mîncat, băut, cu ciubucul plin, așa cum îĭ stă romînuluĭ maĭ bine...

— Udă-ne și nouă sufletul cu vorba.

— Apoĭ măĭ băeți, uĭ'te cum merge crugul povesteĭ: Mama luĭ Cuza era bătrînă și ea nu făcuse sămînță de băet, se bătuse dînsa de toate nevoile, cu babe și cu buruene, da nu da rod. Moșneagul eĭ de cît s'o scoată din casă:— Muere, mĭ-am petrecut zilele cu tine în sec, mi-am vejdezit o tinereță așa cu deșertul, aĭ să mă facĭ să mor fără umbră de urmaș... Baba bocete — moșneagul vuet, mă rog cum îĭ maĭ amară viața...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ei erau padurari la un boer din colo, hăt, de departe. Rătăcind ea odată prin pădure, iaca Maica-Domnului în drum, îmbrăcată sărac și rezămată în cîrjă. — Tare mai sînt flămîndă, femee hăi, dă-mi ce-va să-mi astîmpăr foamea... Bătrîna, bună la inimă, bagă mîna în sin și scoate o bucată de pită, luată pentru dînsa ș'o întinde cerșitoarei. — De la noi puțin și de la Dumnezeu mai mult,—i-a zis ea Maicăi Domnului suspinînd din adîncul sufletului. — Da ce ai de te lași răpusă de obidă, nu ți-i bine, ești tare abătută... — Ce am eu, nu-mi poți fi dumneata de folos!... — De unde știi, eu am umblat multă lume de cînd calicesc ș'am văzut de toate. Bătrîna a dat trist din cap. — M'am săturat întrebînd, numai Prea-curata născătoare m'ar putea scoate din făgașul durerei mele... Pe Maica Domnului o atinge vorbele babei și luînd'o de mînecă, o trage de să pun pe o buturugă.— Deschide-ți inima, că nu te ține parale vorba... Atunci ceea începe că așa și pe dincolo, mărturisindu-i toată ciondăneala cu moșneagul ei : — Ș'acu dă, cicălele lui treacă-meargă, le mai pun și-n cui după ușă, dă-i durerea mea, c'am să mor și n'am pe nimeni să-mi lipească o lumînare de cruce... Prea-curata se înduioșează ș'o mîngîe pe bătrîna ca o mamă bună ce-i. — Hai cu mine și-ai să fii mîntuită... A dus'o așa prin pădure și se opresc sub un fag scorburos. Sub poalele copaculuî era un puț părăsit astupat c'un spin. Maica-Domnului scoate căturu și desvălește un ochișor limpede de apă.—Aici e fîntîna în care a fost scăldat întîiu Făt-Frumos, bea că-i izvor de tărie și-ai să purcezi grea... Bătrîna s'aplecă peste ghisdea, ia apă în lin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901 1932

gura mîineĭ și-o bea cu credință. Cînd se întoarce să mulțumească cerșitoareĭ, nu vede pe nimenĭ, rămăsese numaĭ un miros dulce de tămîe ș'o cruce de fum tremurînd în aer. A înțăles c'a fost sfînta Maria și-a îngenunchiat închinîndu-se cu credință. La plecare dă să-șĭ însemne locul puțuluĭ, dar n'a maĭ văzut nimic în jur, s'a pomenit ca dusă pe sus, în fața bordeiuluĭ — vezĭ, n'a vrut Fecioara să-ĭ lese cunoscută fîntîna tărieĭ, ca să n'o arăte lumeĭ.

La lună baba abia se purta de îngreunată. Moșneagul înflorea, nu se simțea că merge pe pămînt de bucuros ce era. Cînd s'a încheeat luna a doua, pe bătrînă o tae de facere, i se sbătea doĭ pruncĭ în pîntece. Cu a treia lună se întoarce iar necazul în casa pădurarilor: Copiiĭ plîngeaŭ în mama lor de te rupea la inimă, se boceaŭ de plîngea frunza pe codru. Zi și noapte se văitaŭ din pîntece de nu putea adormi nicĭ pădurea de jelea lor. Obidă pe bătrînĭ! Le cînta îĭ mîngîia, le făgăduia cîte de toate, eĭ tot nu se ogoeaŭ. Baba dacă vede, pornește iar prin pădure, tot pe drumul de la început, chemînd cu adîncă rugare pe Maica domnuluĭ. La o răscruce de potecĭ, iată cerșetoarea de la inceput. Baba dă în genunchĭ, dar copiĭ se boceaŭ în ea ca nehrănițĭ de o săptămînă.—Știŭ la ce-aĭ venit, cînd aĭ băut apa, aĭ luat-o în două înghițiturĭ și-aĭ zămislit doĭ feciorĭ în loc de unul. Eĭ sînt amîndoĭ feriți de moarte și cu virtute de toțĭ. Frumoșĭ și plîng de pe acuma, cum ș'or împărți eĭ peticul nostru de țară, să le ajungă după vrednicia lor. Bocesc certurile din viitor. Tu du-te acasă și pune pe moșneag să le făgăduiască că va da unea apusul și altuia răsăritul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Da cum îĭ naște pe unul, bărbatul să și pornească cu dînsul în spre soare apune, ca să nu se ia la bătae amîndoĭ de la stăpînire. Să nu-ĭ hrăniți, de cît cu miez de nuc și faguri de miere, că eĭ nu sug lapte ca pămînteniĭ. Pe dînșiĭ boala n'are să-ĭ atingă, dar n'aŭ să aibă odihnă din pricina agerimeĭ lor...Baba face cum ĭ-a poruncit sfînta. Cum le-a făgăduit înjumătățirea lumeĭ, pruncii s'aŭ cumințit de par'că le-ar fi pus țîța în gură.

Nu se împlinește luna a treia și bătrîna cade la pat de facere. Moșneagul gătit de drum, cu desaga de-a spinarea, aștepta cu scutecele în mînă. Cînd a făcut, copilul oraac... s'a luminat casa de aurul din pletele luĭ. Cela desface scuteca și-l învălește în grabă plecînd la drum.— Rămîĭ sănătoasă babă, că eŭ mă duc cu Napoleon al meŭ... I-a pus numele așa, pentru că era galben și frumos, întocmaĭ ca un napoleon scos din tarapanaua împărătească!... Baba a rămas acasă să crească pe Cuza...

— Eĭ, acum nu mă mir de ce-ĭ așa de amarnic...

— Cred și eŭ dacă a băut din scăldătoarea luĭ Ionică...

— Vra să zică el nu maĭ moare?

— Cîtu-ĭ lumea și pămîntul...

— Să ni-l ție prea curata.

— Mă meram eŭ de ce ține el cu poporul!

— Dacă a crescut pe brațe de țărancă!

Moș Ioniță lasă lumea să pue la cale pe Cuza, dînsul își scutură luleaua nebăgător în seamă, obișnuit cu laudele și cu uimirea celor ce-l ascultă. Movila să lățise mult, ascunzînd de tot pe bătrîn în cercul purcoaelor de pene. Sfășierile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

crîșcaŭ aspru, mîinile se încordaŭ harnic zorind treaba. Preoteasa rămăsese mută, piticită mai mult lîngă malul de popă, ce rîdea sgomotos, astupînd tot golul ușeĭ cu burta luĭ rotundă.

— A ajuns bietul Cuza și frate cu Napoleon... mai rămîne să-l scoateți văr cu Hristos...

— D'apoĭ ce crezĭ, n'a fi?

Se întoarce moșneagul din popușoĭ rănit de rîsul batjocoritor al părinteluĭ.

— Da Napoleon ce a ajuns, moș Turiță?

— S'a mai întors pădurarul la babă?

— Spune ceva și de Napoleon...

— Poĭ pe Napoleon îl știŭ și buruenile, măĭ papă-lapte ce sunteți, numaĭ voĭ pe semne n'ați auzit de el...

Vorbea cu atîta dispreț, cu atîta încredințare de zisele luĭ, c'ar fi pus în încurcătură pe cel maĭ cunoscător într'ale isvoarelor istoriceștĭ.

Duduea nu vedea înainte de cît luminĭ din basme, nălucirĭ feerice. Uitase că-ĭ între oameni, privea înviorată așa nehotărât, dusă pe aripile străveziĭ ale minței, în cuprinsurile parfumate și pline de soare ale fantasieĭ.

Moșneagul își umpluse a doua pipă de tutun.

— Măĭ, scăpărați unul, că s'o fi trecut cărbunĭ în vatră.

Câți-va sar cu cremenea și cu iasca...

— Eheeĭ, nevestele odată în viață sînt și dînsele cucoane, atunci cînd-îs la nuntă, eŭ știŭ că lăfăesc în ajutoare de cîte orĭ e clacă—în zilele cele-l'alte mi se știrește gîtul de pofta unuĭ fum, da nu zice nimenĭ, ține moșule o lulea de tutun.. acu trag și eŭ ca din binele altuia...

— Da nu uita pe Napoleon...

— Ce-ĭ el acum?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce să fie ?—împărat...
— Și unde moșule?
— În țara lui soare-apune...
— Și cum a ajuns el acolo?
— L'a dus tată-su.
— Și cum de-a pus mîna pe tron.
— Doar nu-i degeaba frate cu Cuza și adăpat din scăldătoarea lui Făt-Frumos... El cînd a sosit acolo, crescuse mare ca toți oamenii. De departe a șvîrlit busduganul în spre palaturile împăratului de acolo, că să-i vestească venirea. O fi fost multe poște între el și scaun, că numai busduganul, cu toată iuțeala svîrliturei, a mers o noapte și o zi. Intîi s'a oprit cu vîrtul în poartă, o deschide ș'apoi se-nvîrtește cu cela capăt în ușă, o dă înlături și căzând în mijlocul mesei,—că tocmai se-ntîmplase să ospăteze împăratul cu sfetnicii,—zise tare :—Stăpînul meu ș'al vostru, Napoleon cel mare, vine pe drum și m'a trimis să vă spun să-i goliți palatul și tronul, dacă vreți să fie lucru cu cinste... Mesenii rîd și dau să-l arunce la o parte, da nu s'a găsit nimeni să-l poată ridica măcar.—
—Ia acum ne-am găsit bacăul... Nu le-o mai ticnit mîncarea de atunci. Impăratul gătește oștirea, credea că și Napoleon vine tot cu tărie. Cînd l'a văzut că-i singur, aducînd pe tată în cîrcă, i a venit a rîde. Da soldații s'au îndrăgostit de el, că-i romîn frumos și înfățoșitor.—
— Poi unde ți-i tăriea, Napoleon împărat?—Eu mă bat singur cu tine și cine-o dovedi să rămîie stăpîn. Impăratul rîde și zice oștenilor :—Legați măi pe derbedeul acesta... Soldații nu se mișcă, erau fermecați de statura lui și de chica galbenă ca napoleonul nou.— Dacă nu te

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvan a.ro/mdrr1901 1932

ieĭ cu mine la trântă, să facem alta maĭ ușoară... Și el să duce la calul împăratuluĭ, îĭ ridică picioarele de dinainte, desface cu unghia potcoavele de la copite și luând pe una în mână o strânge de-o face boț de oțel.—Turtește și mărĭea ta cojița astalalta... Cela îngălbinise. Oștirea strigă să trăească împăratul lor Napoleon, iar pe celalalt l'aŭ gonit cu bulgărĭ afară din cetate.

Și iaca cum, măĭ băețĭ, a ajuns Napoleon, fratele geamăn a luĭ Cuza, împărat în țara luĭ soare-apune...

Movila se lățise de ajungea moșneagul cu coatele de pământ. Oamenĭĭ nu se vedeaŭ din mormanele de pănușĭ. Claca era pe sfîrșite, un ropot și popușoĭĭ se găteaŭ de desfăcut.

— Eĭ, dar pe Bujor cum l'a ales domn?

— Maĭ încape ales? Ș'un orb i-ar fi pus mîna în creștet. Cînd a eșit în lume, toțĭ i s'aŭ închinat, cu mic-cu mare, cu țăran, cu boer... I-aŭ zis toțĭ, măĭ, haĭ să ne fiĭ vodă și el s'a prins...

Popușoĭĭ trașĭ de sub moșneag de clacanĭ se răresc. El dacă vede, să ridică și să scuture.

— Mi-aț stricat cuibarul, măĭ diavolilor și bine mă maĭ aciuasem în el.

Popa se dusăse să-șĭ maĭ răcorească cel gît aprins, preoteasa rămăsăse cu mîinele la pept, răpită de minunea celor spuse. Moșneagul pufăea luleaua în sec, numaĭ să zică că nu șade de geaba.

— Știĭ că-s deșteptĭ țăranĭĭ Bujorene, vezĭ ce fantasie bogată, cum caută să-șĭ înplinească lipsurilor științeĭ!..

— Cîtă drăgălășie e nevinovată în povestirea lor!..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Acasă, noĭ fetele cunoscute, îĭ luam drept niște dobitoace de tras la jug ș'atîta tot...

— Acasă la voĭ cu cîte lucrurĭ nu vă-nșălațĭ... Ne șopteam încet, ocrotițĭ între dealurile uscate de pene.

— Încă-un forfot și treaba gata, haĭ băețĭ...

Popa-șĭ arătase nasul vînăt din noŭ.

— Are vr'un ajutor Cuza acolo la domnie?

— Cum să n'aibă!..

— Pe cine?

— El ș'a ales așa pe sprînceană vr'o doisprezece hojmalăĭ de romînĭ, știĭ tot unul și unul...

— Sfetniciĭ, așa-ĭ?

— Acu le zice meniștri, după limba asta maĭ nouă, da tot acolo vine socoteala.

— Ș'are să ne dee pămînt?

— Apoĭ doar pe asta-s pușĭ...

— Și n'or să zică nimica boeriĭ?

— D'apoĭ eĭ n'aŭ ciomag? — tea!...

— Să-l ție Dumnezeŭ cu zile!

— Să trăiască domnul nostru!

Claca se mîntuise.

Gazda mulțumește romînilor, spunînd fie-căruia cîte-ceva. Abia ne făceam loc prin pănuș. Gaițele pe mîntuite clipeaŭ obosit. Afară se vedea întuneric. Cînd să ieșim, preoteasa face ochiĭ micĭ și se uita la noĭ de aproape.

— Da aceștia de undé-s?

— Că iacă nicĭ eŭ nu-ĭ cunosc—de unde sîntețĭ frumușeilor?

Tata s'apropie stingherit, să dumerească pe popă...

— Iĭ noră-mea cu fi-umiu, sărut mîna părinte.

— Ahaa... băetu cel lepădat... știŭ...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro/1901-1932

Eŭ tresar jicnit, Duduea să lipește de mine tremurând.

Doamne-Doamne, cu ce ți-am greșit!...

Imĭ perise un timp din minte umbra torturătoare a gîndulŭĭ că sînt copil de găsit M'aruncasem în brațele părinților ca într'o luntre de scăpare. Eram în placul frămîntăreĭ de valurĭ, înconjurat numaĭ de furie și de necunoscut. Când mĭ-aŭ întins brațele lor de tată și mamă, credeam c'am născut din noŭ, am tresărit că necunoscutul s'a luminat și mîniea amenințătoare a talazurilor mi-a rămas sub picioare. Nu maĭ eram copil părăsit, arătat de toțĭ cu degetul, desprețuit de mamele bune și batjocorit de copiiĭ cu tată. Azĭ o vorbă neghioabă a uneĭ brute nătânge, mă deșteaptă din visurile mele înălțătoare, prăbușindu-mă din noŭ în vârtejul necunoscutuluĭ, înconjurat de furie și de amenințărĭ. M'a făcut să înțeleg c'am rămas tot băeat lepădat, crescut din mila altora...

Duduea rămăsese tăcută, mergea alăturea de mine cufundată în nu maĭ știŭ ce gândurĭ. Nu-ĭ spuneam nicĭ o vorbă, de fricĭ să n'o depărtez de mine maĭ mult. Simțiam că s'aŭ rupt dintre noĭ legăturile misterioase ce ne apropiease de-a doua oară. Judecata mi se încurcase, nu puteam alege o idee măcar din grămada rostogolirilor de gândurĭ. In pripa de-a umplea tăcerea c'o vorbă de nepăsare, c'un nimic care să rupă stingherealа în care ne găsiam, firele judecăței mi se încâlceaŭ maĭ răŭ mărind maĭ mult stângăcia în care ne sbăteam.

Părinții înțelesese starea sufletelor noastre și pășeaŭ și dânșiĭ tăcuțĭ, strânșĭ de grija ce ve-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

deaŭ că ne stăpâneşte.— Ne duceam să dormim la eĭ, că era târziŭ ca să ne maĭ întoarcem în pădure.

Ce noapte chinuitoare! O clipă n'am putut să-mĭ amorţesc gândurile. Strîngeam pleoapele tare ca să-mĭ peară năzărirele ciudate ce jucaŭ prin întunericul din odae, dar cu cât cercam să le gonesc, cu atât se conturaŭ maĭ nerușinat în noaptea orbitelor, strâmbându-se răutăcios la mine, arătându-mă cu degetele lor de pană de cuţit şi hohotind răutăcios. Duduea se frămînta şi ea neobosită lângă mine. Eŭ vreaŭ s'o amăgesc că mă răsfaţ în alintările somnuluĭ, ş'atunci mă-ntind leneş, bâiguĭ îngăimărĭ neânţelese, mă prefac să sforăĭ dus. Dânsa crezându-se singură, se trage de lângă mine, se răzămă într'un cot şi oftă răpuitor. Imĭ ieşam din minţi, ca să n'o las pe povârnişul prăpăstios al singurătăţeĭ eĭ, săream spăriat din somn ş'atunci dânsa cădea pe pernă ca toropită de adormire, înăduşindu-şĭ suspinele.

Doamne, încotro îmĭ îndrepţĭ paşiĭ!...

M'a cuprins o furie de aprinsă ură în potriva părinţilor, ură care mergea până la nebunie. Imĭ venea să sar din pat, să mă duc la dânşiĭ să-ĭ prind de gât, să-ĭ târăsc de sub plapoma lor în mijlocul caseĭ şi să-ĭ întreb ca un judecător nemilos, că ce-aŭ făcut eĭ din mine, din viaţa mea nenorocită!— Impinşĭ de dorinţĭ desfrânate, se apropie inconştienţĭ sub un tufar; din îmbrăţişările lor păcătoase nasc eŭ, sărman rătăcit şi pentru o prejudecată stupidă, găsesc cu cale să m'arunce ca pe-o cârpă murdară lângă-un gard, iar eĭ spălaţĭ în faţa lumeĭ, trăesc înainte, continuându-şĭ întâlnirile lor necurate... Le datoresc iubire?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

Trebuea să-ĭ iubesc dacă s'arătaŭ vredniciĭ de mine, să nu mă fi crezut ca o ruşine a curăţenieĭ lor, fecioreştiĭ. O mamă chiar dacă lunecă în orbirea păcatuluĭ, trebue să-şĭ ducă în braţe fructul dragosteĭ cu trufie, să-nfrunte credinţele netoate ale mulţimeĭ, ridicându-şĭ mîndră în sus sarcina ca pe un trofeŭ al voinţeĭ eĭ...

Ziua umpluse odaea largă, desmormântându-ne din întuneric. Duduea se scoală încet de lângă mine, mă păseşte dămol şi se dă jos ca să se îmbrace. Ea mă credea adormit. Imĭ sîngera inima de durere. Vroiam să-ĭ cad la genunchiĭ, să-ĭ sărut poalele plîngînd şi s'o rog să nu se îndepărteze de mine, să mă iubiască de milă, că nu-s om răŭ şi niciĭ vinovat. Spionând'o printre genele mele moĭ de lacrămĭ, o văd că se razimă obosită de părete, dând un ţipăt uşor. Sar ca muşcat de viperă ş'o prind de subsuoriĭ. Ea-şĭ ţinea mâinele proteguitor pe pânticele boltit ce-ĭ rotunjea cămaşa în formă de potir.

— Ce aĭ Dudue ?

Ea mă fereşte desgustată, stăpânindu-şĭ plînsul.

— Lasă-mă, sunt o nenorocită !"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIV

PE POVÎRNIŞ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?id=1901-1932

„Pe pămînt luciŭ alb de zăpadă, iar în văsduh potop revărsat de soare. Razele în desfăşurarea lor de strălucire, înecaŭ totul în lumină rece, cădeaŭ săgetător în oglinda omătuluĭ cu feţişoare multe, sfărmîndu-se în licăririĭ de cristal. Scînteile luminel îţĭ amăgea ochiĭ. Pămîntul părea un nemăsurat diamant, tremurat în razele soarelui...

In pădure linişte solemnă. Copaciĭ negri, amorţiţĭ de ger, înţăpenise cu crăcile întinse, nemişcaţĭ, feştelind întinsul troianuluĭ, cu crestăturĭ negre încîlcite. Aĭ fi crezut că s'a jucat un copil cu cărbunele, pe un părete văruit din prospăt.

Eŭ lucram la şopronul pentru vacă. Il ridicasem din furcĭ ş'acum ciopleam la căprioriĭ, ca să-ĭ fac acoperămîntul pînă nu se strică vremea. M'am gîndit că are să ne trebuească lapte cu facerea Duduel ş'am luat de la mănăstire o juncană cu viţel, în socoteala simbrieĭ mele. Ĭĭ înjghebam o leacă de dos pe iarnă, ca să nu rămîe în vraeştea viforuluĭ.

Ciopleam din putere în ceafa stejaruluĭ, căutând să-mĭ istovesc tot prisosul de vlagă în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

muncă, ca să nu mai am cum hoinări cu mintea printre ruinele negre ale visurilor mele năruite. Cu treaba te ieai și nu mai ai când să te lași jucărie gândurilor mistuitoare. Omul amărât simte o adevărată voluptate în faptul de a se da cu totul sforțărilor trupești, de a nu duce greul până cade sleit de trudă, ca să poată și el închide ochii în legănarea dulce a somnului.

De la clacă încoace n'am mai avut noapte de odihnă. Nevasta mă urăște, purtându-se cu mine tot de-a-ndoasele. O prind câte-odată cum să uita cu dușmănie. Nu mănâncă, îmi vorbește răstit și'a mutat patul pe laiță, dându-mi pe zi ce trece brânci în spre perzare.

Ce vrea să facă Dumnezeu cu mine?

Capul îmi arde, duc palmele la tîmple și mă strîng apăsat, de frică să nu sară țăndări în ferberea sîngelui aprins. Nu știu cît mai am de mers pînă la nebunie. O de-așî da în cuprinsul ei amăgitor, așî scăpa cel puțin de conștiința durerei!...

Intr'o zi o găsesc plînsă, răzămată cu fruntea de geamul rece și privind afară.

— Dudue, matele nu ți-i bine.

Ea tace.

— Iți lipsește ceva, spune?

— Totul...

Eu m'apropii și ieau mîna stîngă să i-o desmerd. Dînsa o trage ca de la foc și se-ntoarce cu dosu.

— Ce vină îți port, de mă chinuești așa?

— M'ai nenorocit.

— Eu?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mari 901-1937

— Mi-aĭ întors mintea crudă și m'aĭ făcut să omor pe mama ca să trăesc în pădure ca bursuciĭ, numaĭ între țăranĭ și-n umilinți...

— A fost maĭ mult voea matale.

— Ce știeam eŭ!...

— Ș'apoĭ judecam eŭ ce făceam, îmĭ eraĭ dragă..

— Cred că-ți dădea mâna...

— Mergeam ca prin vis...

— Ce vis frumos, maĭ ales, dacă mă gândeam să scotocesc maĭ de dinainte saltarele mameĭ cu banĭ și să ți-ĭ puĭ în sân...

— Dudue iea sama ce vorbeștĭ...

— Era bine să ĭeaĭ și dumneata sama ce facĭ..

Ce să-ĭ maĭ zic, am ieșit și m'am dus năuc prin pădure.

Nădăjduiam că schimbarea timpuluĭ are să mi-o redee, a fost numaĭ o alinare de cîte-va zile și iarna, acu i s'a urât și cu dânsa. Nu maĭ vorbește ca altă dată de copilul nostru, poartă sarcina ca pe o povară urâcioasă, așteptând numaĭ timpul să se ușureze de ea și să-șĭ caute de drum înainte. Cum am putut eŭ să cred în trăiniciea dragosteĭ ce ne-a apropieat, când știeam în ce lume am să trăesc! Sufletuluĭ eĭ bolnav îĭ trebuește schimbare în vieață și strălucire în ale traiuluĭ.

Ce rătăcire pe capul meŭ!..

Ea duce cu dânsa urâtul unuĭ șir de strămoșĭ trăițĭ în bine și-n prefacerĭ de lume. Bucuriea castă din jurul eĭ, simplă și nevinovată, nu-ĭ poate umplea tot golul traiuluĭ. Imblânzirile de la răstîmpurĭ, eraŭ niște popasurĭ trecătoare. Furtuna dorințelor eĭ otrăvite, se răsufla atuncĭ din bântuire, ca să pornească pe urmă cu maĭ multă pustiire. Eŭ rămân ofilit, în urmă, trist

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de plecarea ei, ca ramura pe care s'a odihnit din treacăt un înger...

Cu tot cioplitul istovitor, gândurile nu mi se țin acasă, bat drumurile arse ale desamăgirilor mele. Surcelile sar late și pline de mâsgă, îngropându-se adînc în omăt, mi se pare că le desfac din inima mea văduvită,

Viţelul lasă pe măsa la esle și-mi dă târcoale se pleca după sburăturile ce săreaŭ din lemn, își vâra botișorul suflecat în culcușul lor din zăpadă, mirosia, ș'apoi fluturând capul pleca sburdând. Vaca întorcea ochii după el, mugind cu durere de mamă.

Soarele nepăsător își desfășura învolt pletele razelor lui reci, sfărmându-le în scânteeri cristaline, de luciul troianului întins. Liniștea amorțită din codru, era trezită numai de isbiturile pline ale bardei mele.

Las cioplitul și mă mai duc în bordeiŭ.

Duduea ședea pe marginea patului, cu oglinda în mână și-și ștergea obrajii c'o batistă muiată în spirt. Privea lung și trist chipul ei răsfrânt și-și ciupea petele cu ciudă, desgustată de aceste semne a rodniciei,

Staŭ abătut la o parte neluat în samă de dînsa. Obrajii ei muiați își dădeaŭ drumul de pe sub ochi, lăsându-se bugeți și patați. Era numai în cămeșă. Mânicele scurte îi desvăleaŭ brațele ei de spumă. Sta plecat mult înainte, sprijinindu-și picioarele goale într'un scăuel cu trei picioare. Prin tăetura cămeșei de la gât, se vedea cum

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?id=1901-1932

atârnă sânul ei fecund, slăbit din petroșirea lui țeciorească. Pântecele binecuvântat îi umplea tot locul dintre pept și brațe, boltindu-se ca un mugure de primăvară.

Își dădu-se drumul din toate încheeturile, că nu mai cunoșteai răsadul de femee din alte timpuri, se desfăcuse ca o gogoașă de nucă ce dă în toamnă, gata să-și lepede fructul copt, la cea mai ușoară atingere... M'apropiĭ de dânsa încet și mă pun pe laița de alăturea. Caut la ea rugător și abătut. Mă uitam cu milă, cum își aprindea fața cu arderea spirtului. Dânsa părea că nici nu mă vede. Ce-o fi gândit în vremea asta? Părul îi era strîns în două gâțe de aur curs, prelingându-se în noduri sleite de-a lungul spinării.

Sprijin cotul drept în genuchi și aplecându-mă în spre ea, îmi razim bărbiea în palmă.

— Suferi, Dudue...

— Poate...

Nu-și ridica ochii de loc din oglindă.

— Nu vezi că mă chinuești?

— Treaba dumneatale...

— Și vina matale...

— Ce ai cu mine!...

— Imi ești femee.

— Mă mir c'o poți crede...

— Dudue, ți-am greșit ceva?

— Uite ce-ați făcut din mine...

Și ea-și trage cu degetele obrajii rupți de pe sub orbite, întinzînd carnea cu ciudă.

— M'ai adus într'un hal, ca vai de lume...

— Dumnezeu a vrut așa.

— Vorbești și tu de Dumnezeu!

— Și de ce nu?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Pentru că urăștĭ biserica și pe călugărĭ...
— Ce are de-a face, una și cu alta.
— Eștĭ un nerecunoscător, ceĭ de la mănăstire te îngrijesc ca pe copilul lor și tu dacă n'aĭ creștere, le întorcĭ spatele mojicește...
— Dudue, tocmaĭ tu să vorbeștĭ așa...
— Da ce crezĭ că eŭ n'am ochĭ?
— Orĭ-cine s'o spue, dar tu!...
Mi-am prins capul între mîinĭ și mă văitam ca un om ce s'a perdut în flacărĭ tot avutul, tot norocu lui.
— Doamne-Doamne cu ce am păcătuit în fața mărireĭ tale!..
Duduea s'apleacă din noŭ în spre oglindă, continuînd a-și ciupi obrajiĭ cu batista muiată în spirt, îndărăptnicită să-și curăță petele.
Bordeiul era plin de lumină. Din lăuntru se dusăse orînduealĭ, de maĭ înainte toate stăteaŭ în neorînduealĭ, eŭ ce maĭ dovedeam cu grijitul. Pe jos nemăturat, blidele cum stătusem la masă, pe poliță o halandala, dulăpeoarele par'că le-aĭ fi întors cu susa în jos.
— Înțălege Dudue, lucrurile astea trebue să aibă un sfîrșit.
— Treaba lor...
— Ș'a matale de loc?
— Ce mă privește!
— Ne-am înjugat, să ducem o viață, pesemne...
— Crezĭ?
— Nu-ĭ nevoe s'o cred, o văd...
— Se poate... cîte nu vede romînul, trăind și nemurind!...
— Nu ne-am luat amîndoĭ?
— Eĭ, și!...
— Imĭ eștĭ nevastă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

— Unde ți-i cununiea?

— Dar copilul nostru?

— Cîte dobitoace nu fac copiĭ și fără să aibă bărbat!...

— Dudue, ce vrai să ziciĭ?

— Zic că drumul e înpărătesc.

— Cum?

— Beleaua ți-o las aicĭ și eŭ am să mă duc să plîng pe mama...

— Și ai să te-ndurĭ?

— Ce-ar putea să m'oprească!..

S'a lăsat un hobot de moarte peste ochiĭ meĭ, înegrind totul din încunjur. Am amețit de par'că mi-ar fi lepădat o mînă dușmană nu maĭ între ochĭ. Năucit, nu mi-am maĭ dat samă pe ce lume sunt și ce gînduri mi se maĭ sbat sub coș-cova capuluĭ...

M'am trezit de binețele ce-mĭ dădeaŭ romînii. Umblam buimac pe lîngă zidurile mănăstireĭ, înpleticindu-mĭ picioarele ca un berbeteag de beție. M'a covîrșit o jale de negrăit după copilăriea mea dusă, mintea setoasă de timpurĭ curate sfredelea fometos vremea și s'afunda lacom în trecut. Necazurile de-atuncĭ, îmĭ păreaŭ nimicurĭ, totul se lumina de strălucire și nevinovăție, uitasem micele neajunsurĭ și nu vedeam de cît soare și fericire, pluteam pe fîlfîirĭ străveziĭ de aripĭ îngerești.

Ce-ĭ tortura de acuma, pe lîngă priveliștele primăvăratece de demult! Mi se parea că un demon prefăcut în înger, m'a amăgit din raĭ, ca să mă prăbușască apoĭ din înălțimea parfumată, în vîlvătaea mistuitoare a infernuluĭ. Imĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sunaŭ în urechĭ numaĭ gemăte sfăşiitoare şi plînset de înmormîntare. Auzeam bine cum pocnesc mădularele destinse de flacără, cum pîrîe pilpîitor para prididită a cătranuluĭ aprins. Aşteptam să mă-nbrăţise şi pe mine aripele de foc, să-mĭ sărute buzele şi faţa gurele setoase de jaratec.

Cînd m'am atins cu mîinele de piatra zidurilor, am tresărit înviorat, m'am bucurat ca de găsirea unuĭ sprijin, de pe care să nu mi ajungă dogoreala de sub picioare. Respiram în slobod, întorcîndu-mĭ gîndurile de la Duduea, ca de la o arătare urîtă.

Nu m'am luat mult cu amăgirea copilărieĭ, atragerea misterioasă a nenorocireĭ de-acum mă fura sorbitor, eram subt de amintirea întîmplăreĭ de azĭ, ca de-o apă cu vîrtejurĭ.

Ridicat un moment pe sborul legănat al aducerilor aminte, n'am băgat de samă că mă depărtez mult de pămîntul cu pacatele ş'acum auziam vîjîind golul dintre noĭ, vîjîitul acela înghiţitor, care năluceşte ochiĭ celor suiţĭ în turnurĭ înalte şi-ĭ face să sară cu ardoare în perzare, ca după o chemare tainică. Eŭ în prăpăstuirea mea ameţitoare, am întrezărit jos rînjitul batjocuritor al Dudueĭ şi braţele eĭ de lapte întinse ademinător...

Fug de mănăstire, ca de om care n'a ştiut la bine, şi pe care-l înconjurĭ de teamă să nu te compătimească...

Era maĭ să ies din sat, pe drumul ce se lungeşte alăturea cu valea Ştemniculuĭ, cînd pe drept crîşmă, aud venind de-acolo un sdrăngănit cunoscut de cobză.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Tresar...

Fără să mă mai întreb cu mine, dau buzna înlăuntru.

Pe laiță, îndoit mult pe cobză, cu degetele îngropate în strune, tatăl Ilincăi, țiganul cu barba creață și albită acum, își cînta singur. Alături era o oală cu vin. In crîșmă, nimeni. M'apropiu ca de-un mormînt cunoscut.

— Bun găsit...

Țiganul fără a-și tăea sdrăngănitul, ridică capul înbătrînit, uitîndu-se la mine cu niște ochi afumați și nu-mi zice o vorbă. Eu m'așez pe-o altă laiță din față. Moșneagul se curmase din nou pe cobză, bătînd'o cu mai multă întârtare.

Hobotul negru ce-mi înpainjinea ochii, se sfășie de ivirea stearsă a două chipuri de ceară.

Părintele Pamfilie și Ilinca!..

Flămînd mai ești, pămîntule, de nu cruți nici pe cele mai gingașe făpturi a încoronatei tale; mînînci cu nesațiu totul, amestecînd nemilos la un loc floarea cu vermile, bunul cu cel ce ucide. De ce ne mai desmerzi ochii cu atîtea minuni, de ce te acoperi cu atîta podoabă, de ce ne amăgești cu dărnicia ta, cînd tu faci toate numai pentru astîmpărarea foamei tale, hămisitule!..

Mă mut cu gîndul mai departe, la sara cînd am văzut întăi pe Ilinca. Un moment mi-a sbîrnîit în urechi glasul ei hotărît.

„De m'ai pune pe-un cărbune
Ibovnicul nu ți-oiu spune“..

Răzămată cu mîna dreaptă în șold, frântă pe-un pin pe spate, cu pana neagră a părului căzută în privire...— Și ochii, ochii ei mari aprinși, ochi feciorelnici ca ochi de bou.

— Cînți cu foc moșule...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

Țiganul lasă cobza la o parte, îndreptîndu-și șalele.

— Cu foc, da, că foc am și eŭ la inimă și cînd m'ajunge mai răŭ, bat în strune, să-l scutur pe cîntec...

Iea oala ș'o duce setos la gură.

— Ești amărît, hai?

— Nu beaŭ eŭ de bine...

— Și ce-ți folosește băutul?

— Potolește focul rămas la inimă...

— Și trece amarul?

— Uiți totul...

M'am bucurat de vorba lui, cum să bucură bolnavul cînd îi dai leac. Bat cu patul puștei în laiță și chem tare pe cei din casă:

— Ei, s'aduceți vin aici...

Iese nevasta de la treburi și dă în crișmă.

— Mă rog, să mă ertați, că vă las singuri, că *al meŭ* îi la lemne, și eŭ mă lupt cu toate.

— O ocă leliță Vasilcă...

Cobzarul înveselit soarbe tot din ulcică.

— Să-mi cînți și să bem, că am și eŭ un greŭ pe suflet.

— Da cine ești tu, măi tată?

— Nu mă cunoști?

Țiganul se întinde mai mult în spre mine tulburându-și fumul din ochi, ca să-și aleagă lumina privirilor lui stinse.

— Bujor...

— Auleoo măi nafura moșului, pe tine te căutam tăiculiță...

— Îți aduci aminte de mine?

— Ca de Ilinca... Da unde ți-i răutiea și potcapul?

— Le-am lepădat pentru alții...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1901-1932

— Și ce faci acu?
— Sunt pristav la pădurile mănăstirei.
— Insurat?
— Acuși scap și la copii.
— Auleo... numai eŭ nu știŭ ce-o fi de capul Ilincăi mele!.,
— Las'că-i la bine...
— Știi ce-va de părintele Pamfilie?
— Apoi n'ai fost la dânsul?
— Am fost, tăiculiță, am bătut toate drumurile de pe-acolo, da nu l'am găsit, să-mi văd pe Ilinca, voinica și mândra moșului...
— Nu duce grijă, că trebue să fie în bună rînduială, numai ai să te trezești într'o zi cu ea aici, cucoană mare, în rădvan domnesc...

Bătrânul înbujorat, îmi zice tainic, privind cu grijă în jurul lui.

— Oamenii de-acolo, care-l știŭ de copil, miaŭ spus că-i la București, sfetnic pe lângă scaunul stăpânirei.
— Așa are să fie...
— El îi din neam mare, viță veche de boer, era să-l aleagă ci-că vodă, da n'ar fi vrut nevastă-sa, Ilinca mea... C'așa a fost ea de mică, nu s'a-ndesat la mărire,—proastă, ce vrai, muerea e tot muere...
— Și cum ai întrebat?
— Cum se-ntreabă...
— Cu ce nume?
— Cum mi-a spus el: — Petre Bogdan, a vorniculuĭ...
— Credeam că nu știeai...
— Apoi m'a învățat el aici.

Și plecîndu-se mai misterios, vorbește în șopot:

— Acolo nici nu știŭ că el a fost călugăr.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— El n'a spus la nimenĭ.

— Nicĭ că ţine pe Ilinca mea... O îmbrăcat'o el frumos ş'a zis că-ĭ dudue— c'avea şi stat de domniţă, nu-ĭ aşa?

— Şi-ncă ce fel de domniţă !...

Cobzarul prinde-a râde din inimă, înecându-se în incurĭ vesele.

In vremea asta vine crîşmăriţa cu vinul.

— A-ngheţat polobocul afară şi scoatem numaĭ cu ţârâita.

— Dă-ĭ pace, c'aşa-ĭ bun...

Bătrânul meŭ îşĭ suge mustéţile.

— Să maĭ aducĭ o ocă leliţă, ca să nu te maĭ rupem de la treabă.

— Da ce-aĭ păţit tată, nu te ştieam aşa însetat.

— Am eŭ ce am, lasă...

Sorb cu toată inima din oală ş'apoĭ o-ntind ţiganuluĭ.

— Bea ş'apoĭ să zicĭ, cum ziceaĭ adineaoră, să ne aducem aminte de demult...

Ţiganul maĭ să dee gata oala.

— Mare foc am pe suflet, să nu-mĭ văd eŭ pe Ilinca !..

Smucind cobza cu întărâtare, îşĭ pleacă urechea pe coama eĭ şi îngropându-şĭ degetele în strune, prinde-a o bate la coaste cu îndărăptnicie, sdrăngănind ca un bondar prins între feréstri.

„Cuculeţ cu pana sură,
Picaţi-ar limba din gură..."

Ţiganul îşĭ întorcea în sus ceaţa ochilor luĭ fumuriĭ, lungind gîtul ahtieat, ca să-şĭ tremure maĭ mult răguşala glasuluĭ săŭ hodorogit. Eŭ îl urmăream cu interes, uşurându-mă mult sufleteşte. Bâzâitul cobzeĭ sdrăngănite, vrâsta cântecul, dându-ĭ şi luĭ răgaz să se maĭ răsufle.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1937

Ce amăgire deşartă şi fericirea omului! Alîntat de gânduri înşălătoare, moşneagul îşi trăeşte crâmpeiul de zile ce i-aŭ mai rămas în făurirî de visurî marî, aşteptând veşnic oaspetele dorit, pe Ilinca lui ajunsă domniţă. Ce s'ar face ruina asta de om, dacă s'ar vedea un moment năruite toate aşteptările luî, să ştie că fata i-ĭ ţărână, că întreaga bucurie e-o minciună şi c'ar să moară, urmărind ca un netot o umbră amăgitoare!...

Lasă de-o dată sdrăngănitul şi se-ntoarce iute către mine.

— Da nu, zăŭ, spune ce aĭ pe inimă?

— Nimic, ia mai mult chef de băutură.

— Să nu umbli mărginile, te cunoştĭ, spune, aşa-ĭ că trăeştĭ răŭ în casă?

— Vorbă să fie!...

— Ţi-ĭ femeea rea, de unde aĭ luat'o?

— Din lume.

— Mai pişc'o şi tu, mătură casa cu dînsa, că nevasta nebătută e ca moara neferecată şi calul nesecelat...

— Vorbeştĭ şi dumnea-ta!...

— Ascultă pe bătrînul.

— Crezĭ că-ĭ ca celea...

— Da ştiŭ că nu-ĭ ca oamenĭ, tot o cătrinţă dinainte şi una dinapoĭ poartă.

— Mai bine s'o lăsăm încurcată.

— Las'o da să nu te împedicĭ..

Vine a doua oală cu vin. Torn peste rămăşiţa de dincolo s'o-ntind ţiganuluĭ.

— Ţine, bea că trece amarul.

— Eŭ beaŭ, da să ţi-ĭ minte, vorba mea nicĭ ursul nu joacă de voe, şi-i sălbătăciune...

Ce simplă filosofie!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Eŭ n'am păţit la-nceput tot aşa cu a mea!..
— Taci maĭ bine.— Cînd aĭ venit?
— Azĭ dimineaţă.
— Şi cum aĭ trăit pe-acolo?
— De asta să se plângă un cobzar? Intri într'o crîşmă, păleştĭ maĭ cu ah în strune şi gologaniĭ cad pe răsuflătoare...
— Aĭ fost pe acasă?
— Nu.
— Şi cum de te-aĭ îndurat?
— Ştiŭ că n'am s'o găsesc măturată şi cu masă întinsă.
— E darmată la pămînt...
— Mă gândiam eŭ...
— Ce aĭ să faci acum?
— Crîşme nu sunt?
— Tot timpul?
— Păn' mi-a trece focul de la inimă...
Intind oala.
— Să ieĭ dumneata întăĭ.
Beaŭ cu aprindere.—După ce-o goleşte toată, ţiganul mă trage de mânecă.
— Să nu uiţi ce-am spus, pe muere s'o baţi dacă vreaĭ să-ĭ ticnească mâncarea şi s'o prindă somnul. Când te-a şti de stăpân, te perde din ochĭ de drag, cum te-a vedea maĭ du-te-vină, să ştiĭ că te ĭea înainte...
Râd de moşneag ca de-o drăcie ne maĭ văzută.
— Râzĭ, că-ĭ bine să râzĭ, dar să-ţĭ aducĭ aminte de ce ţi-am spus...
Eram în toane bune, vinul mă împăcase cu mine, mi se întorcea capul cu gândurĭ cu tot, uitând momentele de tristă încercare.
— Să maĭ aducă o ocă...
Mă ridic şi plesnesc înveselit din degete. Ţi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdr1901-1932

ganul nu lasă ferul cât îl cald și se prinde de cobză cu îndârjire.

— Zi, mă...

Sdrăngănea moșneagul, da și eŭ n'o slăbiam, o băteam tot în loc, trezind pămîntul cu dupăială.

— Indeamn'o, mă... tot pe loc, pe loc,—să răsae busuioc...

Cobzarul să-nferbîntă și sculîndu-se bătînd în strune, o înpletește și el înodîndu-și picioarele moleșit.

— Așa, mă...

Pusăsem mîna pe umărul țiganului plecat pe cobză ș'o ferbeam de ardea pămîntul.

— Eĭ, da ce-a dat peste dumnea-ta, nene Bujorene, nu te-am văzut jucînd de cînd ți-aĭ adus nevasta.

— Lasă lel'ță, că bine nu-i...

— Ce te maĭ uiță, capul să fie sănătos, că belelile curg ele gîrlă...

Femeea lasă vinul și se duce în casă. Cînd ajung cu roata pe drept oală o ĭeaŭ așa din joc și chiuind o pun la gură, muncind pămîntul mereŭ. Cobzarul se ținea de mine bîzîind și încurcînd jocul.

De la întoarcerea mea pe aci, eŭ n'am maĭ jucat. Cu ce inimă petreceam însă atuncĭ și cu ce gust beaŭ acum! Intâĭ era horă largă, ca și sufletul meŭ ce-și întindea aripele în spre orizonturĭ senine, săltam sprinten pentru că eram totul numaĭ iluziĭ și fericire, pe când acum mă mișc stingherit, căcĭ umerĭĭ și sufletul daŭ să se sdrobească de-o apăsare împovărătoare. Gâfâiĭ strâmptorat, ca unul prins de un mal, așteptând îngrozit deslipirea luĭ de tot, ca să-l striviască ca pe o muscă.

Imĭ port picioarele greŭ în frămîntarea jocu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui, ca și cum ar fi fost prinse-n feare. Mădurele mi le simt ținute, tot trupul par'că mi-l prins într'o plasă nevăzută de oțel, care mă strînge ca pe-o pradă așteptată, mă atrage în spre o gură lacomă ce mă pândea, gura soarteĭ dușmane, flămândă de fericirĭ omenești...

Beŭ din vin ca dintr'o apă tare ș'atuncĭ scuturându-mă vrășmășește, simt că se rupe mreaja ucigașă, mă sbat ușurat în joc, sar și țupăesc ca un scăpat de la ocnă, plesnesc din degete chefliŭ, mutând oala într'o mână cînd în alta.

— Să curgă, mă...

Dând rotocoale așa, mă pomenesc cu gândul tot în jurul nunțeĭ mele de la crâșmă. Văd pe Duduea purtând înainte, alintând numaĭ pămîntul cu vîrful condurașilor, învârtindu-se ușor ca un fulg luat de adierea zefirului. Și noaptea aceea albă, cu toată mireasma tare a primă-vereĭ îmĭ hrănia nebunia iluziilor, făcându-mă să trăesc o viață de feerie și de speranțe. Drumul făcut în care încete, duiumul de glume și hohotul înveselitor, toate mi se desvăleaŭ în amintire, ca un întins smaltat cu florĭ.

Atuncĭ credeam in trăinicia fericireĭ, nu știeam că e nestatornicie în dragoste, începeam viața de amăgirĭ cu încrederea unuĭ copil trăit departe de lume.

Tot sărind așa, mă desmețesc din vîrtejul ademenitor al trecutului înmuiat de primă-vară și mă văd cu oala în mână.

— Bea și tu, moșule.

— Beaŭ taică.

Sdrăndăgănitul încetează. Eŭ mătăhăiam amețit, ținând'o tot pe loc și cu bătaĭ. Cela lasă oala ș'o iea maĭ cu pornire, lovind'o în strune întărtat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Zi, mă...

Am învîrtit-o noĭ așa singurĭ păn sub sară. Bătrânul muiat de tot, se lăsase po laiță, dând înainte cu cântecul. Când am văzut că se întinde însărarea, plătesc și mă duc în spre pădure, mergând pe două pârtiĭ. Țiganul îmĭ cîntă în urmă, lunecându-șĭ picioarele slăbite în toate părțile. Am mers cu cobzarul până sub streșina codruluĭ. Ne oprim și maĭ zice cela unul cu foc de răsuna valea. Țăraniĭ ieșise și se uitaŭ cu mirare, de norocul ce a dat peste mine.

Se știe lumea prin ce pârjol trec, m'ar boci cu copiĭ cu tot.

— Ne-ajunge moșule...

— Să ne fie, atunciĭ...

— Vino într'o sară la mine în pădure, să-mĭ vezĭ nevasta.

— Am să vin, — da să mi-o mustruleștĭ ca pe rătaniĭ, dacă țiĭ la casa ta...

Țiganul se depărtează împleticindu-șĭ mersul și bătînd înainte în strune. Rămîn în urma luĭ, pînă nu l'am maĭ văzut de printre case.

Știĭ tu, nenorocitule, ce ruină e în jurul tăŭ?

— Acasă intru cu noaptea. Cînd să trec pragul, mă împedec de maĭ să vin în brînciĭ. Nu maĭ vedeam de cît bucurie și zile bune înainte. Vinul mă-npăcase cu lumea, mi se părea copilărie tot sbuciumul meŭ nătîng de azĭ.

— Buna-sara, Duduea mea...

— Vină-ncoace, Bujorene...

Gemătul și vocea eĭ stinsă m'aŭ desmețit ca prin farmec. Stătea întinsă pe pat, ștergîndu-se sub zăbranicul neguros al însărăreĭ.

— Staĭ iciĭ la capul meŭ...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se uita la mine cu niște ochi așa de îmblînziți, o blîndețâ rugătoare de vită bolnavă, care-și vede păstorul apropiindu-se. Lumina stinsă din bordeiu, dădea și mai multă înduioșire privirei plînse.

M'așez îngrijurat alăturea, dînd să-i răcoresc fruntea cu pipăirile reci ale palmelor. N'apuc bine să-i duc mîna la cap și ea mi-o prinde cu tremur, și mi-o duce la gură acoperind-o pripit cu sărutări și lacrămi...

— Ce-i asta, fată hăi...

Și-mi trag brațul ca de pe jaratec.

— Eartă-mă, Bujor-bădiță, sunt o păcătoasă fără de minte...

Caut cu desmerdări și vorbe bune, să-i ogoiu plînsul.

— Eu am uitat de-atunci.

— Nu căuta să mă-nșeli, tu nu poți uita vorbele de azi și nici nu trebue să le uiți, să mă chinuești cu ele, să mi le spui cînd oiu fi eu mai la bine, să mă bați dacă vrei, că mi se cuvine, eu n'am să zic nimica, am să rabd ca o roabă nevinovată...

— Dudue, ce vorbești așa...

Își îngropase capul în pernă și plîngea cu sughițuri înecătoare. O sărut eu în gropița cefei, dau să-i întorc capul alintător, ea nu se lăsa, suspina des și de la inimă, bîiguindu-și imputări amare. Imi las și eu capul lîngă al ei, uitînd de crîșmă și de toate din lume.

Un moment se face tăcere, Duduea se ridica în mîini cumințită. Eu mă uit lung la dînsa. Ducîndu-și mîna tainic la pîntice, îmi zice stăpînindu-și suspinele :

— Știi, și azi s'a sbătut...“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mnrr_1901-1932

XV

FULGI DE LUMINA

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdrr1301-1932

Noaptea curată ca ziua. Jos întins alb de zăpadă, iar în cuprins lună și scânteeri de stele. Poiana era luminată ca o sală gătită de nuntă. Omătul poleit de razele răsfrânte, părea argint topit, însolzit de suflările clătinătoare a viforului. Pe departe, într'un cerc larg, se încadra în ramul negru al pădurei.

Singurătate și liniște cuminte...

Stăteam amândoi la geam, lipindu-ne drăgăstos capitele îmbinate. Religiositatea de-afară ne coprinsăse și nouă sufletele de solemnitate. Muți, cătându-ne numai mâinele cu iubire, ne topeam privirile în claritatea severă din văsduh. Pădurea însprâncena toată zarea cu umbra copacilor goi, înghițind brusc potopul de strălucire ce se lăsa în valuri cotropitoare. Numai dacă te uitai peziș, printre tulpinele dese, întrevedeai revărsarea albă a troianului, de ai fi luat copacii drept picioarele grele a unor urieași, ce bălăcesc printr'o mlaștină de lapte.

— Palatele vechilor dogi, nu erau luminate mai feeric...

Ochii Duduei se aprinsăse de extaz.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

Nu-ĭ așa?

Poiana-ĭ fața salonuluĭ de bal, dintr'un cas-
medieval și copacĭĭ roata de stâlpĭ marmo-
de luminĭ, lipsesc părechile visătoare...

Eŭ tresar pornit.

— O! sunt și ele, du-te numaĭ în tăcerea adîncă a codruluĭ. Castelanele gingașe fac rotirĭ elegante de valsurĭ pe la strâmtorĭ, lăsându-se înpunse de curtenitorĭĭ căpriorĭ...

— Și-ĭ vede numaĭ luna...

— Ba și cine-ĭ pândește...

— Auzĭ?

— Bucuriea și uitarea le țin păn aud tușitul urlător al hursuzuluĭ stăpân de lupĭ...

— Ce salturĭ spărioase!..

— Intocmaĭ ca ș'a castelanelor surprinse...

— Ce idilă răpitoare!..

— Și cât belșug de sănătate și de fericire senină!...

Stelele îșĭ tremuraŭ scânteerile înfrigurate în apa albastră a tărieĭ limpezite. Scobitura cerului părea că-ĭ rotirea uneĭ enorme petale de cicoare înrourată, căzută așa cu marginele peste dealurĭ.

— Mergĭ?

— Unde?

— Să rătăcim printre coloanele de granit ale palatuluĭ nostru luminat.

— In pădure?

— Să-ĭ vezĭ toată podoaba colnicelor.

— O vraŭ, vraŭ, iea-mă departe...

— Vom privi dansul spăriat al căprioarelor.

— Domnițele codruluĭ!..

Ne-am îmbrăcat în pripă. Ținându-ne voioșĭ de mână, ieșim, afundându-ne în răcoarea valurilor de strălucire cotropitoare. Inotam ușor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1901-1932

ca printr'o apă de lumină. Argintul clătinat al zăpezeĭ, sleit în solzĭ suflaţĭ, se poleea oglinditor în bătaea luneĭ. Scoarţa troianuluĭ păturit, se rupea ca o coajă de placă înglodându-ne în colbul aspru al zăpezeĭ nisipoase. Mergeam sprijinindu-ne cot la cot, ca doĭ beţivĭ întârzieaţĭ.

— Ce zicĭ, e slabă duşumeaua salonuluĭ dumneatale, Dudue...

N'o puteam stăpâni din râs şi din bucurie.

— Ce bine mă simt !...

— Aşa-ĭ că nu te-a adus Bujor la loc răŭ?

— O nu, îţĭ mulţumesc !...

— Atuncĭ de ce mă chinueştĭ, une-orĭ ?

— Pentru c'atuncĭ sunt proastă...

— Ş'aĭ să rămâĭ în tot-d'a-una aicĭ cu bade-tu?

— Numaĭ moartea are să mă rupă de lângă tine...

— Cât sunt de mulţămit!...

— Ce visare dulce!..

Se-npedeca în râs şi-n fuste. Sumanul larg îĭ ascundea mugurul boltit al pântecelui bine-cuvântat. Când se povidea într'o parte, se agăţa fricoasă de mâna mea.

— Şi tu aĭ maĭ văzut toate frumuseţile acestea ?

— De când am prins la ochĭ...

— Şi te-aĭ bucurat, nu-ĭ aşa ?

— De bună seamă.

— De-aceea eştĭ frumos şi voinic...

— Se vede.

— Cât sunt de fericită !...

— Numaĭ dacă o ţinea mult.

— O, tacĭ !...

Cum mergea alăturea de mine, fluturând cealaltă mână cu o sprijinire pipăitoare de aripă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bolnavă, zăresc cum ieșea din mânica sumanului ascuțișul lat al cuțitului nostru.

— Da ce-i acela Dudue?

Râzând alintat, îl întinde în spre mine copilăros, incuind vorba:

— Da nu ne ducem în pădure?

— Și?

— Poate ne iesă un lup...

Imi venea s'o iaŭ de subsori ca pe-o porumbiță alintată.

Intrasem de mult printre arborii stropiți de lună: crăcile dese închideaŭ bolovani de lumină. Așĭ fi crezut că-n mreaja întinsă a ramurilor staŭ prinse beșici străvezii de claritate, se sbat fluturi de raze. Numaĭ pe dedesupt se împînzeaŭ palpitări slabe de umbră.

Treceam acuma tăcuți, sprijinindu-ne în copaci iscoditori.

— Sss...

— Ce?

— Auzĭ?

— N'aud nimic...

— Credeam că-i lupul...

Și Duduea liniștită, își trage din noŭ cuțitul în mânică.

— Dacă-ar veni un lup, ce-aĭ face?

Eu îĭ arăt patul armeĭ.

— Da oare ne-ar mânca?

— Cum să ne mănânce, dacă-l înpușc!..

— Aha...

Mulțămită de răspuns, Duduea-și ascunde maĭ mult cuțitul, răzemându-se de mine cu încredere.

— Acasă când eram micuță, mă temeam tare de lupi...

— Poĭ acasă eraŭ lupi?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dr=1901-1932

— Nu, da ziceam noĭ fetele așa...
— Și de ce-ți era frică?
— Dacă nu erai acolo.,.
Cu cât vedea că-mĭ place nevinovățiile eĭ, cu atât se alinta maĭ tare, lăsându-se copilăros în umărul meŭ.
Mergeam ca printr'o poveste.
Stelele înfrigurate se înfioraŭ în tremurărĭ sclipitoare de lumină. vărsând maĭ multă scăpărare în părul răsfirat al lunei. Cuprinsul tot era un potop străveziŭ de claritate severă.
Gerul era sec, înădușitor, îți îngheța răsuflarea de la gură, un ger străbătător de noapte senină. Hainele noastre groase mănușele moĭ de lână și mersul sforțat, ne făcuse s'asudăm de cald și de bine.
— Câtă variațiune în timp!..
— Ce zicĭ, așa-ĭ că se-nbracă în podoabe felurita natura noastră?
— O risipă întreagă de înfățișărĭ și de culorĭ..
— Aĭ văzut și tu asta.
— Ș'o văd maĭ bine, pe zi ce trece...
— Miroasă numaĭ parfumul erneĭ, deschide nările și respiră, ce mireasmă de sănătate...
— Balsamul vigoareĭ...
— Iți place?
— O, parfumul de earnă!..
— Umple-ți plămâiĭ mult, simte-l...
— Bine spuneaĭ tu odată că frumosul și fericirea sunt orĭ unde le cauți...
— Frumosul e pretutindenea, numaĭ să știĭ să-l privești. Ele în furtună ca și-n senin, în noroiul călcat de vite ca și-n cîmpiea smaltată cu florĭ.
Duduea rămîne pe gîndurĭ, murmurînd trist:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Da... numaĭ dacă-ĭ frumos și liniște și-n sufletul omuluĭ, mi-aduc aminte ce ziceaĭ...

— Și liniștea din suflet ș'o rînduește omul, dacă-și stăpînește voința...

— Crezĭ?

— Cînd se simte tare, stăpîn, nu-l atinge nimic din afară, el rămîne dîrz, cu fruntea sus, trufaș, trece disprețuitor peste tot ce îndurerează pe un slab, pășind demn și senin în spre fericire...

— Crezĭ tu asta?

Stăruința care-o punea în îndoiala eĭ, m'a încurcat mult și privind-o lung dău trist din cap.

— Ar fi de crezut, da vezĭ că-s rar oameniĭ tarĭ, care să-și urmeze drumul drept, cu fruntea sus ca stejariĭ bătrînĭ.. Trăsnetele îĭ sfarmă, dar nu-ĭ încovoae...

— O, să n'aĭ nimic să-ți imputĭ!...

— Noĭ nu putem năzui la o fericire veșnică,— ne mulțămim cu tresăririĭ nălucitoare...

— Ș'atunceĭ vedem și frumosul?

— Pentru c'atunceĭ să face liniște și bine în suflet...

Singurătatea era trezită numaĭ de vorba noastră aprinsă. Rămăsăsem pe loc și ne încrucișam gândurile cu avânt. Ecoul nopțeĭ desmorțite, ne îngâna spusele, respingându-le de fundul văilor. Răsunetul vocelor m'a făcut să tresar din beție a pornireĭ mele fumegoase și să mă reculeg rușinat, ca omul care se desmeticește din aiurare.

— Ce-ĭ?

— Să nu râdă codrul de noĭ...

Ajungem sub un gorun urieaș, care-și întindea streșina crăcilor luĭ nodoroase, pe-o arie cât ar încheea horă un sat. Sus era pătulul în care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index.php/1901-1932

stăteam la pândă. Scot scara ascunsă într'un tufar ș'o sprijin în trunchiul gros.

— Suĭ Dudue, că eŭ te ajut din urmă.

— Da nu se rupe copacul?

O alint pe sub bărbie, râzând cu gust de prefăcătoriea eĭ copilăroasă.

Ce voluptate și la femeĭ, să se facă maĭ proaste de cât sunt!

Ne facem loc în cuibarul încăpător, învălindu-ne picioarele bine în fân și-n strujenii aduși din timpurĭ.

— Acu să tăcem, dacă vraĭ să vedem pe castelaniĭ singurătățeĭ.

Duduea se cumințește atent, deschizându-și mult albastrul ochilor. Eŭ trag săcurea de la coapsă și prind a dărma ramurĭ de prin prejur. Loviturile ascuțite ne tremura pătulul, sguduind împroșcător liniștea solemnă din văzduh.

— Ce facĭ?

Se pleacă Duduea îngrijată și mă-ntreabă în șoaptă dămoală.

— Chem domnițele pădureĭ...

— Care?

— Căprioarele.

— Și vin?

— Le-aduce foamea.

— Cum?

— Iarba-ĭ acoperită, la mugurĭ nu prea ajung, așa că ele vin când aud tăindu-se lemne, să ciugulească smincelile rămase.

— Și nu li-ĭ frică?

— Se păzesc bine.

— Ș'or să vie aicĭ?

Duduea salta de bucurie, de maĭ maĭ să bată-n palme.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ele umblă pe de departe după ceĭ ce vin la lemne, cum umblă oile flămânde după cioban.

— Ce bine-mĭ pare !...

— Ssss... ·

Se cumințește din nou, întinzându-și urechea atent.

— Auzĭ ?

— Ce ?

— Pîrîe coaja omătuluĭ în depărtare...

— Aha, aud...

Pîrîitul pâcăea tot maĭ aproape, pripit și uscat, cum pârâe găoacea de oŭ strînsă între degete.

Gorunul nostru venea pe-un șold al costișeĭ. Luna îl bătea în streșină, limpezind strălucitor sub poala luĭ largă. În juru-ĭ era loc sterp, copaciĭ fugise maĭ pe dedeparte, temătorĭ și îndesițĭ, să facă începere bătrânuluĭ stejar...

Incolo, de sub straja întunecată a arborilor s'arată îndrăsneț și băgător de samă un căprior mare. Se oprise un moment cu capul ridicat în spre noĭ, potrivindu-șĭ urechile înainte ca două scobiturĭ de lingură.

Duduea mă strângea de braț țiținď ca un copil când vede o minune.

Căpriorul face un salt încoace, înglodîndu-se până la iea în zăpadă. Ciutele amândouă după el, ascuțindu-șĭ și dânsele urechiușele în spre gorun. Te cuprindea mila și extasul, văzându-le cum se luptă cu troianul. Cele maĭ micuțĭ se sbăteaŭ ca-ntr'o îmbrățișare, în urmele adâncĭ făcute în omătul gros. Picioarele lor subțirĭ, delicate, intraŭ ca niște săgețĭ în așternutul sleit al ninsoareĭ.

Maĭ încoace pe șoldul costișeĭ, zăpada era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdr1901-1932

spulberată, aicĭ domnițele și domnișorĭi gingașĭ saltaŭ sprintenĭ și cu aleasă cochetărie.

Un ed rămăsase îngropat într'un culcuș adînc, se muncea să sară, se silea cu saltul, la urmă dacă se vede depărtat, tae liniștea amorțită c'o spintecare ascuțită de sberăt desnădăjduit. Cîrdul tresare, întorcându-se în loc cu capetele ridicate. Mama de mult s'aruncase înapoĭ, dar maĭ înainte de-a ajunge la hop, căprița scăpase din îngredirea de argint, sărind ușor povârnișul măturat.

Gurile lacome rod în mugurĭ, ca niște secere agere. Tăeaŭ crenguța fragedă iute, numaĭ c'o cronțănitură ș'apoĭ ridicând capul, mestecaŭ des, aținând ochiĭ și urechile cu înfiorare în toate părțile.

Duduea se iția printre crengĭ, aplecându-se încet și tremurînd țițiitor de bucurie. Mă strîngea de braț fericită, trăgându-mă și pe mine să privesc.

Căprioarele maĭ bătrâne împungeaŭ pe cele micĭ de la mâncare, gonindu-le în apa de lumină de-afară. Bătute, dădeaŭ fuga prin raze, spărieate și maĭ mult de nălucirea umbreĭ lor saltate. Își întorceaŭ privirile cu sieală, mirându-se de feștelitura neagră ce se târăște după ele ca o amenințare. Reculegându-se din alergarea desmetică, așa ca la scăparea uneĭ amintirĭ, se întorceaŭ înapoĭ fluturând din cap cu rușinare.

Se simte un tremur în turmă ș'un moment toate căprioarele și-aŭ bleojdit ochiĭ la deal, dar numaĭ o clipă și se și lasă în lungul costișeĭ în curgere turbată, ca o ploae de buturugĭ svîrlită de-o ceată pitită de sălbatecĭ. Își întindeaŭ tru-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pul a fugă ca un val lățit pe vad, spintecând lumina ca niște fulgerări roșii de săgeți.

Eŭ mă ridic într'un genunchi grăbit și pregătindu-mi arma, mă uit la deal de unde veneaŭ pârâiturĭ largĭ și zupăelĭ duduitoare : Un lup cît juncanul, se rostogolea vajnic în spre domnițele spărieate, se prăbușa ca un păcat, cum se prăbușesc smeiĭ spurcațĭ din povești, în spre Cosînzenele nenorocite. Il fur din vîrful pușteĭ până scapă de sub streșina gorunuluĭ și bang-bang cu amândouă teviile, de-l daŭ grămadă în bot.

— O îțĭ mulțămesc...

Și Duduea mă strânge ferbinte de braț.

— Aș fi plâns toată noaptea dacă le-ar fi făcut vr'un răŭ...

— Ferească Dumnezeŭ, scăpa numaĭ dacă n'ar fi fost în bătaea pușteĭ...

— Cât eștĭ de bun, de mare...

Îĭ sărut ochiĭ și gura, apropiindu-mi-o cald de pept.

— De te-aș putea îmblânzi pe tine cum îngenunchiŭ furiile codruluĭ !...

Ea-mĭ astupă gura cu palmele ușoare și pline de dragoste, lipindu-și buzile aprinse de fruntea mea caldă.

— Tacĭ, am fost și eŭ o proastă atuncĭ, da aĭ să vezĭ ce odor supus, aĭ să aĭ de-acuma...

Incarc pușca din noŭ și mă scobor iute la lup. După ce-ĭ daŭ târcoale pe departe să-l văd de-ĭ răpus bine, îĭ trec pe la mijloc lațul meŭ de vânătoare, îl curm sănătos cu legătura și-l trag greoiŭ sub copac.

Duduea ședea sus cuminte, așteptând tot minunĭ noŭă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr_901-1932

Eŭ petrec celă-lalt capăt de lanț pe după o cracă joasă și trag bala în sus cum trag casapiĭ vitele tăeate la cârlig. După ce-l înod sdravăn mă suĭ în pătul gâfâind.

— Și de ce l'aĭ legat acolo ?

— Poate maĭ vin și alțiĭ musafirĭ...

— Eĭ și ?

— Îl rup bucățiĭ când le-o mirosi a mortăciune ș'apoĭ pe ce-o să se maĭ coboare Duduea din pat?

— Azĭ ce mi se pregătește!...

Nu degeaba eștĭ nevasta luĭ Bujor...

Lupul mort, frînt de la mijloc, atîrna bălăind bălos și picurînd stropĭ marĭ de sînge, pe pămîntul pospăit cu ninsoare scorojită.

— Uuu ce matahală înspăimîntătoare!

— Vezĭ?— vremea asta e moartea și stărpirea ciutelor, drăguțele...

— De ce?

— Ele n'aŭ mîncare la locu lor și-s silite să se piardă prin pădurea șeasă după mugurĭ, acolo unde lupul e tare și cu spor în mers. Ele sărmanele s'afundă cu piciorușele săgetoasă în troian și le găbjește acolo ca-ntr'un laț nemilos.

— Bietele domnițe!...

— Pe vremea asta per cu cîrdurile...

— Dacă nu vin oameniĭ, să le scape!...

— Oameniĭ dacă-ar veni le-ar scăpa de la lup și le-ar prinde pentru eĭ...

— Ce cruzime!

— Pe vremea asta le prinzĭ ca pe lăcuste numaĭ să te ĭeaĭ după ele, saltă cît pot ș'apoĭ numaĭ se lățesc în omăt, ca niște găinĭ căzute în apă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Da vara ?

— Nu le-ntrec nicĭ rîndunelile, spintecă răcoarea întunecată a codruluĭ, ca niște fulgerărĭ gonite, ridică piscurile cele maĭ goale și se agață de colțul stîncel ca o pată de ceară topită.

— Și nu văd vînătorĭĭ cîtu-s ele de gingașe și de nevinovate ?

— Cum nu, văd...

— Și de ce le omoară așa cu neghioabă cruzime și le mînîncă !..

— Eheĭ, omul e maĭ frumos de cît căprioara și maĭ aproape unul de altul, vorbesc se-nchină și cu toate asta cu cîtă sălbătăcie nu se aruncă unul asupra altuĭ, cît de vajnic nu se gonesc pentru ca să se subjuge, pînă cînd unul maĭ tare saŭ maĭ șiret îĭ robește pe toțĭ, bătîndu-ĭ din urmă cu biciul, ucizîndu-ĭ zi cu zi, storcîndu-le vlaga, pentru ca să se sature bine pe el...

— Și Dumnezeŭ rabdă !..

— Uĭ'te la oamenĭĭ luĭ din vale, maĭ cruzĭ de cât fearele codruluĭ, cu cîtă nerușinare nu încătușază norodul plecat înfricoșindu-l cu amenințarea crucel întinse peste capetele goale...

— Și Cuza ce face ?

Duduea se agățase de gândul acesta ca de ultima mângâere. Eŭ mă umplu de împrospătare și-ĭ zic misterios, netezindu-ĭ obrajiĭ.

— Cuza stă acum în pătul, așa cum stă Bujor al tăŭ, așteaptă cu arma pregătită să-ĭ ajungă lupul spurcat în gura puștel, ca să-l dee în bot...

— Ș'atunci are să se scape lumea ?

— Poate !...

Degețelele eĭ înmănușate, îmĭ treceaŭ prin braț, de tare ce se sgârcise dînsa lângă mine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndri1901-1932

— Ș'atunci are să păzască și căprioarele?

Eŭ numaĭ pot ținea de râs și-mĭ razim capul de umărul eĭ, hohotind cât mă ținea gura.

— Eĭ, de ce-țĭ baț joc de mine!..

— Eŭ? de mata?—nu crede...

— Dacă văd...

— Ssss... să maĭ ascultăm...

— Vine ce-va?

Uitase ca un copil căruia îĭ taĭ plânsul c'un semn mincinos îndreptat într'o parte. Pipăea cu privirile împrejurimea răzemându-se în umărul meŭ.

Arăt cu degetul la vale. Ne plecăm mult într'acolo. Duduea tresare, apropiindu-se de mine și strîngându-mă voioasă.

— Ce-ĭ acela?

— Epure?

— Săracul cum se ciugulește de nevinovat!

Epurile dase-n înecul de raze. Sărea cât sărea prin troian și unde era scoarța maĭ tare, seține pe șezut așa popușor, prinzându-șĭ botul între labele de dinainte ca într'o îmbrățișare. Iși juca urechile lungĭ, tremurându-le umbra pe albul zăpezeĭ, până când se încălza coaja omătuluĭ și se lăsa cu eĭ, pârâind uscat în liniștea nopțeĭ senine.

— Vraĭ să mănâncĭ mâine borș?

Și vraŭ să întind pușca. Duduea mi-o apucă hotărât, punând mâna pe oțele.

— Nu, să nu daĭ...

— De ce?

— Păcat, bietul epuraș— nu vezĭ ce neștiutor se joacă!..

O ascult ca să-ĭ fac placul. Epurele țupăea în spre noĭ, ridicându-se câte odată atent în sus

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morri1901-1932

și îndreptîndu-și urechile ca niște suliți în sus. Nu ținea însă mult și se lăsa iar pe șezut, lingându-și liniștit o labă și jucându-și urechile descordate.

— Să știi de acu, să nu mai aduci epuri, că eŭ nu-i gătesc, nu vraŭ să mai mănânc carne de vânat, acum după ce-am văzut cât de gingașe și nevinovate sunt animalele...

— Ce idee !...

— Cum ?— nu vezi că-i barbar să pusteești codrul de atâta farmec.

Și Duduea frânge o crenguță de sparie sălbătăciunea fricoasă.

— Nu înțelegi că tocmai din marea goană care se încinge în univers, iesă perfecțiunea și prin urmare farmecul. Dacă n'ar fi încăerarea asta sângeroasă, rasele ar degenera... Ciuta are saltul ager, piciorul delicat și ochiul vioiŭ pentru c'o gonește lupul— alt-fel ar fi capră răoasă de-a noastre. Epurile s'ar preface într'un tăvăluc greoiŭ, l'ai găsi tolănit trîndav pe sub arbori. Vulturul ar cădea lățos și ciufulit în cotețul porcilor, așteptând stupid o mână de gadină de la om.— Nu vezi ce-a ajuns gâsca domestică ? Unde ți-i ochiul ei aprins, peptul vînjos și aripele de oțel din sălbăteciea ei ? Rațele mai iuți de cât peștii și mai șirate de cît vulpea, când aŭ căzut în mâna omului, ocrotite de el, s'aŭ făcut dămoale și leneșe, lepăesc prin țărnă ca niște gogoloși de hleiŭ, legate de pământ servil.— Din marea bătae universală, din goana nemiloasă ce se încinge pe pământ, s'aleg cei tari, biruitori, cei slabi se ageresc, cîștigă istețime și semințiile daŭ înainte, se disting, fermecându-ne ochii noștri setoși de perfecțiune.—

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ce-ar mai rămânea din leu, din mândriea lui regească, dacă ar aștepta pleoștit la ușa omului un codru de pîine, să se vadă el împins de piciorul brutal al stăpînului, fără să-și destindă cîrligele unghiilor lui sfășietoare, fără să-și împlînte otrava perlelor ce-i împodobesc așa de măreț gura.— Să se dee luptă crîncenă, pentru ca să triumfe frumosul...

— Ei, da atunci cum rămîne cu poporul biruit, de ce te pornești contra celor ce țin pentru ei bunurile pămîntului...

Era atîta desamăgire în ochii ei albaștri, atîta tristețe și milă pentru cei slabi, că m'a atins la suflet.— Se amăgise atîta vreme cu ideele mele despre popor, ș'acum mă credea schimbat, întors contra țăranilor nefericiți.

Mă uit la dînsa lung, ea dă din cap ofilită:

— Nu mai știu ce să cred—azi mă-nveți una, mîine alta...

— Eu, m'am schimbat de cînd mă cunoști?

— In astă noapte par'că-mi vorbește un străin.

Ii strîng mîinele cu căldură.

— Nu vezi că-ntre oameni nu-i luptă cinstită, dreaptă, nu-i desvăluire de energii, e bătae tălhărească. Nu-i mare cine-i tare, superior; în lume stăpânesc nevolnicii... Nedreptățile cele mai grosolane, proteguite de legi și de stăpânire, pun în mîna unui pitic un norod întreg și-i spun: lovește. Piticul moare și lasă uriașul înlănțuit pe mâna chinuitoare a copiilor lui stricați.— Unde e încrucișarea de spade, ciocnirea viguroasă a forțelor? E luptă, e biruință cînd vîrvulturul în cușcă și-l lași cârâit de cioarele neghioabe și urâte? Să se sdrobească lanțurile să piară prejudecățile înrădăcinate adînc în lume

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

ș'atuncĭ să să se pornească vajnic goana, să s'audă zăngănit de batae. Incăerarea să fie dreaptă, luptă cinstită, cavalerească, nu hărțuială șireată și josnică, în care minciuna să umbrească inteligența, tertipurile să înghenunche energia. Lupta asta are să se dee acușĭ, cît de curînd...

— Cînd ?

— Poate chiar să nu se împlinească anul...

— Nu-ĭ așa, domnul Cuza !...

— El are să sune goarna de alarmă, dar lucrurile se pregătesc de mult, o cer chiar dintre stăpânii luminați, rușinați de scîrboasa decădere în care bălăcește țara.— Din luptă are să se aleagă mințele înalte, voințele distinse, personalitățile bine hotărîte...

— Triumful mîndru al intelectualilor ?...

— Nu brutalitatea inconștientă, stearpă, care strică numaĭ vieața fără nicĭ o noimă... Or să se șteargă numele sfințite, copilul va intra în lume pe sama luĭ, — să cadă, dacă nu se poate ține pe picioare...

— Și oare va veni timpul acela ?

— S'așteaptă ca pe un oaspete întârzieat..

Duduea își înecă seninul ochilor eĭ extaziați în albastrul luminat al zăreĭ, îngânând visătoare:

— Să se dee luptă crâncenă pentru triumful frumosuluĭ ș'al energieĭ!..

Ș'apoĭ întorcându-se îndrăsneț în spre mine, mă privește cu adorare punându-mĭ mâna pe umăr curajoasă :

— Nicĭ un tânăr din ceĭ care mă-nconjuraŭ, n'aveaŭ capul tăŭ, Bujorene...

Eŭ mă rușinez de lauda eĭ fățișă și-ncep altă vorbă :

— Eĭ, maĭ mănâncĭ carne de epure ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr_901-1932

— Mănânc...

Și râzând alintat își lipește capul de peptul meu.

De sus se revărsa aceeași învăluire rece de raze, umplând golurile crăcilor cu atârnări de lumină. Stelele înfrigurate, scânteeau tremurări de strălucire! Văzduhul tot era o apă de claritate, o bine-cuvântare feerică.

De la deal vine o pârâitură prelungă, ca o prăbușire întinsă de ghiață, ai fi crezut c'o apă furioasă a rupt zăgazurile și se năpustește înecător peste șesuri. Duduea se face ghem de frică și s'ascunde subsuoara mea. Mistreții se prăpăstueau în cârd, rupând pământul cu surlele înainte, brăsdând larg troianul ca un plug enorm. Rodeau clefăitor rădăcinele, fără să se oprească se prăvăleau amenințători ca o înghițire de iad. Pufneau, ridicând nările și oftând înfiorător.

— Nu fii fricoasă, ești cu mine ș'aici n'ajung ei că n'au aripi.

— Uuu tare-s urâți !...

Mistreții ronțăeau ghindă sub streșina gorunului, se rotise ca-n horă pe lângă trunchiu, răscolind pământul înghețat ca de cenușă. Coama lor tare și sborșită tremura de opintirile îndârjite. După ce-și umpleau gura ridicau capul în sus, purtând fălcile puternice sgomotos și țepoșindu-și urechile cu luare aminte.

Duduea mai înbărbătată, cearcă să se itească printre crăci. Eu ca să-i curm frica, icnesc oleacă așa înădușit. Mistreții fac numai *bruu* și pufuind fioros dau buluc la vale, brăsdînd prăpăstios omătul ca o apă furioasă ce-și face loc talazurilor printr'o spărtură a zăgăzuirei. Mai departe s'opresc o clipă ridică în sus capetele lor grele, țepoșindu-și urechile cu atenție.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vezi ce ușor se sparie?

— Puternică armă și frica...

Îi tremurau mânuțile ca niște palpitări gonite de porumb obosit. Eu mi-o legăn cu brațele așa de subsuori, o îndemn la vorbă, ca să-i astâmpăr răscoala sângelui.

— Haida-de, pe-un munte de copac și tremuri d'apoi să dai bot cu ei așa în drum, cum am făcut eu de atâtea ori...

— Nu-mi era frică, dar m'au umplut de înfiorare, n'ai văzut ce dihănii mari și slute...

— Porcului numai să nu-i ții-i calea și să-l întărți, da alt-fel trec i pe lângă dânsul, ca pe lângă un cunoscut.

— Mulțămesc de-așa prietenie...

— Să nu zici c'ai trăit în codru și nu i-ai văzut poporul lui sălbatec.

— Sunt așa de fericită în noaptea asta!...

— Or să mai vie și alte nopți, cu alte arătări, cu alte minuni...

— Să mă duci unde-i ști, merg cu tine, să cunosc și eu ce-i pe pământ, învați-mă ca pe un prieten drag, vreau să fiu a ta, de tot...

Ne-am uitat mult în stingerea noastră caldă. Cînd ne-am desfăcut din îmbrățișarea castă, cerul se-ntunecă de-o afumare întunecată, tulburînd claritatea argintie din văzduh. Pădurea tremurată de-oboare desmerdătoare, își plesnea ramurile mai ușoare într'o șoptire misterioasă.

— Acasă de-acum Dudue, că ne apropiem de ziuă. O ajut să coboare scara, dând eu înainte și sprijinind'o de mijloc.

Am tăeat doi drugi, i-am îmbinat în chip de sanie s'am pus lupul deasupra, târând ca de două hlube. Mai cu ajutorul Duduei, mai cu necazu dar am dus dihaniea la bordeiu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1901-1932

— Eşti obosită?

— Da...

— Las' că dormim bine noaptea asta.

— Ce bine mă simt în oboseala de-acuma, e atâta astâmpăr în sufletul meŭ...

— S'a făcut linişte?

— O sunt fericită...

— Sileşte-te şi voeşte să-ţi prelungeşti fericirea, stăpâneşte-ţi gândurile, cearcă de ridică fruntea sus s'ai să vezi ce bine are se facă în sufletul tăŭ...

— Am început...

— Numai când te-oiŭ vedea pe tine mulţămită, atunci are să se potolească şi furtuna din mine, să nu mă mai chinueşti Dudue, lasă-mă să fiŭ şi eŭ odată fericit...

— Vreaŭ, am s'o vroesc...

— Iţi mulţămesc.

Duduea se-ntoarce din prag şi aruncând încă odată ochiĭ în largul cuprinsuluĭ se înviorează ca de-o desmerdare dulce şi respiră cu sete din aer.

— A... parfumul de earnă!...

— Mireasmă de sănătate!...

— Ce aromă viguroasă,—umpleţi plămînii de respirare, ca să poţi simţi bine parfumul erneĭ."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mori1901-1932

XVI

FĂT FRUMOS

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1937

Cerneala mi s'a strâns numaĭ într'un strop pe fundul călimăreĭ și pe tine pană a trebuit să te scurtez de uzat ce ți-era vârful,—așa e de mult de când nu m'am atins de voĭ...

Fericirea scurtează vremea.

Ce lesne trec zilele când ți'ĭ inima plină de mulțămire, se strecor ușor de-ți par clipite de dulcĭ aduceri aminte.

O Dumnezeul părinților meĭ, îți aduc prinos de caldă închinare, pentru harul cu care m'aĭ blagoslovit!

Făt-Frumos al meŭ și'al Duduei ne umple casa de lumină și timpul de răpitoare bucurie, a venit între noĭ, ca o-mpăcare trimisă nouă de cei de sus.

Mărire ție Doamne!

In sufletul meŭ ars de para mistuitoare a atâtor încercărĭ, s'a făcut primă-vară blândă, frumos și bine, ca și-n primă-vara cu soare de-afară. Mi se pare că tot farmecul din coprins, e o revărsare dămoală a îneculuĭ de fericire ce mi-a umplut cu ochĭ golul vieței. Susurul misterios ce trece prin văsduhul strălucitor, seamănă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a fi resfrângerea îndepărtată a gângurelei nevinovatului meŭ Făt-Frumos.

Slavă a tot puterniculuĭ!..

E ziua Floriilor, zi de renaștere universală. Pădurea reînvieză de trezirea clocotitoare a seveĭ adormite. Pământul desmorțit, tresare înfiorat de gâdilarea colților de iarbă, ce-ĭ pipăe tremurat fața luĭ aţâţată de soare.

Pretutindeniĭ lumină şi reparare.

Duduea a plecat din zoriĭ cu Săftica şi cu Făt-Frumos, dincolo la părinți, să se ducă cu toțiĭ la biserica din sat. Eŭ după ce-am alergat toate colnicile, ca să mărturisesc şi codruluĭ avântul meŭ de neînfrânată veselie, m'am întors abia acum după prânz, cu sufletul destins, uşurat de împovorarea mulțămireĭ. Clopotele din vale m'aŭ întovărăşit veşnic cu dangătul lor legănat, ce plutea în valea largă ca o rugăciune înaltă a unuĭ monah bătrân.

Am mâncat cu poftă din peştele proaspăt trimis de la mănăstire.

Rămas singur în cumințenia castă a bordeiuluĭ, mă-ncerc să prind aşa din fugă firele uitate a isvoduluĭ meŭ umezit în părăsire. Nu ştiŭ la ce să gândesc întâĭ, pentru că toată mintea mi-ĭ stăpânită de copilul meŭ şi nu mă pot desface de vorbirea luĭ plăcută.

Pe Duduea a încercat-o de făcere pe după crăciun. Mi-aduc aminte că maĭ eraŭ două zile pînă la sf. Vasile. Aicĭ s'aşterne o pată de umbră pe clarul strălucit al amintirilor mele, Du-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

duea se trudea rău cu nașterea. Femeile din prejur se uitau la mine cu milă, atunci am înțeles că mi-i bucuria amenințată. Acum cînd m'adap lacom din fericire, mă cutremur și mai răpuitor la gîndul c'așĭ fi putut pierde pe Duduea mea și pe înfloritul Făt-Frumos, înpăcarea blîndă a inimeĭ mele. In ajunul anuluĭ nouŭ, mama vine c'un ghem de feștilă, trece firul pe după mijlocul curmat al Dudueĭ leșinate și-l închee sus pe potirul boltit al pîntecelui bine-cuvîntat, tăind atîta cît a încins-o. Noĭ ne-am uitat ca la un semn de scăpare, urmărindu-i toate mișcările eĭ mistice. A desfăcut apoĭ dintr'un servet cîțĭ-va bolovanĭ de ceară curată și i-a pus la topit în ceaun.

— Aicĭ sînt treĭ ocă, pentru cele treĭ colțurĭ ale sfinteĭ treimĭ!

Și s'ău pus femeile cu toatele, de-ău facut cu feștila tăcută în cingătoare, o lumînare galbenă din toată ceara.

Duduea în vremea asta se sbătea în gura morțeĭ. Doamne, de ce cuĭ negru mĭ-aĭ atîrnat fericirea!

A doua zi de noapte, mama s'a dus cu lumînarea la mănăstire. Nu răsărise bine soarele, strînșĭ de durere rămăsăsăm muțĭ în jurul patuluĭ, cînd încet așa ca prin vis, Duduea tresare și ferindu-șĭ picioarele leneș, auzim de sub velința ușoară un *oroac* plîngător. Moașa sare luminată ca de-o minune:—Mugurile îșĭ dăduse drumul foilor, scăpînd din îmbrățișarea lor cleioasă, bobocul trandafiriŭ de floare.

Inchinare umilită mărireĭ luĭ Dumnezeŭ!

Infășurat în scutece, după ce-l scăldase femeile, îl purtam cu pașĭ marĭ prin casă. Il le-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gănam pe brațe cu svăpăearea luptătorului care ș'a smuls drapelul regimentului pierdut o clipă în încăerare.

Duduea se deșteaptă din leșin și văzîndu-mă cu odorul în brațe, își întinde ochiĭ spre mine lung, surîzînd trist, ca un presimțimânt îndoișitor. Eŭ i-l pun sub privire încrezător, ca să-l vadă sănătos și să nu se maĭ uite așa ofilit, i-l arăt mândru cum dormea ca un înger obosit.

In timpul acesta mama suea greoĭ dealul în spre poiană. Era gătită ca de sărbătoare. Pe ușe a intrat liniștită, în stăpînirea celeĭ maĭ adâncĭ potoliri. Eŭ îĭ daŭ înainte ca un triumfător.

— Uĭ'te-l mamă.,.

— Știeam...

— De unde ?

— A pâlpâit săltăreț mucul lumânăreĭ, cînd am aprins-o la icoana cea mare a Maiceĭ-Domnuluĭ.

— Auzĭ?

— Nu era în răsăritul soareluĭ ?

— Tocmaĭ...

—Mântuise de citit bătrânul Aftanasie ș'atunci am scos lumânarea de sub patrafir ș'am luat lumină de la o candelă apropiată.

— Adevărată minune....

— Știe mama ce face...

— A născut ca prin vis.

— Puterea Prea-Curateĭ.

Duduea privea copilul temător, așa cu ciudățenie, de par'că s'ar fi găsit în fața unuĭ mister. Avea tresăririĭ curioase, o înfiorare neînțăleasă, amestec de silă și de tremur c'an fața necunoscutuluĭ. Cu prilejul acesta mĭ-aduc aminte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

de mioarele care după ce leapădă fătul d'întăi, sar de lângă el spărieate ș'o iaŭ la fugă de scutură lâna de pe ele. Tocmaĭ departe s'opresc și-ntorc ochiĭ cu teamă, behăind înfricoșate înapoĭ. Mielul o chiamă încet din urmă, clătinîndu-se pe picioare în cămeșa luĭ mucoasă. La al doilea făcut însă, ele sunt mame sârgăitoare. Aveți să vedeți ce femee darnică, plină de duioșie pentru copil, are s'ajungă Duduea mea, o simt eŭ bine, lasă, prea e fragedă ea acum...

Tot privind la odorul eĭ adormit, lehuza închide și ea ochiĭ ca dusă.

Mama mă trage de umăr deoparte și privind tainic în jur îmĭ zice încet la ureche.

— Vezĭ, ea se chinuea cu născutul pentru c'avea în părere de răŭ îngreuearea...

Eŭ daŭ s'o părăsesc, ridicînd neîncrezător din umere. Dînsa m'apucă strîns de mînecă ș'adaugă răutăcios:

— Ascultă ce-ți spun, maĭ mult știe găina de cît oul...

Ce aŭ și femeile acestea de se pizmuesc, de cum îșĭ încrucișează privirile !..

Copilul dormea lîngă Duduea mea dusă.

In sufletul meŭ stîmpărat, năvălise în valurĭ de lumină, bucuriea ș'o copleșitoare mulțămire. O Dumnezeul părinților meĭ, nu-mĭ întuneca visul meŭ de fericire, cu vr'o umbră otrăvită de îndurerare.

Mărire ție...

La botez a venit și părintele egumen. Era îmbrăcat cu haine scumpe și ținea cîrja în mînă. In biserica mănîstireĭ se făcuse foo mult

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndrr1901-1932

și călugării slujaŭ ca la fecioriĭ de domn. Eŭ am ținut să-ĭ punem numele Făt-Frumos, egumenul nu s'a pus de pricină.

După ce l'a muiat preotul în cristelniță, părintele a desvălit un teanc de scutece scumpe ș'un leagăn tăiat cu meșteșug în lemn de nuc uscat, toate pentru odorul meŭ...

Cînd să ne ducem, egumenul scoate din buzunar o mînă de galbeni noui și-ĭ pune încet pe fruntea luĭ Făt-Frumos adormit.

— Să fiĭ curat ca aurul și iubit de lume ca dînsul.

Apoĭ luîndu-mă maĭ de-o-parte, îmĭ zice măgulitor.

— Să știĭ că ți-am șters din socoteală vaca ce-aĭ luat, ți-o daŭ eŭ pentru copil, s'o aibă de la nașă-su.

Cu toțiĭ s'aŭ plecat umiliți înaintea dărnicieĭ părintelui, sărutîndu-ĭ mîna evlavios. Cînd să ne despărțim, el a zis din pragul bisericeĭ.

— Păcat că nu știe și Pamfilie al nostru...

Pe mine m'a săgetat amintirea aceasta așa de întristătoare. De abea am putut îngîna cu prefăcătorie.

— Are să afle el maĭ tîrziŭ...

Atuncĭ era o zi cu soare înfrigurat.

Fericirea scurtează vremea...

Intre un gîngurit ș'o adormire, trăesc o poveste întreagă de extaz și de mulțămire, o poveste care trece amăgitor, așa ca o licărire de stea căzută prin noapta. Cînd să trăzește îl port în brațe ca pe o comoară găsită, mă afund cu el departe în codru, ridic pră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromania.ro/ncn1901_1932

pastia colinelor rupte, îl scald victorios în răcoarea aerului, ca într'o apă tare.

Duduea nu-și aduce aminte de el, de cît cînd e să-l alăpteze. Pesemne că-i fur eŭ cu nemăsurarea ardoarei mele, toată dragostea de mamă, că prea îl privește rece, plictisită.

Dar nu-i ajunge lui, Fătului meŭ Frumos, potopul cald al desmerdărilor mele? Că dînsa, mai n'ar avea cînd să-și amestece iubirea, așa de cu neadormire îi înconjur leagănul cu văpaea dragostei mele copleșitoare.

Am să fac din el un om oțelit, de mic îi umplu ochii de culori și de forme, am să-i daŭ pușca în mînă mai tîrziŭ, să se deprindă cu bubuitul ei ucigaș și cu mirosul de praf, vraŭ s'ajungă voinic și artist..

Prinos de închinare, ție, Atotștiutorule!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdrr1901-1932

XVII

PRIMUL PAS

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Eĭ sub sară s'a întors Duduea cu toţĭ aĭ noştri aicĭ la bordeiŭ. Mama mergea înainte cu Făt-Frumos în braţe vorbindu-ĭ alintărĭ şi înbujorată de mîndrie, Duduea cu tata, nu ştiŭ ce puneaŭ la cale maĭ din urmă. Cînd i-am văzut de departe, mi-am strîns sulul cu hîrtiile şi le-am ieşit cu bucurie înainte. Cu toţiĭ eraŭ curat îmbrăcaţĭ, voioşĭ ca şi înviorata zi a Floriilor. Saftica alerga după viorele. In mîinĭ purtaŭ crengĭ de finic.

— Numaĭ noĭ am sărbătorit azĭ ş'am avut şi pe Făt-frumos cu noĭ !...

Duduea-mĭ dă de pumnĭ şi-mĭ taie iute drumul din spre Copil.

— Da ce, par'că Făt-Frumos i-a luĭ, doară noĭ l'am dus azĭ la biserică, de-a văzut lume ş'a adus acasă mîrţişorĭ...

— Tea, ce stăm noĭ să vorbim, cine în lume e ca dumnea-voastră !..

Feresc în lăturĭ pe Duduea şi-mĭ iaŭ cu trufie trofeul în braţe.

— Eĭ, da acum a cuĭ maĭ e ?

Şi pornesc nebun de mulţămire, legămîndu-mĭ comoara.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dacă ți l-am dat noi!

Se lăsa întuneric greu. Printre copaci trecea șișiitor vînt rece de primă-vară. Incolo pace și tăcută ațipire.

Noi mai rămînem pe-afară, iar Duduea și cu Saftica se duc în bordei să întindă masa.

— Știi ce Bujorene, eu îți ieau și mîine pe Duduea să-mi ajute la cozonaci, că-i plămădesc.

— Aha vine paștele...

— Să cumperi și tu făină.

— Mai încape vorbă, cum nu, facem și ouă roșii ș'avem să ne dăm în scrînciob, cu Făt-Frumos, cu toții...

Duduea ne-a adus pe prispă țuică bătrînă. La masă am turnat vin ș'am petrecut-o într'o nesfîrșită voe bună.

— La biserică era și Cuconu Vanghelie..

Mama își pleacă ochii în jos și-și suge buzele șiret.

— Se uita lung la noi, par'că numai văzuse oameni...

Tata părea mai înăsprit.

— Cînd să ieasă, s'a oprit drept noi ș'a întrebat de copil.

Duduea înroșită își căuta pe jos șervetul scăpat.

— Ia un grec hain, neamul lui mi-a dat la pămînt strămoșii cu tot cuprinsul lor — să nu fi fost ei, eheĭ, azi n'ști fi ce sunt, să-i prășesc lui cu prăjina...

— Lasă și tu, par'că-i el de pricină, ce-a făcut ceĭ vechi, s'a trecut, dînsul stăpănește ce-a apucat...

Mama părea atinsă, stingherită oare-cum că-i strică aducerea vorbei, stăm un timp muți, bînd și mîncînd tăcuți. Mama își suge buzile înainte ș'apoi ridicînd capul si uită dulce la Duduea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— S'a mai zis că că mi-i nora frumoasă...

— Ia un obrasnic.

Și nevasta se întoarce de la noi rușinată.

— Spurcat la ochi ciinile...

Saftica se ridicase și de sub umbra meseĭ, la care abea ajungea, ca să fie mai stăpînă peste ascultătorĭ.

— N'ați văzut cum nu-se mai ogoea din plîns Făt-frumos, după ce i-a atins dînsul obrăjeiĭ cu cîngile lui de lup înbătrînit în vizunie...

Duduea tae vorba copileĭ, rănită par'că de tot ce se spunea împotriva boerului.

— Vorbă să fie, așa plîng copiiĭ...

— Ba a simțit el săracu că s'apropie dușmanul neamului nostru de el...

Curios cum se pun femeile, pentru aceĭ care le-a spus o laudă cît de boacănă și de însultătoare.

Duduea se posomorîse și mânca numaĭ ca să nu pară supărată.

Mama îucepu vorba, adusă par'că la crezare de spusele tatelĭ s'a Safticăĭ.

— Ba nu zeŭ, om curat nu-ĭ, dece adică nu s'ar însura și el odată, că-ĭ trece vremea, să lese în pace odată satul...

— Lupul fecioarelor—liftă spurcată...

— S'ar mai astîmpăra de pe drumurĭ, umblă toată noaptea pe la casele romînilor, ca un cotoĭ bătrîn după șoareci cruzĭ.

Eŭ sar în vorbă ca muşcat de viperă.

— Și de ce nu-l liniștesc oamenii ?

— Vaĭ de mine, să se pue cu boerul!..

Mama credea că ne-a împăcat cu vorba asta. Duduea stringea domol un prosop, trecută cu mintea dincolo de spusele noastre.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morri901-1932

Făt-Frumos dormea înflorit în leagănul de nuc uscat tăet cu mult meșteșug.

Liniștea care să făcuse la masă, tresare de un sdrăgănit îndepărtat de cobză. Rămînem un moment nedumeriți. Să fi fost mai cald, am fi socotit că s'apropie de noi un roiu de albine scăpat.

Eu mă ridic de la locul meu surîzînd.

— Știu eu cine-i...

Și es înaintea țiganului. Era beat bine și-n toane de chef. S'au bucurat cu toții de acest oaspete neașteptat. Deschid ușa larg și fac loc mosafirului. Barba lui creață și rotunjită în noduri albe pe sub fălci, era lipită—îndesat în cobză. Degetele de la mîna stîngă i se îngropau adînc în strune, iar cu dreapta pălea întărtat cu pana. A intrat în casă așa citind și clătinîndu-se muiat pe picioare:

„Haide puică să fugim,
Să fugim să pribegim,
Că pe aicea nu trăim"...

Duduea-i sare înainte vioiu și-nbucurată. Ceilalți încălziți de bucurie se'ntorc în scaune spre cobzar.

— Zi mă, că zici bine.

Țiganul sdrăngănește un timp în gol s'apoi întinzînd tremurător gîtul lui gol și uscat, închide ochii dus și-ncepe iar clătinînd capul și lungind glasul

„Să fugim unde nu-i crede,
Cîtu-i iarba verde:
Unde calci
Urmă nu faci,
Unde șezi,
Nu te mai vezi".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Așa cînta mai în urmă părintele Pamfilie.

Și sdrăngănitul întârtat umple din nou golul liniștei. Țiganul nu se uita la nimeni, stringea numai barba lui bătută în creți albi și mărunți de coama cobzei și bîzîea cu vîrtoșie.

— Așa, mă...

Tata salta de pe scaun. Duduea se lipise de mine, sărindu-mi de gît cu bucurie.

— Mare foc ai tu la inimă în noaptea asta, măi bade Panagache...

Cobzarul bate strunele înainte și dă trist din cap în spre tata.

Am turnat țiganului vin și l'am pus la masă. Ne-am luat noi cu băiatul pînă după miezul nopței. Cu toții rîdeam și spuneam glume, numai țiganul tăcea trist, bătînd în cobză cu îndrăcire și cîntînd abătut.

Cînd să ne despărțim, țiganul mă trage mai de-o parte și-mi zice cu obidă.

— N'ai așteptat să-ți boteze ginerile meu, vezi, te-ai grăbit...

Eu am încurcat vorba ca să-l mîngîi. Duduea se ținuse de noi s'auzise tot. Rămăsăse cuminte și nedumerită mai la un colț de masă. Țiganul depărtat de bordeiu, prin noaptea grea, sgrîngănind întârtat, cu capul plecat pe cobză și poticnindu-se pe picioarele lui moi.

Cînd să ies și după părinți ca să-i scot la zare, Duduea mă ține de suman și mă-ntreabă intrigată:

— Mă rog de ce ginere vorbea cobzarul, ce botez?

Eu îmi aduc aminte cu întristare s'atunci m'am gîndit că poate să afle și ea acum ce s'a întâmplat cu scumpul meu învățător Pamfilie. Mă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

întorc și scot de sub grindă sulul cu isvoadele și desfăcând povestea nefericitului meŭ tovarăș i-o întind tremurând.

— Citește ș'aĭ să știĭ tot...

Părinții eraŭ în neastâmpăr afară.

— Da haĭ odată Bujorene, că aveți timp de vorbă până mâne.

— Să nu uiți Dudue, te aștept de cu demunecate,— s'o trezești tu Săftico dacă s'o amăgi cu somnul.

Fata rămăsăse la noĭ pe noapte, ca să aibă cu cine se duce dincolo nevasta.

Noaptea era rece și grea, abea ne găsiam calea printre arborĭ. Bătea vânt pătrunzător, amestecând și maĭ mult păcura ce învălea cerul cu revărsare întunecoasă. Crăcile goale se plesneaŭ în de ele, trosnind la opintirile maĭ tarĭ ale vârtejelor. Mergeam pe dibuite, tăcuți, cercetându-ne cu luare aminte calea.— In aer miros de primăvară, îmbătare toropitoare de mugurĭ în desfacere.

După ce i-aŭ scos la zare, m'am întors maĭ grăbit. Ochiĭ mi se maĭ deprinsese cu apăsarea nopțeĭ, așa că mergeam maĭ în slobod. —In capul meŭ aprins se munceaŭ felurite gândurĭ, era o sbatere crâncenă între toate ca să-și întindă stăpânirea peste suflet. Acum s'arăta scîrbosul Vanghelie cu obrăsniciea luĭ de ciocoĭ ajuns, năluca apoĭ umbra galbenă a luĭ Pamfilie; așteptarea dureroasă a cobzarului mă atinsese covârșitor.— In tot gîlgăitul acesta de gândurĭ înfierbîntate, licărea o singură lumină alinătoare, era înfățișarea trandafirie a luĭ Făt-Frumos, care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/nom1901-1932

palpita în negura din suflet ca o stea rătăcită singuratec într'o noapte neagră.

Cînd am intrat în bordeiŭ am găsit pe Duduea plânsă, stând pe marginea patuluĭ cu hîrtiile în mână.

S'a uitat la mine lung, tremurându-șĭ genele de lacrămĭ.

— S'aștepțĭ veșnic și tot visul să nu-țĭ fie de cît o amăgire!“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

XVIII

PRABUȘIRE

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morri1901-1932

„Eŭ simt c'am să mă prăpădesc, mi-o spune inima și ochiĭ și de-aceea să-mĭ înod firile isvoduluĭ, ca ceĭ care or da peste dînsul, să-mĭ plîngă soarta și nenorocul și să mă ierte.— Și nu-mĭ pare răŭ pentru mine, că mĭ-am irosit vieața așa fără niciĭ o noimă, eŭ am să mă duc, după cum mi s'a cuvenit, că prea m'am încumentat la mult, dar mă arde adînc în suflet, că las pe Făt-Frumos fără niciĭ un sprijin, ducînd pe umeriĭ luĭ cruzĭ povoara rătăcireĭ mele...

Duduea, albastra mea iluzie, s'a făcut o rea. Cuĭ i-ar fi trecut prin minte, c'o floare așa de micuță ș'atât de parfumată, s'ascundă printre petalele eĭ străveziĭ, dinți înveninați de viperă.

Intăĭ am avut porniri de nebună răsvrătire în potriva ticălosuluĭ de grec Vanghelie, mă gândiam să-ĭ țin odată calea și să-ĭ fărâm capul ca la șarpe, că mi-a scos nevasta din minți. Maĭ apoĭ m'am cumpănit eŭ cu mintea, că dânsul n'a fost de cât un prilej pentru cădere, și dacă se ferea el, se ivea altul, îl căuta dânsa, că purta colțul stricăciuneĭ în sufletul eĭ bolnav.

Pentru un monstru—Doamne-Doamne!..

Scurt, cu părul din cerștet șters, ochĭ bulbucațĭ, roșiĭ ca la un spânzurat. Greoiŭ în mișcărĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aspru la pele și la cuvânt, conrupt până în măduva oaselor lui de motan bătrân.—Și totul numai pentru că are bani, pentru c'a orbit'o cu strălucirea averei lui furate.

Rostogolirea în spre mocirlă, începe de-a treea zi de paști. Erau toți ai mei la horă acolo în sat. Eu rămăsăsem în pădure. Mai târziu ci-că vine și grecul la scrânciob, cu fecior pe capră și cu vătavi călări în urma trăsurei. Se rățoia pe catefeaua pernelor ca un broscoiu râios căzut într'un pat scump. Lumea umilită și stupidă, face roată în jurul trăsurei și îngenuchind pe scară câte unul îi săruta mâna cu plecare de robi. Lângă dânsul era o movilă de portocale. Mama împinge și pe Duduea să i se ploconească. grecul îi pune mîna pe frunte și-i umple sînul de portocale.

Măi, da de unde a găsit răul cela al tău, căprioara asta așa de drăguță... Să fi fost acolo, îi sprijineam patul pușteî între ochii lui umflați. isbeam de-i săreau din orbite ca două prune bătute.

De-aicî începe risipa și alergarea în spre perzare.

Făt-Frumos era părăsit în sama întâmplărei. N'a mai vrut să-i dea țîță ca să nu-și strice peptul. Copilul o duce tot într'un țipăt, mănâncă numai covrig muiat și lapte de vacă. Eu mi-am perdut cărările în desordinea care mă înconjoară. Noroc de Săftica că-mi poartă băetul când îs dus eu după trebi.

Duduea se ține numai de gătelî...

In săptămîna luminată s'a dus la Iași cu niște

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morri1901-1932

cărăuși, ca să-și cumpere strae alese și lucrurĭ de podoabă. I-am dat galbenĭi de la botez și tot ce-aveam pe lîngă mine, numaĭ s'o văd împăcată.— Sărmanul meŭ Făt-Frumos!...

M'am crucit cînd am văzut'o înapoĭ, încărcată cu ce nu ți-ar fi trecut prin gând.

Duminică, la scrânciob, s'a dus ca o domniță gătită de nuntă. Malacof învolt, condurași de mătasă, părul drotat în cârlionți tremurați căzuți pe lîngă tîmple și peptul încărcat de șiraguri rarĭ. Se ciugulea în fața oglinzeĭ, dusă, neluînd în samă nimic din ce-o înconjura, pe cînd Făt-Frumos slăbit de plîns, storcea în guriță o petică, în care era legat covrig muiat.

La horă femeile pufneaŭ de rîs în naframe, dîndu-și ghionturĭ și arătîndu-mĭ nevasta cu strîmbăturĭ de desgust.— Bună poamă s'o maĭ găsit și Bujor.— Îl ține parale pe coconu Vanghelie, dar fie, că face. Toate astea mi le spune Săftica în naivitatea eĭ de față neștiutoare.

Haide Doamne, tae-mĭ și destrămarea slabă care mă maĭ leagă de dreapta judecată, prăbușăște-mă maĭ curînd în lumina nebunieĭ, orĭ în strimtoarea neagră a pămîntuluĭ, ca să nu-mĭ văd adîncimea surpătureĭ în care îmĭ daĭ blende. Sara aŭ fost luați cu toțiĭ de boer la curte. Le-a dat rachiŭ de i-a îmbătat ca pe niște netoțĭ.— Ce ți-ĭ și cu poporul, pentru o vorbă bună a unuĭ simandicos, trece prin foc și uită de toate.

Ce să mă fac! Doamne, ce să mă fac!..

Prima vara-ĭ pe sfîrșite și poiana noastră e tot paraginâ. Anul acesta e și dînsa văduvită, ca și sufletul meŭ pustiit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morri1901-1932

Eŭ nu mai ştiŭ unde să-mi razim capul, ca să pot găsi odihnă şi astîmpăr gîndurilor mele. Mă uit fără putere cum îmi fuge fericirea din braţe, cum rămîn tot mai singur şi mai nenorocit. Duduea îmi vorbeşte din fugă, cu silă, nu face tot timpul de cît să gătească şi se spală, aleargă fără înfrînare la toate sărbările şi horile de dincolo. Lumea vorbeşte multe de traiul nostru, m'arată cu degetul ca pe cei proşti.

Caut şi eŭ la dînsa lung, nevolnic în faţa potopului de patimi ce i s'a stîrnit în suflet şi nu mă dumeresc ce drum s'apuc. Umblu desmetic prin codru, dînd ca un beat peste trunchiuri, mă feresc de oameni mai răŭ de cît de feare, bălăcind în mocirla în care am căzut, ca un porumb cu aripele smulse.

Eri am văzut mişcare la mănăstire, care încărcate cu bejănie şi emoţiune între călugări. Se zice c'ar fi făcut Cuza o lovitură de stat. N'am putere nici să mă bucur. Sunt ca o floare opărită, care nu se mai înviorează nici de-o îngrijire.

— Atunci cînd poporul îşi sărbătoreşte cununiea luĭ cu deplina libertate, eŭ îmi duc la groapă obidit întreaga mea lume de ilusii..

Dumnezeul părinţilor mei, întoarceţi privirea în spre mine, dacă mai este timp de scăpare!...

Acum văd mai mult de cît ori cînd c'am fost jucărie inconştientă în mâna brutală a destinuluĭ orb: Natura în deslănţuirea ei complicată, se repară singură. Omul şi toate din lume nu-s de cît şuruburi a mareĭ maşini. Pentru ţinerea armonieĭ, se fac împrumuturi de forţe:— Fără să mă fi gîndit, mă trezesc în braţe cu Duduea făptură blîndă, menită să se stingă ca o seminţă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

stearpă dintr'un fruct necopt. Se prinde lacom de mine și eŭ mă leg nebunește de dânsa. Ne iubim, trăim un vis frumos... După ce-mĭ suge tăriea sufletuluĭ, se lasă greoae, ca ș'o lipitoare hrănită.—Natura triumfă și'șĭ deslănțue mașina reparată în armonia alcătuirilor de forțe...

Ce-ĭ pasă destinuluĭ orb, brutal de inima mea arsă !..

Și poiana noastră a rămas paragină, văduvită ca și sufletul meŭ pustiit...

Duminica următoare am oprit'o de a se maĭ duce la horă. Mĭ-am adus aminte de sfatul cobzaruluĭ de la crîșmă și m'am hotărît să mă țin maĭ tare să maĭ strîng zăbala. I-am încuiat hainele și eŭ m'am rătăcit toată ziua prin pădure.

Sara m'am întors tîrziŭ. Noaptea era senină, lumină ca ziua și liniște de pustiŭ.— Numaĭ în sufletul meŭ era pîclă groasă și răsvrătire zdruncinătoare.

M'opresc uimit în pragul poeniĭ. Coprinsul rotund era tot numaĭ un înec de lumină, luna spînzura de tărie ca un policandru aprins.— Duduea mea îmbrăcată în falduri căzuți de borangic alb, sărea în salturĭ de galop amețitor în jurul poeneĭ. Avea înmlădieri de dănțuitoare aprinsă, fîlfîind valurile slobode ale învăluireĭ eĭ în rotirĭ de uitare desăvîrșită. Uscăturile și moliciunea pămîntuluĭ îĭ încurcaŭ goana nebună, dar ea se învârtea cu pornire fără să iee nimic în samă.— Pleca întîĭ cu paș grăbiți, chicotea straniŭ ș'apoĭ s'avânta în ropot de lunecărĭ nestăpânite, alerga în cercurĭ vijelioase până cînd s'oprea prididită de trudă, împedecată în potic-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

niri obosite. Ș'atunci începea convorbiri galante cu perechi închipuite, făcîndu-și vînt c'un capăt atîrnat din marama străvezie. — Ce căldură în sală!— Nu-i așa marchize?— O, ce danseur!— Ha... ha ha ha...— Ține-ți mîinile prinse...—Nu găsiți că-ndrăsniți prea mult? — Ei, musica, un cadril...—Tra la la.—Cum nu, bucuroasă, aşteaptă să-mi fac toaleta.. Se apleacă de şi strîmbă chipul în dreptul unui copac, făcea semne ciudate de gătire, ciupindu-se de obraji în chip de sulemenire.— Gata... allons... Pornește goana în pași grăbiți, salturile ajung tot mai amețitoare, ropotul rotirei aprinse îi învălue falduri în filfieli de aripi încurcate în sbor, vîrtejul vijelios al dansului se schimbă în avînturi vajnice de pornire nebună.

După câte-va încunjurări ale poenei, Duduea se-npedică în curgerea slobodă a foilor de borangic şi cade grămadă din fuga nestăpânită. Eŭ alerg lângă dânsa ca scos din fire. Numai fața i se vedea din ninsoarea străvezie a falduri-lor. Respirarea îi era aprinsă. Când mă plec îi văd gura ascunsă într'o înspumare uşoară iar trupul tremurat în sgârcituri spasmodice.

Duduea mea.. perduta mea Dudue!..“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvan a.ro/mdrm1901 2932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morri1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Am trecut cu ochiĭ prin foile mucegăite ale isvodului, setos și grăbit, cum îți luneci privirile lacome, din fuga trăsurei, peste niște întinsurĭ plantate cu minunĭ de sub alte orizonturĭ. M'am îmbătat de parfumul traiului lor îmblânzit pe-alocurea, pătrunzându-mă până la obidă, de înourările ce le întunece alte orĭ seninul vieței lor patriarhale.

Toată noaptea am fost muncit de visiunea întâmplărilor cetite. Imĭ părea rău că n'am întrebat de sfârșitul celor doĭ nenorociți, îmĭ venea să pornesc prin întunericul stăpânitor și să întreb pe cel întâĭ găsit, ce s'a făcut la urmă cu Duduea și cu Bujor.

A doua zi m'am dus la vânător. Cum m'a văzut, îmĭ sare înainte:

— Eĭ, ce-aĭ găsit în hârtiĭ?

— Povestea luĭ s'a Duduei.

— Și ce zice?

— O-ncepe cu lumină, c'o primă-vară de fericire s'o termină cu pîclă groasă de tristeță..

— Așa sfârșesc bucuriile!...

— Dar ce-a făcut cu Făt-Frumos,— ce s'a ales de dînșiĭ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

— Aicĭ pâcla se face noapte grea...

— Cum ?

— De ziua Inălţăreĭ s'a dus Duduea şi cu Săftica la horă. Fata îĭ ţinea băetul în braţe. Pe după prânz vine şi cuconu Vanghelie. Cînd o vede s'apropie cu trăsura şi numa i-a făcut semn să se sue şi dânsa s'a şi pus lângă el aşa ca prin somn, fără să ştie ce face. Vizitiul a cârmit şi s'aŭ întors la curte. Lumea rămăsăse crucită de minunea asta. Săftica a început a plânge şi când s'a dus şi ea să intre la boer, un fecior o împinge afară şi-ĭ spune să nu maĭ vie nimenĭ din neamul lor, că le rupe picioarele...

— Dar Bujor?

— El ş'a sărit din minţĭ. Plângea pe toate colnicele, rătăcind ca un desmetic. Din oamenĭ îl împingea să dee la mir câinelui, da el făcea înduioşat din cap, spunînd că tot n'are să maĭ poată trăi cu Duduea...

— Sărmanul Făt-Frumos !

— Pe copil l'a crescut o femee cu ţâţă...

— Şi el?

— Ce să maĭ afli de la un smintit!... La vr'o două săptămînĭ, într'o Duminică vine în sat la crişmă. Oamenĭĭ îl înconjurase roată. El plîngea, învârtind în mîinĭ toaipa de pe trunchiul cu carne. In timpul acesta se vede viind trăsura de la curte, cu boerul şi cu Duduea. El tresare şi zâmbeşte amar. Femeea-sa mâna caĭĭ alăturĭ de Vanghelie, râzând tare de jocul armăsarilor negri. Oamenĭĭ să uitaŭ când la trăsură când la Bujor. Da el păcătosul, în loc să le ieasă înainte şi să-ĭ hăcue ca pe pulpa de sarmale, îşĭ întinde braţul pe trunchiŭ şi şi-l tae maĭ din umăr, da ştiĭ ca o clipeală, că n'a avut nimenĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Revista Transilvania (Sibiu) 1901-1932

vreme să-l oprească. Ș'a luat apoĭ iute mâna de un deget ș'a aruncat'o hohotind pe după gîtul Duduelĭ, așa cum aĭ arunca o cârpă. Ciumpul plin încă de vicață s'a sgârcit odată pe după grumazul eĭ alb, ca pentru o ultimă îmbrățișare. Bujor aleargă râzând pe urma lor, singerând din umăr ca un șipot și zice nevesti-si de-alăturea.— Eheĭ, puĭ de lele, să-l văd dacă-șĭ tae el pentru ochișoriĭ matale, măcar nasu luĭ de ardeĭ bubos...

— Doamne, ce pacat!..

— A doua zi a dat peste el spânzurat de teiul înflorit, de la fereastra unde dormea Duduea.— Cum a pătruns în ogradă noaptea, ce putere nevăzută l'a susținut pe picioare până acolo, nu se știe...

— Ingrozitor sfârșit!...

— L'a îngropat în malul râpeĭ, de la deal de sat. Noaptea venea un cobzar bătrân din cătunul mânăstireĭ,—pesemne că eraŭ prietenĭ, — și bătea în strune pe mormântul luĭ, până-ĭ amorțiaŭ mâinile ș'adormea acolo. Ci-că earna l'aŭ găsit pe țigan înghețat acolo, răzemat de țărna mormântuluĭ, cu capul sprijinit în coama cobzeĭ și cu degetele îngropate în strune.

— Ce tristă tovărășie!...

— Părinții luĭ s'aŭ dus înainte fărâma zilelor posomorâte, supuindu-se cu frunțile plecate voinței celuĭ de sus,— până când aŭ închis și eĭ ochiĭ, unul câte unul...

— Și Duduea?

— Apoĭ după ce s'a dat moșiea oamenilor, s'a mutat cu grecul la Bucureștĭ,— or fi trăit și eĭ acolo, cine maĭ știe ce-va de dânșiĭ!..

Mă cufund în durere, ca-ntr'o înghițire de smoală topită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

— Vrai să vezi pe Făt-Frumos?
— Unde-i?
— Hai cu mine.

Mergeam tăcuți alături. Soarele se ridicase mult. Pe sufletul meu se întinsăse bruma întristăreĭ, ca un hobot de îngropare pe o față de copil mort.

— Șade toată ziua în casă și se uită în oglindă, nu vorbește cu nimeni, rămâne prostit când îl întrebi și nu cunoaște de cât pe Săftica

— Auzi?

— Aŭ rămas amândoi în casa bătrânilor,—că Săftica nu s'a mai măritat. Muncește ea săracă și-i aduce de toate. Ș'apoi să vezi ce gătit e, tot timpul se înpodobește și-i curat ca o filă albă de hârtie.—Pacat săracul că are ducă-se pe pustiĭ, pică așa din picioare și se muncește cu necuratul păn face spumă la gură.

— E epileptic!...

— Cum zici...

Când să sărim pârlazul ograzeĭ, iaca s'apropie din spre câmp ș'o femee mărunțică cu părul cărunt și cu fața slabă și pârlită.

— Aha, iaca și Săftica.

— Ce-i bade Andrieș?

— Am venit, fată hăi, să vedem pe nepotutăŭ,—că boerul e străin ș'a auzit de voi...

Bătrâna îmi aruncă o căutătură piezișă, jicnită par'că de cercetarea noastră. Trece cam cu ciudă înainte și aruncând dincolo de gard traista cu teci uscate de fasole, bombănește printre buze:

— Da știŭ că nu-i urs, sărăcuțul, să vie oameniĭ din lume să-l vadă..

— Lasă fată, lasă...

— Numai imboldul nestăpânit de a vedea pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1931-1932

acest nefericit vlastar, îmi purta picioarele înainte, că de alt-fel inima îmi dădea brînci înapoi, înfrînt de jicnirea atingătoare ce se citea pe fața femeei martire...

Din creștet i se lăsa în valuri galbene pân pe drept umere, mătasa moale a părului resfirat. Mi-a venit în minte valul suflat de aur topit din isvod, când vorbea Bujor de părul Duduei.— Ochii lui mari, negri, erau afundați în luciul oglinzei din mâna stângă. Sta pe marginea patului neclintit, trecând liniștit peptenele prin apa de aur a pletelor. Nu se întorcea la nimeni, îl priveam tăcuți, el par'că ar fi fost singur. Fața lui palidă, întinsă, amăgită numai pe ici colea cu câte un fir lung de barbă, părea că-i modelată în ceară proaspătă. In liniștea topită a chipului său ofilit, jucau mai înviorător numai luminile de oțel clătinat a ochilor, ai fi crezut că-s două ascuțișuri amenințătoare de cuțit. Mâinele albe cu degete lungi și subțiri păreau spălate numai în lapte de crin. Mustața galbenă, mică îi păta buza de sus ca o presărare de polen scuturat din flori. Umerii îi erau largi și scobiți, iar de statură semăna a fi destul de asvârlit. Peste toată făptura asta, crescută la umbră, ieșită din perechea cea mai nenorocită, curgea părul acela risipit păn peste umăr, peptănat într'una, resfirat într'o învăluire galbenă, de-a fi crezut că-i un val suflat de aur topit.

Era îmbrăcat curat ca-n zi de nuntă.

Mă plec în spre bătrână și-i șoptesc la ureche:

— Și doară e destul de făcut la trup...

— Apoi numai trupul și ochii îi are de la tată-su...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De ce nu te-aĭ măritat?

— Cu cine-ar fi rămas el? Că eŭ când m'am întors cu dânsul în brațe singură, badea mi-o ieșit înainte din bordeiŭ și stăpânindu-șĭ lacrămile, mi-a zis. — Știŭ că m'a lăsat Duduea.. — Așa-ĭ bade!...—Săftico, eŭ nu se știe ce-am s'ajung, să creștĭ pe Făt-Frumos, ascultă măcar tu pe Bujor.—Și eŭ l'am ascultat...

Ca să nu plâng, mă-ntorc spre Făt-Frumos. Lasase peptenile ș'acum își potrivea cu mâna firele răslețe din barbă, afundându-șĭ liniștit ochiĭ marĭ și negri în oglinda ținută cu stânga. Fără să știŭ ce fac, îmĭ scot inelul din deget un inel picurat deasupra c'o lacrămă de briliant și i-l întind sub privire. Când l'a văzut, a tresărit ca spăriat ș'aruncându-se în spre dânsul cu ardoare, îl prinde de verigă ca pe o pradă și-și scaldă dus luminile în apele tremurate ale petreĭ. Intr'un timp s'a înfiorat buzile luĭ albe de o zâmbire tristă, ca de o amintire moștenită și îngânând un ah... ca din îndepărtare, se lasă în tremur muncit pe spate, acoperindu-șĭ gura cu spumă străvezie...

SFÎRȘIT

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dh=1931-1932